

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

**DOKTORA
TEZİ**

**II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ KADIN
DERGİLERİNDEKİ KADIN MODASININ TASARIM
ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ANALİZ**

GÜLŞAH POLAT

MODA TASARIMI ANABİLİM DALI

TEMMUZ 2020

**II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ KADIN DERGİLERİNDEKİ KADIN
MODASININ TASARIM ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR
ANALİZ**

Gülşah POLAT

DANIŞMAN Prof. Dr. Emine KOCA

DOKTORA TEZİ

MODA TASARIMI ANABİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

Temmuz 2020

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

Bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gülşah POLAT

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ KADIN DERGİLERİNDEKİ KADIN MODASININ TASARIM ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ANALİZ

(Doktora Tezi)

Gülşah POLAT

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2020

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimat'la başlayıp Meşrutiyet döneminde hızlanan Batılılaşma hareketleri doğrultusunda Türk kadın giyiminde değişimler yaşanmıştır. Batılılaşma ile başlayan giyesilerdeki değişim özellikle II. Meşrutiyet ile birlikte dönemin yayın hayatına giren bazı Kadın dergilerinde de konu olmuştur. Dergiler modanın yanı sıra kişisel bakımdan saç ve makyaja kadar hemen hemen her sayısında yer alan görsellerle yönlendirici bilgileri kadınlara sunmuştur. II. Meşrutiyet döneminin kadınlara sağladığı özgürlük ortamı ve çok sayıda kadın dergisinin yayın hayatına girmesiyle modaya yönelik görsellerin ve bilgilerin kadınlara ulaşması kolaylaşmış ve kadınlardan da önemli düzeyde talep görmüştür. Dergilerde sunulan Avrupa modasını yansıtan giysiler içindeki kadın görselleri Türk kadınının giyim tarzının Avrupa modasına uygun giysilere dönüşümünün yolunu açmıştır. Bu bağlamda, Türk kadınının giyim tarzının değişiminde kadın dergilerinin etkisinin nasıl olduğu sorusunun yanıtı için dergilerdeki modaya yönelik sayfalardaki görsellerin ve bilgilerin niteliği önem taşımaktadır. II. Meşrutiyet dönemi kadın dergileri arasında yer alan Mehasin Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerindeki kadın modasının nitel (tasarım) özelliklerinin belirlenerek, Türk kadınının giyinme kültürünün değişimine etkilerinin yorumlanmasının amaçlandığı bu betimsel çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme ile belirlenmiştir. Örneklemin belirlenmesinde; araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde, bu dönemde kadın modasına çoğunlukla yer veren kadın dergilerinin seçilmesine özellikle dikkat edilmiştir. İki bölümden oluşan araştırmanın ilk bölümünde araştırma kapsamındaki dergilerde kadın giyim modası hangi açılardan ve hangi sıklıkla yer aldığını belirlemeye yönelik bilgilerin ve görsellerin yer aldığı sayfa sayılarının frekans değerleri tablo halinde net bir şekilde ortaya konmuş ve ilgili kaynaklar ile desteklenerek yorumlanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise dergilerde yer alan Avrupa kadın giyim modasının nitel (tasarım) özelliklerini belirlemeye yönelik içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sürecinde içerik analizinin verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşaması izlenerek sonuca ulaşılmıştır. Son olarak dergilerde yer alan görsellerin giysi özellikleri derinlemesine incelenmiş kodlar ve temalar arası ilişki kurularak, dergilerde sunulan dönemin kadın giyim modası dergi sayfalarından tercüme edilen bilgiler doğrultusunda tüm nitel özellikleri ile açıklanmıştır. Ayrıca dergilerle sunulan Avrupa kadın modasının Osmanlı kadınının giyim tarzını nasıl etkilediği neden-sonuç ilişkisi bağlamında yorumlanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; dergilerden en sık moda sayfasına yer veren

dergiler sırasıyla Mehasin dergisi, Kadınlık dergisi, İnci dergisi olarak sıralanırken, Demet dergisinde en az sayıda moda ile ilgili bilgiye ulaşılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise dergilerde yer alan görsellerde Avrupa modası kadın giyimini ile Avrupalı kadın imajı yansıtılmış olduğu görülmüştür.

Kod listesine göre oluşturulan temalarda; Mehasin (1906-1907) dergisindeki görsellerin A silüet formunda, büzgülü ve volanlı takma kolları, beden üzerinde şekillendirilmiş oyuntulu yaka ve dik yaka formlarına sahip, fırfır, volan, büzgü ve pili ile süslemeler yapılmış Avrupa modasını yansıtan giysiler olduğu belirlenmiştir. Demet (1907) dergisindeki görsellerin A silüet formunda, takma kolları, dik yakalı ve büzgülü süslemelerin olduğu Avrupa modasını yansıtan giysiler oldukları tespit edilmiştir. Kadınlık (1912) dergisindeki görsellerden elde edilen sonuçlara göre H silüet formu, büzgülü takma kolları, sıfır yakalı, patiska ve koyu tonlu kumaşlardan dikilen büzgü ve volan ile süslemeleri yapılan giysilerin olduğu görülmüş, takma saç kullanılmış ve Avrupa modasını yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Hanımlar Âlemi dergisindeki (1914) tüm görsellerdeki giysilerin ortak özelliklerinin H silüet formu, büzgülü takma kolları, kare yakalı ve büzgü, drape ya da fırfır süslemeli oldukları belirlenmiştir. Aksesuar olarak ise kuşak kullanılmıştır. Bu giysi modellerinin de Avrupa modası ile paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Son olarak İnci (1922) dergisinin tüm görsellerinin Avrupa modasına uygun giysi modelleri olduğu belirlenirken, giysiler genellikle A silüet, düz takma kol, kayık ve bedene üzerinde şekillendirilmiş oyuntulu sıfır yaka ve jarse koyu tonlu kumaşlardan dikilen büzgü ve şeritler ile süslemesi yapılan giysiler olduğu görülmüştür. Bu giysilere dönemin moda aksesuarları olan uzun kolyeler ve başa takılan eşarplar eşlik etmiştir. Dergilerin tümünde yoğun olarak Avrupa modasını destekleyen metinler ve görsellerin yer aldığı, kadınların giysileri dikmelerini teşvik eden kalıplar ve dikim işlemine yönelik ipuçları verildiği belirlenmiştir. Dergilerde sunulan Avrupa modası giyim tarzının halkın içinde yaşayan kadınlardan ziyade, genellikle II. Meşrutiyet dönemi padişah eşleri ve kızları ile dönemin önde gelen entelektüel kadınlarının giyim tarzlarını etkilediği tespit edilen önemli bir sonuçtur.

Bilim Kodu :40611

Orcid Id : 0000-0001-7963-6172

Anahtar Kelimeler : II. Meşrutiyet, dergi, kadın, giyim, moda, Avrupa

Sayfa Adedi : 215

Danışman : Prof. Dr. Emine KOCA

AN ANALYSIS QUALITATIVE ON DESIGN CHARACTERISTICS OF WOMEN'S
FASHION IN WOMEN MAGAZINES II. MEŞRUTİYET OF PERIOD

(Ph.D. Thesis)

Gülşah POLAT

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF FINE ARTS

July 2020

ABSTRACT

In the Ottoman Empire, there were changes in Turkish women's clothing in line with the Westernization movements that started with Tanzimat and accelerated in the II. Meşrutiyet Period. The change in clothes that started with westernization, especially with the II. Meşrutiyet Monarchy, it was the subject of some women's magazines that entered the publication of the period. In addition fashion, the magazines provided women with visual and guiding information in almost every issue from hair to makeup. The freedom environment provided by the II. Meşrutiyet period for women and the publication of many women's magazines, fashion visuals and information became easier to reach women and received a significant demand from women. Images of women in clothes reflecting the European fashion presented in magazines.

It paved the way for the transformation of Turkish women's clothing style into European fashion clothes. In this context, the quality of the images and information on the fashion-oriented pages in magazines is important for the answer to the question of how the women's magazines have an impact on the change of the clothing style of Turkish women. II. Meşrutiyet The content analysis method, one of the qualitative research methods, was used in this descriptive study, in which the qualitative (design) features of women's fashion in the period of Meşrutiyet period women's magazines were determined and the effects of Turkish women on the change of the dressing culture were determined. The sample of the study was determined by purposeful sampling. In determining the sample; Particular attention was paid to the selection of women's magazines, which mostly included women's fashion in this period, to serve the purpose of the research. In the first part of the research, which consists of two parts, the frequency values of the pages containing the information and visuals in order to determine in which aspects and how often the women's clothing fashion is included in the research are presented in a table and interpreted by supporting with the related sources. In the second part of the research, content analysis was conducted to determine the qualitative (design) features of European women's clothing fashion in magazines. In the research process, the results were reached by following four stages of content analysis, coding data, finding themes, editing codes and themes, identifying and interpreting the findings. Finally, the clothing features of the visuals in the magazines were examined in detail, and the relationship between the codes and themes was established, and all the qualitative features were explained in line with the information translated from the women's clothing fashion magazine pages of the period presented in the journals. In addition, how the European women's fashion presented with magazines affects the style of clothing of the Ottoman women has been

tried to be interpreted in the context of the cause-effect relationship. While the magazines, which have the most frequent fashion pages, are listed as Mehasin magazine, Kadınlık magazine, İnci magazine, respectively, the minimum number of fashion information has been found in Demet magazine. In the second part of the study, the images in the magazines show that European fashion women's clothing and the image of European women are reflected.

In the themes created according to the code list; It has been determined that the images in Mehasin magazine are clothes in the form of A silhouette, with shirred and flywheel sleeves, carved collar forms shaped on the body and reflecting European fashion with ruffle, flywheel, drawstring, pleat and drape. It has been determined that the images in Demet magazine are clothing in the form of silhouette A, reflecting European fashion with faux sleeves. According to the results obtained from the images in Kadınlık magazine, it was seen that there were garments with a H-silhouette form, shirring sleeves, zero-collar, calico and dark-toned fabrics, and garments decorated with shirring and flywheel and it reflected the European fashion. It is determined that the common features of the clothes in all images in Hanımlar Alemleri magazine are H silhouette form, plain faux sleeves, square collar and ruffle or ruffle decoration.

It was determined that these models of clothing are in parallel with European fashion. Finally, while it was determined that all images of İnci magazine are clothing models suitable for European fashion, the garments were generally garments decorated with A silhouette, plain sleeves, boat neckline and smocking sewn from jersey dark-toned fabrics. These garments were accompanied by the fashion accessories of the period, umbrellas and head-scarves. It has been determined that there are texts and visuals that intensely support European fashion in all of the magazines, and patterns that encourage women to sew clothes and tips for sewing. European fashion style of clothing presented in magazines is generally II. Meşrutiyet It is an important result that the sultan's wives and daughters and the leading intellectual women of the period affected the clothing styles.

Science Code : 40611
Orcid Id : 0000-0001-7963-6172
Keywords : II. Meşrutiyet, magazine, women, clothing, fashion, Europe
Number of Pages : 215
Consultant : Prof. Dr. Emine KOCA

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirmesinde, birlikte çalışmaktan onur duyduğum, bilgi ve tecrübesi ile her zaman desteğini benden esirgemeyen Saygı değer hocam Prof. Dr. Emine KOCA'ya, çalışmama yönlendirmeleri ile katkıları olan Sayın hocalarım Prof. Dr. Fatma KOÇ ve Prof. Dr. Selda KILIÇ'a, ayrıca Osmanlıca çevirilerin yapılmasında bana destek gösteren Sayın Doç. Dr. Savaş ŞAHİN hocama ve her zaman yanımda varlığı ile bana güç veren aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiii
RESİMLERİN LİSTESİ	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	5
1.2.1. Alt amaçlar	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Varsayımlar/Sayıtlılar	8
1.5. Tanımlar	9
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
2.1. II. Meşrutiyet Dönemi	11
2.2. II. Meşrutiyet Döneminde Kadın	12
2.2.1. II. Meşrutiyet döneminde kadın eğitimi	12
2.2.2. II. Meşrutiyet döneminde kadının sosyal statüsü	15
2.3. II. Meşrutiyet Döneminde Kadın Dergileri ve Düşünce Akımlarının Kadına Etkisi	19
2.3.1. II. Meşrutiyet döneminde kadın dergilerinde İslamcı düşünce akımının kadın giyimine etkisi	22
2.3.2. II. Meşrutiyet döneminde kadın dergilerinde Türkçü düşünce akımının kadın giyimine etkisi	23
2.3.3. II. Meşrutiyet döneminde kadın dergilerinde Batılı düşünce akımının kadın giyimine etkisi	25
2.4. II. Meşrutiyet Döneminde Kadın Giyim Kuşam	28

2.4.1. II. Meşrutiyet döneminde saraylı kadın giyimi	30
2.4.2. II. Meşrutiyet döneminde halk kadın giyimi	34
2.5. İlgili Araştırmalar	36
3. YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırmanın Modeli.....	41
3.2. Evren ve Örneklem.....	42
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	42
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	43
4. BULGULAR VE YORUM	49
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	175
KAYNAKLAR.....	183
EK- 1 (a). 1906-1907 Yıllarındaki Mehasin Dergisinde Yer Alan 1-12 Sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri	195
EK- 2 (b). 1907 Yılındaki Demet Dergisinde Yer Alan 4-7 Sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri	197
EK- 3 (c). 1912 Yılındaki Kadınlık Dergisinde Yer Alan 2-11 sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri.....	199
Ek- 4 (d). 1914 Yılındaki Hanımlar Alemi Dergisinde Yer Alan 1-10 Sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri.....	201
EK- 5 (e). 1922 Yılındaki Hanımlar Alemi Dergisinde Yer Alan 1-7 Sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri	203
EK- 6 (f). 1906-1907 Yılındaki Mehasin Dergisi Dergi Kapakları.....	205
EK- 7 (g). 1907 Yılındaki Demet Dergisi Dergi Kapakları	207
EK- 8 (h). 1912 Yılındaki Kadınlık Dergisi Dergi Kapakları.....	209
EK- 9 (i). 1914 Yılındaki Hanımlar Alemi Dergisi Dergi Kapakları	211
EK- 10 (i). 1922 Yılındaki İnci Dergisi Dergi Kapakları	213
ÖZGEÇMİŞ.....	215

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge 3.1. Amaçlı örnekleme ile seçilen dergi sayıları.....	42
Çizelge 3.2. Dergilerdeki verilerin sıklık durumlarını tespit etmek için belirlenen özellikler	43
Çizelge 3.3. Dergilerdeki verilerin tasarım özelliklerini tespit etmek için oluşturulan veri kod listesi.....	45
Çizelge 3.4. Standart siluet biçimsel çizimleri	45
Çizelge 3.5. Nitel veri kod listesine göre belirlenen temalar	46
Çizelge 4.1. 1906 yılına ait Mehasin dergisinin 1-6 arasındaki sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler.....	50
Çizelge 4.2. 1907 yılına ait Mehasin dergisinin 7-12 arasındaki sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler.....	53
Çizelge 4.3. 1907 yılına ait Demet dergisinin 2- 7 arasındaki sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler	58
Çizelge 4.4. 1912 yılına ait Kadınlık dergisinin 3-12 sayıları arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler	60
Çizelge 4.5. 1914 yılına ait Hanımlar Âlemi Dergisinin1-4 arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler	65
Çizelge 4.6. 1914 yılına ait Hanımlar Âlemi dergisinin 6-10 arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler	67
Çizelge 4.7. 1922 yılına ait İnci dergisinin 1-19 arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler.....	70
Çizelge 4.8. II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinin incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler.....	73
Çizelge 4.9. Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan 1-3 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri	79
Çizelge 4.10.Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan 4-6 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri.....	87
Çizelge 4.11. Mehasin dergisinin 1907 yılında yayınlanan 7-12 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri.....	96
Çizelge 4.12. Demet dergisinin 1907 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri.....	107
Çizelge 4.13. Kadınlık dergisinin 1912 yılında yayınlanan 2-4 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri.....	112

Çizelge 4.14. Kadınlık dergisinin 1912 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri	116
Çizelge 4.15. Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan birinci sayısındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri	127
Çizelge 4.16. Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan 2-3 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri.....	131
Çizelge 4.17. Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan 4-9 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri.....	135
Çizelge 4.18. Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan onuncu sayısındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri	139
Çizelge 4.19. İnci dergisinin 1922 yılında yayınlanan 1-4 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri.....	144
Çizelge 4.20. İnci dergisinin 1923 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri.....	153
Çizelge 4.21. Dergilerdeki Avrupa modası kadın giysilerinin genel tematik özellikleri	160
Çizelge 4.22. II. Meşrutiyet dönemi sultanların giyim tarzlarından örnekler	163
Çizelge 4.23. II. Meşrutiyet dönemi kadın efendilerin giyim tarzlarından örnekler.....	167
Çizelge 4.24. II. Meşrutiyet dönemi yüksek statülü Osmanlı kadını giyim tarzlarına örnekler	171

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 4.1.	II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinin yayınladıkları moda sayfa sıklıkları	77
Şekil 4.2.	Mehasin dergisi 1-12 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar	105
Şekil 4.3.	Mehasin dergisi 1-12 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	106
Şekil 4.4.	Mehasin dergisi 1-12 sayılarında yer alan Avrupa modası kumaş/rek özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	106
Şekil 4.5.	Demet dergisi 4-7 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	110
Şekil 4.6.	Demet dergisi 4-7 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	111
Şekil 4.7.	Kadınlık dergisi 2-11 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar	125
Şekil 4.8.	Kadınlık dergisi 2-11 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	126
Şekil 4.9.	Kadınlık dergisi 2-11 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kumaş/rek özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	126
Şekil 4 10.	Hanımlar Alemi dergisi 1-10 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	143
Şekil 4.11.	Hanımlar Âlemi dergisi 1-10 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar	143
Şekil 4.12.	İnci dergisi 1-7 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	158
Şekil 4.13.	İnci dergisi 1-7 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	159
Şekil 4.14.	İnci dergisi 1-7 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kumaş/ renk özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar.....	159
Şekil 4.15.	Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın giysilerinin genel tematik özelliklerine İlişkin Yüzdelik Dağılımı.....	161

Şekil 5.1. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan moda sayfalarının nicel özellikleri	176
Şekil 5.2. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın silüet özelliklerine ilişkin ortak temalar.....	178
Şekil 5.3. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın süsleme ve aksesuar özelliklerine ilişkin ortak temalar.....	178
Şekil 5.4. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın kumaş/renek özelliklerine ilişkin ortak temalar.....	179

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim 2.1. Harem’de Goethe, 1917	14
Resim 2.2. Kızlar atölyesi, Ömer Adil.....	15
Resim 2.3. Mehasin dergisinde kadın ve erkek eşitliğini vurgulayan resim	16
Resim 2.4. Sedirde uzanan kadın/düşünceler de battı 1917 İstanbul Resim ve Heykel Müzesi.....	17
Resim 2.5. Gezintide kadınlar, 1887	17
Resim 2.6. Harem’de Beethoven, 1915	18
Resim 2.7. II. Meşrutiyet dergi Batılı kapağı	21
Resim 2.8. Gezintiye çıkan kadınlar	29
Resim 2.9. Türk ve Avrupalı kadın giyimi	36
Resim 4.1. Müfide Kadri. "Aşıklar"1907, tual üzerine yağlıboya	56
Resim 4.2. Ölçü alma teknikleri	82
Resim 4.3. Çocuk giysi modelleri	83
Resim 4.4. Aksesuar örnekleri.....	83
Resim 4.5. Dantel örnekleri	85
Resim 4.6. İspanya kraliçesi, 1906.....	89
Resim 4.7. Gecelik görselleri ve korse ve gecelik Modelleri.....	91
Resim 4.8. Dantel yaka örnekleri	91
Resim 4.9. Giysi kalıp görselleri	92
Resim 4.10. İç çamaşırları ve gecelikler	98
Resim 4.11. Şemsiye görseli.....	99
Resim 4.12. Gecelik ve korse örnekleri	100
Resim 4.13. Moda kuklaları.....	101
Resim 4.14. Osmanlı geleneksel giyimli kadın görselleri	102
Resim 4.15. Avrupalı kadın giyimi	104
Resim 4.16. Dikiş-teyel teknikleri.....	120

Resim 4.17. İlik açma teknikleri (şekil 5).....	121
Resim 4.18. Bebek mama önlüğü modeli ve kalıbı.....	121
Resim 4.19. İç gömlek kalıp çizimi ve İç gömlek kol suret-i tersi	123
Resim 4.20. 1. (Bir yaşından yukarı biçilecek) gömlek modeli	123
Resim 4.21. “Yeni moda başlar”	149
Resim 4.22. a) Halide Edib, saç bağlama stili, b) Halide Edib, iki parçalı tayyörü... ..	150

1. GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Çok uluslu Geniş bir coğrafyaya sahip olan Osmanlı Devleti yüzyıllar boyunca bu yapısını korumuş ve ayakta tutmayı başarmıştır. Zaman içerisinde aleyhine gelişen birçok olay neticesinde Osmanlı Devletinin kaderi değişmeye başlamıştır. “Osmanlı Devleti 17. ve 18. yüzyıllarda bir gerileme ve çöküş dönemine girmiştir. 19.yüzyıl ise bir anlamda bu çöküşü durdurmak amacıyla alınan tedbirler ve modern anlamda birtakım değişikliklerin yapıldığı bir dönem olmuştur” (Kaya Kılıç, 1993, s. 557). “Geleneksel temeller üzerine kurulu Osmanlı Devleti’nin modernleşmesine öncülük edecek yapısal değişimler Tanzimat dönemi ile başlamış özellikle II. Meşrutiyet döneminde gündeme gelmiştir. Bu dönemde modernleşme toplumun yeniden yapılanmasında da belirleyici olmuştur. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti siyasal, sosyal, ekonomik alanlarda, eğitim ve hukuk alanında, Batı’ya ayak uydurma ve ilerleme çabasıyla değişimler ve yapısal dönüşümler geçirmiş, bu değişim sürecinden Osmanlı kadını da etkilenmiştir” (Çakır, 1996, s. 22). 1917 yılında kabul edilen Hukuk-u Aile Kararnamesi ile kadınlara bazı haklar tanınmıştır”(Dulum, 2006, s. 26). Osmanlı kadını bu haklar sayesinde basında, eğitimde, sanatta ve çalışma hayatında kendisini toplumun koşullarına uygun hale getirmeye çalışmıştır (Çakır, 1994, s. 22). “Ayrıca bu dönemde “Basın dünyasındaki zenginleşme ve çeşitlenmeden nasiplerini alan Osmanlı kadınları, bir taraftan kadın dergileri diğer taraftan ise düşünce dergileri sayesinde siyasi ve toplumsal anlamlandırmanın sınırlarına dâhil olmuşlardır” (Raife,1330, s. 9). “İkinci Meşrutiyet’in ilanından sonra başlayan kadın hareketi ve kadının toplum hayatına katılmasının gerekliliği meselesi, çeşitli gazete ve dergilerde üzerinde durulan önemli bir konu haline gelmiştir” (Akşit, 2008, s. 84-91). “Ayrıca bu dönem gazete ve dergileri, mahrem görülen ve olabildiğince sınırlanan kadın yaşam alanlarının giderek toplumsallık ve görünürlük kazanmasında önemli bir rol oynamışlardır” (Göle, 2000, s. 24).

Osmanlı devletinde tüm alanlarda yaşanan Batılılaşma hareketlerinin kadın giyim kültürü de etkisinde kalmıştır. Koç, Koca ve Pamuk, (2010, s. 479) “Oldukça zengin bir giyim kültürüne ve bir o kadar da giysi çeşitliliğine sahip olan Türk giyim-kuşamı Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde farklı kültürleri etkilediği gibi farklı kültürlerden de etkilenmiş olduğunu ifade ederken, Batılılaşma hareketleri ile bunun hız kazandığı çoğu kaynakta görülmüştür. “Osmanlı devletinde, yüzyıllarca şalvar, gömlek ya da iç entarisi, üzerine kısa kaftan (ceket tarzında) ya da uzun kaftandan oluşan giyinme kültürü, kadın ve erkekler tarafından kullanılmıştır” (Koca, 2012, s. 664).

Yüz yıllarca, birbiri ile benzer özellikler gösteren erkek ve kadın giyim kuşamı, Osmanlı'nın son dönemlerinde Batı etkileri ile değişerek, yenileşme döneminde kadın ve erkek giysilerinde oldukça önemli biçimsel farklılıklar oluşmaya başlamıştır. Bu dönemde yapılmaya başlanan reformlar özellikle kılık kıyafete ilişkin konularda önemli düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Batının örnek alındığı söz konusu reformlar ile Osmanlılarda şehirlerden başlayarak yaşam biçimleri de etkilenmiştir. (Koç, 2012, s. 683-686).

“Kadının ön planda olduğu 18. yüzyıldan itibaren dışarıda giyilen giyim tarzına verilen önem artarak, 15. ve 17. yüzyıllarında oldukça sade olarak kullanılan feraceler, biçim değiştirmiş, süslemeleri artmış, yakaları zaman zaman farklı genişlik ve uzunluklarda kullanılmıştır” (Koç, 2009, s. 86). 19. yüzyıldan itibaren gelişen Batılılaşma giysi formlarında kendini hissettirmiştir.

“Osmanlı toplumunun giyim kuşamı köklü bir geleneğe sahip olduğu ve Batılılaşmanın hız kazandığı 18. yüzyılın sonlarına kadar değişmezlik gösterdiği pek çok kaynakta yer almaktadır” (Koca ve Koç, 2014, s. 373). “Koç’un (2012, s. 683) Osmanlı da yüzyıllarca, birbiri ile benzer özellikler gösteren erkek ve kadın giyim kuşamı arasında önemli farklılıkların oluşmasının da yenileşme döneminde görüldüğünü belirtmesi, Türk giyim kuşamının uzun yıllar süren değişmezlik özelliğini vurgulamaktadır” “II. Meşrutiyet’ten sonra daha da belirginleşip günlük yaşamın her aşamasında kendini gösteren alafranga anlayış aydın gençler arasındaki Batı’ya karşı ilgiyi arttırmış, Batılı giyim kuşam dönemin gazete ve dergilerinden takip edilmeye başlamıştır. Modayı takip etmek dönemin alafranga tiplerinin ortak özelliklerinden biri olmuştur” (Koca, 2012, s. 678).

“Meşrutiyetin sokakta yarattığı giyim alanında ilk değişimin kadınların peçe ve çarşaflarını çıkarmak biçiminde olduğu yönünde olmuştur” (Özdemir, 2007, s. 37-

38).“Birinci Dünya Savaşından sonra ve özellikle İstanbul’un işgaliyle birlikte Avrupalı hem cinsleriyle etkileşim içinde olan Osmanlı kadınları çarşaf ve ferace ile bunları tamamlayan yaşmak ve peçede değişiklikler yapmaya başlamışlardır” (Kıranlar, 2007). “Artık peçe ve çarşaf terk edilmeye başlanmış ve 1912’de Amerikan Elçiliği’nde verilen resmî davete bir Osmanlı kadını peçesiz olarak katılmıştır” (Aysal, 2007, s. 10).

“Meşrutiyetin sokakta yarattığı giyim alanında ilk değişimin kadınların peçe ve çarşaflarını çıkarmak biçiminde olduğu yönünde olmuştur” (Özdemir, 2007,s. 37-38).“Birinci Dünya Savaşından sonra ve özellikle İstanbul’un işgaliyle birlikte Avrupalı hem cinsleriyle etkileşim içinde olan Osmanlı kadınları çarşaf ve ferace ile bunları tamamlayan yaşmak ve peçede değişiklikler yapmaya başlamışlardır” (Kıranlar, 2007) “Artık peçe ve çarşaf terk edilmeye başlanmış ve 1912’de Amerikan Elçiliği’nde verilen resmî davete bir Osmanlı kadını peçesiz olarak katılmıştır” (Aysal, 2011, s. 10). Takip edilen Avrupa modası kadın giyim tarzı öncelikle saray ve yüksek statülü kadınlara hitap etmiş daha sonra ise halka doğru yönelmiştir. Özdemir’in de belirttiği gibi (2007, s.37-38) Giyim, kuşam ve davranışlarda Batı taklitçiliği gündelik hayatta kullanılır hale gelmiş ve kadın giysisine Batı’dan alındığı belli olan biçimler girmiş ancak bunlar topyekûn bir değişikliği ifade etmemiş ve uzun süre geniş halk kitlelerine yayılmamıştır. Koca (2009, s.79) ise bu durumu şu şekilde açıklamıştır: “Modanın yukarıdan aşağıya doğru devam eden taklit özelliği, Osmanlı’da da Batılılaşmanın Saraydan daha aşağı tabakalara doğru yayılmasını sağlamış, taklide dayalı giyim kuşam ve davranış, tutunma ve barınma imkânlarını hazır olarak bulmuştur. “Batılılaşma hamlesi içinde halk artık Batı’nın ürettiği kumaşlara ve oradan gelen giysilere yani Avrupai tarz bir giyim ve yaşam biçimine doğru yönelmeye başlamıştır”(Onur, 2004, s. 69).

“Tanzimat ile başlayıp Meşrutiyet dönemlerinde hız kazanmış olan Avrupa modalarına uyma, bir toplumun kendine ait bir giyinme kültürünü bırakarak başka bir topluma benzeme çabaları tartışmalara neden olmuştur” (Koca, 2009, s. 79). Bu değişim döneminde tüm tartışmalara rağmen kadınlara yönelik basın geleneksellik ile modernlik arasında kalan Osmanlı kadınına, Batı kadın modası, giysi kalıpları, süsleme, aksesuar, saç ve güzele ilişkin yayınlar yayınlamaya devam etmiştir.

“II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı İmparatorluğu’na yön veren düşünür ve yazarların düşüncelerin kadın giyim tarzlarına yaklaşımları farklı olmuştur. Bu dönemde üç tür düşünce sistemini benimseyen yazarlar kadının değişiminde önemli rol oynamıştır, bunlardan biri İslamcılar, kadının sosyal hayata katılmasını, aile dışında çalışmasını, erkeklerle aynı ortamda bulunmasını ve Batıdan alınan giysi biçimlerini eleştirirken, Türkçüler kadının sosyal hayatta yer alması ve milli kıyafet oluşturulması gerektiğini savunur. Batıcılar ise, dini baskılar yüzünden kadınların geriletildiğini ve Batı modasının Osmanlı kadınına yansıtılması düşünmüşlerdir. (Dulum, 2006, s. 26).

II. Meşrutiyet döneminde yayınlanan ve araştırma kapsamına alınan başta Mehasin, Demet, Hanımlar Alemi, Kadınlık ve İnci dergileri olmak üzere kaynaklarda adı geçen 27 adet derginin yayınlandığı bilinmektedir. Diğer dergiler ise şöyledir: 1906-1907 yılında moda içeriğine önem veren Mehasin dergisi aylık olarak yayınlanan kadın dergisi olup 12 sayı yayınlanmıştır. Aynı dönem içerisinde 1907 yılında Demet dergisi yayın hayatına girmiş toplam 7 sayı yayınlamıştır. “Osmanlı hanımlarına mahsus haftalık siyasi, ilmi gazetedir” alt başlığı ile 1911’de yayımlanmaya başlayan Musavver Kadın yedi sayı yayınlanmıştır. Aile hayatı, aile bütçesi, kadının gelişimi, anne-çocuk ilişkisi ve kadın güzelliği gibi konular derginin yoğunlaştığı meselelerdir” (Toska ve Çakır, 1992, s. 328). “Kadınların fikri ve içtimai terakkilerine çalışır risale” alt başlıklı Kadın dergisinde kadınlar toplumsal ve zihinsel anlamda geliştirilmeye çalışılmış, kadın haklarından modaya uzanan geniş bir yelpazede yazılar yayımlanmıştır” (Kaplan, 1998, s. 12; Toska ve Çakır, 1992, s. 234). 1912 yılında Kadınlık dergisi kadınları moda da dahil olmak üzere her konuda bilgilendirmek amacıyla aylık olarak 12 sayı yayınlanmıştır. Kadınlığın varlığını ve memlekette bir mevkii bulunduğunu müdafa eder. Perşembe günleri neşrolur (Kadınlık, 1912, s.7). “1914-1918 yılları arasında 32 sayı yayınlanan Hanımlar Âlemi’nin amacı kadınlara okumayı sevdirecek, kadınların ilerlemelerini sağlamak olmuştur. Fransız kadınlarının gösterişli kıyafetleri yayınlanarak Müslüman hanımlarına örnek gösterilmiştir” (Kurnaz, 2011, s. 183).

“Müdafaa-i Hukuku Nisvan Cemiyeti’nin yayın organı da olan Kadınlar Dünyası dergisinin yazar kadrosunu da kadınlar oluşturmuştur. İlk feminist kadın dergisi olarak kabul edilmiştir. Avrupa tarzı giyinmiş kadın resimlerine yer vermekle kalmamış, ilk kez Müslüman kadınların fotoğraflarını da basmıştır” (Koç, s. 24-25). Barbarasoğlu (2004, s. 156-160) Kadınlar Dünyası dergisini ilişkin tanımlamasında; Modanın aleyhine yazıları olan, Avrupa modalarının etkisini önlemek için milli bir kıyafet

oluşturulması gerektiğini öne süren ve kadınların peçesiz gezmeleri konusunda ve 1914 yılında Müslüman Osmanlı kadınlarının fotoğraflarını yayınlamasına karşın Kadınlar Dünyasının, ne yazık ki milli bir modanın oluşturulmasında başarılı olmadığı ifadesinde bulunarak Kadınlar Dünyası dergisinin dönem modasını etkileme çabasında olduğunu desteklemiştir.

Basın şüphesiz ki tüm gelişmeleri hızlı bir biçimde kamuoyuna aktarmada etkili araçtır. II. Meşrutiyet döneminde her alanda yapılmaya başlanan yenileşme hareketleri basın yoluyla aktarılmaya başlanmıştır. Bu dönemde Avrupa'nın Osmanlı Devleti üzerindeki etkisi, dönemin kadın hareketleri, hukuki yenilikler, kadınların her alanda çalışma hayatına katılmak istemesi özellikle de basında yer alamaya başlamaları kadın hayatının önemli bir yerine sahip olan giyim özelliklerine etkisi için ortam oluşturmuştur. Bu çalışmada özellikle yeniliklerin her alanda yapıldığı ve kadın hareketlerinin doğduğu II. Meşrutiyet dönemi olan 1908-1923 yılları ele alınarak Avrupa modasının etkisi bu dönemde yayınlanan kadın dergileri üzerinden araştırılarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu eksende dönemin kadın dergilerinde yer alan Avrupa modası görselleri ve metin içerikleri incelenen dergilerde hangi sıklıkla ve nasıl yansıtıldığını tespit etmek, dönemin Avrupa modasının tasarım özelliklerinin birincil kaynak olan dönemin kadın dergilerindeki hem tercüme edilen metinlerden hem de görsellerden elde edilen veriler doğrultusunda incelemek, II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın giyim tarzının dönemin Türk kadın giyim kültürü üzerindeki etkisini ortaya koyarak kadın giyiminin bu modernleşme döneminde geçirdiği evreleri tespit ederek, Türk giyim kültürü ve Türk giyim tarihi alanında yapılan çalışmalara kaynaklık edebilmek açısından çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür.

1.2. Amaç

II. Meşrutiyet dönemi ile basında kadının yeri artarak hız kazanmış, özellikle kadın dergilerinde Avrupa modası giysilerin görselleri çok fazla yer almaya başlamıştır. Bu dönemde kadın dergilerinin sayısının artması ve kadın giyim kuşamındaki Avrupa tarzı değişimin hızlanmasının dergilerle paralellik göstermesi, dergilerin kadın giysilerindeki değişime etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada; II. Meşrutiyet dönemi kadın dergileri arasında yer alan Mehasin Demet, Kadınlık,

Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinin 1906-1923 yılları arasında yayınlanan sayılarındaki kadın modasının tasarım özelliklerinin belirlenerek, Türk kadınının giyim kültürünün değişimine etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, araştırma kapsamındaki kadın dergilerinin moda sayfalarına ne kadar yer verdiği, moda başlığı altında hangi konulara yer verildiği, moda olarak sunulan kadın giysilerinin tasarım özelliklerinin nasıl olduğu ve Türk kadın giyimine yansımaları incelenmiştir. Araştırmanın genel amacına ulaşmak için aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır.

1.2.1. Alt amaçlar

- II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinde kadın giyim modası hangi açılardan ve hangi sıklıkla yer almaktadır?
- II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerindeki moda görselleri ve yazılı bilgilerde kadın giyiminin silüet özellikleri nasıldır?
- II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerindeki moda görselleri ve yazılı bilgilerde kadın giyiminin giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özellikleri nasıldır?
- II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerindeki moda görselleri ve yazılı bilgilerde kadın giyiminin kumaş/reng özellikleri nasıldır?
- II. Meşrutiyet döneminde yayınlanan kadın dergilerindeki kadın giyim modasının Osmanlı kadınının giyim tarzına yansımaları nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Giyim, kendi geleneklerine bağlı toplumların bir simgesi olduğu için çok değişikliğe uğramaksızın, genel özellikleri ile kullanıldığı toplumu oluşturan kişiler tarafından korunmuştur. Geniş topraklar üzerinde zengin ve çeşitli kültürel yapısıyla Osmanlı devleti bu özelliği taşıyan toplumlardan biri olmuştur. “Kültürel değişim gerçeği yaşama biçimlerinin değişmesi gelenekleri de değişime uğratar. Geleneksel yaşamda giyim tarzları ve alışkanlıkları kişilerin bireysel olarak toplumun içerisindeki konumlarının belirlenmesinde araç olarak kullanılmakta ve insanoğlunun inanç ve kültürlerinden oldukça etkilenmektedir”(Koca vd., 2007, s. 799).

“18. yüzyıldan itibaren Batılılaşma adına yapılan reformlar, Osmanlarda Batılı giyim tarzlarının benimsenmesinde giyim kuşam daha bir önem kazanmıştır” (Koç, 2012, s. 683). “Osmanlının Batı karşısında gerilemeye başlaması ile yapılan Batı temelli düzenlemeler ile 18. yüzyılda oluşmaya başlayıp 19. yüzyılda hız kazanan kültürel değişim süreci, yaşamının diğer alanlarında olduğu gibi giyim kuşam alanında da reform niteliğinde değişiklikler getirmiştir” (Koca, 2012, s. 665). Bu değişimin yaygınlaşıp gelişmesinde yayınlanmaya başlayan ve sayıları artan kadın dergilerinin önemli bir rolü vardır. 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet ile yenileşme hareketleri ilk başlarda siyasi, eğitim, hukuk gibi alanlarda yapılırken kadın hareketlerinin doğması ve kadınların da erkekler ile eşit sayılma isteği ile sosyal hayatta var olduklarını kanıtlamaya çalışmışlardır. Tüm bu gelişmeler yaşanırken kültürel açıdan büyük öneme sahip olan Türk kadın giyim kültürü ise II. Meşrutiyet döneminde radikal değişimler yaşamış ve kadınlar Avrupa giyim biçimlerine yönelmeye başlamıştır. Bu da bazı düşünürler, yazarlar ve gruplar tarafından kültürel, milli ve dini açıdan önemli bir sorun olarak görülmüştür. Ancak kadınlar basında özgürlüklerini isteklerini dile getirmeye devam etmişlerdir. Bu dönemde kadınlar tarafından da kurulan yayın hayatına başlayan pek çok dergi yer almıştır. Uzun ve kısa dönemli olarak yayınlanan kadın dergilerinde Avrupa modası kadın giyimi de değinilmiştir. Özellikle II. Meşrutiyet döneminde yaşanan basındaki bu modaya ilişkin artış önemli bir gelişme olmuştur. Basın Avrupa modasını geniş kitleleri etkilemesini sağlamamış olsa bile birçok kadını etkilemiş ve bu nedenle tartışmalara sebep olmuştur.

Avrupalı giyim tarzının Osmanlıda özellikle Müslüman kadınlar arasında yayılması gelenekçi çevrelerce müsriflik olarak değerlendirilmiş ve eleştirilmiştir. Bu dönemde pahalı kumaşlar ve Paris gibi belli başlı moda merkezlerinden gelen giysiler yüksek statülüler arasında yayılırken, Ahmet Cevdet Paşa gibi ilmiye mensuplarınca eleştirilere uğramıştır. Ancak Ahmet Cevdet Paşa’nın eleştirilerinde dikkat çeken yön onun dinsel endişeleri bahane ederek “bâtıla benzeme” konusunda uyarılarda bulunması değil, konunun ekonomik ve sosyal yönlerine dikkat çekmesidir. (Vural vd., 2008, s. 167).

Tüm eleştirilere rağmen II. Meşrutiyet döneminde hızla devam eden kadın giyimindeki değişimler Türk giyim kültürü açısından önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada II. Meşrutiyet dönemi Avrupa modası kadın giyim özelliklerinin yanı sıra giysi

tamamlayıcı ve aksesuarlarından, saç ve makyaja, görgü ve muaşeret kurallarına kadar pek çok konuda kadına dokunan ve değişimini sağlayan araştırma kapsamına alınan kadın dergilerin Türk kadın giyim kültürü üzerine etkilerinin araştırılması açısından önem taşımaktadır.

II. Meşrutiyet dönemi kadın dergileri arasında yer alan Mehasin Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinin bu dönemde yayınlanan sayılarındaki kadın modasının tasarım özelliklerinin belirlenerek, Türk kadınının giyinme kültürünün değişimine etkilerinin analiz edilmesinin amaçlandığı bu çalışma ile Türk giyim tarihine de kaynak oluşturulacak ve konuya farkındalık oluşturarak, döneme ait diğer dergilerin araştırılmasına yol açarak, özellikle kültürel açıdan da katkı sağlayacaktır. Yüzyıllara dayanan geleneklerine, inanç ve kültürel bağlarına son derece önem veren Osmanlı İmparatorluğunun kırılma noktası olarak ortaya çıkan batılılaşma dönemi kadını her açıdan etkilemiş ve kültürel değerler açısından giyim biçimlerini radikal ölçüde değişime uğratmıştır. Bu çalışma ile dergilerdeki Avrupa modası kadın giysilerinin tasarım özellikleri analiz edilerek Türk kadın giyim kültürü üzerindeki etkileri ortaya çıkarılması önemli bir noktadır.

1.4. Varsayımlar/Sayıtlar

Araştırmada Osmanlıcadan Türkçe diline tercüme edilen Mehasin, Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi, İnci dergilerdeki metinlerin tarihinin eski olduğu göz önünde bulundurularak, günümüz Türkçesine birebir aktarılmaya çalışılsada bazı kelimelerin Türkçede birebir karşılıklarının olmadığı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma milli kütüphanede ulaşılan II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinden Mehasin, Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinin sayıları ile sınırlıdır.
- II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinden Mehasin, Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinin ulaşılan moda içerikli sayfalarındaki Avrupa modası kadın giyim görsel ve Osmanlıcadan çevrilen metin içerikleri sınırlıdır.
- II. Meşrutiyet dönemi Avrupa modası kadın giyimi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Türk (dikişi) işi: “Türk işi, kumaşa desen çizilerek geçirilen kasnak veya gergef üzerine kumaşlar gerilen; iplik ve sim kullanılarak iğne ile işlenen mürver iğne tekniği dışında, tersi ile yüzü aynı görüntüde olan ve bazı tekniklerin sayılarak da yapılabildiği bir işleme tekniğidir” (Köklü, 2002, s. 79).

Döküm iğnesi: “Gövdenin içinin boş; baş kısımlarının kalıba döküm olarak yapıldığı iğnelerdir” (<https://kvmgm.ktb.gov.tr/>).

Süslenme: “Süs unsurlarının estetik ölçüler içerisinde, asıl nesnenin güzelleşmesini destekleyecek bir uyumla yapılmasıdır” (Koç, 1997, s. 149)

Süsleme: “Süsleme, bir yapıyı, bir eşyayı, kullanılış amacıyla birlikte daha güzel göstermek için çeşitli obje ve tekniklerle yapılan estetik çalışmaların tümü şeklinde tanımlanabilir. Süs canlıların tabiatından kaynaklanan bir olgudur” (Koç ve Koca, 2016, s. 241).

Giysi tamamlayıcıları: “Türk giyimi, başa, bedene ve ayağa giyilenler ile takılar ve süslemeler gibi giysileri tamamlayan giysi tamamlayıcılarından oluşmaktadır” (Koç ve Koca, 2016, s. 237).

Saşe: Keten kumaştan yapılan antika işi ya da işlemelerle süslenen kumaştan kese (Mehasin, 1906).

Keman İğnesi: Kurdele iğnesi olarak Mehasin dergisinde tanımlanmıştır (Mehasin, 1907, s. 496-497).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. II. Meşrutiyet Dönemi

“23 Aralık 1876’da I. Meşrutiyet ilan edilmiş, ancak Osmanlı-Rus savaşındaki yenilgi üzerine padişah Meclis’i dağıtmıştır” (Hanioğlu, 2003, s. 41). “Yakınçağ Türk tarihi açısından önemli bir dönüm noktası olan II. Meşrutiyet, daha önceki yenileşme ve modernleşme çabalarının devamı olarak algılanmalıdır. Lale Devri ile başlayıp Tanzimat, Islahat ve I. Meşrutiyet dönemleriyle tamamlanan bu hareket, uzun soluklu batılılaşma serüveninin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır” (Alkan, 2001, s. 9). “Jön Türkler II. Abdülhamit’i devirmek için öncelikle halkı ayaklandırmaya çalışmış, ancak başarısız olunca, orduyu harekete geçirmeye çalışmışlar ve planlarında başarılı olan Jön Türkler, 1908 ihtilaliyle Meşrutiyeti ilan ederek meclisi yeniden açmışlardır. 31 Mart Olayı ile devletin idaresi kısmen İttihat ve Terakki Cemiyeti’in olmuştur” (Kurnaz, 1996, s. 18-19).

Meşrutiyetin ilanı ile Türk toplumu bütüm sorunlarından kurtulduğunu düşünmüştür. Artık demokratik bir ortamda, herkesin özgürce konuşabileceği, hareket edeceği zamanlar gelmiştir. Gayrimüslimlere ve azınlıklara verilen haklar doğrultusunda Batı’nın baskılarının son bulacağına inanılmıştır. Ancak tam tersine ortalık fena halde kızıışmıştır. Azınlıklar tam bağımsızlık için savaşımaya devam etmiş, 1911’de Trablusgarp, 1912’de de Balkan Savaşları’nda toprakların büyük bölümü kaybedilmiştir. Kaybedilen bu topraklarda yaşayan Türk nüfusu yerli halklar tarafından zulüm görmüş, katledilmişlerdir. Bunun üzerine İttihat ve Terakki Cemiyeti Bab-ı Ali baskını ile ülke yönetimini tamamen ele geçirmiştir. (Sarıay, 1994, s. 95).

“1914’te I. Dünya Savaşı’nda kayıplar giderek artmış, Meşrutiyet dönemi böylece Osmanlı için kayıplar dönemi olmuştur. Fakat bu dönemde tüm ideolojilere de kapılar açmış, özgürlük hissi Türker’in fikirlerinde yer edinmeye başlamıştır. Herkes fikrini söylemekte serbest kılınmış, ülkenin içinde bulunduğu sorunlara çeşitli çözümler sunmuştur” (Unat, 1981, s. 6-8). Tartışılan meseleler arasında yalnızca siyaset yer edinmemiş, toplumsal yapı yeniden inşa edilmeye başlanmış bununla birlikte toplumda önemli bir görev üstlenen kadın olgusuna da değinilmiştir.

2.2. II. Meşrutiyet Döneminde Kadın

“Jön Türklerin baskısında 1908’de ilan edilen İkinci Meşrutiyet ile 1878 yılında yürürlükten kaldırılan parlamenter rejime yeniden dönmüştür. İkinci Meşrutiyetin ilanı özellikle kadınlar tarafından özgürlüğün ilanı şeklinde algılanmıştır” (Çaha, 1996, s. 92). “Osmanlı Devleti’nde kadın sorununun bilinçlenmesi, 20. yüzyılın başlarından itibaren kendisini her alanda hissettirmeye başlamış, iletişim araçlarındaki yaygınlaşma ve eğitim, siyasal, toplumsal ve düşünsel köklü değişiklikleri yanında getirerek yeni bir dönem yaratmıştır” (Akgündüz, 2012, s. 67). “II. Meşrutiyet dönemindeki bu gelişmelerden etkilenen kadınlar giyim kuşam tarzı olarak Avrupa’yı takip etmeye başlamış aynı zamanda bu dönemde yeni bir milli moda oluşturulmasına çalışılmıştır” (Kurnaz, 1992, s. 43).

Kadın eğitimden, sosyal hayattaki konumuna, giyiminden çalışma hayatına kadar geniş bir yelpazede erkekler ile birlikte toplumda söz sahibi olmaya başlamıştır. Toplumda kadına ait pek çok şey tartışılmaya bu dönemde kadının konumu belirlenmeye gidilmiştir. “II. Meşrutiyetle gelen yeni düzenlemeler kadınların öncelikle giyim tarzlarında, ev içindeki statüsünde ve dışarıda bazı özgürlüklere kavuşturmuş, ancak kadının dışarıdaki yaşamını denetleyen bazı düzenlemelere gidilmiş ve toplu taşıma araçları, sinemalar, lokantalar gibi pek çok yerde kadın ve erkek ayrı yerlerde bulundurulmuştur” (Caporal, 1982, s. 141-149). “Avrupalı hayat tarzına karşı zaman zaman gösterilen davranış artık günlük hayatın en tabîi unsuru haline gelmiştir. Halit Ziya ve Mehmet Rauf’un eserlerinde Avrupa musikisi, piyano, Avrupai döşeme, yerli zevkle herhangi bir mukayeseye girilmeden verilmiştir” (Kaplan, Enginün ve Emil, 1978, s. 8).

2.2.1. II. Meşrutiyet döneminde kadın eğitimi

“II. Meşrutiyet’te kadınlarının öncelikli hedeflerinden biri öğrenim hakkının kazanmak olmuş; bununla birlikte büyük önem kazanan eğitim, kadınlara yönelik öğretim veren okulların artmasını sağlamış; bu okullarda öğretmen açığına yol açmıştır” (Çakır, 1996, s. 46). II. Meşrutiyetle birlikte dönemin aydınları kadın eğitimini gerekli görmüştür. Akyüz (1994) Birçok Osmanlı aydını toplumun gelişmesinde kadın eğitime vurgu yapmış; Namık Kemal eserlerinde, çocukların eğitimsiz kalmalarının

nedenini annenin eğitim almamış olması ile açıklarken, Halide Edip eserlerinde kadının eğitim almasının toplumun yararına olduğunu savunduğunu ve Tevfik Fikret'in kadının mağduriyetinin aslında toplumun mağduriyeti olduğunu belirttiğini ifade etmiştir.

“II. Meşrutiyet döneminde eski okullara yenililer getirilmiştir. Orta öğretimde gelişmeler yaşanmış, rüştiyeler orta öğretimden ayrılarak ilköğretime dâhil edilmiştir. Orta öğretimde yabancı dil öğretimine önem verilmiş, bu bağlamda Fransızca ön plana çıkarılmıştır” (Hayta ve Ünal, 2003, s. 208). “Ayrıca 1870’te İstanbul’da açılan Kız Öğretmen Okulu da kadının konumu için önemi büyük olmuştur. II. Meşrutiyet döneminin kadını belli bir kültür seviyesine ulaşmış söz sahibi kadın olmuştur” (Bakacak, 2009, s. 629). Ergin (1977, s. 1203) çalışmasında kızların eğitimine ilişkin şu bilgilere değinmiştir:

II. Meşrutiyet’e değin kızların eğitimi kız rüştiyeleri ve kız sanat okulları düzeyinde tutulmuştur. II. Meşrutiyetle kızlar için daha üst kademede eğitim kurumları örgütlenmeye başlamıştır. Bu konuda ilk adım 1911’de binası yanan gündüzlü Darülmuaallimat yerine Sultanahmet civarında bir konakta 3 sınıflı İnâs İdadisinin açılmasıyla atılmıştır. Bunu Erenköy, Çamlıca, Kandilli İnâs Sultanileri izlemiştir. Kız sultanilerinin eğitimi 10 yıl olarak düzenlenmiştir. Bu eğitim Darülfünun kızlara açık olmadığı için yeterli görülmemiştir. (Ergin, 1977, s. 1203).

1914’te açılan İstanbul İnâs Sultânisi ise ilk kız lisesidir, 1915’te ise Bezmi Âlem Sultânisi adını almıştır. Taşrada sultânilerin yaygınlaşmasıysa ancak Cumhuriyet yıllarında mümkün olmuştur. (Baskın, 2008, s. 30 ve Durakbaşı, 2000, s. 102). “Kadınların yükseköğrenim görme ve Darülfünun’a girme yönündeki taleplerinin yoğunlaşması ile öncelikle Darülfünun’da kadınlar için serbest dersler verilmeye başlanmış, böylece açılacak olan İnâs Darülfünunu’nun zemini hazırlanmıştır” (Baltacıoğlu, 1998, s. 222-223 ve Ergün, 1996, s. 269). Baskın ve Durakbaşı İnâs Darülfünunu hakkında şu bilgileri vermiştir:

Edebiyyât, riyâziyyât ve tabîiyyât şubelerinden oluşan İnâs Darülfünunu 1914’te açılmıştır. 1914–1919 yılı arasında genelde küçük burjuva eğilimi sergileyen 129 öğrenci İnâs Dârülfünûnu’na kayıt olmuştur. İnâs Dârülfünûnu 1920’de Dârülfünûn’a bağlanana kadar İnâs Sultânilerine, taşra dârülmuaallimât müdürlüklerine ve öğretmenliklerine atanan 53 tane mezun vermiştir. 1918’de İnâs Dârülfünûnu’nda karma eğitime geçilmiş, kadın öğrenciler de erkeklerle aynı sınıflarda ders görmeye başlamışlardır. (Baskın, 2008, s. 30 ve Durakbaşı, 2000, s. 102).

İnas-Darülfünunun dışında II. Meşrutiyet hareketi, kadınlara değişik meslek dallarında eğitim imkânı vermiştir. Meşrutiyetin ilân edildiği tarihten itibaren ülkede üç kız sanayi mektebi bulunmaktadır, bunlar: Leylî ve Neharî Kız Sanayi Mektebi, Dersaadet Neharî Kız Sanayi Mektebi, Üsküdar Kız Sanayi Mektebidir (Kurnaz, 1991, s. 21). Tüm bu eğitim alanında yaşanan gelişmeler dönemin ressamlarının eserlerine de yansımıştır. Yaman bu konuda şunları ifade etmiştir:

II. Meşrutiyet dönemin kadın eğitimi dönemin ressamı tarafından eserlerine yansıtılmış ve kadını Batılı kadınlar gibi tasvir ederek Batılılaşma döneminin kadın üzerindeki etkisini vurgulamışlardır. Bunlardan biri olan “Harem’de Goethe adlı resimde Abdülmecid, Şehsuvar Kadın efendi’yi Goethe’nin Faust’unu orijinal dilinden okuyabilen ve damgalarından Avrupa’dan geldiği anlaşılan mektupları ile dış dünyayla haberleşen, eğitilmiş bir birey olarak gösterilmiştir. Bu resimde, saç modeli ve giysileri Avrupalı tarzda olduğu görülmüştür .(Yaman, 2006, s. 40-41).

Resim 2.1. Harem’de Goethe, 1917
(Erişti, 2015, s. 69)

II. Meşrutiyet döneminde kadın eğitimi konusunda önemli gelişmeler yaşanırken, sınırlı da olsa en azından şehirlerde daha fazla kadına eğitim alma imkânı sağlanmıştır. Özellikle kadın dergileri birçok konuda bilgiler vermeye başlamış ve kadın eğitimine katkıda bulunmuşlardır (Os, 2001, s. 343). Resim 2.1.’de Yüksek statülü Türk kadının ev içerisinde elinde kitapla eğitilmiş bir kadın olarak resmedilmesi bu ifadeyi destekler niteliktedir. “Ayrıca bu dönemde biçki-dikiş, nakış, çiçek yapımı, ev işleri, çocuk bakımı ve müzik gibi alanlarda eğitim veren kız sanayi mekteplerinde yetişen kadınlar resimlere yansıtılmıştır” (Yaman, 2006, s. 64, 26).

Resim 2.2. Kızlar atölyesi, Ömer Adil
(Okkalı, 2019, s. 53)

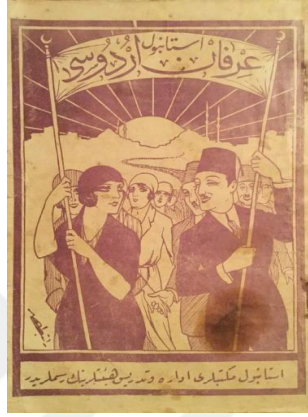
2.2.2. II. Meşrutiyet döneminde kadının sosyal statüsü

II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte 1917 tarihli Hukuk-ı Aile Kararnamesi ile kadınlara bazı haklar kazandırılmaya başlanmıştır. “Aile hayatındaki devlet kontrolünü arttıran bu kararname, çeşitli milletlerin dini otoritelerince belirlenen aile hukuklarını laikleştirerek kadına yeni haklar sağlamıştır” (Durakbaşı, 2000, s. 100).

“Geleneksel temellerden kopan kadın kitlesinin oluşumu II. Meşrutiyet ile hız kazanmış, sosyal alanlarda giderek geniş çaplı uygulamalara gidilerek, kadınlara boşanma hakkı verilmiş çok eşlilik konusunda rıza alınması gerekli hale getirilmiştir” (Bakacak, 2009, s. 629). “1917’de yasa yerine geçen Aile Hukuku Kanunnamesine göre İslam hukukuna bağlı evlenme konusuna hükümetin karışması sağlanmıştır. Mebuslar Meclisinde, ceza hukukunun tadiline ait görüşmeler sırasında zina suçunda kadına ve erkeğe ceza verilmesi konusu tartışılmıştır” (Göksel, 1993, s. 139-140). “Fatma Aliye Hanım'ın öncülüğünde bazı kadınlar, toplumda kadın olmanın anlamını sorgulayarak evlilik kurumunun düzenlenmesini, tek eşliliği, eğitimde ve sosyal yaşamda eşit olanaklar tanınmasını gündeme getirmişlerdir” (Berkes, 1968, s. 367). Durakbaşı ve Denman kadın haklarına ilişkin şu ifadelerde bulunmuştur:

II. Meşrutiyet'in tartışma ortamında kurulan sosyal içerikli ve kadın hareketinin toplumsal yapıda etkin hale gelmesini sağlayan dernekler toplumsal, siyasal pek çok konuda kadını hayata dâhil ederek onu düşünen, eleştiren bir varlık haline getirmiştir. Kadınlar ve Avrupa düşüncesini savunan erkekler tarafından kurulan dernekler kadının sosyal yaşama aktif katılımı mümkün kılmıştır. Demokratikleşmenin en önemli yansıması olarak dernekler, kadını erkekle eşit statüde olması için mücadele vermiştir. (Durakbaşı, 2000, s. 107 ve Denman, 2009, s. 13-14).

Kadın haklarıyla birlikte sorgulanan diğerk bir konu kadının sosyal hayatta giyimi olmuştur. Basın faaliyetlerin artması ve kadın konusunun basında yer alması ile birlikte kadının giyimi de konuşlmaya başlanmıştır. Sürücü (2008, s. 54) bu konuda “Kadın, kıyafetini günün şartlarına, sosyal ve çalışma şartlarına uygun hale getirmelidir” görüşünü savunan kadınlar da “Sade Giyinen Hanımlar Derneğini kurmuş olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca diğerk kadın derneklerinde kıyafet hakkında konferanslar verilerek kadınlarla ilgili dergilerde moda sayfaları yer almaya başlamıştır.

Resim 2.3. Mehasin dergisinde kadın ve erkek eşitliğini vurgulayan resim
(Mehasin dergisi, 1906)

Yaprak Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılap* (2003, s. 56), adlı çalışmasında II. Meşrutiyet’in ilanından sonra kadına ilişkin olarak ilk etapta özgürlük talebinin ve kamu yaşamına katılmalarında giyim dâhil her türlü sınırlamanın kaldırılması konusunda taleplerin gündeme geldiğini belirtmiştir. Alp ise çalışmasında II. Meşrutiyet döneminde kadın olgusunun resim sanatında sergilenişini şu şekilde anlatmıştır:

Osmanlı II. Meşrutiyet dönemi resim sanatında kadın, genellikle günlük hayatları içinde, kendine yüklenen görevlerle ilgili bir ortamda ve kapalı mekânlarda tasvir edilmiştir. Bunun yanı sıra, kadınları ev içi ve dışında çeşitli işlere konu eden çalışmalar bulunmaktadır. Bunlar, çamaşır yıkama, dikiş dikme, mangal başında kahve yapma, masa başında sohbet etme, kitap okuma, gezme, gergef işleme, çeşme başında, bahçede vb. konulardır. Resmedilen kadınların toplumsal statüleri konusunda sınırlamalar görülmemektedir. Ancak, saraylı veya saraya yakın kadınlar, kayığa binerken, saray içinde müzik dinlerken, müzik çalarken, kitap okurken resimlenmişlerdir. Model olarak seçilen kadınlar, toplumsal statüleriyle konu edildikleri mekânlarda (ev dışında bahçe, park; içinde salon, kanep, koltuk, yatak odası) ele alınır. Avrupalılaştırmanın daha yoğun görüldüğü saraya yakın veya saraylı ailelere mensup kadınların Goethe büstü ve kitapları ile birlikte, piyano başlarında gösterilmeleri bu döneme özgü özelliklerdir. (Alp, 1999, s. 19).

Resim 2.4. Sedirde uzanan kadın/düşünceler de battı 1917
İstanbul Resim ve Heykel Müzesi
(Berk, 1979, s. 60 aktaran Çermikli, 2009, s.180)

“Kadınların gezintiye çıkmalarını konu alan resimler, II. Meşrutiyet döneminde artarak devam eden kadının kamusal alanda yer alması ile bağlantılıdır. Öte yandan bu değişim tepkilere de yol açmıştır. Osmanlı toplumsal düzenin kentin kamusal alanlarını cinsiyete göre ayırarak, kadının bu alandaki varlığının denetlenmesi II. Meşrutiyet döneminde dahi devam etmiştir” (Avcı, 2009, s. 9-10).

Resim 2.5. Gezintide kadınlar, 1887
(Erişti, 2015, s. 64)

Osman Hamdi Bey’in Resim 2.5.’de kamusal alanda tek başlarına gezintiye çıkan kadınları eserinde yansıtmış olması mahremiyet anlayışının değiştiğini destekler niteliktedir. “Beethoven isimli resimde (Resim 2.6.) çeşitli resim ve heykel eserleri görebildiğimiz salonda, iki kadın ve bir erkek müzisyen ile onları dinlemekte olan üç kadın ve Şehzade Abdülmecit bulunmaktadır. Bu resimde, harem kadın ve erkek ortaklaşa paylaşılan bir mekâna dönüştürülmüştür” (Yaman, 2006, s. 71-72).

Resim 2.6. Harem'de Beethoven, 1915
(Erişti, 2015, s. 40-41)

Kadınların sosyal konumlarının tartışıldığı II. Meşrutiyet döneminde sosyal statünün önemli bir göstergesi olan çalışma hayatı da kadınlar için bu dönemde kazanılması gereken bir hak olmuştur. “İkinci Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki yönetimi kadın konusuna ayrı bir önem vermiş, kadınların ekonomik olarak toplumsal hayata katılmaları girişimlerinde bulunmuşlardır. Bu dönemde kadın konusu memleketin ekonomik ve kültürel bir meselesi olarak aydınların da tartıştığı konulardan biri haline gelmiştir” (Çaha, 1996, s. 93). “II. Meşrutiyet’in başlarında sanayide çalışanların yüzde 20’si dönemin ortalarına doğru ise yüzde 30’u kadındır. Yine dönemin ilk yıllarında İstanbul-İzmir Tütün fabrikalarında çalışan işçilerin 1186’sı erkek, 923’ü kadın; dönemin ortalarına doğru ise 1141’i erkek 1086’sı kadındır. Bu iki fabrikada fazla kadın işçi bulunmasının nedeni, kadının erkeğin ücretinin yarısından azını almasıdır” (Çolak ve Uçan, 2008, s. 141-142; Tayanç ve Tayanç, 1977, s. 111). “İstanbul’da Birinci Ordunun oluşturduğu Birinci Kadın İşçi Taburu kadınlara yeni çalışma alanları oluşturulmuş, sekiz saatlik çalışma süresi belirlenmiştir. Bu dönemde Suriye’de Cemal Paşa’nın öncülüğünde Dördüncü Ordu içinde Kadın Amele Taburu oluşturulmuş, bu kadın tabur Çukurova’da pamuk hasadını gerçekleştirmiştir” (Demir, s. 112). “Savaş yıllarında erkek nüfusunun silahlanması nedeniyle kadınların öğretmenlik, ebelik gibi mesleklerin haricinde fabrikalarda, devlet kurumlarında, belediye görevlerinde yer almaya başlamışlardır” (Yuval- Davis, 1997, s. 17-19).

“1920’li yıllarda ise, kadın temalı resimlerde, tek figürlerin ya da ikili figür gruplarının dikiş nakış işleri ile meşgul iken gösterildikleri resimler karşımıza çıkmaktadır” (Yaman, 2006, s. 64). Kadınlar sadece dikiş, biçki ve öğretmenlik gibi meslek dallarının dışında erkeklerin yoğun olarak çalıştığı mesleklerde göreve başvurmuşlar, devletin tüm resmi kurumlarında yavaş yavaş yer almaya başlamışlardır. “Müdafaa-i Hukuk-ı

Nisvan Cemiyeti üyelerinden Bedra Osman Hanım, telefon şirketine iş müracaatına bulunmuştur. 200 Müslüman kadın şirkete başvurmasına karşın şirketin alım yapmaması üzerine Cemiyet ve Kadınlar Dünyası bu duruma tepki göstermiş, bir yıl sonra Bedra Osman ile birlikte 6 kadın işe alınmıştır” (Erdem ve Yiğit, 2010, s. 113-115). Toprak (1988, s.30) çalışmasında kadınların sadece sosyal-kültürel alanda, ekonomik alanda değil aynı zamanda siyasi alanda da kendini gösterdiğini şu ifadelerle açıklamıştır:

Dünya savaşının provası olarak kabul edilen Balkan Savaşları, Osmanlı Devleti için bir felaket ile sonuçlandığından İttihatçılar ülke genelinde milliyetçi söylemi merkezileştirerek kadınları da bu söylemin unsurlarından birisi haline getirmişlerdir. Kadınlar ilk kez Balkan Savaşları sırasında siyaset ile yakından ilgilenmeye başlamışlar, Darülfünun salonunda verilen konferanslar ile siyasi anlamda bilinçlendirilmişlerdir. Topyekûn savaş ise kadınların siyasi ve toplumsal yaşamdaki etkilerini bütün dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti’nde de göstermiş, pek çok kadın II. Meşrutiyet’in ilk yıllarındaki ideolojik tartışmaları bir tarafa bırakıp Meşrutiyet’in ilk yıllarındaki ideolojik birikimi savaş yıllarında çalışma hayatı ve cemiyetleşmeyle somutlaştırmışlardır. (Toprak, 1988, s. 30).

2.3. II. Meşrutiyet Döneminde Kadın Dergileri ve Düşünce Akımlarının Kadına Etkisi

II. Meşrutiyet döneminde her yönüyle yenilenme çabasında olan Avrupa’ya ayak uydurmaya çalışan bir Osmanlı karşımıza çıkmıştır. Her alanda yapılan düzenlemeler ile özgürlük ortamı yaratılmış, bazı fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yaşanan basın hareketlerindeki hızlı gelişmeler, yeni yayın hayatına giren gazete ve dergilerden bahsetmeden önce ortaya çıkan düşünce akımlarının bilinmesi gerekmektedir. II. Meşrutiyet döneminde kadının toplumdaki durumunu tartışan üç farklı fikir ortaya çıkmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan fikirler Batılı, İslamcı ve Türkçülüktür. Geleneksellik ve modernlik arasındaki tartışmalar kadını her yönüyle etkilediği kaynaklarda görülmüştür. “Kadın meselesini ilk olarak gündeme getiren grup batıcılardır. Batıcılar anlaşılacağı üzere bu konuda Batıdan feyz almak istemektedirler. İslamcılar ise buna karşı çıkarak kadının gelişiminde dini temel almışlardır. Türkçüler ise hem Türk kültürünü korumayı hem de Batıyı örnek almayı savunmuşlardır” (Kurnaz, 1996, s. 22-23). Batıcı akım, kadın merkezli tartışmaların eğitim sorunundan daha da ileriye götürülmesi gerektiğini kadının her platformda kalkınmasının önemli olduğunu iddia ederken, İslamcı akımın ileri gelenleri bunun tersini savunmuş ve Batıcıları eleştirmişlerdir” (Göle, 1998, s. 58-59).

“Herhangi bir siyasi fikir akımına mensup liderler ise partizan ve hakem rolünde görünmüşler ve bu kişilerin fikirleri meclis kürsülerinde, mitinglerde, minberlerde, konferanslarda, broşür, dergi ve gazetelerde yayılma, tekrarlanma ve gelişme imkânlarına sahip olmuşlardır” (Yılmaz, 2001, s. 38). “24 Temmuz 1908’de Kanun-ı Esasi’nin tekrar yürürlüğe girmesiyle basın hızlı ilerlemiş, yeni dergiler, gazeteler toplumu ve politik gelişmeleri şekillendirmiştir. Kadın bu dönemde ön plana çıkmış,

II. Meşrutiyet öncesi tartışmaların içeriğini zenginleştirmiş, bazı düşünürler bu konuyla ilgilenmeye başlamıştır”(Akgündüz, 2012, s. 67).II. Meşrutiyet döneminde Batıcı, Türkçü ve İslamcı düşünce akımları göre yayın hayatına giren dergiler o dönemde kadın olgusunu en çok tartışma konusu olarak ön plana çıkarmışlardır.. Her düşünce akımı kendi görüşlerine uygun çerçevede birbirlerini de eleştirerek kadın imajını oluşturmaya çalışmışlardır. Kadın hareketlerini eleştiren İslamcılar, kadına Türk milliyetçiliği çerçevesinde konumlandıran Türkçüler ve kadının özgür olmasını savunan Batıcılar bu dönemde kadının hayatına basın yoluyla ya da siyasi düşünceleri ile ciddi bir yön vermişlerdir.

“İslamcı aydınlar, kadın hareketlerini Avrupa taklidi olarak değerlendirirken, “Bunu dile getiren sadece erkekler olmamış, dönemin aydın kadınlarından Fatma Aliye de Osmanlı kadınlarının eski İslam kadınlarını örnek almasını savunmuştur” (Aydınör, 2006, s. 76). “Ahmet Mithat Efendi, Namık Kemal, Şinasi gibi dönemin önde gelen aydınları da kadının erkeklerle aynı seviyede eğitim almasını desteklemiş, görücü usulü ve çokeşli evliliklere tamamen karşı çıkmışlardır (Kurnaz, 1996, s. 21). Türkçüler ise kadınların her bakımdan hayata katılmalarının gerektiğini, çünkü toplumsal değişim için bunun şart olduğunu ve iktisadî açıdan ilerleme için kadınların toplum hayatına dâhil olması gerektiğini savunmuşlardır” (Gündüz, 2008, s. 167-168). “Türkçü akımın önde gelen isimlerinden Ziya Gökalp, Halide Edip ve Ahmet Ağaoğlu, İkinci Meşrutiyet döneminde hükümete kadın konusunda politikalar da üretmişlerdir. Türkçü aydınların tartışmalarındaki ortak nokta, kadın statüsünün ülke kalkınması için şart olduğudur” (Çaha, 1996, s. 93-96). “Batıcı düşünürler kadın konusunda kendi aralarında bir fikir birliği sağlayamamış, Selahattin Asım, kadınların dinî baskılarla ezildiğini, Osmanlı kadınının ikinci sınıf statüsünün tek sebebinin İslamiyet ve örtünme olduğunu ve İslamî kuralların tamamının reddedilmesi gerektiğini

savunurken” (Çaha, 1996, s. 97), Dönemin bu önde gelen düşünce akımlarını basın faaliyetleri çerçevesinde görmek mümkün olmuştur.

“II. Meşrutiyet’in ilanından 1918’in sonuna kadar 918 dergi ve gazete yayınlanmıştır. Basında yaşanan bu yayın patlaması sadece İstanbul gibi büyük şehirlerle sınırlı kalmamış, Trabzon, Bağdat, Kudüs gibi şehirlerde de kendini göstermiştir” (Topuz, 2003, s. 84). Aydın (2009, s. 148-149) çalışmasında dönemin dergilerin sıralamasını şu şekilde ifade etmiştir:

Yayın tarihi açısından, dergilerin yayınlanması şu şekildedir: ilk kadın dergisi olarak nitelenen Terakki-i Muhadderat, Terakki gazetesi tarafından 1869’da “Muhadderat İçin Gazetedir” alt başlığıyla haftalık olarak 48 sayı yayınlamıştır. Vakit Yahud Mürebbi-i Muhadderat (1875), Ayine, 1880’de Aile, İnsaniyet (1883), Hanımlar (1883) Şükûfezar (1886), 1888’de Mürüvvet, 1889’da yayınlanan Parça Bohçası, 1895–1908 Hanımlara Mahsus Gazete, 1895’te Malumat Mecmuası’nın eki olarak yayınlanan Hanımlara Mahsus Malumat, 1906’da Kırım’da Âlem-i Nisvan II. Meşrutiyet öncesinde yayınlanan kadın dergileri olmuştur. II. Meşrutiyet’in ilanından sonra ilk aylarda Demet, Mehasin ve Kadın dergileri yayın hayatına girmiştir. (Aydın, 2009, s. 148-149). Dönemin dergileri; içeriklerini sadece edebiyat, eğitim, sağlık, moda, güzellik gibi bilgilendirici metinlere değil; kadınlık deneyimleri, kadınlığın sorgulanması, kadının toplumdaki yeri, erkeğin ya da toplumun kadına bakışına da yer verirler. Avrupa’yı yakından takip eden Nigar bint-i Osman, Emine Semiye, Makbule Leman Hanım, Fatma Aliye Hanım, Nigar Hanım gibi kadın yazarları, kadın hareketlerinin etkisiyle toplumda kendi varlıklarının da bilincine vararak yazdıkları mensur ve nesir yazılarında açıkça isimlerini belirtmekten çekinmezler. Ancak bazı kadın yazar ve okurlar gerek köşe yazılarında gerekse mektuplarında henüz o cesareti gösteremeyerek Münire, Saide, Talat, Seniye, Fahriye, Nazmiye, Zeyenp, Nemire, Nazenin gibi takma adlarla gerçek isimlerini gizleyerek okurun karşısına çıkarlar. (Şahin, 2018, s. 94-95).

Resim 2.7. II. Meşrutiyet dergi Batılı kapağı
(İnci Dergisi, 1920)

“İkinci Meşrutiyet’le başlayan kadın hakları uygulaması kadın dergilerinin birçoğunda destek bulmuş ve geleneksel yöntemlerin yarattığı sakıncalar sık sık anlatılmıştır. Modernleşmenin ailede başlayacağı fikri çok sayıda yazar makalesinde yer almış ve bu makalelere kadın dergileri büyük ilgi göstermiştir” (Akgül, s. 60). II. Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan yenilik hareketleri, kadın hakları konusundaki gelişmeler, sosyal statü, eğitim, basın ve düşünce akımları yoluyla kadın giyiminde köklü değişimler yaşanmaya başlanmıştır. Dönemin sosyolojik ve politik etkenleri basına yansımış ve ilk defa basın yoluyla kadın konusu farklı düşünce yapısına sahip kitlelerce tartışılmaya başlanmıştır. Bunları ayrı ayrı incelemek bu çalışma için gerekli bulunmuştur.

2.3.1. II. Meşrutiyet döneminde kadın dergilerinde İslamcı düşünce akımının kadın giyimine etkisi

II. Meşrutiyet döneminde Batılı düşünce akımına karşı olarak ortaya çıkan İslamcı düşünce akımı birçok yazar ve düşünür tarafından kabul görmüştür. “İslamcı çevreler İslamiyet’in söyleminin dışına çıkmayacak bir yenileşme istemekte, Avrupa’ya keskin bir olumsuz tavırla bakmaktan ziyade sentezlemeye çalışmışlardır” (Kara, 1986, s. 1405). “İslamcılar, Osmanlı Devleti’nin ayakta kalabilmesi için dinsel ilkelere dayanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir” (Mantran, 1999, s. 233). “İslamcılık anlayışında yenilikçi İslamcıların karşısında muhafazakâr, gelenekçi İslamcılar da mevcuttur. Yenilikçi islamcılar İslam’ı reddetmemekte, Avrupa ile İslami gelenek arasında sentez kurmaya çalışmışlardır. Muhafazakârlar ise, İslami değerlere sarılarak Avrupacılığı tamamen reddetmekteydiler” (Küçük Sevil, 2005, s. 38). “Kadın hareketinin II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte güçlenmesi, Osmanlı kadınlarının da Avrupalı kadınlar gibi erkeklerle bir arada olmak istemeleri, sosyal yaşama karışmak istemeleri İslamcılar tarafından hoş karşılanmamıştır” (Akif, 1324, s. 42). “İslamcıların eleştirileri Avrupacı taklitçiliğin karşısında kadını, geleneklerin dışına çıkartmamayı amaçlamıştır. M. Şükrü’ye göre Avrupa’yı bir rehber olarak almamız gerektiğini belirtenler İslamiyet’in kadın hakkındaki görüşlerini bilmediklerini iddia etmektedir” (Şükrü, 1329, s. 1833). Sait Halim Paşa ise kadınlar hakkında şu şekilde eleştiriler de bulunmuştur:

İslamcılık akımının önde gelen aydınlarından Sait Halim Paşa, II. Meşrutiyet’in getirdiği modernleşme Avrupalılaşma rüzgârlarının kadının aile içerisindeki görev sorumluluklarından kaçmak olduğunu belirtmiş ve özgürleşmek taleplerini de şu sözleriyle eleştirmiştir: “Evlenen kadın kocasının hükmünü tanımaz. Kadınlar hür olmak,

yaptıkları şeyler için kimseye hesap vermemek arzusu ile doludurlar” söylemlerde bulunmuştur. (Sait Halim Paşa, 197?, s. 135).

“İslamcılar, Osmanlı Devletini kurtaracak çözümü Avrupa’nın taklit edilmesinden ziyade; Avrupa’nın sadece bilim ve tekniğinin alınarak, İslami ilkelere göre bir dizi reformların yapılmasıydı. Bu reformlar sosyal alanda, ilmi alanda ve siyasi alanda yapılmalıydı. Siyasi reform ise, İslam birliğinin kurulması yönünde olması istenmiştir” (Çulcu, 1999, s. 144). Kadının sosyal haklarına ve kadın erkek ilişkisine yönelik ise İslamcılar Batıcılara göre farklı bir bakış izlemiştir. “II. Meşrutiyet’in İslamcı aydınları ve yazarlarının bir kısmı, birden çok kadınla evliliğin faziletlerinden söz ederek bu evlilik şeklinin gerekliliğini inanmışlar; bir kısmı bu uygulamanın kaldırılabilceğini, İslamiyet’in bunu engelleyici kurallarının olmadığını savunmuşlardır” (Kurnaz, 1996, s. 43). İslamcı düşünce akımını benimseyen düşünürler ve yazarlar kadının sosyal hakları, kadın erkek ilişkileri ve sosyal konumu dışında giyimlerine yönelik de görüşler beyan etmişlerdir.

“Fatma Margube Hanım, Müslüman kadınların moda konusunda yaptıkları füzuli harcamaları yüzünden İslam âleminin kör bir kuyuya düşmekte olduğunu altını çizerek, kadınların giyim ve kuşam konusunda yerli malı kullanarak İslami usullere göre örtünmeleri gerektiğini vurgulamıştır” (Albayrak, 2002). “İstanbul’un kadınları, bilhassa elit zümre, İslamcı düşünürler tarafından benimsenmeyen dar etekli çarşaf, sonra mantomsu çarşaf, gündelik elbisenin üstüne pelerin gibi giyimler alarak bu değişim sürecini toplumda yansıtmışlardır” (Şen, 2001, s. 115). “Balkan savaşının yaşandığı günlerde Şeyhülislam Müslüman kadınlarının çarşaf giymeleri gerektiğini söylemesine rağmen aldırınmamışlardır. Ancak polisler uygun giyinmeyen kadınlara müdahale etmişlerdir. Örneğin; 1919’da şapka giyinen bir kadın polis tarafından gözaltına alınmıştır” (Kıranlar, 2007). “İslamcılık akımı özellikle 20. yüzyılın başlarındaki toprak kayıplarıyla önemini yitirmeye başlamıştır. Bu gelişmeler Türkçülük akımının çıkışına ve gelişmesine zemin hazırlamıştır” (Barış, 2010, s. 16).

2.3.2. II. Meşrutiyet döneminde kadın dergilerinde Türkçü düşünce akımının kadın giyimine etkisi

“II. Mahmut dönemi öncülerinden destek alınarak 1839’da ilan edilen *Tanzimat Fermanı* Osmanlıcılığın (Türkçülüğün) ilk belgesidir. Hemen onun peşinden gelen 1856 *Islahat Fermanı* ve 1876 *Kanun-ı Esasisi* etnik ve dinsel gruplar arasında bir bütünleştiricilik vaat etmiştir” (Ortaylı, 2005, s. 102). “II. Meşrutiyet’in kaos durumunun

kurtuluş reçetesi olarak halka sundukları Türkçülük fikrinin ilk aşaması önce milli bir bilince sahip olmak ikinci aşamada da yurt dışındaki Türklerle birleşerek Turan adlı büyük ülkeyi kurtarmak olmuştur” (Karaer, 2009, s. 645). “Kadın sorununu ele alan isimlerden biriside Halide Edip’tir. Kendisi toplum içerisinde kadının bir oyuncak gibi görülmesine karşı çıkmıştır. Halide Edip kadının “ana, arkadaş, millet denilen muazzamı yapmak için her yerde, her vakit vücudu ve çalışkan kolları lazım olan millet kadını” olarak görülmesini istemektedir” (Enginün, 1978, s. 408).

“Halide Edip 1912 yılındaki Yeni Turan romanında Osmanlı kadının çalışabileceğini, sade giyimiyle İslam âlemine uyum içinde çalışabileceğini ve böylece topluma katılan kadının savaşa giden, gerektiğinde erkeklere danışmanlık yapan eski Osmanlı kadınına olan özlemi dile getirerek hikâyeleştirmiştir” (Erdem, 2013, s. 56). “Türkçülük akımlarından etkilenen Halide Edip, bu romanında Türkçü akımın kadın sembolü olarak Kaya’yı kaleme almıştır. Kaya, Osmanlı kadınına örnek olarak kara çarşafını çıkartmış, eski Tatar Türklerinin kıyafetini hatırlatan kurşuni uzun bir manto, başında beyaz, yumuşak bir örtü, ayağına da sade, kalın ayakkabılar giymiştir” (Önertoy, 1965, s. 253). “Türk Yurdu Dergisi, örtünmenin din ile alakasının olup olmadığına dair yapılan tartışmaya girmemiş, sadece örtünmenin şer’i bir mesele olmadığını, hissi bir mesele olduğunu ırk, muhit ve terbiye çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmiştir” (Gündüz, 2007, s. 539). Türkçü düşünce akımı II. Meşrutiyet döneminde kadın olgusuna genel olarak değinmiş Türk kadının giyim kültürünü de İslamcı ve Batıcı düşünce akımlarına göre çok irdelemese de yine genel olarak üzerinde durmuşlardır.

Ülker (2012, s. 94) Türkçü düşünce akımına ilişkin “Türkçü düşünür ve yazarlar, Osmanlı kadının Osmanlı toplumu ve gündelik yaşamındaki giyinme alışkanlığı üzerinde Avrupacı ve İslamcı düşünürlerin aksine daha az ilgi duymuşlar dolayısıyla da yayınladıkları gazete ve dergilerde bu konuya nadiren değinmişlerdir. Kendini dönemin güncel tartışma konusundan uzak tutamayan Türkçü düşünür ve yazarlar ise, bu hususta ki düşüncelerini beyan ederken düşüncelerinin çıkış noktasını, diğer kadın meselelerinde olduğu gibi, İslamiyet’ten önceki Türk örf ve adetlerimiz teşkil etmiştir” ifadelerinde bulunmuştur.

“Türk Ocakları ise kadın giyimini yeniden düzenlemeye çalışmıştır. Kadın giyimi konusunda Müslüman kadın giyiminden yana olan Enver Paşa, 1916 Ekimi’nde Birinci Ordu Kadın İşçi Taburu için düzenlenen talimatnamede, kadın işçilerin şalvar,

ceket ve başörtüsü taşımaları ve uzunca bir elbise giymelerini şart koşturmuştur” (Aysal, 2007, s. 10). “Türkçü akımın önemli isimlerinden Ziya Gökalp’ e göre Türklerde milli kültür düşüncesi yeniden doğduğuna göre bu eski sosyal yapıyı yeniden oluşturmak gerekmektedir. Kadın haklarına saygılı bir toplum yapısı üzerinde durulmalıdır. Kadın sosyal ve ekonomik hayatın içerisinde yer almalı, ailede erkeğe tanınan eğitim olanaklarından yararlanmalı, aile içerisinde eşitlik sağlanmalıdır” (Gökalp, 1990, s. 158-160). Aktaş (2006, s. 114) ise Gökalp’in Türk kadın giyimine ilişkin şu ifadelerini şöyle aktarmıştır: “Gökalp’in II. Meşrutiyet’in çalkantılı ortamında misal olarak sunduğu eski Türk töresinin toplum hayatında Müslüman kadın giyimi gibi bir alışkanlığın olmadığını belirtmiştir.

2.3.3. II. Meşrutiyet döneminde kadın dergilerinde Batılı düşünce akımının kadın giyimine etkisi

“Başlangıcı III. Ahmet dönemine, Lale Devri’ne kadar uzanan Batıcılık hareketi daha çok gericiliğe çare olarak yeni açılan eğitim kurumlarından yetişen ordu mensupları ve üst düzey bürokratlar arasında taraftar bulmuştur. Ancak halk genellikle ilgisiz kalmış veya bu akımın karşısında durmuştur” (Kutlu, 2004, s. 308). Şükrü Batıcılığın çıkış noktası ve hedeflerine ilişkin şu bilgileri vermiştir:

Avrupa tarzı bir anlayışı hâkim kılmak, Batıcıların temel felsefesidir. Bu felsefenin temel hedefleri arasında yapılacak reformları şu şekilde özetleyebiliriz: Bütün şehzadelerin ve veliahtların eğitimlerine dikkat edilecek, kişilerin kontrolünden alınarak orduya sokulup orada, bilgilenmeleri sağlanacak, padişahın bir tek hanımı olacak, cariye uygulaması kaldırılacak, fes kaldırılıp yerine yeni bir serpuş kabul olunacak, padişah ve saltanat hanedanı da olmak üzere, bütün memurlar, mebuslar ve halk, yerli malı kullanmaya mecbur edilecek, kadınlar istedikleri şekilde giyinecekler, yalnız israf etmeyecekler, görücülük âdetine son verilecek, beğendiği kimseyle evleneceklerdir. (Şükrü, 1992, s. 152-155).

“Batıcılar, Avrupa medeniyetini bir bütün olarak değerlendirirler ve bu medeniyetin bütün müesseselerinin aynen Osmanlı toplumu içerisinde de tesis edilmesini böylelikle geri kalmış toplumun medeni milletler seviyesine gelebileceğini iddia ederler” (Barış, 2010, s. 16). Ayrıca Batılı yazar ve düşünürler Avrupa’nın her konuda ileri olduğu düşüncesiyle birlikte kadın olgusunu ön planda tutmuş özellikle kadın giyiminde Avrupa modasını Türk kadınına tanıtmaya çalışmışlardır. Taşçıoğlu Batıcı düşünce yapısının kadınlar üzerindeki etkisini şu şekilde açıklamıştır:

Batılı akıma mensup yazar ve düşünürler, yazılı basında yayınladıkları dergi ve gazetelerde kadını sosyal hayattan uzaklaştırdığını düşündükleri çarşaf giyimine karşı direniş gösterirken; Mehasin, Demet, Şehbal ve inci gibi kadın dergileri, Avrupa tarzında kadın modasını ve aksesuarlarını Osmanlı kadınına tanıtmaya çalışmışlardır. Batıcılık rüzgârlarının estiği kadın dergilerinde o günün kadın modasını yansıtan kıyafetler ise genellikle etek-bluz şeklinde, belde sıkı bir kemer ile tamamlanmıştır. Bluzlar çok büzgülü olup pililer, danteller ve şeritlerle süslenmiştir. Kollar genellikle uzun olup yaka zamanın modasına göre dik yapılmıştır. (Taşcıoğlu, 1958, s. 28).

“Mehasin dergisinde Asaf Muammer, özgürleşen erkeklerin hürriyet fikrini evlerine taşıdıklarını, kadınların ise bu fikirden etkilenerek, eski anlayışlardan ve korkulardan kurtulmaya başladıklarını belirtmiştir” (Asaf, 1324, s. 2-3). Mehasin dergisinin içeriğinde Batı modası yansıtılmış ve sayfalarında resimlere yer verilmiştir. Mehasin dergisi elbise modellerinin yanı sıra iç giyim ve aksesuarlara da bol yer vermiştir. “Mehasin ile aynı dönemde Demet dergisi de yayınlanmış bu dergi de, eğitim konusuna önem vererek sayfalarında ünlü Osmanlı hanımlarını tanıtmış, kadınların eğitimi, çocuk bakımı, kadın terbiyesi, yüz bakımı ve moda sayfalarında oluşmuştur” (Özen, 1994, s. 25). “İctihat dergisinde çıkan “Pek Uyanık Bir Uyku” adlı yazıda ise “Kadınlar diledikleri gibi giyinecekler, toplum içerisinde saygı uyandıracaklar, kadın-erkek karşılıklı birbirlerini beğenerek eş seçecekler, diledikleri eğitim kurumlarında eğitim görebilecekler, evlenmeye ve boşanmaya dair tüm kurallar değişecektir” olarak ifade edilmiştir” (Safa, 1990, s. 91). II. Meşrutiyet dönemi Batıcı düşünce akımının etkisi ile bazı dergilerde Paris modasını yansıtan kadın resimleri hem kapaklarda hem de dergi içeriklerinde yer aldığı yapılan araştırmalar sonucunda dikkat çekmiştir. Dergilerde modern kadın imajı giydiği giysiler, açık saçlar ve aksesuarlarla yansıtılmış ve o dönemde Avrupa hayranlığı ve Avrupa’yı her konuda örnek alma mesajı bu şekilde dergilerde kadın figürü üzerinden verilmiştir.

“Sosyal hayatın her çerçevesinin Avrupalılaştığı II. Meşrutiyet döneminde Batılı akım en çok elit kesimi etkilemiş, Barbarosoğlu (2002, s.93) çalışmasında üst tabaka kadınların çarşaflarının içine Avrupaî elbiseler giydiğini ifade etmiş ve bununla birlikte ilk defa Kadınlar Dünyası Dergisi sosyal hayat içinde kadının kıyafetlerin de değişmesini teklif ettiklerini belirtmiştir.

“Mehasin dergisi yayın programını açıklarken şöyle denilir: “...Mükemmel bir moda gazetesi olacaktır. Her nüshada Avrupa'nın en meşhur moda gazetelerinden on parçayı

mütecaviz resimlerle iç çamaşırlarından en mutantan bir kostüme kadar resimler arz olunacaktır” (Özdemir, 2003). Leyla Kaplan, “II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Kadınlarının Özgürleşme Hareketi” (1999, s. 470), başlıklı makalesinde yeni kadın kimliği konusunda ise şöyle demektedir:

Yeni bir kadın tipini benimsetmek dönemin kadın hakları savunucusu dernekler ve yayınların ortak amacıdır. Bu kadın tipinin belirlenmesi de daha çok Avrupalılaşma taraftarı kişilerin örnek olarak belirlediği tip olacaktır. Kılık ve kıyafeti kendisini sosyal hayattan mahrum etmeyecek, çalışan, eğitilmiş, vatansever, geleneklere ve kısıtlayıcı kurallara karşı mücadele edecek Avrupalı kadın tipi simgeleştirilmektedir. Fakat bu yapılırken kadının evinin ve ailesinin kadını, kocasına itaat eden fedakâr kadın tipinden uzaklaşmasına da müsaade edilmemektedir. Özgürleşen kadın başına buyruk, itaatsiz ve serbest bir hayat tarzını benimseyebilir korkusuyla Avrupalılaştıran kadını millileştirmeye gayret edilmiştir.

Durur ve Şimşek (2017, s. 381) “Gazete ve dergilerden oluşan yayın faaliyetlerinin giyim üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bu dönemde elit kadınlar ve ileri gelenlerinin eşleri ya da kızlarının batılı giyim tarzını benimsemesi bu tür giyimin meşruiyet kazandığı iddia edilebilir” ifadesinde bulunmuşlardır. Micklewright şu ifadelerle kadınların Paris modasını takip ettiklerini desteklemiştir:

Yüzyılın sonuna doğru, Osmanlı kadın basını da Paris modasına yer vermeye başladı. Bu dergilerde Avrupalı kadınların resimleri ile birlikte giydikleri kıyafetlerin nasıl dikildiğini anlatan elbise patronları yayınlandı ve mesela korsenin tehlikeleri tartışıldı. İlk Osmanlı moda dergisi, La Reine de la Mode Parisienne, yani Paris Modasının Kraliçesi, ise ancak 1911'de İstanbul'da yayınlanmaya başladı. Bu dergi, on beş günde bir yayınlanmaktaydı ve Fransızca, Yunanca ve Osmanlı Türkçesi'yle basılmaktaydı. Pera'da Avrupalıların vitrinli dükkânları da en son Paris modası haberleri için diğer bir kaynaktı. İstanbul'daki Avrupalı terziler, yetenekleri ve getirdikleri modellerle Osmanlı Müslüman kadınlarının Avrupa tarzı giyime yönelik aşinalığına katkıda bulundular. (Micklewright, 1992, s. 130-132)

“II. Abdülhamit’in sansüründen etkilenmeyen moda ve salon dergileri, özellikle şehirli kadını değiştirmeye devam etmiştir. Batı yanlısı dergiler, Saç ve cilt bakımı, kozmetik kullanımı, kadın sağlığı ve benzeri konularda bir düşüncesi bulunmadığı varsayılan kadını artık ilgi alanına giren konularda bilgi sahibi yapmışlardır” (Işın, 1995, s. 121). Tüm bu kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda, dönemin basın faaliyetlerinin özellikle Batılı düşünce akımından etkilenerek yayın yapan dergilerin kadın giyiminde radikal değişikliklerin başlangıcını yaptıkları, Türk kadınının geleneksel giyiminden

koparıp, Avrupalı giysiler içerisinde yeni Türk kadını yaratmaya çalıştıkları bunda da belirli kişiler üzerinde başarılı oldukları tespit edilen bir nokta olmuştur.

2.4. II. Meşrutiyet Döneminde Kadın Giyim Kuşamı

Osmanlı devleti geleneksel temellere dayanan ve kültürel değerlerini nesilden nesile taşıyan yapısı ile uzun süre kültürel değerlerini korumuştur. “Zamanla geniş bir coğrafyaya yayıldığından ve oldukça farklı kültürleri bünyesinde barındırdığından dolayı Osmanlı devletinin giysi kültürü de son derece geniş olmuştur. Osmanlı giyim kuşamının temelleri çok eskiye, Orta Asya’da yaşamış olan atalarının giyim kültürüne kadar uzanmaktadır” (Görünür ve Ögel, 2006, s. 1). Koç ve Koca (2009) çalışmalarında “yüzyıllarca, büyük bir değişikliğe uğramadan benzer giyim kuşam geleneğini sürdüren Osmanlı toplumunda moda terimi, batılılaşma çabalarının yoğunlaştığı 18. yüzyılın sonlarına doğru telaffuz edilmeye başlamış olduğunu” belirterek, Osmanlı devletinin asırlara meydan okuyan kültürel değerlerini korumayı ve geleneksel giyim tarzlarında değişmezliği ilke edindiklerini desteklemiştir. “Osmanlı döneminde giysilerin kadın erkek ayrımı olmaksızın 19. yüzyılın sonlarına kadar fazla değişiklik göstermeden benzer öğeler ile kullanıldığı zamanla kesimlerinde küçük değişiklikler olduğu görülmüştür. Yüzyıllar boyu genel olarak giysi bütünlüğü iç gömlek, entari ve şalvardan oluşmuştur. Bu giysiler dönemlere göre çeşitli boylarda ve genişliklerde farklılık göstermiştir” (Görünür, 2010, s. 15-16). Koca ve Koç (2009, s. 3) çalışmalarında, Türk giyim kuşamında giysilerle takım oluşturulduğu ve bu oluşumda üç temel katmanı görmenin her zaman mümkün olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar; 1. Şalvar ve gömleklerden oluşan iç giyimler, 2. Entari, kaftan ve cepkenlerden oluşan dış giyimler, 3. Ferace ve dış kaftandan oluşan üst giyimlerdir.

Batılılaşma hareketleri ile birlikte özellikle II. Meşrutiyet’in ilanından sonra kadın giyiminde meydana gelen birtakım değişimler Türk kadın giyim kültürü açısından dönüm noktası olmuştur. Bu değişimler ilk olarak Osmanlı sarayında daha sonra ise halka kadar ulaşmaya devam etmiştir.

“Tezcan, 1870’lerden sonra Osmanlı kadınının Avrupalı kadından ayırt edilemeyecek bir tarzda giyinmeye başladığını belirtir” (1988, s. 45). “19. yüzyılın yarısı, giderek artan sayıda Osmanlı kadınının ilk kez giymeye başladığı elbiseler, bir süre üzerinde

şalvarlar ve elbiseler ile giyilmeye devam etmiştir, özel durumlar için Avrupa tarzı kıyafetleri takip etmişlerdir” (Cohen, 2014, s. 383). “Osmanlı’da 19. Yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında belirli bir zümre için moda tüketiminin olduğunu söylemek mümkün olabilmektedir. Moda tüketiminin ileri bir seviyede yaşandığı İstanbul’da çok az da olsa ısmarlama dikime başvurulduğu bilinmektedir” (Vassiliev, 2004, s. 45).

Resim 2.8. Gezintiye çıkan kadınlar
(Akdaş, 2011 s. 106)

Resim 2.8’de kadınların geleneksel giyim tarzından uzaklaşmalarının açıkça yansıtıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti’nin son döneminde çarşafın İstanbul’daki hanımların hayatından nasıl çıktığı On Üç Yıllık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış adlı kitabında şöyle anlatılmaktadır:

Avrupa modellerinde etekler darala darala adım atılmaz hale gelince dizlere kadar yandan yırtmaçlı etekler çarşaf eteklerine de sirayet etti. Nihayet 1914’den itibaren etekler büsbütün kısaldı. Umumi harpte bütün dünyada umumi hayata iştirak eden kadın süsten ziyade ihtiyaca uygun giyinmeye mecburdu. Artık, elbiseden ayrı çarşaf yapmak hemen hemen unutulmuştu. Gündelik elbisenin üstüne bir pelerin yapıp baş kısmının bağlarını çarşafın üstünden arka tarafta fiyonk şeklinde bağlamak kâfi geliyordu. Kışın tamamıyla modaya uygun bir manto yapıp aynı kumaştan pelerin giyiyorlar ve gittikleri yerde pelerini de mantoyu da çıkarıyorlardı. Bazı hanımlar bu kısa pelerinleri mantonun yakasından içeri koymaya başladılar ve nihayet pelerin bir gün yok oluverdi. Başlarını pelerinin başa gelen kısmı gibi bir şey takıp peçe gibi bir tül de arkaya atarak enseyi büsbütün açmak suretiyle örtünme davasını sessizce hallediverdiler. Moda Âleminde Cumhuriyetten beş altı sene evvel tesettür meselesi hanımların kendi buluşlarıyla ortadan kalktı. Hele 1918’de İstanbul’a dolan Romanof Rusları şapkasızlıktan başlarına tül sarmaya başlayınca bu İstanbul hanımlarının imdadına yetişti ve Rus başı denilen moda çabucak yayıldı. Artık, her türlü elbiseyle başlarına böyle bir eşarp sararak sokağa çıkmak adet oldu. (Sevin, 1973, s. 144-145).

“Mehmet Tahir, 1336/1920’de Kader Matbaasınca ikinci baskısı yapılan Sefalet haneler adlı risalesinde, Meşrutiyet Dönemi hanımlarını, memleketin meseleleriyle

ilgilanmeyip sadece moda ile ilgilendiklerini, Osmanlı kadınlarının kıyafette eski sadeliği unuttuğunu söyler” (Yüzer, 2016, s. 335). Meşrutiyet döneminin en önemli gelişmesi ise eğitimin artması ve bu sayede kadınların moda ve güzellik gibi konulara değinen dergileri takip etmelerinin kolaylaşması ile eğitilmiş kadınların giyimlerinde değişikliklerin yaşanması olmuştur. Eğitilmiş kadınların modayı takip etme durumunu Zihinoğlu şu şekilde ifade etmiştir:

Çok uluslu Osmanlı toplumunda Gayrimüslim kadınlar Müslüman kadınlara göre Avrupa ile daha erkenden temasa geçmiş, özellikle Beyoğlu ve Pera bu çerçevede bir taraftan Gayrimüslim kadınlar için yaşam alanı olurken bir taraftan da şekilde Avrupalılaştırmanın Müslüman kadınlara yayılımını sağlamıştır. Özellikle eğitilmiş ve belli bir ekonomik güce sahip olan Osmanlı kadınları için Gayrimüslim kadınlar hem giyim ve eğitim açısından hem de düşünsel açıdan dönüşümün somutlaşan örnekleri olmuştur. (Zihinoğlu, 2003, s. 109). Şeni (1990, s. 48) Gayrimüslim kadınların bu noktada temel etkilerinin kadın giyimi ve moda etrafında geliştiğini, şekilsel gelenekçi-yenilikçi çatışmasının kadın giyimini tartışma konusu haline getirdiğini ifade etmiş, II. Meşrutiyet ile birlikte modanın toplumsal anlamdaki işleyişi daha da belirginleşecek devletin özellikle kadın giyimi üstündeki kontrolünün azalacağını” belirtmiş olması çok uluslu yapıya sahip olan Osmanlı devletindeki çözümlerin gayrimüslim kadınların dahi Osmanlı kadın giyimini etkilemeye başladığını desteklemiştir.

2.4.1. II. Meşrutiyet döneminde saraylı kadın giyimi

“15. ve 16. yüzyıldan sonra başta elçiler olmak üzere İstanbul’a gelen yabancı gezginlerin hatıratlarından, yabancı ressamın eserlerinden, Türk ressamın minyatürlerinden ve sarayda muhafaza edilen giyim eşyalarından Osmanlı giyimine ait bilgilere ulaşılmaktadır” (Komşuoğlu vd., 1986, s. 214). “Koç ve Koca, (2014, s. 374) araştırmalarında bununla ilgili olarak, Minyatürlerde daha çok saray çevresine ait belirli kesimlerin resimlerin olduğunu ve giyim kuşamın çok ayrıntılı çizimleri görülebildiğini ifade etmişlerdir. Geçmişe ait ikinci tür görsel kaynaklar ise 17. yüzyıldan başlayarak 18. yüzyıl başına kadar çoğu yabancı müşterilerin siparişleri üzerine yapılan İstanbul’daki çarşı ressamın albümleridir ve bunlar da daha çok toplumu oluşturan öğeleri tanıtıcı nitelikler taşımaktadır” olarak belirtmişlerdir. “Osmanlı İmparatorluğu’nda giysiler kişinin sosyal konumunun göstergesi olmuştur” (Goodwin, 1997, s. 173, aktaran Koca ve Koç, 2009, s. 3). Sosyal statü göstergesinden dolayı halk ve saray giyimi arasında da farklılıklar oluşmuştur. Zenginlik ve statünün simgesi olarak kabul edilen giyim tarzları gerek kumaş ve renk olarak gerekse giysiler ile beraber kullanılan aksesuarlarla yansıtılmaya çalışılmıştır. “Özellikle saray

kadınları ile saray bürokrasisinin temsilcisi paşaların eşleri, pahalı kumaşlardan yapılmış elbiseleri tercih etmiştir” (Davis, 2009, s. 207) . “16. ve 17. yüzyılları arasında Saray kadınlarının giysilerinde kullanılan kumaşlar halk kadınlarının kumaşlarından farklı olmuştur. Saray kumaşları, özel atölyelerde dokunarak çözgü ve atkı iplikleri altın ya da gümüş alaşımlı tellerle oluşturulmuş, daha sonra kumaşların üzerine sırma işlemler yapılmıştır” (Türüt, 2011, s. 188). Himam (2013, s. 18) ise saray kumaşlarına ilişkin olarak şu açıklamaları getirmiştir: “Saray kumaşları gerek süsleri, gerekse de kullanılan rengin kalitesi nedeniyle diğer kumaşlardan teknik ve sanatsal yön itibarıyla ayrılmaktadır. Altın ve gümüş tellerle dokunan kumaşların desenlerine de büyük önem verildiğini belirterek halk ve saray giysilerindeki kullanılan malzeme kalitesinin farklı olduğunu desteklemiştir.

Tezcan ise (2010, s. 3) “Sarayın İstanbul’da kendine ait dokuma atölyesi olduğu halde üretim ihtiyaca yetmediğinden gerek İstanbul’da saray dışındaki atölyelere gerek Bursa’daki atölyelere devamlı olarak kumaş siparişi verildiğini yurt dışına, özellikle ipeklileriyle ünlü Venedik’e de saray adına siparişler yapıldığını” ifade ederek giysi konusunda sarayın hiçbir kısıtlamada bulunmadığını malzeme açısından yetmediği durumlarda en iyisini Avrupa’dan tercih ettiğini destekler niteliktedir.

“Osmanlı giysilerinde dikkat çeken en önemli özellikleri ise kat kat giyinilmesidir. Türk giysilerinin çoğunda görülen bu giyim tarzı zenginliğin ve gücün diğer bir göstergesi olmuştur” (Himam, 2013, s. 6-7). Giysilerle kullanılan kumaşlar ve beraber takılan mücevherler ve diğer giysi tamamlayıcı öğeler de özenle seçilmiştir. Buna ilişkin 18. yüzyılın tanıkları Lady Montaqu ve D’ohhsson’dur. D’ohhsson gözlemlerini şu cümlelerle ifade etmektedirler:

Türk erkekleri kullandıkları kumaşların cinsinde, üzerlerinde taşıdıkları yahut süs olarak kullandıkları eşyada nispeten serbest davranmaktadır. Ancak kadınlarında bu serbestlik büsbütün göze çarpar. Halleri vakitleri ne olursa olsun, altın yahut gümüşten, küpe, bilezik, gerdanlık ve kemer takmayan kadına hemen hemen rastlanmaz. Daha yüksek mevkilerde olanlarda ise bu süs eşyası en halis incilerden ve her çeşit değerli taşlardan olur. Kadınlar çok defa beş, altı yüzüğü bir arada takar. Bütün parmaklara, başparmağa bile yüzük takıldığı olur. Başlıkları yüksektir, daima düz, işlemeli yahut renkli müslinden yapılır ve çiçekler, elmaslar, yakutlar ve zümrütlerle süslenir. Bazıları da padişahı taklit ederek balıkçıl tüy takar. Bunlara “sorguç” diyorlar. Sorguçlar buket biçiminde olur. Sorgucun sapı değerli taşlarla zenginleştirilir. Kadınlar arasında saat kullanma pek yaygın değildir. Altın, yahut

elmaslı saatleri olanlar bunu göğüslerinin sol tarafındaki küçük cebe koyarlar. Dışarıdan sadece zinciri görünür. (D'ohhsson, s. 97).

Montagu, (Montagu, s. 132) ise “*Sadece hali vakti olan kadınlar değil toplumun bütün tabakalarına mensup kadınların hepsinde bu süs ve özeni görmek o dönem için mümkündür. “...satan bir satıcının karısı bile sırmasız elbise giymiyor. Onların da kakım kürkleri ve başlarına takmak için elmasları var...”* ifadesi ile o dönemin zengin ve fakir kesimin giyimine ayna tutmaktadır.

“Modernleşmenin ilk yıllarında kadınların ne giyeceği konusunda herhangi bir şey belirtilmemiş olsa da Osmanlı hükümeti bürokratları, eşlerinin ve kızlarının evlerinin duvarları arasında ne giyecekleri konusunda fazla bir söz söylememekteydi. İşte bu mahrem alanda kadınlar, Avrupa modasının getirdiği kıyafetlerini giymeye başlamışlardır” (Van Os, 2002, s. 134).

“Osmanlının Avrupa’ya açılan vitrini olarak görülen İstanbul, geleneksel giysi tarzlarının bırakıldığı, hem yaşam hem de kullanım olarak Avrupai tarzların kabul edildiği ve ilk olarak kullanıldığı kent olarak karşımıza çıkmıştır” (Günday, 2005, s. 208). Avrupa modasını takip eden II. Abdülhamit’in kızı Ayşe Sultan hatıratında kıyafetlerini Paris elçiliği vasıtasıyla sipariş ettiğini söyler” (Özer, 2014, s. 45). Saray kesiminin giyim tarzındaki modernleşmeyi Koç ve Koca şu şekilde ifade etmiştir:

Koç ve Koca (2009, s. 2175) çalışmalarında geleneksel giysi özelliklerinin batı formlarına dönüşerek, geleneksel yapıdan batı modasının çizgilerine dönüşmesinde Osmanlı sarayının ve başkent İstanbul’un etkilerinin olması kaçınılmaz olduğunu ifade etmişlerdir. Modayı belirleyen kesim Saray ve çevresinde yer alan kesim olmuş ve buradan da halka yayılmıştır. 18. Yüzyıldan itibaren başlayan batılılaşma hareketleri 19. yüzyıldan sonra II. Meşrutiyetin ilanı ile hızlanmış ve İstanbul’da zengin kesimler ve saray kesimi en son Fransız modasını basının da etkisiyle takip etmeye başladığını pek çok kaynaktan edinilen bilgiler ışığında anlaşılmaktadır. Bu bilgiler Osmanlıda saray ve halk giysilerinin farklı olduğunu desteklemektedir.

“19. yüzyılda saray kadınları giysilerini, o yılların moda merkezi olan Paris modellerinden etkilenecek oluşturmaya başlamışlardır. Giyim biçimlerinden şalvar ve üst entarisini kaldırarak, yerine eteği uzun, ceketi kısa ikili giysiler kullanmaya başlamışlardır. Yaşamakla tamamlanan uzun, ince, bol, rengârenk feraceli, eldivenli şık şemsiyeli Osmanlı sarayının kadınları Batı tarzı giyinmenin öncülüğünü yapmışlardır”

(Tezcan 1997, s. 25). Paris modasının sultanlar üzerindeki etkisini Akyıldız ise şu cümlelerle açıklamıştır:

Sultanlar ve padişah kadınları, bu dönemde Avrupa, özellikle de Paris modasının etkisinde kalarak büyük bir lüks yarışı içine girmişlerdi. Söz konusu moda ve tüketim olanağı, Galata ve Beyoğlu'nda yerleşmiş olan yerli ve yabancı gayri Müslim tüccarlar tarafından ayaklarına kadar getirilmekteydi. Bu tüccarlar Avrupa'dan bilhassa Paris'ten getirtmiş oldukları giyim kuşam ile mefruşat ve lüks tüketim mallarını saray hanımlarının ilgilerine ve hizmetlerine takdim etmekteydiler. Sultanlar ve diğer harem kadınları bazen de Avrupa'dan özel siparişe mal getirtmekteydiler. (Akyıldız, 1998, s. 4).

Koç ve Koca, 19. yüzyılda yaşanan moda değişiminin ve geleneksel giyim biçimlerinin kullanılmamasının saray tarafından yönlendirilişini De Fonmagne anılarından şöyle aktarmıştır:

Kadınların kıyafetleri oldukça sadeleşmiş. Eskiden geçimini ancak temin eden bir erkeğin karısı bile brokar ve kürkten vazgeçemez, mücevher takınmakta ısrar ederken şimdi kimse Geleneksel Giysi Tarzlarının Değişimi ve Türk Modasının Oluşumunda İstanbul bu kadarını düşünmüyor. Başlıkları yok artık. Ev içi kıyafetleri göz alıcı olmamakla beraber, eski yunan kadınlarının kıyafetlerini hatırlatan elbiseleri var. Göğüste kavuşarak kapanan hafif kumaştan yapılan bu elbiselere “entari” deniliyor. Bele bağlanan ipek veya kaşmir kuşak endamın inceliğini ve zarafetini ortaya çıkartıyor. Kadına böylesine yakışan bu kıyafeti kaldırmak için kadınlara düşman olmak gerekir. Ama ne yazık ki buna da karışan oldu. Sultan Abdülmecit üç gün sonra yapılacak düğün şenliği için bütün saray kadınlarının Frenk usulü korseler giymelerini emretmiş... Osmanlı kadınları da ilk olarak balina kemiği ile sıkışmanın tadına bakacak (Fonmagne 1977, s. 246, aktaran Koç ve Koca, 2009, s. 2181).

“Bu dönemde Ermeni ve Rum terzilerin, saray ve konaklara giderek Avrupa modasına uygun elbiseler diktikleri de bilinmektedir” (Tezcan 1988, s. 48-49). 19. yüzyılda üç etek ve dört etek denilen yanları yırtmaçlı, önü açık, belden birkaç adet düğmeli, boyu yere kadar uzanan modeller gözde olmuştur (Hasarlı vd., 2010, s. 4). Apak vd., (1997, s. 127) ise 19. yüzyılda üç etekli olan elbiselere bol sırma işlemeler ve sırma kaytanlar ve elmas düğmeler kullanıldığını ifade etmiştir. İpek (2009, s. 65-68) 19. Yüzyılda terzi defterinde kayıtlı olan dönemin kadın modasına ilişkin şu bilgilere yer vermiştir:

Paşa mahallesinde oturan dikişçi Matmazel Kokona'ya ait terzi defteri, diktığı çeşitli entari-paltoları, kürk kaplığı, fistan, mintan ve elbiseleri kayıt altına alan bir defterdir. Bunlarla birlikte kumaş çeşitlerini, özelliklerini, lira-ı Osmanî ve mecdiye olarak bedellerini miktarı ile teslimiyetleri ve imzalı şerhlerini içermektedir. Defterde tercih edilen giyimin entari ile takım palto veya hırka

olduğu, elbisenin baş giyimi ile beraber dikildiği görülür. Elbiselik kumaşlar genellikle yünlü ve kürklü palto ile sipariş edildiğinden, kış mevsimi için dikildiklerini göstermektedir. Kadife kürk kabı siparişi de bu görüşü destekler. Entari paltodan oluşan takımların bir örneğini bugün Sadberk Hanım Müzesi'nde sergilenen paltosuyla takım bir gelinlikte görmek mümkündür (İpek, 2009, s. 65-68).

Koç ve Koca'nın (2009, 2195) II. Meşrutiyet döneminde kadınların sokak giyimine ilişkin verdikleri bilgiler dikkat çekicidir. "Sokakta Avrupalı kıyafetler çarşafın altından giyilmektedir. Çarşafın altından giyilen Avrupalı kıyafetler, değiştirilen saç modelleri aynı zamanda kadın merkezli olarak da geleneksel dönemden farklılaşan yeni bir sosyal kadın yaşamını haber vermektedir" (Meriç, 2000, s. 44, aktaran Koç ve Koca, 2009, s. 2195). Tanzimat'ta kendini hissettiren ve Batıcılığın hızla ilerlediği II. Meşrutiyet döneminde özellikle saraylı kadınların Batı modasından etkilenecek giyimlerine ve davranışlarında bu durumu yansıttıkları pek çok kaynakta yer almaktadır. Bu noktada özellikle eğitilmiş kadınların üzerinde yazılı ve görsel kaynaklarıyla basının önemli bir rolü olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.4.2. II. Meşrutiyet döneminde halk kadın giyimi

Osmanlı dönemi saraylı kadınların giyim kuşam özelliklerine ilişkin görsel ve yazılı pek çok bilgiye rastlanırken halk giyimine ilişkin bilgiler daha sınırlı kalmıştır. "Osmanlı devletinde giysilerde kullanılan kumaşın çeşidine fesin genişliğine, duruşuna elbiselerin yakalarına, yelek tipine, pililere, nakışlara kenar şeritlerine, düğmelere püsküllere, başlıklara başörtülerine, önlüklere, yaşımlara, peçelere, aksesuarlar çeşitlerine göre farklı kesimlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle birlikte, giysiler insanların statülerini yansıtmıştır" (Üyepazarcı, 2004, s. 196). Bundan dolayı Osmanlı döneminde halkın giydikleri ile zenginlerin ve saray hanedanının giydikleri arasında belirli farklılıklar olmuştur. Bu farklılıklar biçimsel özellikte değil, daha çok kumaş kalitesi, kullanılan renkler ve giysilerle beraber takılan aksesuarların değerlilik ölçülerine göre değişmiştir. Çetin, (2008, s. 897) çalışmasında, Osmanlı dönemindeki saray kadınlarının halka göre daha süslü ve zengin giysiler giydiklerini, biçimsel ve giyiniş özellikleri arasında benzerlik olsa da kullanılan kumaş, renk ve süslemelerinde farklılık olduğunu ifade ederek giysilerin biçimsel özelliklerinin aynı olduğunu desteklemiştir.

Kafadar da, (1993, s. 256) yaptığı araştırmada, zengin, fakir ya da saraylı ve halk kadınları arasında, kumaşın kalitesi ve kullanılan aksesuarların dışında model ve giysi çeşitliliği söz konusu olmadığını belirtmiştir. “Halk kadınının elbiselerindeki kumaşlar genellikle pamuklu dokumalardan yapılmıştır. Türüt (2011, s.188) ise çalışmasında halk kadınının elbiselerinde saray kumaşlarını kullanmalarının yasak olduğunu ifade etmiştir.

Erden, vd. (1999, s. 3-10) “19. Yüzyılda İstanbul ve saray giysisi zaman içinde çeşitlilik kazansa da Anadolu halkı açısından giyim çok fazla değişikliğe uğramamış olduğunu belirterek Anadolu halkının sade ve gösterişsiz kumaşlardan yapılan giysileri giydiklerini belirtmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde giyim kuşamda bazı değişikliklere gidilerek özellikle sokak giysilerine yönelik kanunlar çıkarılmıştır. “II. Abdülhamit önce ferace giyimi yasaklanmış, yerine çarşaf getirilmiş daha sonra, güvenlik nedeniyle yeniden feraceye dönmüştür” (Davis, 2009, s. 219).

Giyim-kuşama ait yoğun bir değişimin yaşandığı bu süreci, II. Abdülhamit Döneminde İstanbul’da bulunan Georgina Adelaide Müller “...neredeyse her yıl yaşmakların daha kalın, feracelerin daha şekilsiz olması için yasalar çıkarılmaktadır” ifadeleriyle anlatmıştır” (Müller, 2010, s. 133). “Diğer taraftan bu dönemde halkta da karşılık bulmaya başlayan kıyafet değişiklikleri kadınlar için kendilerini dile getirmenin sembolü olmuştur. Süreç içinde Avrupa tarzında dar etekli çarşaflara dönüştürmüş ve bedenini görünür kılmıştır” (Toprak, 2017, s. 236).

Louis Rambert bu durumu şöyle ifade eder; “Müslüman kadınların giydikleri ferace ve çarşaf öylesine değişmiştir ki, bunların harem gelenekleriyle bağdaşması imkânsızdır. Sokaklarda genç kızlar saçlarını ve vücutlarını belli eden kıyafetlerle apaçık gezip dolaşmaktadır” (aktaran Aktaş, 2018, s. 85; Işın (2006, s. 97), modanın Osmanlı kadınının mahremiyet perdesini kaldıran modernleşmenin kültürel boyutlarından birisi olduğunu; halktan çok elit kadınların yaşantısında belirlediğini dile getirmiştir.

II. Meşrutiyet döneminde basın faaliyetlerin artması ile giyim tarzlarına yönelik pek çok bilginin halka ulaştırılması sağlanmakla birlikte bazı mizah dergilerine de Osmanlı kadının yaşadığı bu geçiş dönemi mizahi bir üslup ile eleştirilmiştir. Kalem dergisinin

1911 yılında yayınladığı, yüz on ikinci sayıda bir yanda Avrupalı kadın resmedilirken diğer yandan ise Anadolu kadını geleneksel giyimi ile çizilmiştir.

Resim 2.9. Türk ve Avrupalı kadın giyimi
(Kalem dergisi, 1911)

Bu dönemde peçe ve çarşafını çıkarmaya başlayan Anadolu’da yaşayan halk kadınının Avrupalı kadınlara imrenerek onlar gibi giyinmek istemeleri, Kalem dergisindeki (Resim 2.10.) bu karikatürde mizahi dilde diyalog şeklinde yansıtılmıştır. Diyalogda şalvarı ve başörtüsü ile geleneksel giysiler içindeki Türk kadının; “beni değiştirmek isteyen kadın çirkin ve benden yaşlı, ama moda kıyafetler giyiyor” ifadesi, Avrupa modası giysilerin kadınları güzel gösterdiğini vurgulayarak sokaktaki Anadolu halkının da bu giysilere dikkatini çekmeye teşvik etmektedir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Yapılan alan yazın taraması sonucunda II. Meşrutiyet dönemi dergilerinin daha çok tarih bölümlerinde araştırıldığı politik, sosyal, eğitim, hukuk gibi konular ayrıntılı olarak ele alındığı görülmüş, ancak giyim kuşam açısından alan sistematğine uygun detaylı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışma ile ilişkili olabilecek ulaşılabilen çalışmalar alıntılar halinde aşağıda sunulmuştur.

Koca ve Emiroğlu (2019), “19. Yüzyıl Kadın Giysilerinin Kol Formu Açısından İncelenmesi” isimli çalışmalarında Toplumsal, sosyal, ekonomik, siyasi ve teknolojik anlamda birçok değişimin yaşandığı 19. yüzyılda giyim tarzlarında da önemli ve radikal değişimlerin olduğu vurgusunu yaparak, Giysi modalarında görülen bu değişimlerin genellikle silüet özellikleri ile vurgulanmaya çalışıldığını özellikle de kol formlarında görülen çeşitliliklerin, dönem moda eğilimlerini belirleyen önemli bir

faktör olduğu üzerinde durmuşlardır. 19. yüzyıl kadın giysilerinin kol formlarının tasarımsal açıdan çözümlenmesinin amaçlandıkları çalışmalarında, araştırmalar sonucu ulaşılan görsel dokümanları gruplayarak, söz konusu döneme ait kadın giysileri kronolojik olarak on yıllık periyotlarla ele almışlardır. Bu giysilerin siluet formları belirlenmiş, dönemlere özgü kol formlarının biçimsel çizimleri yapılmış ve özellikleri açıklanmıştır.

Yürüt, (2017), Tanzimat Sonrası Osmanlı Kadın Hareketi ve Hukuki Talepleri çalışmasında kadın dergilerinin kadının sosyal ve hukuki hayatını yansıtmaları açısından ele almış özellikle de kadınlar dünyası dergisini ayrıntılı alıntılar ile bahsetmiştir. Çalışmada Tanzimat sonrası dönem ele alınmıştır. Tanzimat’la birlikte kadınların yaşadığı problemler, hukuki talepleri ve elde ettikleri kazanımlar çalışmaya konu edilerek, bu bağlamda kadın dergilerinin ve derneklerin faaliyetleri, yapılan hukuki düzenlemeler gibi konulara açıklık getirilmiştir.

Çelebi (2013), “İmparatorluğun Çelik Çiçekleri: Osmanlı Hanımları” isimli araştırmasında, seyyahların yazdığı kaynaklar ile süreli yayınlardan yola çıkarak 19. yüzyılda Osmanlı kadınının sosyal durumu, ekonomik durumu, eğitim durumu gibi alanlarda Avrupalı kadınlarla aralarındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan karşılaştırmalı bir metodolojik analiz yapmıştır. Ayrıca, Osmanlı imparatorluğunda yaşayan diğer etnik gruplarla olan farklılıklar ve benzerlikler de ele alınmıştır.

İnal, (2011), çalışmasında, 19. yüzyılda Osmanlı, Fransız ve İngiliz kadınları arasındaki modanın değişimini açıklamayı amaçlamıştır. Avrupalılaşıma denilen dönemde Avrupa modasının filtrasyonu Mickle- wright, Scarce, Jirousek ve diğer tarihçiler tarafından başarılı bir şekilde dile getirilmiştir. Osmanlı kadınlarının değişimini Avrupa'ya artan bağımlılığıyla ilişkilendirmiştir.

Koç ve Koca (2010), “Osmanlı Kanunlarında Giyim Kuşam Yasakları” isimli çalışmalarında Osmanlı dönemi giyim kuşama getirilen yasaklamaların gerek sivil yaşamda gerekse Osmanlı sarayında ya da orduda kullanılan giysilere yansımalarına dikkat çekerek, bu kuralların, fermanların ve kanunnamelerin gibi toplum kurallarının giyim kuşam özelliklerini ne şekilde etkilediği, değiştirdiği ve uygulandığı üzerinde durmuşlardır. Osmanlı toplumunda giysi, giysi malzemesi ve giyim şekillerine ilişkin

çıkartılan kanunlar ile dönemin sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel özellikleri birleştirilerek toplum üzerinde yansıyan etkiler açıklanmıştır.

Öztürk, (2009), “Halide” isimli kitabında Halide Edip hakkında eğitimi, mücadeleleri, hayatı ile ilgili tüm ayrıntıları anlatırken aynı zamanda dönemin kadın giyimine de değinmiştir. Kitapta XIX. yüzyıla kadar Osmanlı sokaklarında kadın görüntüsü değişkenlik gösterdiği, bazı semtlerde kadınların sokaklarda çok nadir görüldüğü, ekonomik yaşama katılmadığı, zamanlarının çoğunu evde ve aile ortamında geçirdiği dönem olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Sokakta erkeklerle konuşmaları, yüzlerini açmaları, erkelerle aynı kayığa binmeleri ve geleneksel giyim kuşamın dışına çıkmaları hoş karşılanmadığı da eklenmiştir. Balkan Müslüman giyimiyle, Kuzey Afrikalı Müslüman’ın ya da Anadolu’daki Müslüman kadının kıyafetiyle Yemenli Müslüman kadının giysilerini karşılaştırmıştır. Osmanlı toplumunda Müslüman kadının kıyafeti ile Müslüman olmayan kadınların kıyafetini birbirinden ayırmak kolay olmadığını belirtmiştir.

Vural, Koç ve Koca (2008), “Yabancı Kültürlerin Osmanlı Giyim Kuşamına Etkileri” adlı çalışmalarında, Osmanlı’nın temas ettiği milletler ve topluluklardan pek çok şeyi aldığı gibi onlara da birçok yönden katkıda bulunduğunu, kültürel etkileşim yaşadığını belirterek, bu bağlamda, pek çok ülke ve kültür ile ilişkiler içine girmiş olan Osmanlı toplumunda giyim-kuşam kültürünün ne şekilde etkilendiği üzerinde durmuşlardır. Sonuç olarak ise 1829’da kıyafet reformu sivil memurları da kapsamış, sarık, cübbe ve ayakkabının yerini; redingotlar, pelerinler, pantolonlar ve siyah derili potinler almış ve buna bizzat Sultanlar öncü olmuş, saraydan paşalara ve diğer tabakalara yayılmıştır. Bu dönemde, “ giyim, ev eşyası, paranın kullanılışı, evlerin stili, insanlar arası ilişkiler “Avrupalı ” olduğunu belirtmişlerdir.

Koç ve Koca (2007), “The Westernization Process in Otoman Women’s Garments: 18th Century- 20th Century” isimli çalışmalarında, Osmanlı toplumunun geleneksel giyim tarzını uzun süre değişmeden sürdürdüğünü ancak, 17. ve 18. yüzyıl aralığında batılılaşma hareketlerinin başlamasının kumaş, renk ve giysi biçimlerinde modernleşme girişimlerini de beraberinde getirdiğini ifade etmişlerdir. Batılılaşma kadın giyiminde erkeklerden daha yavaş olmuş, 17. yüzyılın başlarından Cumhuriyetin

kurulmasına kadar kadınlar giyim tarzlarında sessiz ama belirleyici tarzlar gerçekleştirmiş olduklarını ifade etmişlerdir.

Van Os, (2002), araştırmasında II. Meşrutiyet döneminde yaşanan olayları ele alarak, 1908'deki Jön Türk Devrimi'nden sonra, Osmanlılar yeni bir kimlik oluşturma ihtiyacını hissettiklerini, Abdülhamid rejiminin istibdadından kurtulan Osmanlıların, Avrupa'nın siyasi, ekonomik ve kültürel yaşam üzerindeki nüfuzunu azaltmaya çalıştıklarını vurgulamış ve Osmanlı kadınlarının da buna, kıyafetlerinde yapacakları reformla katkıda bulunabileceklerini düşündüklerini belirtmiştir. Ancak, Balkan Savaşları'ndan sonra, İmparatorluğun gayrimüslim vatandaşlarını, özellikle de Hristiyanları dışlayan bir milliyetçiliğe yöneldiğini bu devrin reformist kadınları, bu dar “milliyetçi” tanımlamalara cevap verdiğini ve milli kıyafet için bazı temel şartlar koyduğunu çalışmasında belirterek: kadın giyimindeki tartışmaları ve yeni kıyafet oluşturma çabalarından bahsetmiştir.

Micklewright, (1986), *Women's Dress in 19th Century İstanbul: Mirror of a Changing Society*” adlı doktora tezinde Osmanlı kıyafetlerinin terminolojisi ile ilgilenmiştir. 19. yy. boyunca Osmanlı kadını kendi geleneksel giyimini bırakarak, Avrupa modasını benimsemeye başladığını ifade etmiştir. Kadın giyimindeki bu değişim, Osmanlı toplumundaki diğer değişimlerle birlikte Osmanlı imparatorluğu ile Avrupa arasındaki iletişime katkıda bulunduğunu belirterek, Ne moda alanındaki bu dönüşüm, ne de Osmanlı toplumundaki Avrupalılaşma süreci tamamıyla araştırmacılar tarafından anlaşılabilmiştir. Avrupa tarzını geleneksel kadın giyiminin yerini alması, bu tez süreci yoluyla diğer çağdaş kaynaklarla ve 19. yy. İstanbul giyimi incelenmiştir. Bu çalışmada ikinci hedef ise kostüm araştırmalarını sanat tarihi yaklaşımı metotlarıyla ele alarak geliştirmektir. Dahası bu Avrupalılaşma süreci içinde İslam toplumunun araştırılması, modanın dönüşümü ve modaya bakış diğer toplumsal değişimlerle daha anlaşılır olur. Bu çalışmada temel nokta kostümlerdeki değişimi tarihsel bağlamda sunmak diğer noktalar ise 19. Yy. Osmanlı İmparatorluğunun politik, ekonomik ve tarihsel sürecini gözden geçirmektir. Sonuç olarak, Avrupa modasının benimsenmesi birden fazla faktöre bağlı olmuştur: zenginlik, sosyal statü, yeni tarzların tüketilmeye başlanmasıdır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

II. Meşrutiyet dönemi kadın dergileri arasında yer alan Mehasin Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerindeki kadın modasının tasarım özelliklerinin belirlenerek, Osmanlı kadınının giyinme kültürünün değişimine etkilerinin yorumlanmasının amaçlandığı bu betimsel çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. II. Meşrutiyet dönemine ait dergiler belgesel tarama yöntemi ile taranmıştır. “Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir. Tarananlar: Geçmişteki olguların anında iz bıraktığı resim, plak, ses ve resim, araç gereç, bina, heykel vb. kalıntılarla; olgular hakkında, sonradan yazılmış ve çizilmiş her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi, resmi ve özel yazı ve istatistikler, tutanak, anı, yaşam öyküsü vb. leridir. Olguya en yakın, onu en yakından yansıtan ve hatta onunla bütünleşen belgeler, kalıntılardır. Yazılı ve basılı belgeler ise, sonradan oluşturulduklarından, kalıntılara oranla, gerçekten, daha uzak olabilirler” (Madge, 1965, s. 91). Araştırmanın amacı doğrultusunda örneklemi oluşturan dergiler içerik analizi yöntemi ile derinlemesine analiz edilmiştir.

İçerik analizi metin içeriği toplama ve analiz etme tekniğidir. İçerik iletilebilen sözcükler, anlamlar, resimler, semboller, düşünceler, temalar veya herhangi bir iletiye gönderme yapar. Metin, bir iletişim ortamı görevi gören her türden yazılı, görsel ya da sözlü ögedir. Kitapları, gazete veya dergi makalelerini, reklamları, söylevleri, resmi belgeleri, filmleri veya video kayıtlarını, şarkı sözleri, fotoğrafları, giyim eşyasını veya sanat eserlerini kapsar. (Neuman, 2013, s. 466).

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklamaya yardımcı olacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizle özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analiziyle derinlemesine bir işleme tabi tutulur ve yeni kavramlar keşfedilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 188-227; Neuman, 2012, s. 663).

3.2. Evren ve Örneklem

“İçerik analizinde evren, dört temel yaklaşımla sınırlanabilir; nerede, ne zaman, hangi aracıyla ve hangi konuda evrenin tamamının değerlendirilmesi ya da bunun içinden bir örneklemin seçilmesi, evrenin büyüklüğüne, genelleme yapılması gerekliliğine, bulguların geçerli ve güvenilir olması gibi öğelere bağlıdır” (Holsti, 1969, s. 79). Bu doğrultuda, araştırmanın evrenini II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1923) kadın dergileri oluşturmaktadır. Yapılan araştırmada II. Meşrutiyet Döneminde yayınlanan dergiler arasından amaçlı örnekleme ile kadın giyim modasına yer veren Mehasin, Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinin toplam 35 sayısı araştırma kapsamına alınarak örneklem oluşturulmuştur.

İçerik analizi yönteminde örneklem seçme yöntemlerinden biri olan, amaçlı örnekleme ile seçilen örnekleme grubuna göre araştırmacı örneklem için hangi birimlerin seçileceğine kendisi karar verir. Araştırmacının uygun gördüğü kümeler, gruplar, birimler araştırmanın amacına da uygun olarak belirlenir. Bu nedenle, bu tip örnekleme yargısal örnekleme de denilir. Örneğin, içerik analizini yapan bir araştırmacı, araştırmanın amacına da uygun olarak, yazılı basında yapılan bir polemğin taraflarından bir ya da bir kaçının yazdığı köşe yazılarını, kendi yargıları ve geçmiş tecrübelerine dayanarak seçebilir. (Koçak ve Arun, 2006, s. 26).

Amaçlı örnekleme yoluyla, Örneklem belirlenmesinde; araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde, bu dönemde kadın modasına çoğunlukla yer veren kadın dergilerinin seçilmesine özellikle dikkat edilmiştir. Seçilen örneklem grubu çizelge 3.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Amaçlı örnekleme ile seçilen dergi sayıları

Dergi	Yayınlanan Sayı	Seçilen örneklem sayı aralığı	Seçilen örneklem sayısı
Mehasin (1906-1907)	12	1-2-3-4-5-6-7-8-9-11-12	11
Demet (1907)	7	4-7	4
Kadınlık (1912)	12	2-3-4-5-7	7
Hanımlar Âlemi (1914)	32	2-3-4-6-9-10	8
İnci (1922)	32	1-2-3-4-7	5
TOPLAM			35

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında olan tüm konular ile ilgili ulusal ve uluslararası literatür ve Ankara Milli Kütüphane Osmanlı arşivinde ulaşılan II.

Meşrutiyet dönemi dergileri, belgesel tarama tekniği ile sistemli bir şekilde taranmıştır. Kadın modasına çoğunlukla yer veren dergiler incelenmiştir. Osmanlıca yayınlanmış olan dergiler, 3 ayrı tercüman tarafından Türkçe 'ye tercüme edilerek kontrol edilmiş bu doğrultuda çevirilerin güvenilirliği sağlanmıştır. II. Meşrutiyet döneminde yayın hayatına giren dergilerden, 12 sayı yayınlanmış olan Mehasin dergisinin 11 sayısı, 7 sayı yayınlanmış olan Demet dergisinin 4 sayısı, 12 sayı yayınlanmış olan Kadınlık dergisinin 7 sayısı, 32 sayı yayınlanmış olan Hanımlar Alemi dergisinin 8 sayısı, 32 sayı yayınlanmış olan İnci dergisinin 5 sayısı araştırma kapsamına alınmıştır. Beş derginin toplamda 35 sayısı kontrol edilerek eksik sayfalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Ankara Milli Kütüphane süreli yayınlar arşivindeki araştırma kapsamına alınan 5 derginin tüm sayılarına ulaşılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

İki bölümden oluşan araştırmanın ilk bölümünde araştırma kapsamındaki dergilerde kadın giyim modası hangi açılardan ve hangi sıklıkla yer aldığını belirlemeye yönelik bilgilerin ve görsellerin yer aldığı sayfa sayılarının frekans değerleri tablo halinde net bir şekilde ortaya konmuş ve ilgili kaynaklar ile desteklenerek yorumlanmıştır.

Çizelge 3.2. Dergilerdeki verilerin sıklık durumlarını tespit etmek için belirlenen özellikler

Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı
Kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı
Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri sayfa sayısı
Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı
Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı
Giysi kalıp çizimleri ve dikiş sayfa sayısı
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları sayfa sayısı
Saç ve güzellik sayfa sayısı

Mehasin, Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinde yer alan moda sayfalarındaki metinler ve görseller saptanmıştır. Dergilerdeki sayıların sayfalarında yer alan metinler ve görseller tekrar tekrar okunarak tanımlanmış, anlamlı bir bütün görünen modaya ilişkin veriler, genel bir çerçeve içinde alan sistematığının gerektirdiği şekilde adlandırılarak, kronolojik sıraya göre her derginin ayrı olarak

frekans tabloları oluşturulmuştur. Dergilerdeki metinlerde ve görsellerde yer alan Avrupa kadın giyim modasının hangi açılardan ve ne sıklıkla yer aldığı açıklanarak sayfalardaki metinler doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde ise dergilerde yer alan Avrupa kadın giyim modasının tasarım özelliklerini belirlemeye yönelik içerik analizi yapılmıştır. “İçerik analizinde, dokümanlardan elde edilen verilerin analizinden yorumlanmasına kadar izlenecek aşamalar; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört başlıkta toplanmaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 228). Araştırma sürecinde bu dört aşama aşağıdaki süreç takip edilerek uygulanmıştır:

- Verilerin kodlanması: “İçerik analizinde unsurlar, bir kodlama sistemi ile gerçekleşir. Metindeki bilgileri sistematik olarak gözlemleme ve kaydetme biçimleriyle ilgili bir dizi talimat ya da kuraldır” (Neuman, 2013, s. 468). “Veri kodlanması sürecinde, verilerin anlamlı bütünler halinde nasıl bölümlere ayrılabilceğini, bunlara nasıl kod verebileceğini ve bu farklı bölümlerdeki verilerin benzer kodla düzenlenip düzenlenmeyeceğini dikkate almalıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 228). Strauus ve Corbin (1998), üç tür kodlama türünden söz etmiştir. Bunlar; daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, verilerden çıkan kavramlara göre yapılan kodlama ve genel bir çerçeve içinde yapılan kodlamadır.

Buna göre, daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, araştırmanın temelini oluşturan bir kuram ya da kavramsal çerçevenin olduğu durumlarda veriler toplanmadan önce bir kod listesi çıkartılan kodlamadır. Verilerden çıkan kavramlara göre yapılan kodlama, belirli kuramsal temeli olmayan konularda yapılan araştırmalar için geçerli kodlamadır. Araştırmacı saptadığı verilerden yola çıkarak kodlar oluşturur. Genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama, bu tür kodlama yukarıda sözü edilen birinci ve ikinci tür kodlama biçimlerinin birleşiminden oluşan kodlamadır. Bu şekilde önceden belirlenen kod listesi içerik analizini yönlendirirken, tümevarımcı bir anlayışla verilerin incelenmesi sonucu ortaya çıkan veriler de daha önceden oluşturulan kod listesine eklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 229, 232).

“İçerik analizinin güvenilirliği, kodlama işine bağlıdır. Bu ise kodlayıcılar ve kodlama kategorilerinin güvenilirliğiyle ilgilidir” (Neuman, 2013, s. 470). Bu doğrultuda genel bir çerçeve içinde yapılan ancak daha önceden belirlenmiş kavramlar doğrultusunda

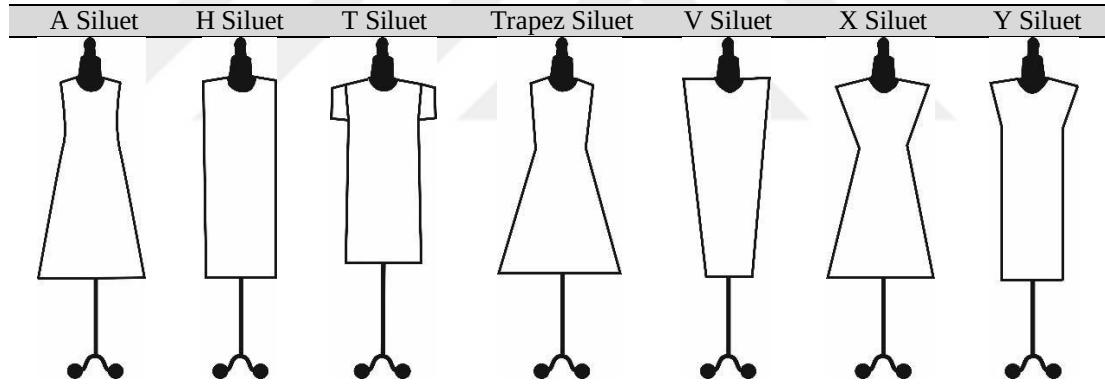
gruplanan bir kodlama sistemi geliştirilmiştir. Dergilerde yer alan kadın modasını yansıtan görseller üzerinden giysilerinin tasarım özelliklerini ayrıntılı bir şekilde tespit etmek için kodlama listesi oluşturulmuş ve Çizelge 3.3’de sunulmuştur.

Çizelge 3.3. Moda görsellerinin tasarım özelliklerini tespit etmek için oluşturulan veri kod listesi

Siluet Özellikleri
Yaka Özellikleri
Kol Özellikleri
Süsleme Özellikleri
Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuar Özellikleri
Kumaş/Renk Özellikleri

Tüm giysilerin siluet formlarını tespit edebilmek için Çizelge 3.3’de yer alan siluet kodunun belirlenmesi gerekmiş ve değerlendirmede kullanılacak siluet formları çizilmiştir. Siluet kodunu belirlemede dikkate alınacak siluet formlarına yönelik çizimler Çizelge 3.4’de sunulmuştur.

Çizelge 3.4. Standart siluet formları

- Temaların bulunması: “Temaların bulunması için, önce kodlar bir araya getirilir ve incelenir. Kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılır. Bu bir anlamda tematik kodlama işlemidir. Tematik kodlama için ilk aşamada ortaya çıkan kodları bir araya getirebilecek türden temaların belirlenmesi gerekir(Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 236-237).” “Tematik kodlamada, temaların altında yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturmaları önemlidir. İkinci nokta ise ortaya oluşturulan temaların tümünün araştırmada elde edilen verileri açıklayabilmesine ilişkindir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 236-237).

Dergilerin siyah beyaz olmasından dolayı giysi özelliklerinin tanımlanması için görsellerdeki giysilerin bilgisayar ortamında biçimsel çizimleri yapılarak daha net bilgilerin elde edilmesi sağlanmıştır. Görsellerdeki giysilerin tasarım ve diğer özelliklerini belirlemek için siluet, kol, yaka, süsleme, aksesuar ve giysi tamamlayıcıları ve kumaş/reng özelliklerine göre kodlanan verilerden yola çıkılarak her dergi için ortak kavramlar bulunup genel temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar giysi özelliklerini açıklayabilecek şekilde düzenlenmiştir. Çalışmanın temaları Çizelge 3.5’de belirtildiği şekildedir.

Çizelge 3.5. Nitel veri kod listesine göre belirlenen temalar

Siluet Özelliklerine Göre Oluşturulan temalar
Yaka Özelliklerine Göre Oluşturulan temalar
Kol Özelliklerine Göre Oluşturulan temalar
Süsleme Özelliklerine Göre Oluşturulan temalar
Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuar Özelliklerine Göre Oluşturulan temalar
Kumaş/Renk Özelliklerine Göre Oluşturulan temalar

- Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması: “Üçüncü aşama olan verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması aşamasında araştırmacı verileri düzenler ve okuyucunun anlayabileceği biçimde tanımlar, açıklar ve birbiriyle ilişkili şekilde sunar” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 238).

Bu aşamada, her dergiden elde edilen görseller kronolojik sıralama ile tablolar haline getirilerek kodlara göre giysi bölümlerinin biçimsel çizimleri yapılarak veriler düzenlenmiş ve okuyucunun anlayabileceği şekilde kodlanan veriler temalar altında tanımlanarak açıklanmıştır. “Veri çözümleme işlemi yalnızca bir kişi tarafından uygulandığında güvenilirlik, bu kişinin aynı metni farklı zamanlarda aynı biçimde kodlamasıyla bir başka ifadeyle bu kişinin kodlama formunu farklı zamanlarda aynı çözümleme birimine uygulandığında aynı sonuçları elde etmesiyle sağlanmış olacaktır.” (Gökçe, 1995, s. 118-119). Bu çalışmada elde edilen veriler kodlanmadan önce uzman görüşleri tarafından kodlama listesi incelenmiş ve gerekli ilaveler yapılmıştır. Metinler farklı zamanlarda araştırmacı tarafından tekrar tekrar okunarak yeniden kodlanmış ve aradaki geçen zaman içinde yapılan kodlamaların birbiriyle olan uyuma bakılmış ve bir sorun görülmemiştir.

- Bulguların yorumlanması: “Bu son aşamada topladığı verilere anlam kazandırmak ve bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak, neden-sonuç ilişkileri kurmak, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkarmak ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapmak zorundadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 238).

Son olarak dergilerde yer alan görsellerin giysi özellikleri derinlemesine incelenmiş kodlar ve temalar arası ilişki kurularak, dergilerde sunulan dönemin kadın giyim modası dergi sayfalarından tercüme edilen bilgiler doğrultusunda tüm tasarım özellikleri ile açıklanmıştır. Ayrıca dergilerle sunulan Avrupa kadın modasının Osmanlı kadınının giyim tarzını nasıl etkilediği neden-sonuç ilişkisi bağlamında yorumlanmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma kapsamında toplanan veriler alt amaçlar doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

Alt amaç 1: *II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinde Avrupa modası kadın giyim modası hangi açılardan ve hangi sıklıkla yer almaktadır?* Alt amacına ilişkin bilgilerin ve görsellerin yer aldığı frekans değerleri Çizelge 4.1.'de sunulmuştur.

Çizelge 4.1. 1906 yılına ait Mehasin dergisinin 1-6 arasındaki sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Dergi adı: Mehasin							Toplam
	Resim 4.1.1. Dergi Kapağı	Resim 4.1.2. Dergi Kapağı	Resim 4.1.3. Dergi Kapağı	Resim 4.1.4. Dergi Kapağı	Resim 4.1.5. Dergi Kapağı	Resim 4.1.6. Dergi Kapağı	
Dergi Kapak No:	1. Sayı	2. Sayı	3. Sayı	4. Sayı	5. Sayı	6. sayı	6
Dergi Yılı:	1906	1906	1906	1906	1906	1906	1906
Dergi sayfa sayısı:	80	70	89	95	86	85	505
Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı	10	2	3	6	10	4	35
Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok	8	18	7	10	3	7	53
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı	8	21	15	9	11	11	75
Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	-
Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	-
Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	2	1	2	-	1	-	6
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-	1	1
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	4	-	4
Giysi kalıp çizimleri sayfa sayısı	-	-	-	-	1	-	1
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı	13	4	4	4	-	-	25
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları sayfa sayısı	-	-	-	-	5	1	6
Saç ve güzellik sayfa sayısı	8	1	1	2	4	3	19

Mehasin dergisi 1906-1907 yılları arasında toplam 12 sayı yayınlamış, ancak derginin son sayısında moda ile ilgili yeterli veri olmadığından dolayı araştırma kapsamına alınmayarak, derginin toplam 11 sayısı incelenmiştir. Çizelge 4.1'i incelendiğinde, Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan 1-4 sayılarındaki veriler tespit edilmiştir. İlk sayısı 80 sayfa olan derginin tümü incelendiğinde; moda ile ilgili bilgi sayfası 10, kadın giyimi ile ilgili sadece görseller sayfası ve Avrupalı kadın görselleri sayfası 8, dergide kadın üst giyim hakkında bilgi sayfası 2, takılar ve mücevherler (kolye, küpe, yüzük, broş taç vb.) ile ilgili görsel sayfası 11, saç ve güzeleğe ise 8 sayfa yer verildiği belirlenmiştir. Derginin ilk sayısı genel olarak değerlendirildiğinde, çoğunlukla saç ve güzellik konularının yer aldığı moda ile ilgili bilgi sayfalarının bulunduğu, tümüyle Avrupalı kadın görsellerine yer verildiği ve Osmanlı kadın giyimine yönelik görsellere rastlanılmadığı görülmüştür. Derginin modayla ilgili görsellerde giyimden çok aksesuarlara yer verdiği sonucuna varılmıştır.

Derginin ikinci sayısı 70 sayfa olarak yayınlanmıştır. Bu sayfalar incelendiğinde, moda ile ilgili bilgi sayfası 2, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası 18 ve Avrupalı kadın görsellerin sayfası 21 olduğu tespit edilmiştir. Dergide kadın giyimi ve saç ve güzellik sayfasına ilişkin sayfa sayısının az olduğu, takılar ve mücevherler (kolye, küpe, yüzük, broş taç vb.) ile ilgili ise 4 görsel sayfasının olduğu görülmüştür. Derginin ikinci sayısına bakıldığında genel olarak modaya ilişkin Avrupalı kadın görselleri ile takılar ve mücevherlere daha çok yer verilirken, saç-güzellik ve üst giyime ilişkin verilerin az olduğu görülmüş olup, modaya dair verilerin olmadığı tespit edilmiştir. Modaya ilişkin bilgi sayfasının görsellere göre az sayıda olduğu sonucuna varılmıştır. Mehasin dergisinin üçüncü sayısı toplam 89 sayfa olarak yayınlanmıştır. Derginin sayfalarının moda ile ilgili bilgi sayfası 3, kadın giyimi ile ilgili sadece görsellerin sayfası 7, Avrupalı kadın görsellerin sayfası 15 sayfadan oluşturmaktadır.

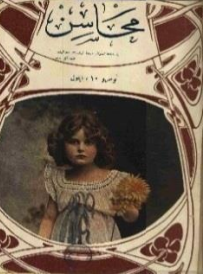
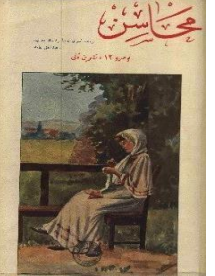
Dergide kadın üst giyime ilişkin bilgi sayfası 2, takılar ve mücevherler (kolye, küpe, yüzük, broş taç vb.) ile ilgili görsellerin sayfası 4 sayfa olarak yayınlanmıştır. Ayrıca saç ve güzellik sayfa sayısı 1 sayfa olarak yer almıştır. Genel olarak derginin üçüncü sayısında üst giyim hakkında bilgi sayfası, takılar ve mücevherler gibi bilgiler yer alırken, yine Avrupalı kadın görsellerinin dergide yer aldığı görülmüştür. Moda ile

ilgili bilgi sayfasının çoğunluğunu üst giyim hakkındaki bilgiler ve saç- güzellik bilgisi oluşturmuştur.

Dördüncü sayı 95 sayfadan oluşmaktadır. Derginin sayfaları incelendiğinde moda ile ilgili bilgi olan sayfa sayısı 6 olduğu, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası 10, Avrupalı kadın görsellerin sayfası 9 sayfa olduğu görülmüştür. Dergide takılar ve mücevherler (kolye, küpe, yüzük, broş taç vb.) ile ilgili görsel sayfası 4 ve saç- güzellik sayfa sayısı 2 sayfa yer almıştır. Dördüncü sayıda genel olarak takı ve mücevherler ile saç ve güzellik bilgisine yer verilmiş olması dikkat çekmiştir. Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan beşinci sayısının 86 sayfa olduğu tespit edilmiştir. Dergide moda ile ilgili bilgi sayfası 10, kadın giyimi ile ilgili sadece görsellerin sayfaları 3, Avrupalı kadın görsellerin sayfası 11 sayfa yer almıştır. Ayrıca beşinci sayıda kadın üst giyime ilişkin bilgi sayfası 1, kadın iç giyime ilişkin bilgi sayfası 4 sayfa yer almaktadır. Bununla beraber beşinci sayıda 1 sayfa giysi kalıp çizimleri sayfası bulunmaktadır. Derginin 5 sayfası diğer aksesuarlar (ayakkabı, çanta, şapka, eldiven, şemsiye vb.) sayfası olduğu, 4 sayfanın ise saç- güzellik sayfası olduğu belirlenmiştir.

Beşinci sayı için genel yorum yapıldığında, diğer sayılara göre modaya ilişkin verilerin daha fazla olduğu, ilk kez bir iç giyim ve giysi kalıp bilgisine yer verildiği tespit edilmiştir. Buna göre Osmanlı kadının Avrupalı giyim hakkında daha çok bilgilendirilmek istendiği düşünülebilir. Dergide sadece takı ve mücevherler ilişkin görseller yer alırken bilgiye rastlanmamıştır. Kadın iç giyimi, giysi kalıp çizimleri ve saç- güzellikle ilgili bilgiler ve görseller derginin moda bilgi sayfa sayısını oluşturmuştur. Mehasin dergisinin 1906 yılında son yayınlanan altıncı sayısı toplam 85 sayfa olarak yayınlanmıştır. Dergide moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı 4, kadın giyimi ile ilgili sadece görsellerin sayfası 7, Avrupalı kadın görsellerin sayfası 11 sayfa iken, 1 sayfa kadın dış giyimine ilişkin bilgi sayfası ile 1 sayfa da diğer aksesuarlar (ayakkabı, çanta, şapka, eldiven, şemsiye vb.) sayfası olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca dergide saç- güzellik sayfası 3 sayfa olarak yer almıştır. Derginin altıncı sayısında da aynı oranlarda aynı içeriklere yer verildiği görülmüştür. Sonuç olarak, derginin 1906 yılı boyunca yayınladığı sayıların aynı içeriklere sahip olduğu görülmüş ve moda ile ilgili bilgi sayfası bakımından en çok sayfa sayısına birinci sayıda yer verildiği, en az sayfaya ise ikinci sayıda yer verildiği tespit edilmiştir.

Çizelge 4.2. 1907 yılına ait Mehasin dergisinin 7-12 arasındaki sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Dergi adı: Mehasin							Toplam
	Resim 4.2.1. Dergi Kapağı	Resim 4.2.2. Dergi Kapağı	Resim 4.2.3. Dergi Kapağı	Resim 4.2.4. Dergi Kapağı	Resim 4.2.5. Dergi Kapağı	Resim 4.2.6. Dergi Kapağı	
Dergi Kapak No:	7	8. Sayı	9. Sayı	10. Sayı	11. Sayı	12. sayı	6
	Sayı						
Dergi Yılı:	1907	1907	1907	1907	1907	1907	1907
Dergi sayfa sayısı:	65	76	78	79	79	80	457
Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı	8	11	5	13	-	5	42
Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok	5	5	5	7	6	2	78
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı	6	5	14	5	6	2	38
Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	-
Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	5	-	-	-
Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	1	-	-	-	-	1
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	5	-	-	5
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	2	4	-	-	-	-	6
Giyisi kalıp çizimleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	-
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	-
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları sayfa sayısı	2	2	-	-	3	2	9
Saç ve güzellik sayfa sayısı	6	6	8	1	1	-	22

Çizelge 4.2' ye bakıldığında Mehasin dergisinin 1907 yılında yayınlanan 7-8 sayıları arasındaki veriler incelendiği görülmüştür. Mehasin dergisinin 1907 yılında yayınladığı yedinci sayısı 65 sayfadan oluşmuştur. Derginin 8 sayfasını moda ile ilgili bilgi sayfaları, 5 sayfasını kadın giyimi ile ilgili sadece görsellerin sayfaları, 6 sayfasını Avrupalı kadın görsellerin sayfaları oluşturmuştur. İç giyime ilişkin bilgi sayfası ile diğer aksesuarlar (ayakkabı, çanta, şapka, eldiven, şemsiye vb.) sayfası 2 sayfa yer alırken, saç- güzellik sayfası 6 sayfa yer almıştır. Yedinci sayı için dergideki moda ile ilgili genel olarak aynı içeriklerde istikrarın devam ettirildiği görülmüş, saç- güzellik sayfasına çok yer verilmiş ayrıca derginin bu sayısında ek olarak iç giyime de yer verilmiştir. Bu durumda, Avrupalı kadın modasını tanıtmak için sadece üst giyim değil iç giyime de yer verilerek Osmanlı kadınlarının iç giyim hakkında da bilgilendirilmesi amaçlandığı düşünülebilir.

Derginin sekizinci sayısı toplam 76 sayfadır. Bu sayfalardan 11 sayfası moda ile ilgili bilgi sayfaları, 5 sayfası kadın giyimi ile ilgili sadece görsellerin sayfaları ve Avrupalı kadın görsellerin sayfaları oluşturmuştur. Dergide kadın üst giyime ilişkin bilgi sayfası 1, iç giyime ilişkin bilgi sayfası 4, diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları (ayakkabı, çanta, şapka, eldiven, şemsiye vb.) sayfası 2 ve saç- güzellik sayfası 6 sayfa yer almıştır. Sekizinci sayıda genel olarak, moda ile ilişkin bilgi sayfasının daha önce yayınlanmış olan sayılara oranla çok olduğu tespit edilmiş olup ayrıca en çok iç giyim ve saç-güzellik sayfalarının dergide yer aldığı dikkat çekmiştir. Bu durumda kadın iç giyiminin en az kadın dış giyimi kadar önemsendiği düşünülebilir. Mehasin dergisinin 1907 yılında yayınlanan 9-11 sayıları incelenerek analiz edilmiştir. Derginin dokuzuncu sayısının 78 sayfa olduğu tespit edilmiştir. Dergide moda ile ilgili bilgi ve kadın giyimi ile ilgili sadece görsel içeren toplam 5 sayfa olduğu, Avrupalı kadın görsellerinin 14 sayfa olduğu ve saç- güzelliğe ilişkin 8 sayfa olduğu belirlenmiştir. Genel olarak dokuzuncu sayıda moda ile ilişkin bilgilerin görsellerden az sayıda olması dikkat çekmiş ve en sık saç-güzellik sayfasına yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Derginin onuncu sayısının 78 sayfa olduğu belirlenmiştir. Sayfalar incelendiğinde moda ile ilgili bilgi içerikli ve kadın giyimi ile ilgili sadece görselleri içeren 13 sayfanın olduğu görülmüştür. Avrupalı kadın görselleri, Geleneksel giysili Türk kadın görselleri ve kadın dış giyimi hakkında bilgi içerikli sayfaların 5 sayfa olarak

yayınlandığı dikkat çekmiştir. Ayrıca derginin sadece 1 sayfasında saç ve güzellik bilgisine yer verilmiştir. Derginin onuncu sayısına bakıldığında diğer sayılardan farklı olarak bu sayıda ilk kez Mehasin dergisi Osmanlı geleneksel giyimli kadın görsellerine ve kadın dış giyimine yer verdiği görülmüştür. Bu güne kadar Avrupa modasının tanıtımını yapmaya çalışan Batıcılık düşünce akımının etkisindeki dergide geleneksel giyimli Türk kadınların görselleri ve bilgilerine yer verilmesi genellikle Avrupa kadın modasının yansıtılmasından dolayı belirli kesimlerin tepkisine karşılık yayınlanmış olduğu yorumu yapılabilir.

Mehasin dergisinin 1907 yılında yayınladığı on birinci sayısı 79 sayfadır. Moda ile ilgili bilgi sayfasına rastlanmamıştır. Derginin 6 sayfası kadın giyimi ile ilgili sadece görsellerin sayfaları ile Avrupalı kadın görsellerin sayfalarından oluşmuştur. Bu sayfalara ek olarak 3 sayfasını diğer aksesuarlar ve tamamlayıcıları (ayakkabı, çanta, şapka, eldiven, şemsiye vb.) görsellerinin olduğu sayfalar oluşturmuştur. Tespit edilen veriler ışığında Mehasin dergisinin incelenen tüm sayıları için kadın modasına ilişkin sayfa sayılarında en çok modaya yer veren sayının beşinci sayı olduğu, en az modaya yer veren sayının on birinci sayı olduğu görülmüştür.

Genel olarak değerlendirildiğinde modaya ilişkin bilgilerin yeterli olmadığı ancak II. Meşruiyet döneminin içinde bulunduğu durum düşünüldüğünde Avrupalı kadın modasının etkisinde kaldığı ve bunu basın yoluyla her sayıda gerek görsellerle gerekse yazılı bilgilerle aktarmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Özellikle derginin inceleme kapsamındaki tüm sayılarında Geleneksel giysili Türk kadın görsellerine sadece bir sayıda yer verilmişken Avrupalı kadın görselleri tüm sayılarda bulunması dikkat çekmiştir. Ayrıca derginin incelenen her sayısında saç-güzelliğe ilişkin bilgiler yer almaktadır. Mehasin dergisinin yayın programını açıklarken şöyle denilir:

"...Mükemmel bir moda gazetesi olacaktır. Her nüshada Avrupa'nın en meşhur moda gazetelerinden on parçayı mütecaviz resimlerle iç çamaşırlarından en mutantan bir kostüme kadar resimler arz olunacaktır." (Mehasin, 1324).

Dergide moda ile ilgili bilginin yer verilmediği bazı sayfalarında dahi Avrupalı kadın görsellerini yayınlamaları ve görsel üzerinden tanıtmaya devam etmeleri dikkat çekmiştir. Modaya yer verilen sayfalarda yeni moda olan Avrupalı giysiler anlatılıp

giysi kalıplarının nasıl çıkarılacağı, hangi kumaşların kullanılacağı ve bu giysilere eşlik edecek aksesuarların resimleri ile beraber Osmanlı kadınına sunulmuştur. Dönemin eğitimli ailelerin kadınlarının bu dergileri edinerek okuduğu varsayıldığında yeni modadan etkilendikleri dönemin ressamlarının da eserlerine yansımıştır. Bununla birlikte dönemin önde gelen bazı yazarları bu modanın Osmanlı kadını tarafından benimsenmiş olmasını yazılarında eleştirmişlerdir. Halide Edip Adıvar (Halide Salih) Osmanlı kadınının Avrupalılaşma hareketi içinde zaman zaman yanlış yollara yönelmesine karşı çıkmış, taklit düzeyinde kalan Avrupalılaşma çabasını şiddetle eleştirmiştir:

Kadın dergilerinin Osmanlı kadını Avrupalı kadının seviyesine çıkarmak için çabaladıklarını söyler. Avrupalı kadın yaratmanın en kısa yolu seçilmiştir. Fransız modeli idol olarak alınmış ve taklit edilmektedir. Hayali-şiiirsel bir idol yaratılmakta kadınlarımız gerçekçi olmayan bu idole benzetilmeye çalışılmaktadır. Aslında taklitte belirli bir kültürü benimsemek Osmanlılarda eski bir hadisedir. Önceleri Acem kültürünü benimsemiştik. Edebiyat alanında başlayan bu süreç tüm hayatımıza yayılmıştı. Şimdide Fransız Kültürünü benimsemeye çalışmaktayız. Oysa Osmanlı toplumu (kadınıyla beraber) medeni ve içtimai bir evrimden geçtikten sonra büyük milletler arasına girecektir. (Akpolat, 2015, s. 141).

Resim 4.1. Müfide Kadri. "Aşıklar"1907, tual üzerine yağlıboya
(Alp, 1999, s. 24)

Kurnaz, (1992, s. 42) “Bursa'nın ilk Osmanlı şapkacısı Enstitü'denmezûn olan Mediha Hanım, zengin bir ailenin kızı olduğu halde evinin bir kısmını atölye haline getirmiştir ve oldukça fazla sipariş almıştır. Mediha Hanım'ın çalışma masasının önünde Paris'in en son şapka modelleri mecmuası duruyordu. Az çok lisan bildiği için modayı günü gününe takip etmekte ve teknik usullerle çalışmıştır” olarak ifade etmiştir. “Abdülhamit zamanında eşi veya kızıyla aynı arabaya dahi binemeyen erkekler artık aileleriyle beraber dolaşmaya başlamış, Osmanlı kadını dünya kadın modasında oluşan değişikliklere ayak uydurur olmuştur. Kadınlar bu değişikliğe öylesine uyum sağlamıştır ki Cumhuriyet Dönemi İstanbul hanımları şapka giymeye çoktan hazırdır”

(Yüzer, 2016, s. 342). II. Meşrutiyet döneminde kadına tanınan haklardan biri olan eğitim hakkı ile kadınlar eğitildikçe moda dergilerini okuyarak Avrupa’da hem cinslerinin nasıl giydiği, saç, güzellik vb. ile ilgili tüm zarafetlikleri öğrenmeye başlamaları gelenekselden yavaş yavaş kopuşun oluşmasına olanak tanıdığı yorumu yapılabilir. Hatta Micklewright’in, (1992) Avrupalı mürebbiyelerin de Avrupa modası hakkında bilgi edinilen bir diğer kaynak olarak görüldüğü, her geçen gün artan sayıda Osmanlı kadını bu mürebbiyeler tarafından eğitildiği, böylece bu kadınlar Osmanlı İmparatorluğu'na ulaşabilen Paris moda dergilerini okumaya başladıklarını ifade etmesi kadının eğitiminin modayı takip etmeye başlaması ile doğru orantı olduğu yorumunu yapmıştır. Bu durumda yayınlanan dergilerin Avrupa modasını Osmanlı kadının benimsemesinde etkisinin olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.3. 1907 yılına ait Demet dergisinin 2- 7 arasındaki sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Dergi adı: Demet					Toplam
	Resim 4.3.1. Dergi Kapağı	Resim 4.3.2. Dergi Kapağı	Resim 4.3.3. Dergi Kapağı	Resim 4.3.4. Dergi Kapağı	
Dergi No:	2. Sayı	3. Sayı	5. Sayı	7. Sayı	4
Dergi Yılı:	1907	1907	1907	1907	1907
Dergi sayfa sayısı:	17	17	17	17	68
Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı	-	2	-	-	2
Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok	1	8	5	2	16
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı	-	8	3	2	13
Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı	1	-	-	-	1
Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Giysi kalıp çizimleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Saç ve güzellik sayfa sayısı	-	2	-	-	2

Çizelge 4.3. incelendiğinde 1907 yılında haftalık olarak yayınlanan Demet dergisinin Avrupalı kadın görsellerine yer veren sadece 4 sayısı incelenme kapsamına alınmış ve her sayının 17 sayfa olarak yayınlandığı tespit edilmiştir. Bu sayfalar incelendiğinde moda ile ilgili bilgi sayfalarının sadece üçüncü sayıda olduğu, en çok saç-güzellik sayfasına yer verilerek kadın yüz bakımına ilişkin bilgileri içermektedir. Kurnaz, (2015, s. 176-177) “Demet dergisi ilmi ve siyasi bir kadın dergisi olarak haftalık yayınlanmış, eğitim konusuna önem vererek, sayfalarında ünlü Osmanlı hanımlarını tanıtmıştır. Çocuk eğitimi, yüz bakımı gibi konuları ele almıştır.” Kurnaz’ın ifadesinde Demet dergisinin II. Meşrutiyet döneminde yayın hayatına girmiş olan Mehasin dergisi ile aynı bakış açısında olduğu, Osmanlı kadınına Avrupa’yı örnek teşkil edecek şekilde yönlendirdiğini desteklemektedir. Derginin diğer sayıları analiz edildiğinde moda ile ilgili bilgiye rastlanmamış olup, sadece kadın görsellerine yer verilmiştir. Kadın görsellerinin Avrupalı kadınlara ait olduğu ve sadece ikinci sayıda kadın görsellerine yer verildiği dikkat çekmiştir.

Çizelge 4.4. 1912 yılına ait Kadınlık dergisinin 3-12 sayıları arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Dergi adı: Kadınlık								Topla m
	Resim 4.4.1. Dergi Kapağı	Resim 4.4.2. Dergi Kapağı	Resim 4.4.3. Dergi Kapağı	Resim 4.4.4. Dergi Kapağı	Resim 4.4.5. Dergi Kapağı	Resim 4.4.6. Dergi Kapağı	Resim 4.4.7. Dergi Kapağı	
Dergi No:	3. Sayı	4. Sayı	7. Sayı	9. Sayı	10. Sayı	11. Sayı	12. Sayı	7
Dergi Yılı:	1912	1912	1912	1912	1912	1912	1912	1912
Dergi sayfa sayısı:	17	19	16	16	16	15	17	116
Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı	1	4	3	2	2	2	2	16
Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok	3	3	3	3	3	2	2	19
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı	2	3	3	3	3	2	2	18
Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri sayfa sayısı	1	1	-	-	-	-	-	2
Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı	1	-	-	1	1	1	-	4

Çizelge 4.4. (devam)1912 yılına ait Kadınlık dergisinin 3-12 sayıları arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	2	-	-	-	-	-	2
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	-	-
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	1	1
Giysi kalıp çizimleri sayfa sayısı	-	-	1	2	2	2	1	8
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-	-	-
Saç ve güzellik sayfa sayısı	1	2	2	-				5

Çizelge 4.4.' de Osmanlı kadınlarını ve özellikle genç kızları edebiyat, dikiş, kalıp, Avrupa modası ve saç bakımı gibi konulara değinerek geliştirmeyi amaçlayan sadece 1912 yılında haftalık olarak 12 sayı yayınlamış olan Kadınlık dergisinin 3-9 arasındaki sayıları incelenmiştir. Derginin üçüncü sayısının sayfaları incelendiğinde moda ile ilgili bilgi sayfasının az olduğu tespit edilmiştir. Dergide kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası 3 ve Avrupalı kadın görselleri sayfası 2 olduğu belirlenmiştir. Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfası, Avrupalı tarzda Türk kadını görselleri sayfası ve saç- güzellik sayfası 1'er sayfa olarak dergide yer almıştır. Üçüncü sayıya genel olarak yorum yapıldığında, 17 sayfada toplamda modaya ilişkin bilgilerin dergi sayfa sayısına oranla orta sıklıkta yer verildiği tespit edilmiştir. Kadınlık dergisinin incelenen diğer dergilere göre Avrupalı kadın görsellerinin dışında Avrupalı tarzda ve Geleneksel giysili Türk kadın görsellerine daha sık yer vermesi dikkat çekmiştir. Derginin hem Avrupalı kadın modasına hem de Geleneksel giysili Türk kadın görsellerine yer vermiş olması dönemin Osmanlı kadının giyim konusunda ikilem yaşadığı, Avrupa modasının yanında geleneksel giyim tarzlarını da hala devam ettirdikleri söylenebilir.

Derginin dördüncü sayısı toplam 19 sayfadan oluşmuştur. Moda ile ilgili bilgi sayfası kadın giyimi ile ilgili sadece görseller sayfası 4, Avrupalı kadın giyimine ilişkin görseller sayfası 3 sayfa olarak yayınlanmıştır. Dergi de en az Avrupalı tarzda Türk kadın görseli yer almıştır. Kadın üst giyim ile saç-güzellik sayfası 2 sayfa yer almıştır. Dördüncü sayıya ilişkin genel olarak yorum yapıldığında modaya ilişkin bilgilere yer verildiği ancak bu bilgilerin tamamının Avrupa modasını tanıtıcı bilgiler olduğu tespit edilmiştir. Bilgilerin genellikle üst giyim ve saç-güzellik sayfalarının olduğu görülmüştür. Osmanlı geleneksel giysili kadın görsellerine ya da bilgisine bu sayıda ulaşılammıştır. Kadınlık dergisinin yedinci sayısı 16 sayfa olup sayfalar incelendiğinde, modaya ilişkin bilgi sayfasının, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfasının ve Avrupalı kadın görselleri sayfasının 3 sayfa olduğu görülmüştür. Giysi kalıp çizimleri sayfası 1, saç-güzellik sayfası 2 sayfa olarak dergide yer almıştır. Ayrıca yedinci sayıda dikiş tekniği bilgilerine de rastlanmıştır.

Genel olarak yedinci sayıda Avrupa modasını tanıtıcı bilgiler olduğu görülmüş ama Osmanlı geleneksel giysili kadın görsellerine ya da bilgisine ulaşılammıştır. Modaya

ilişkin bilgi sayfaları; kalıp bilgisi ve saç- güzellik bilgisi sayfalarından oluşmuştur. Derginin dokuzuncu sayısı incelendiğinde, 16 sayfa olarak çıkmış, bu sayfaların içeriklerinde modaya ilişkin bilgi sayfası 2, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası ve Avrupalı kadın görsel sayfası 3 sayfa olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu sayıda Osmanlı geleneksel giysili kadın görsellerine 1 sayfada yer verilmiş olup, giysi kalıp bilgisi 2 sayfa olarak yayınlanmıştır. Dergide Saç-güzellik sayfası yer almamıştır.

Kadınlık dergisinin 1912 yılında yayınlanan 10-12 sayılarındaki veriler incelenmiştir. Derginin onuncu sayısı 15 sayfa olarak yayınlanmıştır. İncelenen bu sayfalar doğrultusunda, derginin modaya ilişkin bilgi sayfası 2, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası ve Avrupalı kadın görselleri sayfası 3 sayfa olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel giysili Türk kadın görsellerine 1 sayfa, giysi kalıp bilgisi 2 sayfa olarak yayınlanmıştır. Derginin modaya ilişkin bilgi sayfalarını genellikle giysi kalıp bilgisi sayfaları oluşturmuştur. Diğer sayfalarda görseller olduğu ama bilginin verilmediği görülmüştür. On birinci sayının 17 sayfası incelendiğinde, modaya ilişkin bilgi sayfası, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası ve Avrupalı kadın görselleri sayfası 2 sayfa olarak dergide yer almıştır. On birinci sayıda giysi kalıp bilgisine 2, saç- güzellik sayfasına ise yalnız 1 sayfa yer verilmiştir. Derginin son olarak incelenen ve aynı zamanda derginin son sayısı olan on ikinci sayı toplamda 16 sayfa olarak yayınlanmıştır. İncelenen sayfaların dergide modaya ilişkin bilgi sayfası, kadın giyimine ilişkin sadece görselleri ve Avrupalı kadın görselleri sayfası 2 sayfa yer almıştır. Ayrıca giysi kalıp bilgisi ile iç giyim hakkında bilgi verilmiştir.

Kadınlık dergisinin incelenen tüm sayıları değerlendirildiğinde Kadınlık dergisinde dikiş çeşitleri ve saç-güzellik ile ilgili bilgilere daha çok yer verildiği dikkat çekmiştir. En çok modaya ilişkin bilgi dördüncü sayıda, en az bilgi ise üçüncü sayıda verilmiştir. Ayrıca dergide moda dışında kadınların erkeklerle eşit olduğunu savunan metinlerde yer almıştır. “Şahin, (2018, s. 95) 1912’ de yayınlanan Kadınlık adını taşıyan dergide de kadınlık ve feminizm konusunda yazılara rastlanır.”

Akgül, (s. 61) “Kadınlık” dergisi kapağı, 1912 yılında yayınlanan ve kadın haklarını sıklıkla gündeme getiren bir dergi olmuştur. Eş seçiminde kadının söz hakkı konusunu ele alan makalelerin bulunduğu bu dergi, üçüncü sayısında kapak tasarımında ideal eş hayali kuran genç kız teması ile görselleştirilmiştir. Fotoğraf

tekniki ile verilen görüntüde yer alan genç kız, kalp formundaki kitapçığı göğsünde tutarak, toplumsal beklentilerin dışında kendi romantik dünyasının beklentileri içinde aşkın yer aldığını seslendirmek istemiştir. Özellikle sevmek ve sevmek kriterlerinin kolayca dile getirilmediğı evlilik görüşlerinde, artık kadının aşk içermeyen bir beraberliğı istemediğine ilişkin söylem bu fotoğrafla da ön plana çıkarılmıştır.

Çizelge 4.5. 1914 yılına ait Hanımlar Âlemi Dergisinin 1-4 arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Dergi adı: Hanımlar Âlemi					Toplam
	Resim 4.5.1. Dergi Kapağı	Resim 4.5.2. Dergi Kapağı	Resim 4.5.3. Dergi Kapağı	Resim 4.5.6. Dergi Kapağı	
Dergi No:	1. sayı	2. sayı	3. sayı	4. sayı	4
Dergi Yılı:	1914	1914	1914	1914	1914
Dergi sayfa sayısı:	11	11	11	11	44
Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı	5	3	-	-	8
Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok	4	4	3	3	14
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı	5	4	3	3	15
Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Giysi kalıp çizimleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Saç ve güzellik sayfa sayısı	5	3	-	-	8

1914 yılında haftalık olarak yayınlanan Hanımlar Âlemi dergisi 18 sayıdan ve her sayısı 11 sayfadan oluşmaktadır. Çizelge 4. 5.'i incelendiğinde, derginin ilk sayısında moda ile ilgili bilgi sayfasının 5 sayfa olduğu, kadın giyimi ile ilgili sadece görsellere

4 sayfada yer verildiği ve Avrupalı kadın görselleri sayfasının 5 sayfa olarak yayınlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca dergi saç-güzellik sayfasına 5 sayfa olarak yer vermiştir. Birinci sayı genel olarak değerlendirildiğinde 11 sayfada toplamda modaya ilişkin bilgilerin derginin toplam sayfa sayısının yarısı kadar olduğu sonucuna varılmıştır. Derginin sayfalarının genelini Avrupalı kadın görselleri sayfası oluşturması dikkat çekmiştir. geleneksel giyimli Türk kadın görsellerinin yer almaması sadece Avrupalı kadın giyiminin yansıtılması dergiyi okuyacak olan kadınların Avrupa kadın modasını takip etmelerini ve Avrupa'daki hem cinslerinin nasıl giyindiği hakkında fikir sahibi olmalarını sağladığı söylenebilir. Ayrıca dergide giyim dışında saç bakımı, güzellik gibi konulara da giyime ilişkin bilgilerle aynı sıklıkta yer verildiği tespit edilmiştir.

Derginin ikinci sayısı incelendiğinde, moda ile ilgili bilgi sayfasının 3 sayfa olduğu, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası ve Avrupalı kadın görsellerin sayfasının 4 sayfa olduğu tespit edilmiştir. Dergide saç-güzellik sayfasına 3 sayfa yer verildiği belirlenmiştir. İkinci sayıya ilişkin genel olarak yorum yapıldığında, modaya ilişkin bilgi sayfalarının derginin ilk sayısına göre daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadına ilişkin görsellerin olduğu ama bilginin yer verilmediği görülmüştür. Saç-güzellik sayfalarında ise ilk sayıya azalma olduğu belirlenmiştir. Derginin üçüncü ve dördüncü sayının sayfalarının aynı konulara aynı oranda yer verdiği tespit edilmiştir. Moda ile ilgili bilgi sayfasına ulaşılmamış, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası ve Avrupalı kadın görselleri sayfası 3 sayfa olduğu tespit edilmiştir. 11 sayfa olarak yayınlanan bu iki sayı genel olarak değerlendirildiğinde modaya ilişkin verilerin önceki iki sayıya göre daha az olduğu ayrıca diğer iki sayıda yer verilen saç-güzelliğe ilişkin sayfaların bu sayıda yer almadığı belirlenmiştir.

Çizelge 4.6. 1914 yılına ait Hanımlar Âlemi dergisinin 6-10 arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Dergi adı: Hanımlar Âlemi					Toplam
	Resim 4.6.1. Dergi Kapağı	Resim 4.6.2. Dergi Kapağı	Resim 4.6.3. Dergi Kapağı	Resim 4.6.4. Dergi Kapağı	
Dergi No:	6. sayı	8. sayı	9. sayı	10. sayı	4
Dergi Yılı:	1914	1914	1914	1914	1914
Dergi sayfa sayısı:	11	11	11	11	44
Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı	1	1	1	-	3
Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok	3	3	3	10	19
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı	4	3	6	10	23
Avrupalı tarzda Osmanlı kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	1	1	1	-	3
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Giysi kalıp çizimleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları sayfa sayısı	-	-	-	-	-
Saç ve güzellik sayfa sayısı	-	-	-	-	-

Çizelge 4.6. incelendiğinde, 6-10 arasındaki sayılar incelenmiştir. Hanımlar Âlemi dergisinin altıncı sayısında moda ile ilgili bilgi içerikli sayfa sayısı ile kadın üst giyime ilişkin bilgi sayfa sayısının 1 olduğu görülmüştür. Kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası 3 ve Avrupalı kadın görsellerin sayfası 4 sayfa olarak dergide yer almıştır. Altıncı sayı genel olarak değerlendirildiğinde moda içerikli bilgilerin az sayıda olduğu görülmüş ve sadece üst giyim hakkında bilgi sayfalarına ulaşılmıştır. Sekizinci sayının sayfaları incelendiğinde, moda ile ilgili bilgi sayfasının 1, kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfasının ve Avrupalı kadın görsellerin sayfasının 3 sayfa olduğu tespit edilmiştir. Kadın üst giyime ilişkin bilgi sayfa sayısının 1 sayfa olduğu belirlenmiştir.

Derginin sekizinci sayısı incelendiğinde; Moda bilgi sayfasını ise üst giyime ilişkin bilgiler oluşturmuştur. Dokuzuncu sayısı incelendiğinde moda ile ilgili bilgi içerikli sayfanın ve kadın üst giyime ilişkin bilgi sayfasının az olduğu sadece 1 sayfada yer verildiği görülmüştür. Dergide kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfasına 3 ve Avrupalı kadın görselleri sayfasına ise 6 sayfa yer verilmiştir. 11 sayfa olarak yayınlanan sekizinci sayı için genel olarak modaya ilişkin bilgilere az derecede yer verildiği tespit edilmiştir. Dokuzuncu sayıda Avrupalı kadın görsellerine sekizinci sayıya göre daha çok yer verildiği belirlenmiştir. Son olarak inceleme kapsamındaki onuncu sayının sayfaları incelendiğinde moda ile ilgili bilgi sayfa sayısına hiç yer verilmediği, bunun dışında kadın giyimi ile ilgili sadece görsel sayfası ve Avrupalı kadın görsellerin sayfası sayısının 10 sayfa olduğu tespit edilmiştir.

Genel olarak yorum yapılacak olursa derginin genelinde Avrupa modası yansıtılmış ve saç-güzellik konularına en az giyim kadar yer verildiği tespit edilmiştir. Derginin diğer sayılarında modaya ilişkin verilere rastlanmamış olmasından dolayı inceleme kapsamına sadece 8 sayısı alınmıştır. İncelenen 8 sayının tamamında ya modaya ilişkin bilgilere ya da sadece görsellere rastlanmıştır. Derginin geneline bakıldığında, birinci sayı da daha çok bilgi varken, en az onuncu sayısında bilgiye yer verildiği tespit edilmiştir. “Kadın dergilerinin pek çoğu ile karşılaştırıldığında yayın hayatı daha uzun bir tarihi sürece yayılan Hanımlar Âlemi, moda ve saç-güzelliğin yanında kadın sağlığı ve eğitiminin de değerlendirildiği dergide, özellikle yayımlanan resimlerle Avrupalı kadınlar Osmanlı kadınlarına örnek gösterilerek tanıtılmış kadın hakları savunucularının çalışmalarına yer verilmiştir” (Akagündüz, 2012, s. 82).

Fatma Zerrin'in Hanımlar Âlemi dergisinin birinci sayısında "Hanımlar Arasında Muhavere" isimli yazısında Moda ile kapitalizm arasında kurulan ilişkide dikkat çekicidir. Geleneksel ekonominin kırılması Osmanlı aydınlarının yurtdışı destekli kapitalizm sürecine karşı hassasiyet geliştirmelerine yol açarak negatif bir bakış açısı yaratmıştır. Modanın servet düşmanı olarak tanıtıldığı Osmanlı zihniyetinde, kadınlarımız kendi kumaşlarını dikerek, modanın maddi zararlarından kurtulabilirlerdi. Ancak fabrikaların buna izin vermedikleri bir gerçektir. Buna göre, moda felaketini yaratan daha fazla para kazanmak isteyen fabrikatörlerden başkaları değildir. Bu fabrikatörler ellerinde kalan ürünleri ya da kumaşları gazete ya da dergi ilanlarından yararlanarak kitlenin tüketebileceği hale getirmektedirler (Zerrin, 1334, s. 1).

Akgül, (s. 65) İçeriği bütünüyle modaya ayrılmamış olsa da kadın imajının modern görünümü içerikten bağımsız olarak sık sık dergi kapaklarının tasarımında kullanılmıştır. Hemen hemen bütün kadın dergilerinde bu yöntem modernleşme ideolojisinin yaygınlaşması için seçilmiştir. Görüntüde yer alan zarif, ince masum ve romantik görünümlü kadın, aşırılıkları olmayan modern Osmanlı kadını için seçilmiş bir imajdır. Ekonomik anlamda üst gelir grubunun dikkatini çekmeyi amaçlayan fotoğraflık tasarım, kentli kadının kendisini fotoğraftaki kadınla bütünleştirebileceği olasılığını sunmuştur. Modern ev mekânında betimlenen zarif kadın görüntüsüyle modanın yalnızca sosyal ortamlarda değil aile yaşantısı içinde de önem taşıdığı görüşünün altı çizilmiştir.

Genel olarak Hanımlar Âlemi dergisinde dikkat çeken iki nokta vardır: ilki dergide Avrupalı kadın görselleri yer alırken, Osmanlı geleneksel giyimli kadın görselleri hiç yer almamıştır. İkinci önemli nokta ise saç-güzellik sayfalarına verilen önem olmuştur. Bu veriler ışığında Hanımlar Âlemi dergisinin Avrupa modasını destekleyen ve yansıtan bir dergi olmasından ötürü dönemin Osmanlı kadın giyim kültürüne etkisi olmuş olabileceği söylenebilir.

Çizelge 4.7. 1922 yılına ait İnci dergisinin 1-19 arasında incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Dergi adı: İnci						Toplam
Dergi No:	1. Sayı	2. Sayı	4. Sayı	7. Sayı	19. Sayı	5
Dergi Yılı:	1922	1922	1922	1922	1923	1923
Dergi sayfa sayısı:	27	19	19	21	17	103
Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı	5	3	2	3	4	17
Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok	2	2	2	-	2	8
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı	2	2	1	4	-	9
Avrupalı tarzda Osmanlı kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	-	-	3	3
Geleneksel giysili Osmanlı kadın görselleri sayfa sayısı	2	-	1	-	-	3
Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	2	-	-	3	1	6
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	2	1	2	-	1	6
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	-	-	-	-	1	1
Giysi kalıp çizimleri sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı	-	-	-	-	-	-
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları sayfa sayısı	1	1	-	-	1	3
Saç ve güzellik sayfa sayısı	-	1	-	-	-	1

İnci dergisi aylık olarak 1922- 1923 yılları arasında 19 sayı yayınlanan kadın dergisidir. Çizelge 4.7. incelendiğinde, derginin birinci sayısının 27 sayfa olarak yayınlandığı tespit edilmiştir. Birinci sayıda moda ile ilgili bilgi sayfası 5 sayfa olarak yer alırken, kadın giyimi ile ilgili sadece görseller, Avrupalı kadın görselleri, Geleneksel giysili Türk kadın giysisi, üst ve dış giyim sayfalarının tamamı 2 sayfa olarak yayınlanmıştır. Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları (ayakkabı, çanta, şapka, kemer, fular, şemsiye, eldiven vb.) sayfası derginin 1 sayfasında yer almıştır. Birinci sayıda hem Avrupalı kadın hem de Geleneksel giysili Türk kadın görsellerine yer verilmiş olması 1922 yılında hala giysi kuşam alanında ikilemlerin yaşandığı ve geleneksel giyimin bazı kesimler tarafından sürdürülmeye devam ettiği yorumu yapılabilir. Sayının geneli için modaya ilişkin bilgilerin yeterli olduğu belirlenmiştir.

19 sayfa yayınlanan derginin ikinci sayısı incelendiğinde, moda ile ilgili bilgi sayfası 3 olduğu tespit edilmiştir. Dergide sadece kadın giyim görselleri ile Avrupalı kadın görselleri 2 sayfa oluştururken, 1 sayfa dış giyim görselleri sayfası yer almıştır. Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıları (ayakkabı, çanta, şapka, kemer, fular, şemsiye, eldiven vb.) sayfası ile saç-güzellik sayfası da aynı şekilde 1 sayfa olduğu belirlenmiştir. İkinci sayı genel olarak değerlendirildiğinde derginin moda sayfalarını üst giyim ve dış giyimine ilişkin bilgilerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Derginin dördüncü sayısı da 19 sayfa olarak yayınlanmıştır. Moda ile ilgili bilgi sayfası 3 sayfa ve sadece kadın görselleri sayfası 2 sayfa olarak yayınlanmıştır. Avrupalı kadın görselleri sayfası ile geleneksel giyimli Osmanlı kadın görselleri sayfası aynı oranda olduğu dikkat çekmiştir. Dış giyim hakkında bilgi sayfası ise 2 sayfa olarak dergide yer almıştır. Dördüncü sayı için yorum yapılacak olursa, modaya ilişkin yeterli veriler olduğu, ancak modaya ilişkin her konuda okuyucuya bilgi verilmediği görülmüştür.

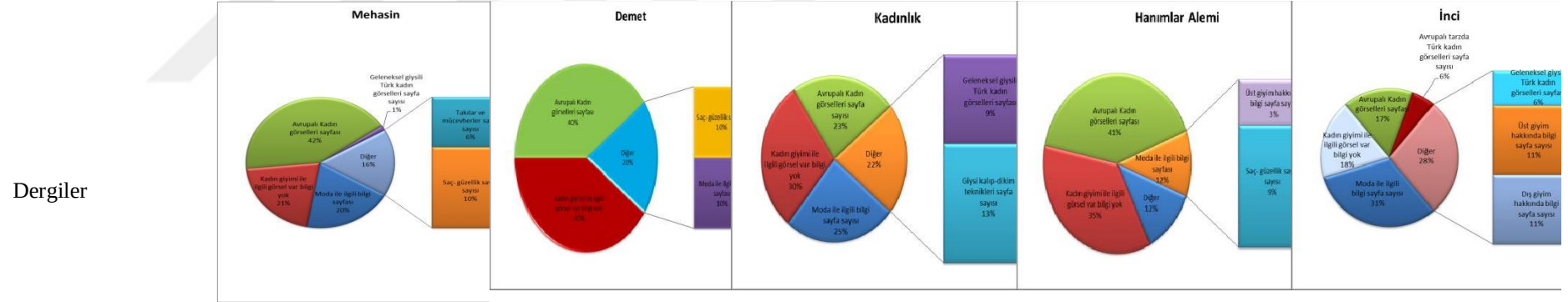
Derginin yedinci sayısı 21 olarak sayfa yayınlanmıştır. Derginin 3 sayfasını moda ile ilgili bilgi sayfası, 4 sayfasını Avrupalı kadın görselleri sayfası ve 3 sayfasını kadın üst giyim hakkında bilgi sayfası oluşturmuştur. Yedinci sayıda genel olarak modaya ilişkin verilerin her konuda olmadığı sadece belli konuda bilgi verildiği görülmüştür. On dokuzuncu sayı incelendiğinde 17 sayfa olduğu tespit edilmiş, dergide modaya ilişkin bilgi sayfasının 4, Avrupalı tarzda Türk kadın görseli sayfasının 3 sayfa olduğu tespit edilmiştir. Sadece kadın görselleri 2 sayfa, diğer aksesuarlar ve giysi

tamamlayıcıları kadın üst giyim, dış giyim ve iç giyim bilgi sayfası 1 sayfa olarak yer almıştır.

Derginin tüm sayıları araştırılmış ve en çok modaya ilişkin verilerin olduğu 5 sayı ele alınmıştır. Bu sayılar hakkında genel olarak yorum yapıldığında hemen hemen Avrupa kadın modasına ilişkin birçok konuya değinildiği dikkat çekmiştir. İnci dergisinin 1922 yılında yayınlanan sayılarında geleneksel giyimli Osmanlı kadın görsellerine rastlanılırken, 1923 yılında çıkan son sayısında Avrupalı tarzda Türk kadın görsellerinin olması ise dikkat çekmiştir. Derginin her sayısında Avrupalı kadın görsellerine yer vermesi Avrupa modasını tanıtmayı amaçladığını ortaya koymaktadır. Ayrıca bir yandan da Türk kadınına geleneksel giyimli görsellerinin de bulunması giyim konusunda bir ikilemin söz konusu olduğunu destekler nitelikte görülebilir.

Şahin (2018, s. 96) İnci, resimli kadın mecmuası olarak Cumhuriyet'in ilanına dek ayda bir olmak üzere 32 sayı yayınlanır. “Kadınlık şuuru: milli kongrede kadınlar, asi kadın cemiyeti, garpte kadın, izdivaç ve talak, sa'y ve kadınlarımız, asri kadınlık, Avrupa'da kadınların hukuku, giysi meselesi, memurelerimiz, kimlerle evlenmeli, hanımlarımızla hasbihal, bugünkü Alman kadınları, kadınlık âleminde: fena adetlerimizden, kadın edebiyatı, kadın nedir, erkek mi kadın mı olmak isterdiniz, tarihte kadın simaları, sulh kongresinde kadınlar, hanımlarımız kürsüde, haremlerimiz ve Avrupa" gibi çoğu imzasız doğulu ve batılı kadınları karşılaştıran çeşitli yazıların yer aldığı toplumsal, siyasi ve tarihsel içerikli metinler okuyucuyla buluşur.” Bu ifadeden anlaşılacağı üzere dergilerin kadınlara yönelik Doğu-Batı karşılaştırmalı kadın sorunlarını ele alarak yazılar yazıldığı ve kadınların bilgilendirilmeye devam edildiği görülmüş, bu da basın faaliyetlerinin Osmanlı kadınlarına olan etkisini destekler nitelikte olduğunu düşündürmektedir.

Çizelge 4.8. II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinin incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Dergi adı	Mehasin	Demet	Kadınlık	Hanımlar Alemi	İnci
Dergi yılı	1906-1907	1907	1912	1914	1922
Toplam dergi sayısı	12	4	7	8	5
Toplam dergi sayfa sayısı	881	51	116	88	103
Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı	77	2	16	11	17
Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok	81	8	19	33	10
Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı	165	8	15	38	9
Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri sayfa sayısı	-	-	2	-	3

Çizelge 4.8. (devam) II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinin incelenen sayılarında bulunan kadın giyimine ilişkin veriler

Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı	5	-	6	-	3
Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	7	-	2	3	6
Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	6	-	-	-	6
İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı	10	-	1	-	1
Giysi kalıp çizimleri sayfa sayısı	1	-	8	-	-
Takılar ve mücevherler sayfa sayısı (kolye, küpe, yüzük, broş taç vb.)	25	-	-	-	-
Diğer aksesuarlar ve giysi tamamlayıcıl arı sayfa sayısı	13	-	-	-	3
Saç- güzellik sayfa sayısı	40	2	7	8	1

Yukarıda verilen Çizelge 4.8. araştırma kapsamında incelemeye alınan beş dergi *II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinde Avrupa modası kadın giyimi hangi açılardan ve hangi sıklıkla yer almaktadır?* Birinci alt amaç doğrultusunda tablo şeklinde gösterilmiş olup, veriler değerlendirilmiştir. Çizelge 4.8.'i incelendiğinde; 1906-1907 yılları arasında 12 sayı yayınlanan Mehasin dergisinin toplam 881 sayfası bulunmaktadır. Bu derginin 77 sayfası ise moda ile ilgili bilgi sayfası olmuştur. Dergideki moda içerikli sayfaların ilk sayıdan son sayıya kadar eşit dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu dergide yer alan moda içerikli sayfalar sırasıyla şu şekildedir: kadın giyimi ile ilgili sadece görsellerin bulunduğu sayfa sayısı 81, Avrupalı kadın görselleri 165, bununla birlikte Geleneksel giysili Türk kadın görselleri 5, üst giyim bilgisi 6, dış giyim 7, iç giyim 10, giysi kalıp çizimleri 1, takı ve mücevherler 25, giysi tamamlayıcıları ve diğer aksesuarlar 13, en son olarak saç ve güzellik bilgisine ilişkin 40 sayfaya yer verilmiştir. Dergide dönem modasına yönelik Avrupa modası kadın giyimine çok sayıda rastlanmıştır ancak geleneksel giyime daha az sayıda yer verilmiştir. Mehasin Dergisinin tam anlamıyla Avrupa modasını destekleyici yayın faaliyetinde bulunarak Avrupa modasını her yönüyle tanıtmaya çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.

1907 yılında 4 sayı yayınlanan Demet dergisinin toplam sayfa sayısının 51 olduğu tespit edilmiştir. Demet dergisinde modaya ilişkin bilgi sayfasının 2 sayfa olduğu bu sayfalarda saç-güzelliğe ilişkin bilgilere yer verildiği görülmüştür. Dergide Avrupalı kadın görselleri sayfası toplam 8 sayfa olup geleneksel giyimli Türk kadın görseline ulaşılmamıştır. Modaya ilişkin sayfaların az sayıda olmasına rağmen bu sayfaların Avrupa modasını tanıtmaya yönelik olduğu sonucuna ulaşılarak Osmanlı kadın giyimine etkisi olduğu düşünülmüştür.

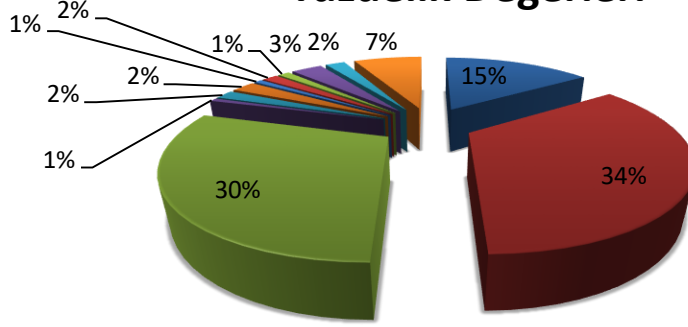
1912 yılında Kadınlık dergisi toplam 116 sayfa olarak yayınlamıştır. Modaya ilişkin bilgi sayfalarının 16, Kadın giyimi ile ilgili sadece görsellerin bulunduğu sayfa sayısı ise 19 sayfa olduğu belirlenmiştir. Avrupalı kadın görselleri 15, Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri 6, geleneksel giyimli Türk kadın görselleri 6, üst giyim bilgisi 2, iç giyime ise 1 sayfa yer verildiği dikkat çekmiştir. Ancak dergide dış giyime ilişkin bilgi sayfası yer almamıştır. Burada en sık görülen bilgi, giysi kalıp çizimleri ve dikiş bilgisi olmuştur. Hatta onu takip eden saç-güzellik bilgisine ilişkin sayfalar olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Kadınlık dergisi, Avrupa modası kadın giyim özelliklerini tanıtan bir

dergi olmuştur. Osmanlı kadınının dönemin Avrupa modasını, takip ve temin edebilmesi için evde dikebilecekleri, kalıplarını çıkarabilecekleri modellere ilişkin detaylı kalıp çizim tekniği ile dikiş tekniklerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Derginin üstünde durduğu konulardan başka biri de saç ve güzellik olmuştur.

1914 yılında yayınlanan Hanımlar Âlemi dergisinin 8 sayısına ait 88 sayfası incelenmiştir. İncelemeler sonucunda, modaaya yönelik 11, üst giyime yönelik 3, saç-güzellik 8 sayfa olarak dergide yayınlanmıştır. Son olarak araştırma kapsamındaki İnci dergisi 1922 yılında yayınlanmış, toplamda 5 sayısındaki 103 sayfası incelenmiştir. Buna göre, modaaya ilişkin bilgi sayfa sayısının 17 olduğu, ayrıca dergide en çok modaaya yönelik konuların başında kadın üst giyim ve kadın dış giyim sayfalarının yer aldığı belirlenmiştir. Tüm dergilerin içeriklerine bakıldığında Avrupalı tarzda Türk kadın giyimine de en çok İnci dergisinin yer verdiği dikkat çekmiştir.

Genel olarak yorum yapıldığında en çok modaaya ilişkin bilgiye, Avrupalı kadın giyimine, saç-güzellik, takı ve mücevherler, iç giyim konularına Mehasin dergisinde rastlanırken en az Demet dergisinin yer verdiği görülmüştür. Modaaya yönelik Demet dergisinde sadece saç-güzellik konuları ele alınmıştır. Kadınlık dergisinde en çok giysi kalıp çizim bilgisine ve dikiş tekniklerine, Hanımlar Âlemi dergisinde en çok kadın üst giyim ve kadın dış giyim bilgisine, İnci dergisi de yine en çok kadın üst giyim ve kadın dış giyimine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İncelenen tüm dergilerdeki moda sayfa sıklıkları yüzdelik olarak Şekil 4.1’inde gösterilmiştir.

Tüm Dergilerin Moda Sayfa Sıklıkları Yüzdelik Değerleri

- Moda ile ilgili bilgi sayfa sayısı
- Kadın giyimi ile ilgili görsel var bilgi yok
- Avrupalı Kadın görselleri sayfa sayısı
- Avrupalı tarzda Türk kadın görselleri sayfa sayısı
- Geleneksel giysili Türk kadın görselleri sayfa sayısı
- Üst giyim hakkında bilgi sayfa sayısı
- Dış giyim hakkında bilgi sayfa sayısı
- İç giyim hakkında bilgi sayfa sayısı
- Giysi kalıp çizimleri sayfa sayısı

Şekil 4.1. II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerinin yayınladıkları moda sayfa sıklıkları

Dergilerin moda sayfa sıklık yüzdeliklerinin gösterildiği Şekil 4.1.'de görüldüğü üzere kadın giyimi ile ilgili görsellerin bilgilerden fazla olduğu, en sık takı, mücevher vb. aksesuarlar ile saç-güzellik konularının tanıtıldığı tespit edilmiştir. %30'luk dilimle Avrupalı kadın görsellerinin yoğun olduğu, Geleneksel giysili Türk kadın görsellerine %3'lük dilimde yer verildiği dikkat çekmektedir. Dergilerin genel olarak Avrupa modası kadın giyim özelliklerini tanıtarak Osmanlı kadın giyim tarzını değiştirmeyi amaçladıkları söylenebilir.

Alt amaç 2: II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerindeki moda görselleri ve yazılı bilgilerde kadın giyiminin siluet özellikleri nasıldır?

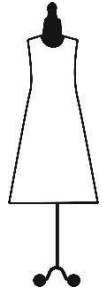
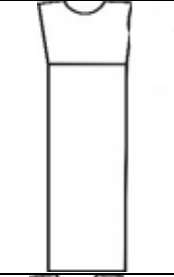
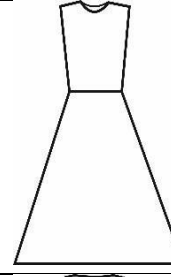
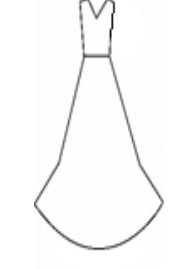
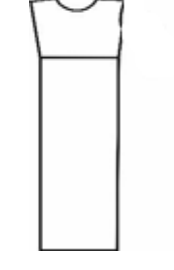
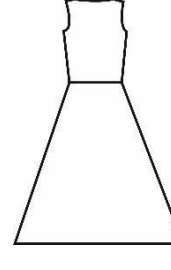
Alt amaç 3: II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerindeki moda görselleri ve yazılı bilgilerde kadın giyiminin giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özellikleri nasıldır?

Alt amaç 4: II. Meşrutiyet dönemi kadın dergilerindeki moda görselleri ve yazılı bilgilerde kadın giyiminin kumaş/renk özellikleri nasıldır?

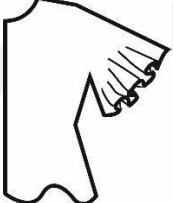
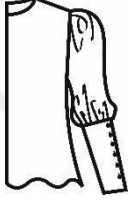
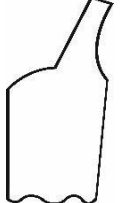
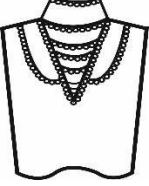
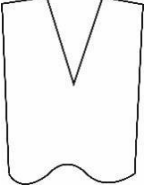
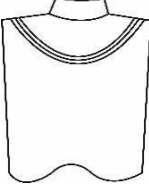
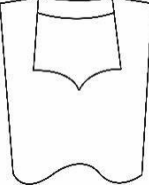
Yukarıdaki alt amaçlara ait belirlenen kod listesi doğrultusunda ortaya çıkan bulgular kronolojik sıraya uygun düzenlenmiş tablolarda gösterilerek yorumlanmıştır.

Çizelge 4.9. Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan 1-3 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Dergi adı: Mehasin		Yıl:1906		Sayı: 1-2-3		TEMALAR			
1-2-3 Sayıları Arasında Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri									
KODLAR									
	Silüet (Ön):								A-Silüet
	Silüet (Arka)								

Çizelge 4.9. (devam) Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan 1-3 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Kol:							Koyun budu kol Büzgülü takma kol modelleri
Yaka:							Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka modelleri
Süsleme:	Yakada Şerit, nervür ya da pili kullanılmıştır. Kolda büzgü ve şeritler vardır.	Yakada, kolda ve etek uçlarına bir şerit süsleme kullanılmıştır.	Yakada ve kolda Fırfır, büzgü ve şeritler kullanılmıştır	Yakada şeritler ve kolda büzgüler ile süsleme özelliği kullanılmıştır.	Yakada fırfır ve kolda büzgü kurdele kullanılmıştır.	Dantel kumaş üstüne fiyonk süsleme kullanılmıştır.	Fırfır volan büzgü pili

Yukarıdaki Çizelge 4.9.'da derginin ilk üç sayısındaki görseller incelenmiştir. Bu üç sayıda tamimiyle Avrupa modasının etkisi yansıtıldığı, yeni moda giysi tarzlarına ait çok sayıda sayfalara yer verildiği görülmektedir. Giysi özellikleri kodlar ve oluşturdukları temalar açısından incelendiğinde, giysilerin A silüet formunda, beli sıkıca saran, etek uçlarına doğru açılan modeller olduğu, belin ince görünümünü veren korselerin iç giyim olarak kullanıldığını söylemek mümkündür.

Şeni ve Quataert'in (1990, s. 58, 2009, s. 224), Yeni moda giyim tarzlarını benimsemeye başlayan şehirli seçkin kadınların ince belli görünmek için korse takmaya başladıklarını, saçlarını topuz yaptıklarını ve bu yeni giysileri vücutlarının her yerini örten çarşafın altına giyinerek kamusal alandan sakladıklarını ayrıca bu uzun çarşaf batılı biçime dönüştükçe, peçe kullanımı azaldıkça, cüretkâr kendisi gibi giyinme yeni küçük gören modern şehirli kadın tipi ortaya çıktığını" belirtmeleri, bu dönemde kadınların korse kullanımının yaygınlaştığını göstermektedir.

Derginin 1906 yılında yayınlanan ilk iki sayısındaki giysiler incelendiğinde, A silüet formlarına koyun budu adı ile bilinen dirseğe kadar kabarık dirsekten bileğe kadar ise dar bir şekilde uzanan uzun kollar ile volan ya da fırfır detaylarının olduğu kol formlarının eşlik ettiği görülmektedir. Dönemin yaka özelliklerinin genellikle beden üzerinde şekillendirilmiş V ile sıfır yaka formunda olmasına rağmen bedene takılan dik yaka formunun da kullanıldığı görülmektedir. Süsleme detayları genellikle dikiş teknikleri ile verilmeye çalışılmış, volan, fırfır ya da pilliler en çok görülen süsleme teknikleri olmuştur. Taşcıoğlu'nun (1958, s. 28), dönem giysilerinin çok büzgülü olup pilliler, danteller ve şeritlerle süslendiğini, kolların ise genellikle uzun, yakaların da zamanın modasına göre dik olarak tanımlaması Çizelge 4.9.'daki görselleri doğrular niteliktedir.

Derginin ilk sayısında "*Patron Siparişi*" başlığında beden üzerinden nasıl ölçü alınacağına ilişkin bilgiler yer almış, bel, kalça, göğüs ölçüleri verilmiş hazır bluz modelinin bu ölçülere göre nasıl biçkisinin ve dikimin yapılacağı anlatılmıştır. Kadın bluzlarının dışında, çocuk elbise modelleri verilmiş patronlarının nasıl çıkarılacağı anlatılmıştır. Bu dönemde özellikle kız çocukları küçüklükten itibaren dikiş dikebilen kalıp çıkarabilen nitelikte olarak yetiştirildiği kaynaklardan da bilinmektedir. Bu durumda Mehasin dergisinin ilk sayısından itibaren birçok Avrupalı tarzda modellerin

patronlarına yer verdiğiine rastlanmıştır. Bu sayıda ayrıca kadınların saçlarına taktıkları tokalar, tarak ve takılar gibi görsellere de yer verildiği görülmüştür.

Resim 4.2. Ölçü alma teknikleri
(Mehasin Dergisi, 1906, s. 11)

Mehasin dergisinde yayınlanmış olan giysi modellerinin kalıplarını çıkarabilmek için beden üzerinden nasıl ölçü alınacağı yukarıdaki Resim 4.2.' inde gösterilmiştir. Derginin ilk sayısında yayınlanan patron siparişi başlıklı yazının çevirisi şu şekildedir:

Bir korsajın yahud bir göğsün ölçülmesi icab eden herhangi bir elbisenin ölçülmesi için: santimetreyi resimde olduğu gibi beden üstünden tamamıyla kollar altından ve göğsün cehtin üstünden geçirmek suretiyle elbise üzerinden santimetreyi çok çekmeksizin ölçmek lazım gelir.(şekil1,2,3) kadınlara mahsus kalçanın ve belin ölçülmesi icab eden herhangi bir elbisenin ölçüsü için: santimetreyi elbise üstünden belden, bir de belin 12 cm altında olmak üzere kalçadan çıkarıp santimetreyi çok germeden ölçmek lazım gelir (şekil 3).” Çocukların elbise modellerini sipariş için hangi biçim istenirse onun numarasıyla sade çocuğunkini bildirmek kifayet eder. Modellerimizin dikiş payları 1 santimetredir, modellerimiz dünyanın en meşhur fabrikalarının mamulatından bulunduğundan ölçülerini eş’arımız vechle hanımların diktikleri elbisede olacaklarını temin ederiz. (Mehasin, 1906, s. 11).

Yukarıdaki Osmanlıcadan tercüme edilen metin doğrultusunda ölçülerin alımı ile ilgili detaylı bilgilerin verildiği, sadece kadınlara yönelik değil çocuk modasının da yer aldığı görülmektedir. Metinden anlaşılabileceği üzere dergideki tüm kadın görselleri Avrupalı kadınlar olup, Avrupa modası kadın giyim özellikleri Osmanlı kadınına tanıtıldığı gibi bu giysileri kendileri dikebilmeleri için her detaya yer verilmiştir. Dergide tüm bedenler için standart bir ölçü tablosu da verilmiş olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte “2279 ve 2251 kadınlar için bluz” adlı yazıda model numaraları verilmiş ardından da “ bu bluzları kolay dikilmesi imkan olduğu için inticab eden gayet kolay edilebileceği için patron vasıtasıyla bluz dikmekte acemi olan hanımlarımıza bilhassa tavsiye ederler” (Mehasin, 1906, s. 11).

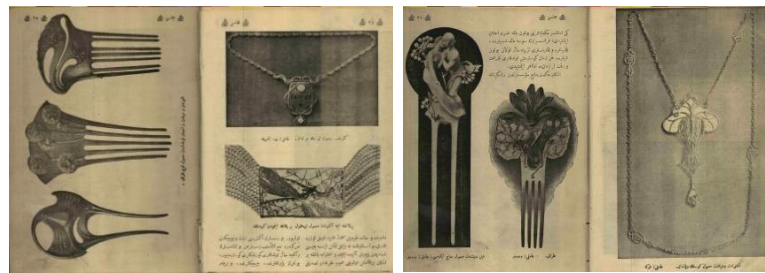

Resim 4.3. Çocuk giysi modelleri
(Mehasin Dergisi, 1906, s. 13)

Mehasin dergisinin bu sayısında yayınlanan çocuk giysi modellerine (Resim 4.3.) ilişkin metin çevirisi şöyledir:

2280 ve 2249 çocuklar için elbise başlığında, bu elbisenin patronunda on boyda mevcut olup beş yaşından on yaşına kadar kız çocuklarına mahsustur. Dokuz yaşında olanlar için 70 santim eninde olmak üzere 5 metre 60 santim yahut 110 santim eninde olmak üzere 3 metre 40 santim kumaş lazım gelir, bu modelin fiyatı da 5 kuruştur. Diğer kız çocuğunun elbisesi için, on boy mevcut olup 5 yaşından 14 yaşına kadar çocuklara mahsustur. 9 yaşında olanlar için 60 santim eninde olmak üzere 4 metre, yahut 88 santim eninde olmak üzere 4 metre, 50 santim kumaş lazım gelir. Bu modelin fiyatı 5 kuruştur. (Mehasin, 1906, s. 13).

Buna göre Osmanlıcadan tercüme edilen metinde Avrupalı kız çocuk modasının yansıtıldığı, giysi modelleri ve kalıplarına ilişkin bilgilerin okuyucuya sunulduğu aynı zamanda nasıl ölçü alınacağı belirtilmiştir.

Resim 4.4. Aksesuar örnekleri
(Mehasin Dergisi, 1906, s. 20)

İlk sayıda yer alan aksesuar görselleri ile birlikte verilen metinde kadınlar için aksesuarların önemli bir giysi tamamlayıcısı olduğu vurgulanmıştır.

İngiliz hükümet bedai müesseselerinden; mazide ve halde tabiatını alarak istikbalde ne yapmak imkan ise hepsini şimdiden yaparak başka bir imkan bırakmamış olduğunu umum tarafından tasdik olunur. Bu resimlerin ekseriyesi nebat-u çiçekten merkebdir. (Resim 13.1.) resimlerimiz bu elmasların renkçe haiz oldukları güzellikleri göstermiyor, bunlar yapraklarında, çiçeklerinde ve emsalsiz bütün aleme neşru süse aid şeylerde, kadınları her zaman zarif göstermiştir. (Mehasin, 1906, s. 20-21).

Derginin ikinci sayısındaki tercüme edilen metinde şu bilgiler yer almıştır: “*Giysilere güzellik veren dikiş ve el işleridir. Asabi parmakların hâkimiyeti sanat karisi altında seri hamleliklerle beyaz bir kumaşın kenarlarını bastıran yahut onun yanına bir numune- i sanat nakış eden parlak iğneler...*”(Mehasin, 1906, s. 17). Metindeki bilgilerden anlaşıldığı üzere İngiliz kadınlarının bluz veya gömleklerindeki süsleme zarifliklerinin anlatıldığı ve Osmanlı kadınlarının dönem modasından geri kalmaması belirtilmiştir. Ayrıca Mehasin dergisinde yayınlanan bu yazıda Avrupa modasındaki el işçiliğinin güzelliklerine atıf yapılmıştır. Taşcıoğlu’nun (1958, s. 28) “Dönemin modası genellikle etek-bluz şeklinde idi. Belde sıkı bir kemer bulunuyordu. Bluzlar çok büzgülü olup pililer, danteller ve şeritlerle süsleniyordu. Kollar genellikle uzun olup yaka zamanın modasına göre dik yapılıyordu” tanımı Mehasin dergisinde Avrupa modası bluz patronlarının verilmesi ve nasıl dikileceğine yönelik bilgileri desteklemiştir. Ayrıca dergide “kadınlar dikiş işleriyle uğraştıklarında ne kadar güzel ve ne kadar tebci olurlar” ifadeleri kullanılarak kadınlar dikiş bilmeye teşvik edilmiştir. Giysilerde kullanılan dantel yaka süslemeleri konu olmuş ve Avrupa modasında kullanılan kolye, bileklik, toka gibi aksesuarların görsellerine yer verilerek bu aksesuarların Fransızlara ait olduğu belirtilmiştir. Dergide aynı zamanda Saç bakımına ilişkin bilgilere de rastlanmıştır.

Hüseyin Naim’in Mehasin dergisinin ikinci sayısında “Yeni Saçlar” yazısında Kadın dergilerindeki bu moda furyasından sadece kıyafetler değil kadın güzelliğini tamamlayan diğer unsurlarda payını almıştı. Kıyafetten başka, bir diğer güzellik unsuru olan saçlara da yer verilmişti. Bol, ince, uzun ve parlak saçların bir kadının yüzündeki güzelliğin en önemli göstergesi olduğu vurgulanarak saç bakımının öneminden bahsediliyordu. Hatta bakılmayan saçların zamanla dökülmesinden dolayı Avrupa’da kadınların takma saça rağbet ettiği belirtiliyordu. Osmanlı kadınlarının da takma saç modasına uydukları, bunları ya Avrupa’dan bizzat getirdikleri veya Beyoğlu’ndaki “saççılardan” aldıkları belirtilerek kadınlardaki beğenilme arzusunun sonu olmayan iradesiz bir ihtiyaç olduğu ifade ediliyordu” şeklinde belirtmiştir. (Mehasin, 1906, s. 18).

Dergi içeriği oldukça geniş tutulmuş modadan, saç- güzelliğe kadar birçok konuda bilgilere yer verilmiş ayrıca Avrupa kadınlarının kullandığı peruk, takma saç ve saç bakım ilaçlarının da tanıtıldığı görülmüştür. Pardoe'nin (1999, s. 12), kadınların taktığı takma saçlar için; “pek çok kadın zayıflayan saçlarından dolayı, takma örgülere başvurmak zorundan kalıyor. Bunları da fazlasıyla abartılı takarlar, takma saçı gayet çirkin biçimde sardıkları işlemeli yemenilerin kıvrımlarına doluyor ve mücevherler olan elmas veya zümrüt tokalarla tutturuyorlar.” tanımlamasında takma saç modasına vurgu yaparak dergide yayınlanan takma saç modasına ilişkin bilgileri desteklemiştir.

Dergideki bilgilerden edinildiğine göre giysilerde genellikle dökümlü ve ipek kumaşların kullanıldığı, desenli kumaşlara çok fazla yer verilmediğini söylemek mümkündür. Özellikle üçüncü sayısında kumaş özelliklerine ilişkin bilgiler yer almıştır. Kadife kahverengi kumaşlardan, ipeklerden ve dantellerden elbiseler dikildiği bilgisine ulaşılmıştır. Saz (1974, s. 89), saraydaki kahveci ustanın giydiği giysiyi şu şekilde tanımlamıştır: “Ustabaşı, arkasında iki örgü saçı, entarisinin üstünde ipekli kumaş üzerine etrafına sırma ile işlenmiş hırka giymiştir. Sanırım bu hırka zamanın modasına karşı icat edilmiştir.” Burada Saz sarayda kalfaların bile ipek kumaşlar giydiğini anlatarak dergide ipek kumaşların kullanılmasına yönelik yazılan yazıları da desteklemiştir. Üçüncü sayının beşinci sayfasında ise dergide ilk defa mayodan bahsedilmiştir: “*Bu canbaz kız dizelerinde ve kollarında ten rengi mayonun yanında, kırmızı kadifeden dar elbiseyle pek atif ve nazarrüba ortaya çıkmıştır*” (Mehasin, 1906, s. 5). Metin çevirisinde anlaşılabacağı üzere canbaz kızın giydiği giysinin özellikleri betimlenerek anlatılmıştır.

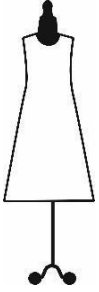
Resim 4.5. Dantel örnekleri
(Mehasin, 1906, s. 160-163)

Üçüncü sayıda yukarıdaki resimde de görüldüğü üzere (Resim 4.5.), ayrıca kumaş dokuma bilgisine değinilerek, makinede yapılan danteller ve örgüler anlatılmıştır:

“Her ne kadar makinede yapılan danteller el ile yapılanlar kadar kıymetli değil ise de dikkatle yapılanları hakikilerinden güçlükle tefrik edilmekte ve arz edilmektedir” (Mehasin, 1906, s. 5). Bu ifadeden yola çıkılarak dantelin dönem modası için önemli olduğu ve genellikle giysi süslemelerinde tercih edildiği söylenebilir.

Derginin üçüncü sayısında yayınlanan görsellerin tamamının Avrupalı kadın modasını yansıttığı, bele sıkıca oturan A silüet giysi formlarının arka eteklerinde yere sürünen kuyruklarının görüldüğü, kabarık kol formunun farklı uygulamalarının olduğu, gözlemlenmektedir. Yaka formlarında ise kadınların yaka derinliklerinin arttığı göğüs dekolteli giysiler giymeye başladıkları görülmektedir. Süsleme olarak yakalarda volan veya fırfır detayları kullanılırken, bedende kurdeleler ve dikiş tekniklerinin süsleme unsuru olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir. Giysilerde kadife, ipek ve keten kumaşların kullanıldığı, renk olarak ise kahverengi ve kırmızı tonlarından bahsedildiği bilgiler arasında yer almaktadır.

Çizelge 4.10. Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan 4-6 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri

Dergi adı:		Mehasin	Yıl:1906		Sayı: 4-5-6		TEMALAR	
		4-5-6 Sayıları Arasında Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri						
KODLAR								
		Resim 4.10. (a) 4.sayı	Resim 4.10. (b) 4.sayı	Resim 4.10. (c) 5. sayı	Resim 4.10. (d) 5. sayı	Resim 4.10. (e) 6. sayı	Resim 4.10. (f) 6. sayı	
	Siluet (Ön):							A-Siluet
	Siluet (Arka)							

Çizelge 4.10. (devam) Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan 4-6 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka- süsleme özellikleri

Süsleme:	Kol:						Takma bileğe doğru daralan kol modeli
	Yaka:						Beden üzerine takılan dik yaka
	Kolda büzgü ve yakada kullanılmıştır	-	Kurdele, işlemler ve büzgü kullanılmıştır..	Kolda büzgü ve yakada kullanılmıştır.	Yakada fırfır, şerit ve pililer kullanılmıştır.	Yakada, şerit ve pililer etek ucunda fırfırlar kullanılmıştır.	Fırfır şerit büzgü pili,

Çizelge 4.10.'da 1906 yılında yayınlanan Mehasin dergisinin 4-6 arasındaki sayıları incelenmiştir. Dördüncü sayının metin çevirilerinde elbise patronlarının verildiği ve ölçülere göre nasıl çıkarılacağına ilişkin bilgilere ulaşılmıştır. Dergi, okuyucularına Avrupa'daki moda giysilerin görselleri ile patronlarını (kalıp) birlikte vererek evde dikmelerine imkân sağlamıştır. Osmanlının gelir düzeyi yüksek ve mevki sahibi kişilerin Avrupa modası kadın giysileri terzilere diktirdikleri bilgisine pek çok kaynakta rastlanmıştır. Karakışla'nın (2014, s. 81), İstanbul Hanımlar Terzihanesi kendisini şöyle tanıtmıştır: "Hanımlar tarafından her nevi kostüm, tayyörler, çarşafar, bluzlar, mantolar, yeldirmeler, maşlahlar, roblar, eteklikler, cihaz (çeyiz) takımları ve çocuk elbiseleri Avrupa'dan özel olarak modeller her hafta muntazaman gelmektedir." Tanımında Avrupa modasının takip edildiği ve bu modellerin terziler tarafından bizzat patronları çıkarılarak kişilere dikildiği bilgilerini desteklemektedir. 1906 yılında İspanya Kraliçesinin saraya ziyarete gelmesi derginin dördüncü sayısında haber olmuş ve "Kraliçenin saray elbisesi" başlığında; "*Bugün İspanya kraliçesi, evet, bütün dünyanın en genç ve şüphesiz en güzel kraliçesi ...*" (Mehasin, 1906, s. 120). Bu metnin hemen altında İspanya kraliçesinin ziyareti sırasında giydiği ihtişamlı saray elbisesinin ön ve arka görseline yer verilmiştir. Özellikle elbisenin kuyruğun uzunluğu dönemin zenginliğini ve gücünü yansıtmaya simgesi olarak kullanıldığı bilindiğinden, arka görsele ayrıca yer verilmesini dikkat çekmiştir.

Resim 4.6. İspanya kraliçesi, 1906
Kaynak: (Mehasin, 1906, s. 120)

Dördüncü sayının görsellerinin tamamında Avrupalı kadın görsellerine rastlanmıştır. Bu görsellerdeki kadınların giysi özellikleri kodlara göre incelendiğinde, A silüet form olarak kullanılmış ve giysilerin kuyruklu olduğu görülmüştür. Volanlı ve fırır detaylı kolların moda olduğu görsellerde görülmüştür. Yaka modelleri incelendiğinde ise dönemin elbise ve bluz modellerinde en çok dik yaka kullanılırken dış giysilerde erkek

yaka kullanımının yaygın olduğu belirlenmiştir. Giysilerde süsleme detaylarından ön plana çıkan dikiş teknikleri kullanılarak yapılan büzgüler, fırfırlar ya da pilliler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Derginin beşinci sayısında da dikiş ve kalıp bilgilerine yer verildiği görülmüştür. Ölçülerin nasıl alınması gerektiği detaylı olarak okuyucuya anlatılmış kol boyu, etek boyu, beden genişlik ölçüleri tek tek belirtilerek kalıbın nasıl çıkarılacağı konusunda bilgilere ulaşılmıştır. Dergide yayınlanan giysi modelinin kalıbı incelendiğinde, modelin A siluet, belden kesikli, yakalı ve üstten büzgülü bileğe doğru daralan uzun kollu bir elbise modeli olduğu dikkat çekmiştir. Elbisedeki kol modeli aynı zamanda dönem modasında sıkça rastlanılan koyun budu kol modeli olduğu görülmüştür.

Dergide verilen giysi patronu hakkındaki ifade şöyledir: “7 büyüklükte 75 santimden, 110 santime kadar göğüs ölçüsüyle, 5 büyüklükte ve 75 santimden, 105 santime kadar göğüs ölçüsüyle, genç kızlara mahsus prenses usulünde elbise; 14 yaşından 19 yaşına kadardır” (Mehasin, 1906) Bu metinden anlaşıldığı üzere, II. Meşrutiyet döneminde genç kızların Avrupa kadın modasına uygun giysiler giymelerine yönelik yayınlar içermekte olduğu görülmüştür. Derginin bu sayısında ek olarak iç giyim görsellerine de yer verilmiş olup, korseler, iç etekler ve gecelikler tanıtılmıştır. Bu dönemde Avrupalı kadınlar giysilerin altına bellerini ince göstermek bele vurgu yapmak için korse ve kalçadan açılan giysilerin daha hacimli olmasını sağlamak adına kat kat jüponlar giydiği bilindiğinden dolayı fırfırlı ve büzgülü iç etekliklere, korse modellerine yer verilerek dönem iç giyim modasının Osmanlı kadınına tanıtıldığı tespit edilmiştir. İç giyim görsellerinin tümünde Avrupalı kadınların yer aldığı dikkat çekmiştir. İç giyim modellerinin genellikle A siluet, beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka, volanlı kol, yaka ve kol kenarlarında süsleme olarak kurdele, fırfır ve büzgü tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Üst bedende genellikle nervür ya da pilliler kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan süsleme özelliklerinin sadece iç giyimde değil, tüm giyim modellerinde aynı olduğu ve dönem modasının süsleme özelliklerini yansıttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Resim 4.7. Gecelik görselleri ve korse ve gecelik Modelleri
(Mehasin, 1906, s. 147)

Derginin beşinci sayısındaki görsellerin tamamının Avrupalı kadınlar tarafından giyilen son moda giysiler olduğu tespit edilmiştir. Görsellerdeki tüm modeller A silüet olup, bazı modellerin kuyruklu olduğu görülmüştür. Kol modellerinde koyun budu kol, dik yakanın yanı sıra omzu açıkta bırakan “Madonna yaka” modeline de ilk kez bu sayıda rastlanmıştır. Bu dönemde omuzların açık olduğu giysiler nadir olarak görülse de dergide böyle bir modelin özellikle geleneksel giyim ve inanç sistemine uygun olmamasına rağmen Osmanlı kadınına tanıtılması dikkat çekmiştir. Süsleme olarak ise büzgü, pili ve kurdele ağırlıklı olarak tüm giysi modellerinde görülmüştür. Giysilerde genellikle dantel kumaş tercih edildiği tespit edilmiştir.

Resim 4.8. Dantel yaka örnekleri
(Mehasin, 1906, s. 317)

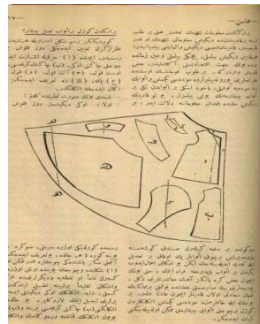
Osmanlıcadan tercüme edilen bir metinde Dantel kumaşın elmas kadar değerli olduğu belirtilirken, Mehasin dergisinde (1906, s. 267) “*Kadınlara Eğlence*” başlığında yayınlanan metin tercümesinde şunlar belirtilmiştir:

Esasen güzel bir tablonun sanayic-i nefise nokta-i nazarından kıymeti ne ise bir dantelin cidden eser-i sancat olan bir dantelinde kıymeti o derece mühimdir. Avrupa’da kibar kalyalarından birçokları en mühim izdivaçlarda hediye dantel vermeyi tercih etmişlerdir. En mühim elmaslarıyla eş tutmuşlardır.” Tanımlaması ile dönem modasında en önemli kumaş ve süsleme unsurunun dantel olduğu vurgulanmıştır. “Dikiş ve Tabahat Biçki Tatbikatı” başlıklı metin çevirisinde

“maksadımız, demode bir etekten esvap nasıl çıkar? Dikişte iktisat, bilhassa taşradaki kadınlarımızdan aldığımız mektuplarda dikiş ve yemek hakkında malumat vermemiz tavsiye olunuyor. Biz şimdiye kadar gerek dikiş, gerek el işleri ve tabahat hakkında malumatı müfide vermek istiyorduk. Bu nüshamızda biçkiyi hiç bilmeyen hanımlar düz bir esvaptan süslerle en müşkül modelleri bile kolayca biçebilecekler. (Mehasin, 1906, s. 267).

Yukarıdaki metinden anlaşıldığı üzere; İstanbullu yüksek mevkili kişilerin dışında dergiyi Anadolu kadınının da takip ettiği hatta mektuplarla Avrupa modası giysileri, dikiş ve kalıp bilgileri gibi modaya dair isteklerini belirtmişlerdir. Bu bilgi ışığında İstanbul’dan yavaş yavaş Avrupa modasının Anadolu’ya kadar ulaştığı söylenebilir. Derginin beşinci sayısında kadınlara sadece dikiş bilmenin ve hazır kalıplardan model biçmenin bir marifet olmadığı bilgisine tercüme edilen metinlerde rastlanmıştır.

Mehasin dergisindeki (1906, s. 267) Dikiş tatbiki” başlıklı metnin çevirisinde “Bir erkekten maclumat beklemek ne kadar tabii bir talep ise bir kadından dikiş maclumatı beklemek o kadar tabidir. Kadının dikiş ve el işi bilmeyeni tabi olmayandır. Her kadın dikiş, bilmeli biçki bilmeli ve aynı zamanda birde bunun iktisadını anlamalıdır. Bazı kadınlar vardır ki bir top kumaşın üstünde makaslarını yürütebilirler de modası geçmiş bir esvabın yine modaya tevfiği yahut eski bir esvabdan yeni bir esvab çıkarmanın yolunu bilmezler. Bu o kadının dikiş hakkında fıkdanı maclumatına delalet eder. Bir etekten güzel esvap nasıl çıkar?’ Gördüğünüz şekil (Resim 18.1.) itibariyle her şeyden ziyade nazarlarınızın tayin edeceği düz kloş bir etek resmidir. İçinde Elif harfiyle işaret edilen bir çocuk ceketini önü, B ceketin arkası, Ha kol, Vav kol kapağı, yaka Ç, De tacrif edeceğimiz esvabı ikmal edecek etektir. Kadınların dikiş bilgisine sahip olma gerekliliği üzerinde durulmuştur. Ayrıca metinde verilen giysi görselinin nasıl kalıbı çıkarılıp biçileceği anlatılmıştır.

Resim 4.9. Giysi kalıp görselleri
(Mehasin, 1906, s. 267)

Yukarıda resmi verilen görsel hakkında dergide giysi modeline ilişkin ayrıntılı bilgi verildiği belirlenmiştir. Şimdi görseldeki giysinin (Resim 4.9.) suret-i tatbikine gelelim evvela önü dikişsiz düz kloş etekliği, düğünde bir defa giyilen sandık köşesine tıktırılmış, birçok esvaplar pek ufak bir tacdil ile tahdid edilebilecek iken bu imkanı ihmal edip yeniden bir esvap yaptırmaya kıyam etmek, hatta bunun için bazı kere yalnız ahenk-i muaşeretlerini değil bütçelerini bile sarsmak gafletinde bulunmak bir memleketin zaman-ı sacadeti olan kadınlar için adeta biz bu makale

ile hanımlarımıza modası geçmiş etekliklerden güzel bir çocuk esvabı çıkarmak mümkün olabileceğini isbat edeceğiz. Resimde görüldüğü üzere sonra çocuğun boyuna göre (sekiz yaşındaki çocuklara kadar mümkün olabilir) Elif şeklinde ve çocuğun boyunda olmak üzere ek lazım gelir. Bu bir kağıt keserek tamamen o noktaya ve diğerlerini de ona tevfikeyen ve eşkali takliden yerlerine tatbik ettikten sonra kesmeli, şayet etekliğin önü dikişli ise eşkalin yerlerini tebdil etmek lazım gelir (Mehasin, 1906, s. 267).

Tüm dikiş detaylarının anlatıldığı bu metinde kadınların 1906 yılındaki zor şartları düşünmeleri memleketin işgal altında olması bütçe kısıtlamalarına uyulması fuzuli harcamalardan kaçınılması adına, evde ev ekonomisi yapılarak yeni moda giysiler elde edilebileceği anlatılmıştır. Eski giysileri değerlendirme ve bunları yeni moda giysilere nasıl çevirebilecekleri bir örnekle anlatılmış, kalıp ve dikiş tekniği açıklanmıştır. Mehasin dergisinin 1906 yılında yayınlanan altıncı sayısında modaya ilişkin işleme ve süsleme örnekleri yer almış, mendil kenarlarına yapılan bir süslemeden bahsedilerek, bu süsleme için “*kenar lalesi dikişi*” ifadesi kullanılmıştır. Keten, ipek ve kareli kumaş üzerine yapılan çiçekli süslemelerin iğneyle nasıl işlendiği anlatılmıştır.

Dergide yayınlanan “Şaseler” başlıklı metinde; “Şaseler, 26 santim boyunda 15 santim enindedir. Keten üzerine kordon, düz sarma ve düğüm iğnesi işlenmiştir. Büyük çiçekler üç renkte, çilek pembesi ipekle düğüm iğnesi işi, diğer çiçekler sarı yaprak ve saplarda yine iki renk vardır. Etrafı ise açık koyulu kahverengi iplikle işlenmiştir. 4 numaradaki şase yine aynı keten üzerinedir kenarları antikadır. 5 numaralı şase Karem harelî kumaşlardan olup 37 santim boyunda 30 santim eninde ya da 30 santim eninde ve 70 santim boyunda kumaş biçilir, çiçeklerin ortası kayısı ve kenarları biraz daha açık olmak üzere kırımızı kurdelelerden döküm iğnesi ile işlenmiştir. Yapraklar yeşil kurdele ile işlenmiştir (Mehasin, 1906).

Altıncı sayıda Çizelge 4.10.’da yer alan iki Avrupalı kadın görsellerinin hemen altındaki; Patron 5 kuruştur” Modeller anlatılmamış ancak hanımlarımızın bir kısmı masa örtüsü, şase, kravat, mendil bir kısmı da bu kostümlere mütalıdır. Kostüm yaptıramamış üzüntüsü yaşayan hanımlarımız bu patronumuzla beğendikleri kostümleri fazla para sarf etmeden giyebileceklerdir. Memleketimiz bugün her ne kate nazarla geri pek geri ve fakirdir. Ayağını yorganına göre uzatmalıdır (Mehasin, 1906).

Tercüme edilen metinde Metin çevirisinden anlaşılacağı üzere giysiler ile birlikte kullanılan aksesuar ve giysi tamamlayıcılar anlatılmış ve memleketin eskiye göre fakir olduğu bu nedenle giyim harcamalarında bütçelerine dikkat etmeleri, ama yine de modayı dergide yayınlanan giysi patronlarından yararlanarak daha az para ile elde edebilecekleri belirtilmiştir. İşgal altında olan Osmanlı devletinde basın faaliyetlerinin memleket meselelerini dikkate alarak halkı uyarmaları dikkat çekici bir noktadır.

Osmanlı kadının evdeki konumu, dönemdeki etkinliğinin artması, çalışmaya başlaması, eğitime katılması bununla birlikte ülke ekonomisini de düşünen yeni Osmanlı kadının yaratılmasına basın faaliyetlerinin de zemin hazırladığı görülmüştür. Derginin 1906 yılındaki son sayısında tüm görsellerin son moda giysiler içinde Avrupalı kadınlara ait olduğu belirlenmiştir. Altıncı sayıda moda ile ilgili fazla bilgi ve görsel olmaması dikkat çekmiş, giysilerin A silüet ve kuyruklu olduğu belirlenmiştir. Bedene takılan dik yaka ve dış giysi olarak giyilen ceketlerde bedenden çıkan röverli yaka modellerinin tercih edildiği, kol uçları fırırlı düz takma kol modellerinin kullanıldığı görülmüştür. Giysiler volan ve pililer ile süslenmiştir. Koca ve Emiroğlu (2018, s. 250), 19. yüzyılın sonlarında Avrupa modasında, düz silüetin yerini bel hattını sıkıca saran korsajlı kabarık etekleri ve kıvrımlardan oluşan kabarık kollarıyla A silüet formunda görkemli giysilerin aldığı, kabarık kolların yerini ise kol üstlerinde kumaş katları ve süslemelerle pili görüntüsü oluşturulmuş dar uzun kolların aldığını ifade ederek dergideki giysi modellerinin dönem modasını yansıttığını desteklemişlerdir.

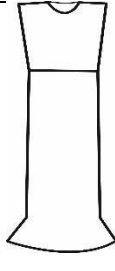
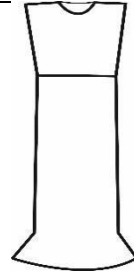
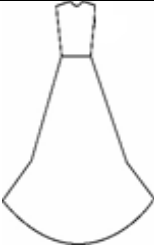
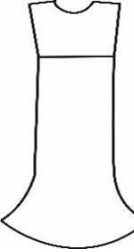
Bu yıllarda Osmanlı dönemi Batılılaşma etkisi ile basın faaliyetlerinin artması sonucunda modayı takip etmek kolaylaşmış, dergiler sayesinde kadınlar bu modellerin kalıplarına ulaşmıştır. Bu yüzyılda İstanbul'da yaşayan yüksek statülü kadınlar giyimlerine dikkat etmiş, saçtan, aksesuar ve kumaşa kadar her şeyde hem doğu hem de Avrupa etkisini harmanlamayı başarmıştır. Pardoe (1999, s. 196), İstanbul'da kaldığı yerlerde gördüklerini anlattığı seyahatnamesinde Nazife Hanım'ın giyimini şu şekilde tasvir etmiştir: "Kıyafeti Avrupa ve Doğu karışımıydı. Sarı çiçekli uçuk mavi keten şalvar, pembe ipek biyeleri olan açık yeşil entari giymişti. Parisli modacı dikmiş, bordo-kahverengi satenden kalın kapitoneli yeleğini çok geniş yenlerinde elmas kol düğmeleri tamamlıyordu." İfadesinden yola çıkıldığında Osmanlı kadınlarının dönem modasını kendilerine göre nasıl uyarladıkları anlaşılmaktadır.

Saz (1978, s. 219), Osmanlı döneminde yüksek mevkili kişilerin giyim tarzlarındaki 20. yüzyılda artarak devam eden Avrupa modası değişimlerini anlatmıştır: "20. yüzyılda Avrupa kumaşları giyilmeye başlanmıştır. Kısa etekli, harçlarla süslü göğsü az açık beden modası çıkmıştır. Omuzlardan kesilip arka ortasından aşağı doğru bir dikişle endamı gösterirdi. Bele kemer ya da kurdele takmak moda olmuş, şalvar deva etmiş idi." İfadesinden yola çıkılarak Osmanlı kadınının bir yandan Avrupa modasına

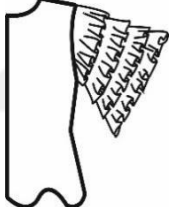
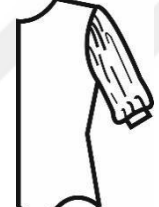
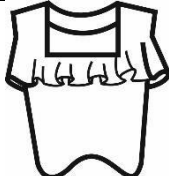
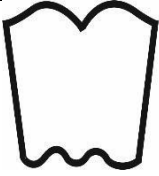
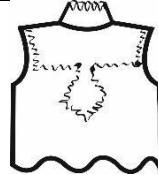
uymaya çalıştığı bir yandan da kendi kimliğini yansıtan geleneksel şalvarından, yemenisinden vazgeçemediği söylenebilir. Osmanlı kadını radikal değişim göstermiş, ancak kendi geleneksel giyimini de hemen bırakmamıştır. Mehasin dergisi ilk 6 sayıda Avrupa modasını her yönüyle tanıtmayı başarmış, kalıp, dikiş, süsleme ve saç-güzellik konularına hemen hemen aynı oranda yer vermeye çalıştığı görülmüştür. Dergideki tüm kadın görsellerinin Avrupa modasını yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, 1906 yılındaki tüm modellerin A silüet, çoğunun kuyruklu olduğu hatta bazı balo ve özel elbiselerde kuyruk uzunluklarının abartıldığı görülmüştür. Yaka özelliklerinde sırasıyla hâkim yaka, kare yaka, şömizye yaka, V yaka ve kayık yaka özelliklerine rastlanmıştır. Volanlı ve askılı ya da düşük kol modellerine de bu yıl rastlanmıştır. Kol uçlarına volan veya fırfırlar ile süsleme yapılmıştır.

Çizelge 4.11. Mehasin dergisinin 1907 yılında yayınlanan 7-12 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri

Dergi adı: Mehasin		Yıl:1907		Sayı: 7-8-9-11-12		7-8-9-11-12 Sayıları Arasında Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri		TEMALAR							
KODLAR															
	Resim 4.11. (a) 7.sayı		Resim 4.11. (b) 8.sayı		Resim 4.11. (c) 9.sayı		Resim 4.11. (d) 11.sayı		Resim 4.11. (e) 12.sayı		Resim 4.11. (f) 12.sayı				
	Siluet (Ön):														A-Siluet
Siluet (Arka)															

Çizelge 4.11. (devam) Mehasin dergisinin 1907 yılında yayınlanan 7-12 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri

Kol:							Takma volanlı kol modelleri
Yaka:							Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu kare yaka
Süsleme:	Yakada ve kolda fırfır kullanılmıştır.	Yakada Drape ya da pili süslemeler ile etekte volan kolda büzgü kullanılmıştır.	-	Yakada şeritler ve kolda büzgüler kullanılmıştır.	Etek ucunda volan kullanılmıştır.	Fırfır volan büzgü	

Çizelge 4.11.'de 1907 yılında yayınlanan yedinci sayıda gecelik ve iç giyim ile ilgili modeller, patronlar verilmiş ve nasıl biçikisinin yapılacağı okuyucuya detaylı olarak anlatıldığı görülmüştür. Yedinci sayıda yayınlanan “İç Çamaşırlardan: Gömlekler” (Resim 4.10.) “*patronumuzun bir tarafında hanım gecelikleri, gömlekleri, bir tarafında erkek gecelikleri ve gömlekleri bulunmaktadır*” (Mehasin, 1907, s. 492-493). metinden anlaşılabacağı üzere kadın giyiminin yanı sıra erkek giyimine de yer verildiği erkek iç gömlekleri ve geceliklerinin patronlarına ilişkin bilgiler yer almıştır.

Resim 4.10. İç çamaşırları ve gecelikler
(Mehasin, 1907, s. 492-493)

Yedinci sayıda dönem giysi süslemeleri hakkında şu bilgiler verilmiştir: “Çar çuhi açık kahverengi kumaş üzerine keza şehrinin... Rengi ipek ile işlenecektir. İşleme keman düz sarma...Keman (kurdele) iğnesi ile olacaktır. Çiçekler sarma işi tekrar üzerine bir sarı sırma nel itilub urlarında yol değilecektir. Çar çavrel ahah iden kurdele işi bunun herhangi bir tarafınd mışhsani alarak sırma tel yerilecektir. Arzu edilirse ince dantel dikilebilir. (Mehasin, 1907, s. 496-497).

Bunun dışında şemsiye süslemesine de yer verilerek şemsiye için kullanılacak kumaş ve renk bilgisi de açıklanmış, beyaz renkli keten kumaş kullanılacağı belirtilmiştir. Dönemin giysilerinde kullanılan diğer süsleme özelliklerinden biri de kurdele olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte yedinci sayıda dönemin kumaş türleri anlatılmış, giysilerde keten ve ipek kumaşı en çok kullanılan türü olmuştur. Bu dönemde kadınların olmazsa olmazı olan şapkadan sonra en çok kullandıkları bilinen aksesuar şemsiyeler olmuştur. Dergi bununla ilgili bilgi vererek dönem modasının aksesuarlarını da kadınlara tanıtmıştır. “*Patronumuzun bir numarasındaki şemsiye*” başlığında (Resim 4.11.); “*beyaz keten üzerine 25 numara parlak pamukla beyaz sarma işlenecektir. Şemsiye ptrondaki parça gibidir*” (Mehasin, 1907, s. 496-497). Halit Ziya’nın bir diğer romanı olan Aşk-ı Memnu’da (1900) ise mesireye giderken

başta Bihter ve Peyker olmak üzere kadınlar yanlarına şemsiyelerini aldıklarını belirtmiştir. Romanda ayrıca Firdevs Hanım'ın şemsiyesini bir baston gibi kullandığı ifade edilmiştir. Romandaki en ilgi çekici şemsiye örneği ise Nihal'in kullandığı şemsiye iri bir siyah güle benzetilmiştir: “*Nihal’le Bihter arkadan geliyorlardı, daha sonra, kolunda Nihal’in çarşafıyla o iri bir siyah güle benzeyen şemsiyesi, Beşir ve hepsinin yüzünde geniş bir tebessümle Şayeste, Nesrin, Cemile geliyorlardı*” (Uşaklıgil, 2001, s. 154). Bu durumda dergide verilen şemsiyenin, dönemin kadınları tarafından kullanılan bir giysi tamamlayıcısı olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 4.11. Şemsiye görseli
(Mehasin, 1907, s. 496-497)

1907 yılının yedinci sayısında yer alan görseller değerlendirildiğinde Avrupalı kadın görsellerine rastlanmış, genellikle A siluet ve kuyruklu giysi modelleri, derginin yedinci sayısında da yer almıştır. Volanlı ya da büzgülü kol, beden üzerinde şekil verilen oyuntulu kare ya da bedene takılan dik yaka, süsleme malzemesi olarak genellikle kurdele kullanılırken, fırır, büzgü ve volan ise tercih edilen süsleme teknikleri olmuştur. Kumaş özelliği ise dergide verilen bilgiler doğrultusunda ipek ve keten kumaşlar olmuştur. Aksesuar olarak ise şemsiyeden bahsedilmiştir. Mehasin dergisinin sekizinci sayısında “*İç Çamaşırlar ve Gecelikler*” başlığında yayınlanan yazıda şu ifadeler kullanılmıştır: “Şüphe yoktur ki hiçbir şey bir kadını iç çamaşırları kadar mükemmel olarak göstermez... Kumaşların latif birer gamze-i ibtisamı gibi görünen latif ve rengârenk kurdelelerle şenlenmiş gecelikler ve korseler vücuda şekil verince mest eden ve şeklinden belli olan alengdarlamal iç etekleri” (Mehasin, 1907, s. 99-100). Sekizinci sayıda yer alan iç giyim görsellerinin okuyucuyla paylaşıldığı yazıda, kadınların iç giyim modasını da takip etmeleri bir kadın için iç giyim önemli olduğu vurgusu yapılmıştır. Dergide yayınlanan Avrupalı iç giyim modelleri Osmanlı kadınları tarafından takip edildiği söylenebilir.

Resim 4.12. Gecelik ve korse örnekleri
(Mehasin, 1907, s. 99-100)

Ayrıca moda olan Avrupalı giyim tarzı ise şöyle betimlenmiştir: “*Yeşil şemsiyelerin koyu lal eldivenler içinde çocukları tutan ince eller, bir korsenin sevdasında vücut gibi... Canlı ve siyah saçlar arkasında... Eteklerin şuhu bedenleriyle... Kadınların bütün güzellikleri...*” (Mehasin, 1907, s. 99-100). Bu yazıda anlaşıldığı üzere; Avrupalı kadının nasıl giyindiği, saçlarının nasıl olduğu ve hangi aksesuarları kullandığı ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Sekizinci sayının görselleri incelendiğinde, kadın görsellerinin tümünde yine A silüet ve kuyruklu modeller olduğu görülmüştür. Bazı modellerde etek ucuna doğru hafif daralmalar olduğu gözlemlenmiş ancak bu daralmaya karşın giyside kullanılan firfir ve büzgüler artmıştır. Kollarda büzgü, firfir veya volan kullanıldığı, yakalarda ise beden üzerinde derin göğüs dekolteli kare ve sıfır yakanın kullanımı dikkat çekmiştir. Ayrıca dergiden elde edilen bilgilerde kadınların giysileri ile birlikte aksesuar olarak yelpaze tercih ettikleri ve gece davetlerinde omuzu açıkta bırakan giysilerin üzerine şalların eşlik ettiği bilgisine ulaşılmıştır. Sekizinci sayıda da yer alan korse, içe eteklik ve gecelik gibi iç giyim görselleri incelendiğinde, geceliklerin bol kesimli çok büzgülü kollar ile yakaları firfırlı, volanlı ve kurdele ile süslenmiş oldukları görülmüştür. İç eteklerde büzgü ve kat kat firfir kullanımı dikkat çekmiştir. Sevin (1990, s. 140) kitabında Osmanlı kadının II. Meşrutiyet döneminde Avrupa moda akımının kadınları etkilediği, hatta giysilerde daralmalar olduğu ve bazen yanlara, bazen arkaya kuyruk gibi kumaşlar, sayısız düğmelerle iliştilerle hacim kazandırıldığından bahsetmesi dergilerdeki kuyruklu modellerin moda olduğunu desteklemektedir. Derginin dokuzuncu sayısında giysilerin sunumu için canlı mankenlerin kullanıldığı ve bunların “moda kuklaları” olarak isimlendirildiği, bu mankenlerin güzel giysiler giyip gün boyunca terziye gelen kişilere sergiledikleri bilgisi yer almıştır. “*Moda Kuklaları*” başlığında yayınlanan yazıda moda kuklalarının işi anlatılmıştır:

Kuklaların bir günlük hayatı ise bir uca atdır. Sabahın alafranga dokuzunda muktedir, bir saç sanatkarı tarafından saçları tertib edilmiş, küçük bir odada akşama kadar giyeceği bütün tuvaletleri giyerler ve eğer bu elbiseler merasim elbisesi ise tenlerini de değiştirir, tarif bellü kunduraları giyerler. Saat ona doğru müşterilerin dizisi başlar, bu dizi akşamın sekizine kadar devam eder. Bir kukla günde kırk tuvalet değiştirmeye mecburdur. Müşteri bir koltuğa birleşmiş istediği gibi kuklayı evire çevire anlaşılabacağı üzere kuklaya hiçbir imtihanına karışmasına izin vermez. Bir kukla olabilmek için uzun boylu, Parisli kızlara mahsus zerafet olmak lazımdır (Mehasin, 1907, s. 638-639).

Resim 4.13. Moda kuklaları
(Mehasin, sayı: 9, 1907, s. 638-639)

Dergide moda kuklalarının giydiği giysilerin görselleri verilerek, Osmanlı kadının takip etmesine imkân sağlanmıştır. Derginin dokuzuncu sayısındaki görsellerde Avrupa kadınları son derece şık giysiler içerisinde verilmiştir. Genellikle form olarak, A silüet yer alırken yine bazı giysi modellerinin etek uçlarına doğru hafif daralmalar görülmüştür. Bu bilgiden yola çıkılarak dönemin bir geçiş evresi yaşadığı ve H silüet formundaki giysilere doğru bir kayma olduğu tespit edilmiştir. Kolsuz modeller ile birlikte yine uzun kollar bu sayıda da yer almıştır. Kol modelleri çok net olmadığı için sadece dergi içeriklerinden elde edilen bilgilere göre kollarda büzgüler olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte yakaların bazıları bedene takılan dik yaka bazılarının ise beden üzerinde şekil verilerek sağlanan oyuntulu yaka olduğu görülmüştür. Hatta bu sayıda kalp yaka özelliğine de rastlanmıştır. Süsleme olarak büzgü ve firfırlar kullanılmıştır.

Tezcan, (1988, s. 45) kitabında dönemin modasını şu şekilde ifade etmektedir: Geleneksel kadın kıyafetlerinin 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Batılı giyim-kuşam tarzının etkilerine açıldığı, yüzyılın son çeyreğinde, neredeyse tümüyle Avrupalılaştığı görülür. Tarihi süreç içinde, kadın kıyafetlerinin; geleneksel, geleneksel ve Batı etkili ve tümüyle Batı tarzında olmak üzere, üç evreden geçtikleri izlenmektedir. Topkapı Sarayı Arşivinde bulunan H.127/M. 1854' tarihli bir terzi

defterindeki siparişlerden, o yıllarda, kadın giyim kuşamının henüz geleneksel özelliklerini koruduğu, yalnızca bazı aksesuarların Avrupalılaştığı anlaşılmaktadır.

İfadelerinde bulunan Tezcan, Mehasin dergisindeki çıkan bu yazıyı desteklemiştir. Bununla birlikte derginin bu sayısında terzilerin, gece elbiselerini kişiye özel dikmiş olduklarına ilişkin reklamlara ulaşılmıştır. Ayrıca iç giyim olarak korseler ve iç etekliklerin görsellerin bulunduğu tespit edilmiştir. Genellikle Fransız modası ve Fransız kadınların giyim özellikleri anlatılmıştır. Derginin onuncu sayısında geleneksel Osmanlı kadının görsellerine ulaşılmış olup, sokakta, evde, bahar ve kış ayında giyilmek üzere giysiler gruplandırılmıştır. Dışarıda giysi üzerine giyilen çarşaf ve ferace modellerinin görselleri de yer almıştır. Derginin bu sayısında yer alan Osmanlı geleneksel giysileri, “Eski kıyafetler, büyük annelerimizin giydiği eski sokak kıyafetleri” olarak adlandırılmıştır. Buradan anlaşılabacağı üzere bu giysilerin demode oldukları gerekçesiyle kullanılmadığı, genç kadınların yeni modayı takip ettiği, Avrupa modasının hızla geleneksel giysilerin yerini aldığı söylenebilir.

Resim 4.14. Osmanlı geleneksel giyimli kadın görselleri
(Mehasin dergisi, 1907, s.?)

Görsel (Resim 4.14) incelendiğinde, geleneksel giyimli Türk kadını olarak karşımıza çıktığı görülmüştür. Kat kat giyim özelliğine sahip Osmanlı giyimi bu görsellerde de aynı şekilde ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte en soldaki resim “sokak kıyafeti” olarak belirtilmiştir. Sokakta Türk kadının tamamen çarşaf ile örtüldüğü görülmüştür. Bir yandan Avrupa giysi modellerinin kalıp ve görselleri verilirken anlatılırken, öte yandan ise bu sayıda ilk defa Türk kadını geleneksel giyimi ile yansıtılmıştır.

Alp, (1999, s. 18) “1908- 1923 tarihleri arasında saptanan resimlerdeki giysiler daha çok eldivenlerle tamamlanmış iki parçaya bölünmüş çarşaf, şapka görüntüsündeki türban ve saçlardır. Gece kıyafetleri ile saçlar topuz yapılırken gösterişli takılarla zenginleştirilmiştir.” ifadesiyle dönemin kadının Avrupa modasını takip etmeye

başladığı vurgulamıştır. Yine Servet-i Fünûn edebiyatı içinde Mehmet Rauf, Eylül (1901) adlı romanında Necip'in bakışından Süreyya'nın dış giyimini ve peçesini şöyle anlatmaktadır:

Büyükdere'nin üstünden güneş onları rahatsız ettiğinden Suad şemsiyesini açtı; bu, siyah beyaz ve kurşûnî renklerden satrançlı bir küçük şemsiye idi; Necib şemsiyeye, çarşafa, peçeye, eldivene; bu kadın eşyalarındaki inceliğe ruhunun derinliklerinde, özlemlerle titreyen bir tutkunlukla bakıyor, sonra Suat'ın küçük, bir küçük kuş denilecek ellerinin şemsiyeyi tutuşundaki şiire hâyrân olarak perişan kalıyordu. (Mehmet Rauf, 2003, s. 89).

Mehmet Rauf'un tasvir ettiği kadının çarşaf ile dışarı çıktığı bilgisinden yola çıkılırsa, dönemin dergilerinde yayınlanan Avrupa kadın modasını takip etmelerine rağmen Osmanlı kadınının hala çarşaf giymeden sokağa çıkamadıkları ve geleneksel giyimlerinden tam anlamıyla uzaklaşamadıkları yorumu yapılabilir. Dergide aksesuarlara ilişkin bilgi ve görsellerde yer almış; çanta, şemiyse, kravat (kadınların taktığı), süs dantel yakalar, işlemeli mendiller, eldiven, kurdele, gözlük ve broş gibi aksesuarlar yer almıştır. Halit Ziya'nın Aşk-ı Memnu (1900) adlı romanında, Bihter'in giyiminde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle hem süs amaçlı hem de elbisenin belini darlaştırmak için kullanıldığı ifade edilen siyah meşin kemer, aynı zamanda dönemin modasını yansıtmaktadır:

Bihter, beli son derece sıkılmış, vücudu daradar sararak da arkasında iki tarafa dalga vuran etekliğiyle, belinin inceliğine nispetle geniş duran omuzlarından biri ipek ihtisası ile titreyerek akan harmanisini beline kadar büsbütün düşemeyerek beyaz pike gömleğini etekliğine rapteden siyah meşin kemerinden iki parmak yukarıda kalmış, sağ elinden çıkardığı eldiveniyle beraber kavranılarak tutulan şemsiyesiyle, alçak ökçeli sarı potinlerinin üstünde, yere basmıyormuşçasına bir sekile, yürüyordu. (Uşaklıgil, 2001, s. 36-37).

Uşaklıgil'in romanında kadın aksesuarlarındaki verdiği detaylar ile Mehasin dergisinde görselleri verilen ve metinlerde geçen aksesuar örnekleri ile örtüştüğü görülmektedir. Saç bakımı olarak kadınların bu dönem taktıkları peruklardan bahsedilmiş, tarak ve tokaların görselleri verilmiştir. Derginin on birinci ve on ikinci sayılarında modaya ilişkin içeriklere ulaşamamış ancak Avrupalı kadın görsellerine yer verildiği görülmüştür. Bu görsellerde ise kadın silüetinde daralma olduğu ve düz silüet kullanılmaya başlandığı tespit edilmiştir. Özellikle on ikinci sayıda silüetlerin tamamı düz silüettir. Koyun budu kol, uzun düz kol modelleri on birinci sayıda yer alırken, on ikinci sayıda genellikle kısa ve volanlı kollara yer verilmiştir. Yaka olarak

her iki sayıda da bedene takılan dik yaka kullanılmış olup, beden üzerinde şekil verilen derin oyuntulu yakalara da rastlanmıştır.

Derginin görsel içerikleri analiz edildiğinde, 1907 yılındaki derginin sayılarında silüetlerin sadeleşerek H silüet özelliklerin arttığı bununla birlikte modellerde A silüet de yer aldığı ve giysilerin kuyruklu olduğu görülmüştür. 1906 yılındaki kollar ile benzer olduğu koyun budu kol ile volanlı-büzgülü kol modelleri kullanıldığı görülmüştür. Yaka özellikleri de 1906 yılındakilerle aynı olup bedene takılan yakalardan en çok dik yaka ve beden üzerinde şekil verilerek oluşturulan oyuntulu yakalardan ise kare yaka modelleri yer almıştır. Bazı yakalarda süsleme olarak fırır ve volan kullanılmıştır. Kumaş olarak yine ipek, keten ve kadifeden giysiler yapıldığı süslemelerde dantel kumaş kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Genellikle fırır ve büzgü en çok kullanılan süsleme teknikleri olmuştur. Resim 4.15’inde buna benzer bir örnek Meşrutiyet döneminin mizah dergisi Kalem’den alınmıştır.

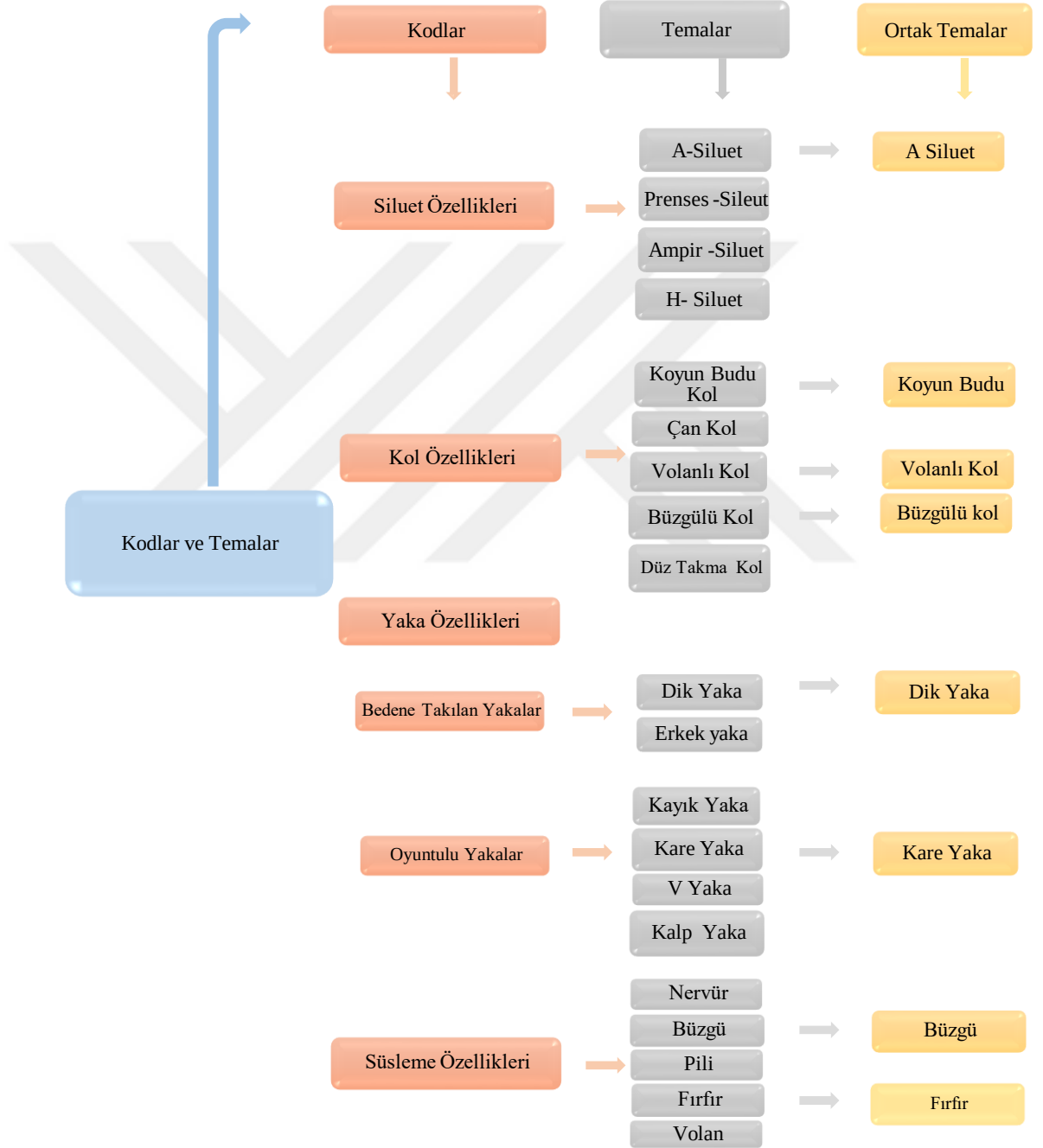

Resim 4.15. Avrupalı kadın giyimi
(Kalem dergisi, 1909, s.?)

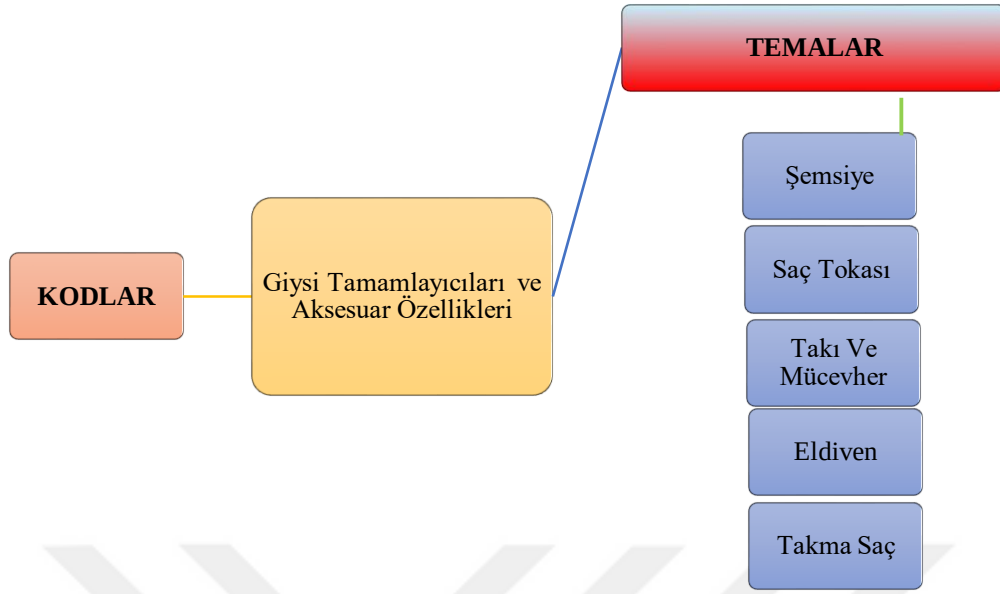
-Sevgili madam artık kaymıyorsunuz
-Bana bu elbiseyi aldığınızdan beri sadece paten yapmak değil
yürüyemiyorum bile...

Yukarıdaki karikatürde (Resim 4.15.) sosyal hayattaki konumu ve Avrupa modası giysi tarzı ile modayı takip eden yeni Osmanlı kadınına vurgu yapılmış, Avrupa sosyal hayattaki hareketleri kısıtladığına yönelik mizahi bir dille eleştirilmiştir. Genel olarak incelenen sayılardaki görseller ve metinlerden elde edilen sonuçlara göre belirlenen temalar şu şekildedir; en çok kullanılan A silüet, koyun budu kol ve volanlı büzgülü kol, bedene takılan dik yaka ve beden üzerinde şekil verilen kare yakadır. En çok kullanılan süsleme özellikleri, volan, fırır ve büzgü olarak belirlenmiştir. Giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerinden en çok şemsiye ve takma saçlar, kumaş ve

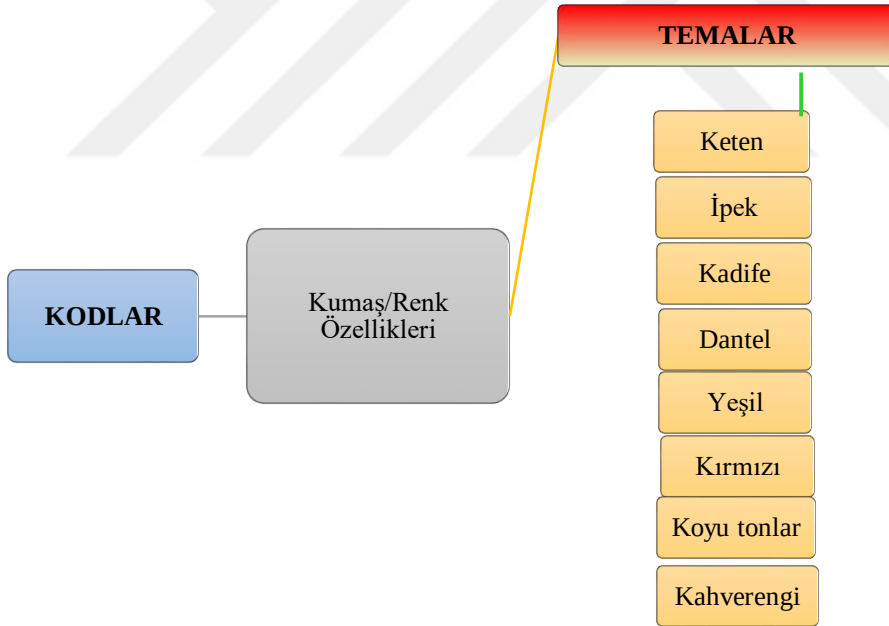
renk olarak en çok, keten, dantel ve kırmızı ya da koyu tonlar kullanıldığı tespit edilmiştir. Temalar ve kodlar bu doğrultuda düzenlenmiş olup; giysilerin moda anlamında Batılılaşmanın dergi tarafından desteklendiği sonucu ortaya çıkmıştır. Avrupalı giyim özelliklerine benzerlik gösterdiği tespit edilen ve en sık rastlanılan temalar şema şeklinde gösterilmiştir.

Şekil 4.2. Mehasin dergisi 1-12 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

Şekil 4.3. Mehasin dergisi 1-12 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

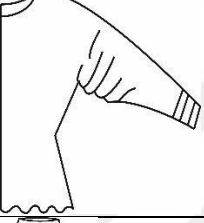
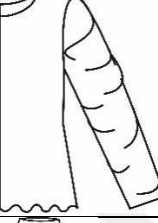
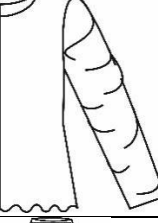
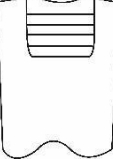
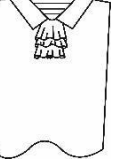

Şekil 4.4. Mehasin dergisi 1-12 sayılarında yer alan Avrupa modası kumaş/renk özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

Çizelge 4.12. Demet dergisinin 1907 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri

Dergi adı:		Demet	Yıl:1907	Sayı: 4-7	TEMALAR
4-7 Sayıları Arasında Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri					
KODLAR					
	Siluet (Ön):				A-Siluet
	Siluet (Arka)				

Çizelge 4.12. (devam) Demet dergisinin 1907 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka- süsleme özellikleri

Süsleme	Kol				Takma düz kol modeli
	Yaka:				Beden üzerine takılan dik yaka
	..	Yakada pili ve kolda büzgü kullanılmıştır.	Yakada pili ve kolda büzgü kullanılmıştır.	Yakada volan kolda büzgü kullanılmıştır.	Büzgü pili

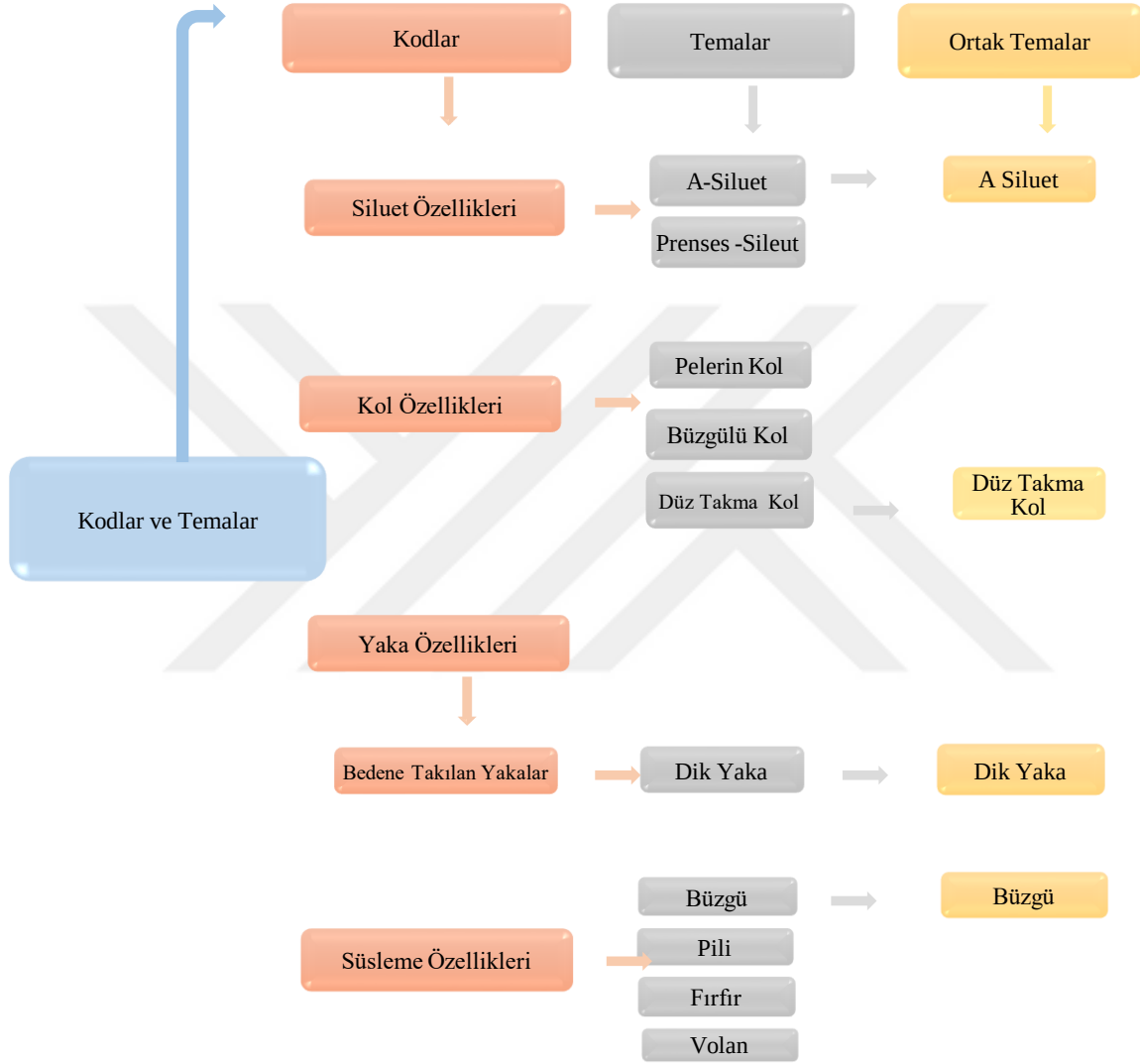
Çizelge 4.12.'de Demet dergisinin 1907 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri kodlara göre analiz edilmiş ve ortak temalar bulunmuştur. Derginin içeriğinde az sayıda kadın görseline ulaşılmış olup, 1907 yılına ait Avrupa kadın giyim modasının genel özellikleri bu görseller doğrultusunda yorumlanmaya çalışılmıştır. Mehasin dergisi ile aynı dönemde yayınlamış olan dergi toplam 7 sayı yayınlamıştır. Dördüncü sayısında Avrupa kadın modasını yansıtan görselde Mehasin dergisinde yayınlanan görse

llerdeki siluet özelliği ile aynı olması dikkat çekmiştir. Giysinin yakası oldukça kapalı bedene takılan dik yakadır. Dik yakanın haricinde ikinci bir oyuntulu kare formundaki ayrı bir yaka daha görülmüştür. Yakada süsleme olarak pili kullanılmıştır. Bu dönemlerde oldukça moda olan büzgülü takma kol modeli görülmüştür. Kolun bilek kısmında şerit ya da manşet üzerine pililer olduğu düşünülmektedir. Görseldeki etek A formu olup, büzgülü ve volanlıdır.

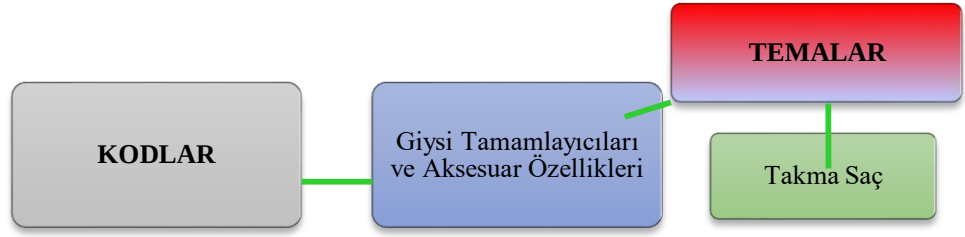
Derginin yedinci sayısına kadar kadın giysi görseline rastlanmamış olup, yedinci sayıda Avrupa modasını yansıtan iki kadın görseline ulaşılmıştır. Yedinci sayısının ilk görseli incelendiğinde dönemin Avrupa modasına uygun olup, modelin A siluet formunda ve arkası kuyruklu olduğu tespit edilmiştir. Yedinci sayının İkinci görselinde ise yine A formu siluet arkası kuyruklu elbise modelinin, kat kat giysi özelliği taşıdığı en dıştaki giysinin yakası şömizye ya da gömlek yaka olduğu ve yaka kenarında ise volanla süsleme yapıldığı görülmüştür. İç giysinin yakası bedene takılan dik yakadır. Giysinin kol modeli hafif büzgülü manşetli düz takma koldur.

Genel olarak incelenen görseller sonucunda; A siluet, bedene takılan dik yaka, düz takma kol ve süsleme özelliklerinde büzgü kullanıldığı belirlenmiştir. Metin çevirilerinde kumaş/reng özelliği bilgisine ulaşılamamış ancak saç-güzellik konuları ele alınmış ve takma saçların kullanımına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Demet dergisinde de moda olan Avrupalı kadın giyim tarzının ön planda tutulduğu görülmüştür. Koca'nın (2012, s. 678) II. Meşrutiyet'ten sonra daha da belirginleşip günlük yaşamın her aşamasında kendini gösteren ve gittikçe yaygınlaşan alafranga anlayışın aydın gençler arasındaki Avrupa'ya karşı ilgiyi artırdığını, modayı takip etmenin dönemin alafranga tiplerinin ortak özelliklerinden biri olduğunu, kılık kıyafet konusunda Avrupa'daki gelişmelerin dönemin gazete ve dergilerinden yakından takip

edildiğini belirtmesi Çizelge 4.12.' nin gözlenen durumu desteklemektedir. Batılılaşmanın dergi tarafından desteklendiği sonucu ortaya çıkmıştır. Kumaş ve renk özelliklerine ilişkin bilgilere rastlanmamış, dergiye ait Avrupa kadın modası özelliklerini yansıttığı tespit edilen ortak temalar Şekil 4.5. ve 4.6'da gösterilmiştir.

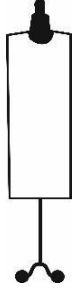

Şekil 4.5. Demet dergisi 4-7 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

Şekil 4.6. Demet dergisi 4-7 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

Çizelge 4.13. Kadınlık dergisinin 1912 yılında yayınlanan 2-4 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka- süsleme özellikleri

Dergi adı:		Kadınlık	Yıl:1912	Sayı: 2-3-4	TEMALAR		
		2-3-4 Sayıları Arasında Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri					
KODLAR							
	Silüet (Ön):	2.sayı	2.sayı	2.sayı	3.sayı	3.sayı	H-Silüet
	Silüet (Arka):						

Çizelge 4.13. (devam) Kadınlık dergisinin 1912 yılında yayınlanan 2-4 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka- süsleme özellikleri

Kol:					
Yaka:	-				
Süsleme:	Etek ve kolun üst-alt kısmında büzgü, kol ucunda firfir kullanılmıştır.	Yakada volan ve kol ucunda firfir, kolun üst kısmında ve etekte büzgü kullanılmıştır.	Kolda büzgü ve bedende göğüs kısmının biraz altında pililer kullanılmıştır.	Kolun üst kısmında ve yaka ağzında büzgüler vardır.	Etek kısmında drapeler, kolda büzgü kullanılmıştır.

1912 yılında toplam 12 sayı yayınlayan Kadınlık dergisinin yayınlanma amacı şu şekilde belirtmiştir: “Kadınlığın varlığını ve memlekette bir mevki bulunduğunu müdafa eder. Perşembe günleri neşrolunur. Musavver gazetedir. Sahaifimiz (sayfa) bilumum Osmanlı hanımları asrına...” (Kadınlık, 1912, s. 7). Tercümesi edilen metinde belirtildiği üzere dergi kadınların ülkedeki konumu ve varlığı kabul edilerek Perşembe günleri yayınlanan dergide kadınlara yönelik bilgilere yer verileceği anlaşılmaktadır. Kadınlık dergisine ait 2-3 sayılarında yer alan Avrupa modası kadın giyim özellikleri kod listesine göre siluet-kol-yaka- süsleme özellikleri açısından incelenerek ortak temalar bulunmuştur.

Çizelge 4. 13.’de Kadınlık dergisinin ikinci sayısına ait ilk görselde Avrupa modası kadın giyim özelliği taşıyan giysi, düz dar H silüettir. Üst ve altı büzgülü takma kolun ucunda firfir kullanılmıştır. İkinci sayının ikinci görseli tam boy çekim olmadığından net bir yorum yapılamamakla birlikte, belden büzgülü etek ucuna doğru açılan bir model olduğu tahmin edilmiştir. Üstten büzgülü düz takma kolun ucunda firfir yer almaktadır. Yaka özelliği incelendiğinde beden üzerinde şekil verilen oyuntulu V yakaya rastlanmış, yaka kenarında dönemin en sık tercih edilen süsleme tekniklerinden volan, şeritler ve hazır süsleme harçları kullanılmıştır. Avrupalı giyim tarzının yansıtıldığı sayının üçüncü görsel, H siluet, truvakar boy takma kol, beden üzerinde şekil verilen oyuntulu sıfır yaka ve önden düz kapama tercih edildiği görülmüş bu modelde süsleme olarak ise bel hattında pililerin yer aldığı tespit edilmiştir. Kadınlık dergisinin bu sayısındaki giysilerin silüetlerinde sadeleşmeler görülmüş olsa da süsleme özellikleri bakımından yine pili, büzgü ve volanların kullanımının devam ettiği dikkat çekmiştir.

Derginin üçüncü sayısında net olarak analiz edildiği Avrupalı kadın modasının özelliklerini taşıyan iki görsele ulaşılmıştır. Görsellerin sade formları dikkat çekmiş ve H siluet özelliği taşıdığı görülmüştür. Truvakar boyda takma kol modelleri büzgü tekniği kullanılarak süslenmiştir. Her iki modelin yaka özelliğinin beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yakalara sahip olduğu belirlenmiştir.

Derginin üçüncü sayısında “Güzelliğin Sırları” başlığında yer verilen makalede şu bilgiler verilmiştir: “Hayatını, gençliğini ve letafet’ücihiyesini muhafaza ve idame etmek arzu ederler bu namedeki kitab-ı mut’ala buyurmalıdırlar. Birçok tedabir sıhhiyeyi bahis olmakla beraber saçların dökülmesi ve yüzdeki lekelerin azalması

ve daha birtakım mutalat-ı muhevidir. Bihlassa muhterem kar'atımıza şayan tavsiyedir. Fiyatı yalnız üç kuruş olup Bab-ı Ali caddesinde itimat kütüphanesidir. (Kadınlık, 1912, s. 8).

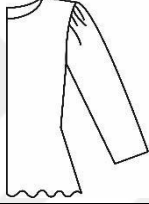
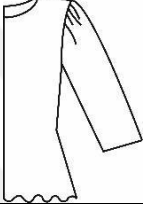
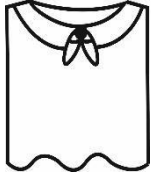
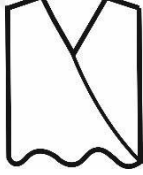
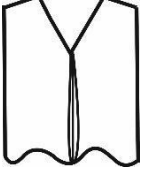
Yukarıdaki metin tercümesinden elde edilen bilgilerde güzellik için saç bakımının önemi vurgulanıp saçların dökülmesine ve cilt lekelerine karşı kitap tavsiyesi verildiği bilgisine ulaşılmıştır.

Bu reklamda II. Meşrutiyet döneminde kadınlarının Avrupa modasını her yönüyle benimseyip, giysileriyle beraber saç ve güzelliklerine de dikkat ettiklerini söylemek mümkündür. Pardoe ise dönemin saç bakımı ile ilgili şu bilgileri vermiştir; (1999, s. 12), kadınların takma örgülere gerek duymasının sebebini, onların çok sık banyo yaparak saçlarını yıpratmalarına bağlar, o devirde Türk kadınlarında takma saç yaygındır. Bu takma örgüler saçlardaki yemeninin kıvrımlarına dolanır ve elmas ya da zümrüt tokalarla tutturulur. Bu bilgiler doğrultusunda Osmanlı kadınlarının saç modasına önem verdikleri, saçlarına özenle baktıkları şeklinde yorumlanabilir. 1907 yılında yayınlanan Demet ve Mehasin dergisindeki silüetlerin daha abartılı, kuyruklu ve A silüet formunda oldukları görülürken, 1912 yılına gelindiğinde ise dönemin siyasi olayları, Balkan Savaşlarının gündeme gelmesi ve ekonomik burhanlar moda sektörünü etkilemiş giysilerde sadeleşmeye gidilmiştir. Genel olarak Kadınlık dergisinin 2-4 sayıları arasındaki görseller incelendiğinde süsleme ve model özelliği açısından sade bir görünümün arttığı dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra kadınların saç bakımına önem vermeleri ve saç tüccarları denilen bir meslek grubunun olduğu kadınların bu tüccarlardan takma saça alarak kullandıkları tespit edilmiş, Avrupa'daki kadınların peruk takmaları bilindiğinde, Osmanlı kadınlarının Avrupa saç modasını kendilerine göre uyarladıkları yorumu yapılabilir.

Çizelge 4.14. Kadınlık dergisinin 1912 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Dergi adı: Kadınlık		Yıl:1912	Sayı:4-5-7		TEMALAR			
4-5-7 Sayıları Arasında Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri								
KODLAR								
	Siluet (Ön):	4.sayı	4.sayı	4.sayı	5. sayı	5.sayı	7.sayı	H-Siluet
	Siluet (Arka)							

Çizelge 4.14. (devam) Kadınlık dergisinin 1912 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Kol:							Sıfır kol modelleri
Yaka:							Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka modelleri
Süsleme:	Etek ve kolda büzgü vardır.	Yakada ve kolda firfir kullanılmıştır.	Yakada Drape ya da pili süslemeler ile etekte volan kolda büzgü Kullanılmıştır.	-	Yakada kolda şeritler büzgüler kullanılmıştır.	Etek ucu volanlıdır.	Büzgü volan

Çizelge 4.14.' de Kadınlık dergisinin 4-5-7 sayıları arasındaki görseller incelenmiştir. Giysilerin Avrupa kadın modasını yansıttığı, H silüet özelliği taşıdıkları ve iki parçadan ya da belden kesikli modeller oldukları görülmüştür. Dördüncü sayıdaki giysi modeli incelendiğinde, H silüet biçiminde belden kesikli ve kesiğin altından büzgülü, bileğe kadar uzanan bir elbise olduğu görülmektedir. Üstten büzgülü takma kol kullanılmış ve yaka ortasından bağlamalı bebe yaka modeline rastlanmıştır. Ayrıca elinde bir kâğıdı okuyan Avrupalı kadın görseli ile Osmanlı kadınına okuma-yazma bilmesine ve kültür seviyelerini arttırmasına yönelik mesaj verildiği söylenebilir.

Halide Edip'in Yeni Turan (1912) adlı romanında, Kaya Türk kumaşından yapılmış sade bir elbise içinde tasvir edilmektedir: “Arkasında, bütün moda ve yeniliğe meydan okur gibi yakasız bir gömlek, yumuşak Türk kumaşından bolca kurşuni, sade bir elbise vardı.” (Adıvar, 1973, s. 30) Reşat Nuri'nin Çalıkuşu (1922) romanında ise bu durum, bir diğer idealize kadın karakter olan Feride'nin Bursa ipeğinden yapılmış bir elbise giymesiyle desteklenmektedir: “Feride, işini bitirdikten sonra Kâmrân'ın karşısında alçak bir mutfak iskemlesine oturmuştu. Kalın, donuk Bursa ipeğinden - dışarı biçimi- bol bir elbise, boynunu, vücudunu geniş, hafif kıvrımlarla örtüyordu. Dirsekleri dizlerine dayalı, bilekleri çenesinin altında birleşmiş, yanakları açık avuçlarının içinde, konuşmaya başladı.” (Güntekin, 1980, s. 375) Her iki örnekte de Türk üretimi elbiseler bir sembol niteliğindedir. Ayrıca iki örnekte de elbisenin biçimine ve rengine bakıldığında bedene oturmayan ve koyu renk olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınlık dergisindeki son görselde de aynı şekilde koyu tonlarda uzun sade bir elbise giyen kadın görseline rastlanması bu kaynaklardaki örneklerle örtüşmektedir.

Dördüncü sayıda Mahmut Nedim Efendi tarafından verilen reklamda “Hanımlara Mahsus İslam Saç Ticarethanesi” başlığı altında bugünün deyimiyile kuaför tanıtımı yapılmıştır: İmalahtanemde başlık postiş, buklelerin envai ve fileler Avrupa'da gördüğüm tahsil ve tetbi neticesi son moda olarak imal olunduğu gibi her renkte saç boyalar ile sularını ve saça muta'lık kafa levazımanı ve ısmarlama suretiyle takdim eder ve muhterem hanımefendilerimizin memnun kalacaklarını teminat-ı iştiraya davet ederim (Kadınlık, 1912, s. 10).

Dördüncü sayıdaki ikinci görselde dönem moda özelliğini taşıyan iki parçalı modelin belinde kuşak kullanılmıştır. Bedene takılan dik yaka tercih edilmiş olup, üstten ve alttan büzgülü takma kol kullanılmıştır. Süsleme olarak etek bölümünde drapelere

rastlanmıştır. Üçüncü görselde modelin arkasında bir kuyruk olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kolsuz modelin dönem için yaka dekoltesinin oldukça derin olması dikkat çekmiş, bedenden çıkan degaje yaka kullanılmıştır. Derginin beşinci sayısındaki görsellerindeki modellerin iki parçadan oluştuğu, belirlenmiştir. İlk modelin yakasının üst üste kapanan Anvelop model özelliği olduğu görülmüştür. Kol üstten büzgülü truvakar boy koldur. İkinci model kolsuzdur ve beden üzerinde şekil verilen oyuntulu sıfır yakadır.

Kadınlık dergisinin yedinci sayısında net olarak analizi yapılan yalnızca bir görsele ulaşılmıştır. A siluet, belden kesikli, belden büzgülü ve etek ucuna doğru açılan bir model olduğu tahmin edilmektedir. Görsel incelendiğinde ve sıfır kollu modelin yakası beden üzerinde şekil verilen oyuntulu V yaka biçiminde olup, yakanın ön ortasından bel hattına uzanan bir pili kaşe olduğu görülmüştür. Yedinci sayıda “*Terzilik*” başlığında yayınlanan makalede kadınlar için şu bilgiler verilmiştir:

Terzilikten muhabbet(Tülbent üzerine örnek tersini usulü),kumaş israfına mahl kalmamak için herhangi bir kumaş biçilmezden akadem-i evvel bol tülbent üzerine tahbire icrası lazımdır. Yapılan resim ve örneğin matlube-i muvaffak bulunduğu tahkik ettikten sonra hiçbir suretle inhıraf etmemek ve adeta yapışmış gibi kumaş ve tülbentin iplikleri atkı ve çözgü (düz boy ipliğine göre)birbiri üzerine gelmek suretiyle örnek kumaş üzerine yerleştirilmelidir. Bu gibi muhaziyerin önünü almak içinde yegâne çare örneği kumaşa birkaç iğne ile rapt etmektir. Hiç tülbente ihtiyaç-ı mes etmeksizin doğrudan doğruya saman kağıdı üzerindeki resimden kumaş biçilebilirse de mübtedi olanlar için müşkülât-ı daidir. Çünkü kağıt ne kadar olsa tülbent gibi yumuşak ve sabit değildir. Bianen aleyh saman kağıdı üzerine herhangi bir tülbent konulup kurşun kalemle üstünden örnek tülbent üzerine çizildikten sonra kumaş üzerine tatbik edilirse daha emniyetle iş görülmüş olur. (Kadınlık, 1912, s. 11). Kadınlık dergisinde yayınlanan bu makalede bıkı-dikiş ile ilgili en ayrıntısına kadar kadınlara bilgi verildiği görülmüştür. Bu dönemde birçok bıkı-dikiş eğitimi veren okul ve kursların açıldığı bilgisinden yola çıkıldığında dergilerde bu eğitimi destekleyici bilgiler verilmesinin önemli bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

Karakışla (2014, s. 75-76), Osmanlı Hanımları ve Kadın Terzileri kitabında; İslam terzihanesi girişimleri denemelerine ilişkin bilgilerde Kadınlık dergisinin bu makalesini destekler nitelikte görülmüştür: “1913 yılında Osmanlı Müdafaa-ı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nin yayın organı ve Osmanlı İmparatorluğu’nda yayınlanmış en radikal kadın dergisi olan “*Kadınlar Dünyası’nın*” organize ettiği bir Terzi Evi girişimi olmuştur. Cemiyet azalarından terzilik sanatının inceliklerine vakıf olan hanımlar tarafından idare edilecek olan bu terzihanede ayrıca genç kızlara terzilik dersleri de verilmiştir.”

Gürsoy ise dönemin terzilik zanaatının ne denli önemli olduğunu şu örnekle ifade etmiş (2009, s. 171), “Fatma Aliye’nin romanlarına genellikle Avrupa tarzı dikilmiş giysiler ön plandadır. Çünkü Avrupalı olmanın önemli ölçütlerinden biri de onlar gibi giyinmektir. Bu hanımlar hem bu dönemin okullarında öğretmenlik yaparken, hem de genç kızlara ve kadınlara dikiş, nakış öğreten kişiler olarak tarihte yer almaktadır.”

Derginin bu sayısında Dikişin Eşkal ve Tenvi’i ”başlığında Osmanlı hanımlarına dikiş bilgisi verilmiş ve şekillerde gösterilmiştir: “Şekil 2’de gösterildiği üzere hanımlarımız dikiş ve iğneye müteallik tek mil hususta vakıf olduklarını zannedeiz. Bu mütrevci aksamdan yüz veya ön dikişler ziyade müste2amildir. Dokuma dikişi önden ve arkadan birçok dikişe mütevakkıftır. Yan yana kenar dikişi munahi ve fakat gayet dayanıklı olur. Kenar bastırılması o dahi aynı kenar dikişi gibidir. Arka dikişi gayet dayanıklıdır. İğne ardı, çok dikkat lazımdır. Teyel sağdan ve soldan yapılmak lazımdır. Terlik dikişi munahirf iki nevsî dikişe muhtaçtır. Her kenara vasıl olunduğu vakitte dahi iplik koparılmak icab eder. Bu usul-ü faniyle ve pike gibi dikişlerde demüste’amildir. Aşağıda verilen çizim (Resim 4.16.) şekil 2, 3 ve 4’e aittir (Kadınlık, 1912, s. 10).

Resim 4.16. Dikiş-teyel teknikleri şekil 2,3 ve 4
(Kadınlık dergisi, 1912, s. 10-9)

Yukarıdaki çizimde teyel çeşitlerinin şekilleri çizilmiş ve anlatılmıştır. Şekildeki teyellerin isimleri ise sırasıyla; İğne ardı teyeli, enine ardı, bastırma, yatırma, ilik açma, Türk dikişi (işî), örme, Selanik ve el oyasıdır. Dergide teyel şekillerin altında nasıl yapıldığı anlatılmaya devam etmiştir:

İlik açmak usulü” başlığında “ilik; kumaşın iplik yollarından ikmal-i dikkatle açılmak lazımdır. İlik açmak için kumaş kesildiğinde, bozulmamak ve kumaş hal-i tabiyesini muhafaza maksadıyla kesilen muhillin kenarları dikilmek icab eder. Bu da iplikler birbirine ilmek yapılarak meydana getirilir. İpliğin nasıl bırakılması lazım olacağıyla beraber iğne ve kumaşın tutulması lazım olacağı şekil 3 ve şekil ‘de izah edilmiştir. Bu şera’itdihilinde açılan ve dikilen ilik hiç vakit bozulmaz ve dokumayı muhafaza etmiş olur. Terzilikte başlıca birinci şart dikilen şeyin üzerine asla el koyulmamalıdır. Terzilikle meşgul bulunanlar daima bir vaziyette bulunmaları icap eder. Bazı hanımlarımda görüldüğü vechle diz çökerek dikiş dikmek dahi zordur. Bu hafıza-i lashaya fevklade sev-i tesiri vardır. İskelede

oturmak en muvaffak bir usuldür. İlik açıldığında veya düğme dikildiğinde ipliğin dokumaları daima düğme ve kumaş arasında kalmalıdır. Bunun için dikişe evvela kumaşın yüzünden başlamak lazımdır. Düğme dikildiği zaman kumaşa temas etmemesi için düğmenin serbest bulunması lazımdır. Bunun da çaresi dikildikten sonra düğmenin etrafına biraz iplik sardıktan sonra ilmeklemek lazımdır. Kopçalar dahi şekil 5’de gösterildiği üzere dikilmek icab eder. (Kadınlık, 1912, s. 11-12). Aşağıda verilen çizim (Resim 4.17.) şekil 5’e aittir.

Resim 4.17. İlik açma teknikleri (şekil 5)
(Kadınlık dergisi, s. 11-12)

Derginin yedinci sayısında bıçkı ve dikiş tekniklerinden sonra ise modeller ve kalıplarına yönelik yazılar ve görsellerde bulunduğu görülmüştür. Bu sayıda “terzilikten muhabbet” başlığında şu bilgiler yer almıştır: “Çocuk ve kundak bezleri silsilesinden çocuk mama önlüğü yapmak için tertib edilmesi lazım olunan model gayet sade ve basittir. Şekilde görüldüğü vecihle “A,B” gibi şekli bir hat temdit ediniz. İş bu hattın uzunluğu 25 santimetre olmalıdır” (Kadınlık, 1912, s. 12). Bu yazıda bir bebek mama önlüğü modeli verilmiş ve bu modelin kalıbının nasıl çizileceği şekille anlatıldığı görülmüştür. Aşağıdaki çizim ve resim bu mama önlüğü modeline aittir.

Resim 4.18. Bebek mama önlüğü modeli ve kalıbı
(Kadınlık dergisi, 1912, s. 12)

Derginin bu bölümünde bebek mama önlüğü modeli ve kalıbı detaylı anlatıldıktan sonra kumaş seçimi ve üzerine yapılacak olan süsleme teknikleri anlatılmıştır.

Yukarıdaki (Resim 4. 18.) çizim ve modelin resmi verilen mama önlüğüne ilişkin yazı şu şekilde devam etmiştir:

Bir'ade A'dan bidaile modelin 3 santimetre ve "T,D" mahalli 4:3 santimetre ve "D,E" mahalli 5:4 santimetre dolunda olmak üzere noktalarla işaret edilir. "E,B" mahaleridegüneslik kırma mahallini ara eder. Yukarıda zikredilen kısım çocuğun boyutuna isabet edecek." "Patiskada günsellik arzu edildiği takdirde şu halde patiska veya saireden aynı cisamete diğer bir güneşlik daha yapılarak fantezi günselliğin altına konulur. Kenarları nakışlı günsellik imal etmek arzu edenler günselliğin etrafına iki sıra nakış işledikten sonra köşelere zarif çiçekler tersim etmelidirler. (Kadınlık, 1912, s. 13).

Yedinci sayıda bıçkı, kalıp ve dikiş teknikleri dışında güzellik ve saç konusu da değinilen bir konu olarak dikkat çekmiştir. İncelenen Dergilerin içinde en çok saç ve güzelliğe ilişkin bilgilere detaylı yer veren Kadınlik dergisi olduğu tespit edilmiştir. Dergideki bu yazıda saç modelleri ve saç bakımı gibi kişisel bakımlarında bir kadın için önemli olduğu belirtilmiştir. Saç ve güzelliğe ilişkin bölümde yayınlanan makalede şu bilgiler yer almıştır:

Sabunlu Su ve Yağlı Saçlar" başlıklı makalede, "Başın hiç olmazsa ayda defa yıkanmaya şiddetle ihtiyacı vardır ki şampuan yani sabunlu su ile yıkamak lazımdır. Sahi ve umumi olduğu gibi yalnız istimaliyle saçlar kafi derecede temizlenmiş olur; baştaki yağ fazla miktarda bulunuyorsa şu halde bir miktar pomada veya kozmetik istimaline cevaz vardır. Saçların dökülmeye başladığı görüldüğünde henüz bidayet-i marzi teşkil etmiş olacağı derhal makul ve mezarad yıkamak lazımdır. Eğer fayda etmezse bir hastalığın mevcut olduğu anlaşılacağı üzere hemen doktora müracaat etmek lazımdır. (Kadınlık, 1912, s. 12).

Derginin on birinci ve on ikinci sayıları incelendiğinde bu sayılarda iç gömlek modelleri verilmiş ve kalıplarının nasıl çıkarılacağı anlatılmıştır. On birinci sayıda Terzilikten Muhabbet" başlığında verilen bilgiler şöyledir: "İç gömleğinin manzara hariciyesi makus bir "A" harfinin teşkiliyle "J" harfine kadar bir santimetre kısaltmalıdır ve "P" harfi arkanın alacağımanzarayı gösterir. Çevreyi çizmek üzere bıçkınin kumaş için model açılacak ve "M" harfinden başlamak ile hilal şeklinde kesilecektir. (Kadınlık, 1912, s. 13).

Resim 4.19. İç gömlek kalıp çizimi ve İç gömlek kol suret-i tersimi
(Kadınlık dergisi, 1912, s. 13)

Yukarıdaki çizimde (Resim 4.19.) iç gömlek kalıbının çizimi yer almaktadır. Çizimde iç gömlek için alınan ölçüler belirtilmiş ve nasıl çizileceği anlatılmış, kadınların kendilerinin kalıp çıkararak evde dikebilecekleri şekliyle dergide tam olarak her şeyin anlatıldığı terzide diktirme olanağı olmayan kadınlara bu imkânın sağlandığı görülmüştür.

Resim 4.20. 1. (Bir yaşından yukarı biçilecek) gömlek modeli
(Kadınlık dergisi, s. 13)

Doğrudan doğruya gömlek biçmek usulü için model açılacak ve ondaki “M” harfinden başlamak ile hilal şeklinde kesilecektir. İç gömleğinin manzara-i hariciyesi (dış görünüşü) suret-i kat’ide hat-ı izamı itibariyle iki santimetre derinliği geçmeyecektir. Doğrudan doğruya iç gömleği kesmek usulü iç gömleği evvelak imübahiste zikredilen modeller mesul-ü Kemal-itina ile kesilir. Fakat müstetil “A,B” üzerinden bir santimetre eksiltme edilecektir ve bir santimetrede bunun gibi “B,S” noktalarından tenkis-i icab der. Şekilde izah edilmiş olan “B,N, N,A” noktalarının yarım santimetre kadar dekolte olarak kesilecektir. (Kadınlık, 1912, s. 14).

Kadınlık (1912, s. 14) Dergideki bu anlatımda çocuklar için iç gömlek kalıbının nasıl çizileceği aşamalı olarak şema şeklinde anlatılmıştır. Beden çizimi anlatıldıktan sonra kol çizimi de anlatılmıştır. Kalıbı anlatılan bu model için dikiş ve biçki hakkında şu bilgilere ulaşılmıştır:

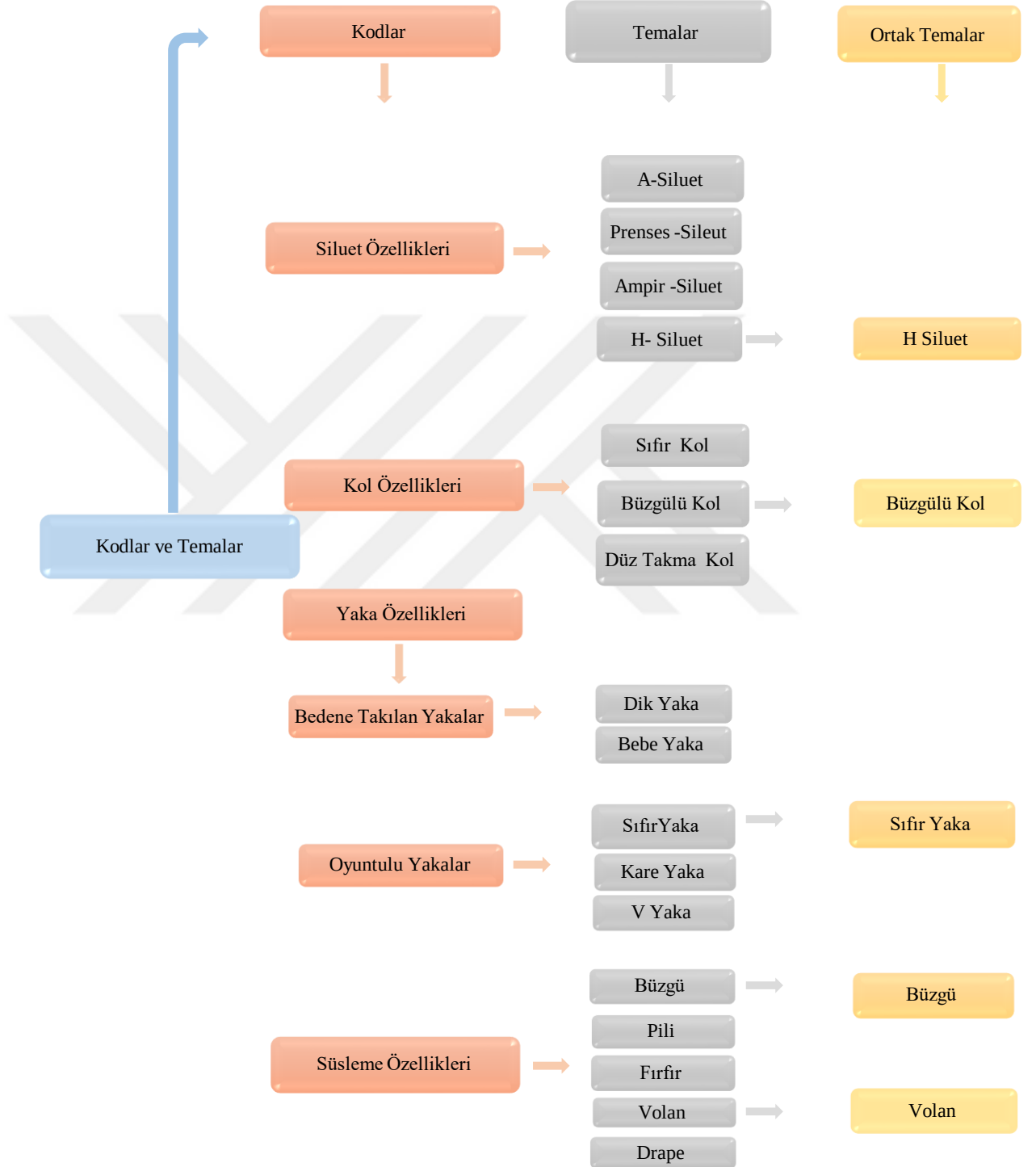
İç gömleki'mali küçük çocuklara bir,biri üzerine üç gömlek giydirirler. 1. İç gömleği ince bir veya patiskadan yapılır. 2. Fanila gömlek yahut salaçpurdan ki bunun yerine çokluk oluyor, 3. Üst gömleği ki pazen veya pamuktan mamul bir nevi pikeden yapılır. İç gömleğin suret-i imali için kullanılacak dokuma mallar herhalde bir veya gayet ince patiskadan olması lazımdır. Bu gibi gömleklerin gayet ince ve hafif dikilmeye gayret edilmelidir. Çünkü çocuğun vücudunu tahriş eder. Gömleğin tekmiil çevrelerini bastırarak kenar yapılmalıdır. Birde işbu kenar üzerine ince dantel dikilirse güzel olur. Üst gömleğinde gelince bu gibi gömlekler için kullanılan mensucat ekseriyetle ince pikedir ve fakat intihab da mümkün olduğu kadar yumuşak olması müstelzim ise bu nevi kumaşların kalın olacağı cihetle kenarlarını bastırmaya lüzum yoktur.

Ancak iyice dikilmiş olmalıdır. Birde arka tarafından da gömlek ayrılarak ilikler açılacaktır. Gömlek kenarları her ne kadar basılmayacak ise de uç uca gelmek şartıyla dikilmiş olacaktır. Birde göğüs cihhatı oya ve dantellerle yahut makine vasıtasıyla nakış işlemek suretiyle tezyin edilecektir. Etrafı dahi ince boncuk veya buna benzer şeylerle çevrilecek olursa pek şık olur. İnce pazen veya pamuktan mamul pikeden yapılan gömleklerin kenarlarını bastırmak icab eder. (Kadınlık, 1912, s. 14).

Bu yazıda ise verilen iç gömlek kalıplarının ve modellerinin hangi kumaşlar kullanılarak biçileceği ve nasıl dikileceği, dikildikten sonra ise kullanılacak süslemelerin neler olabileceği bir bir anlatılmıştır. Genel olarak tüm görsellerde H siluet formuna rastlanmış, yaka olarak beden üzerinde şekil verilen oyuntulu sıfır yaka kullanılmıştır. Kol modellerinin genellikle büzgülü takma kol görülmüştür. Süsleme özelliği olarak büzgüler sıklıkta kullanılmıştır. Giysi tamamlayıcıları ve aksesuar olarak ise belde kuşak kullanımı ve saça takılan saç süsleri ya da takma saçlar ve saç bakımına yönelik bilgilere ulaşılmıştır. Kumaş/reng olarak ise en sık pazen, pamuklu kumaş ve patiska kullanımı ile koyu tonların tercih edildiğine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. München'deki Goethe Enstitüsünün "zamanın değişimi içinde modanın 200 yılı" adı altında düzenlediği sergiye ait kaynakta, Birinci Dünya savaşının patlamasından az önce kadın giyiminde yeni değişiklikler oldu, dar ve uzun etekliğin üzerine dize kadar inen tunik biçiminde ikinci bir eteklik eklendi. Şapkalar giderek küçüldü sade bir görünüm yer aldı. Daha sonra alt eteklik de kalkarak sadece tunik kaldı"(Goethe Enstitüsü, 1976). Anlaşılabacağı üzere politik olaylardan etkilenen kadınların giysilerinde ve aksesuarlarında sadeleşmeye gittikleri, süsleme ve kumaş kullanımını azaltarak modadan fedakârlık yaptıkları görülmektedir.

Kadınlık dergisinin yayın hayatına girdiği dönemin birinci dünya savaşının başlangıcına yakın zamana denk gelmesi ile dergide yer alan kadın silüetlerindeki

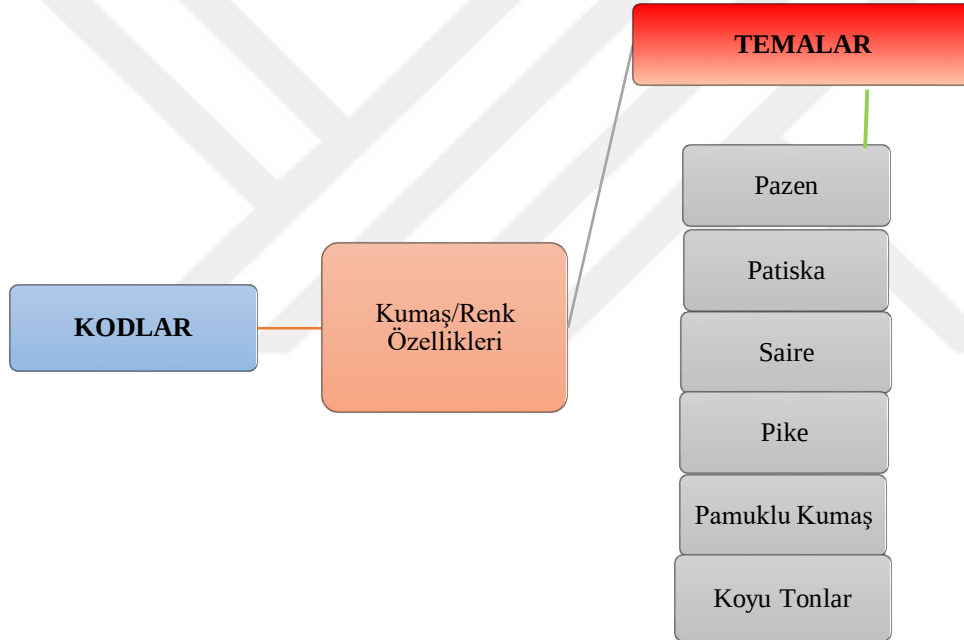
sadeleşmelerin ve daralmaların nedenini açıklamaktadır. Kadınlık dergisinin analiz edilen tüm sayılarından elde edilen ortak temalar Şekil 4.7., 4.8. ve 4.9.'inde gösterilmiştir.

Şekil 4.7. Kadınlık dergisi 2-11 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

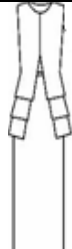
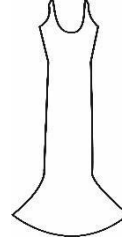
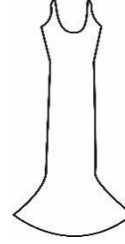

Şekil 4.8. Kadınlık dergisi 2-11 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

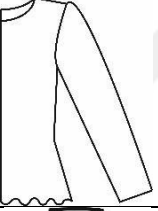
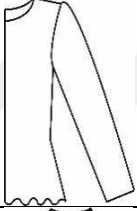
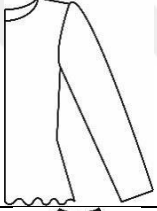
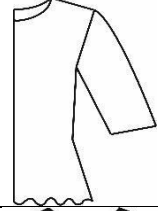
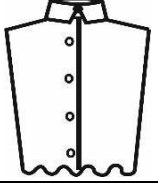
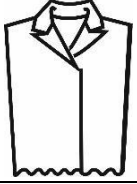

Şekil 4.9. Kadınlık dergisi 2-11 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kumaş/renk özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

Çizelge 4.15. Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan birinci sayısındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Dergi adı:		Hanımlar Alemi		Yıl:1914		Sayı:1		TEMALAR	
		1. Sayısındaki Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri							
KODLAR									
	Siluet (Ön):								H-Siluet
	Siluet (Arka):								

Çizelge 4.15. (devam) Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan birinci sayısındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Süsleme :	Kol:							Düz takma kol modelleri
	Yaka:							Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka bedene takılan yaka modelleri
	Süsleme :	Bel hattından etek ucuna doğru kullanılmıştır.	Ceketin kalça hattı etek ucuna kadar pili vardır.	-	-	-	Yakada volan kullanılmıştır.	Büzgü

1914 yılında toplam 12 sayı yayınlayan Hanımlar Âlemi dergisi, Avrupa modasını tanıtan birçok bilgi ve görsellere yer vermiştir. Çizelge 4. 15.'de Hanımlar Âlemi dergisinin birinci sayısına ait ulaşılan toplam 6 görsel elde edilmiştir. Birinci sayıda görsel çok olmasına karşın modaya ilişkin bilgiye az sayıda ulaşılmıştır. Birinci sayının dördüncü sayfasında “*Güzellik Sanatı*” başlıklı bir yazı dikkat çekmiştir:

Hayatı gençliği ve letafet ve... Muhafaza ve edame etmek arzu ettikleri bu namdaki kitabı matala'a buyurmalıdırlar. Birçok tedbir...bahis olmakla beraber saçların dökülmesi ve yüzdeki lekelerin azalması ve daha birtakım matalatı Bilhassa muhtemel tavsiye olur. Yalnız üç kuruş olup muhal... Bab-ı Ali caddesinde içtimad kütüphanesidir. (Hanımlar Alemi,1914, s.?).

Metinde genel olarak saç bakımı ve dökülmelere aynı zamanda cilt lekelerine karşı tavsiye kitap önerildiği görülürken aynı bilgiye Kadınlık dergisinde de rastlanması dikkat çekmiştir. Görsel incelendiğinde, iki parçalı olan giysinin Avrupa modasını yansıttığı belirlenmiş ve H silüet biçiminde, göğüs altından başlayan uzun bir etek ile içine giyilen bir bluzdan oluşmuştur. Önden kapamalı bluzun düğmelerinin tamamı iliklenmiş, düz takma kol ve hâkim yaka kullanıldığı görülmüştür. Alta giyilen etekte ise bel hattından etek ucuna doğru büzgüler inmiş ve topuklu ayakkabılar ile kombine edildiği dikkat çekmiştir. Bluz üstüne ise pelerin giyildiği bu nedenle bunun bir sokak kıyafeti olduğu anlaşılmaktadır.

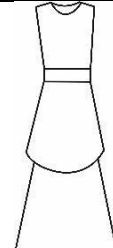
Halide Edip'in Son Eseri (1919) adlı romanında Kâmuran'ın giyiminde özellikle etekle birlikte bluz kullandığını görmek mümkündür: “Sıra ile lacivert etek, yakası devrik buluz, nihayet Kâmuran'ın başı!” (Adıvar, 1984, s. 108). Yakup Kadri'nin Nur Baba (1922) adlı romanında Nigâr Hanım'ın giydiği bluz ayrıntılarıyla tasvir edilmiştir: “Nigâr ona nispetle pek sade, fakat itinalı giyinmiş; yakası yarı açık, koyu fes rengi, ipekli bluzu tenine tatlı bir durgunluk veriyor” (Karaosmanoğlu, 1981, s. 102). Her iki örnekte de anlatılan giysi özelliklerinin eğitimli ya da yüksek statülü kadınların giydiği ve Avrupalı modası ile benzerlik taşıdığı, aynı zamanda dergide yayınlanan kadın görsellerindeki giyim tarzları ile örtüştüğü dikkat çekmiştir. Derginin Osmanlı kadınına Avrupa modasını tanıttığı ve desteklediği görülmüştür.

İkinci görselin Avrupalı kadın modasını yansıtan H silüet formunda üç parçadan oluşan bir sokak giyimi olduğu tespit edilmiştir. İçteki giysi erkek yakalı bir gömlektir.

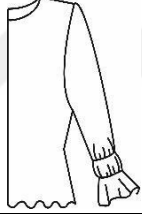
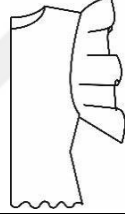
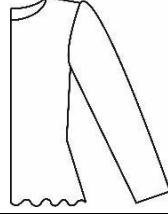
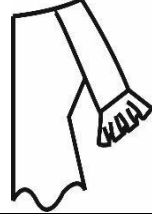
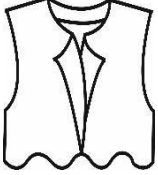
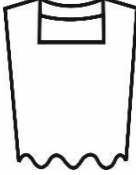
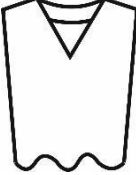
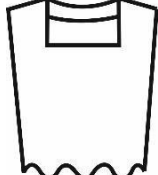
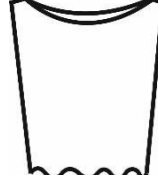
Gömlek üzerine erkek yakalı ve takma kollu bir ceket giyilmiştir. Ceketin kalça hattından etek ucuna doğru üç kat pili bulunmaktadır. Üçüncü model yine üç parçadan oluşmuş, H silüet formunda bir sokak giysisi olduğu görülmüştür. İç giysi modeli net görünmemektedir. Dıştaki giysi tunik modeli olup, takma kollu ve erkek yakalıdır. Birinci sayının dördüncü görselinin H silüet, arkası kuyruklu bir gece giysisi olduğu dikkat çekmiştir. Dönemin moda anlayışını ortaya koyan bu giysinin dökümlü ve parlak görünümünden dolayı saten kumaş olduğu tahmin edilmekte, askılı ve derin göğüs dekolteli bir modeldir. Süsleme olarak büzgü kullanılmıştır.

Derginin aynı sayısında yayınlanan diğer modelin bir gece giysisi olduğu belirlenmiştir. H silüet formunda kuyruklu, göğüs dekolteli ve askılı modeldir. Son model Avrupa moda özelliğinde olup, H silüet, kalça hizasında bir tunik modelidir. Tunik truvakar boy olup takma kollu ve yakası oyuntulu V yakadır. Tunüğün altına giyilen drapeli eteğin boyu bilek hizasında bitmiştir. Süsleme özelliği olarak büzgü ve drape kullanılmıştır. Genel olarak Hanımlar Âleminin birinci sayısındaki görseller incelendiğinde, tüm modellerin iki parçadan oluşan etek-tunik ya da etek-ceket modelleri olduğu görülmektedir. Günlük giyimde H silüet formunda beden üzerinde şekillendirilen oyuntulu yakalı, takma kollu ve sade giysiler tercih edilmiş, özel günlerde ise daha gösterişli, göğüs dekolteli, askılı ve arkası kuyruklu modeller görülmüştür. Süsleme olarak drape ve büzgülerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Aksesuar olarak giysilerle beraber şapka kullanılmıştır.

Çizelge 4.16. Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan 2-3 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Dergi adı: Hanımlar Âlemi Yıl:1914 Sayı : 2-3							TEMALAR
2-3 Sayılarındaki Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri							
							
	Resim 4.16. (a) 2.sayı	Resim 4.16. (b) 2.sayı	Resim 4.16. (c) 2.sayı	Resim 4.16. (d) 3.sayı	Resim 4.16. (e) 3.sayı	Resim 4.16. (f) 3.sayı	
KODLAR	Silüet (Ön):						
	Silüet (Arka):						
							H-Silüet

Çizelge 4.16. (devam) Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan 2-3 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Kol:							Düz takma kol modelleri
Yaka:							Beden şekil verilen oyuntulu yaka modelleri
	Kolda büzgü ve fırfır kullanılmış, belde büzgü vardır.	Etek kısmında ve kolda da fırfır vardır.	Etek üzerine büzgülü ek bir parça diz hizasında toplanmıştır.	Belde kuşak ve etekte fırfır vardır.	-	Kolda fırfır vardır.	Fırfır büzgü

Çizelge 4.16.'da Hanımlar Âlemi dergisinin 2-3 sayıları arasındaki görseller incelenmiştir. Derginin ikinci ve üçüncü sayılarında giysilerin H silüet formu ve genellikle belden kesikli ya da iki parçadan oluşan modeller olduğu belirlenmiştir. İkinci sayıda analizi edilen üç adet görsel yer almıştır. İlk görseldeki Avrupa modası kadın giyim özelliklerini yansıtan modelin iki parçadan oluştuğu görülmüştür. Modelin yakası oyuntulu V yaka formundadır, görsel tam boy olmadığı için silüet özelliği bilinmemekte ancak dönem modasını yansıtan H silüet bir elbise olduğu tahmin edilmektedir. Elbise üzerine kısa bolero tarzında giyilen ceketin boyu göğüs hizasında olup, bedenden çıkan devrik yakalıdır. Altan büzgülü uzun takma kol firfir ile süslenmiştir. İkinci sayısının ikinci modeli analiz edildiğinde, görseldeki tasarımın özel günlerde giyilen bir giysi olduğu görülmüştür. Modelde düz dar etek üzerine dört kat firfir kullanılarak hareket verilmiştir. Sıfır kollu olup kol çevresine firfir parçası eklenmiştir. Beden üzerine şekil verilen yaka oyuntulu kare yakadır. Sayının son görseli Avrupa modasını yansıtan bir elbisedir. H silüet elbisede, ek kumaş parçası ile drapeler verilerek diz hattında birleştiği görülmüştür. Elbise boyu bileğe kadar uzanmaktadır. Askılı ve yakası oyuntulu V yakadır.

Derginin 1914 yılında yayınladığı üçüncü sayısında Avrupalı tarzda net olarak analizi yapılan üç görsele ulaşılmıştır. Üçüncü sayının ilk görselinde Avrupa modasına uygun kadın giysisi görülmüştür, şık ve sade olan bu modelin bir özel davet sırasında giyildiği düşünülmektedir. Giysinin arkasından uzanan hafif kuyruk olduğu görülmüş, bilekte hizasına kadar uzanmıştır. Sıfır kollu ve beden üzerine şekil verilen oyuntulu kare yaka görülmüştür. Aksesuar olarak belde kuşak kullanılmış, volan ile süsleme yapılmıştır. Koçu'n (1967, s. 106), İlk zamanlarda daha çok yüksek tabakaya mensup kadınlar tarafından rağbet gören eteklik ve eteklikle birlikte belden yukarıya giyilen bluz, etek tamamlayıcısı olduğunu ve bu giyim tarzının zamanla moda halini aldığını belirtmesi Hanımlar Âleminde yayınlanan görsellerin Avrupa modasını yansıttığını destekler niteliktedir.

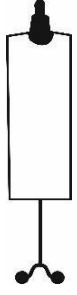
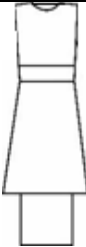
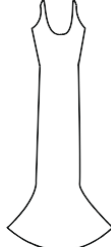
Üçüncü sayının ikinci modelinde H silüet formunda iki parçadan oluşan giysinin, düz dar etek ve kalça hattında biten ceket ile kombine edildiği görülmüştür. Ceketin etek ucu oval gelmiş olup, takma kol ve şal yaka kullanılmıştır. Ceketin kapaması bele bağlanan kuşak ile sağlanmıştır. Üçüncü sayının son görselinde ise anne ve kız çocuğu birlikte verilmiştir. Avrupa modasını yansıtan annenin elbisesi A silüet formunda ve

bilek hizasına kadar uzanmaktadır. Elbisenin yakası kayık yaka özelliğinde olup kollar bileğe kadar uzanmış ve kol ucunda firfir kullanılmıştır.

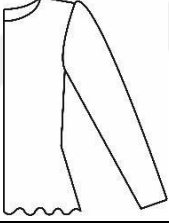
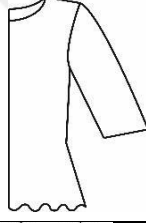
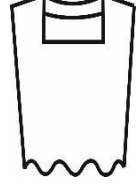
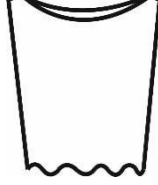
Hanımlar Âlemi dergisinin birinci sayısındaki görseller hakkında yorum yapılırsa, genellikle iki parçadan oluşan giysilere rastlandığı, tüm modellerin H siluet özelliği taşıdığı, yaka modellerinde oyuntulu yaka özelliklerinin daha çok tercih edildiği görülmüştür. Dışarıda giyilen sokak giysilerinin oldukça kapalı ve daha sade oldukları tespit edilirken, özel günlerde giyilen giysilerin dekolteli ve kolsuz olduğu görülmüştür. Süsleme özelliklerinde en sık kullanılan volan ve büzgü olmuştur. Aksesuar olarak şapka ve takı tercih edilmiştir.

Çizelge 4.17. Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan 4-9 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Dergi adı:		Hanımlar Alemi		Yıl:1914		Sayı: 4-6-9		4-6-9 Sayılarındaki Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri		TEMALAR	
KODLAR											
		Resim 4.17. (a) 4.sayı	Resim 4.17. (b) 4.sayı	Resim 4.17. (c) 6.sayı	Resim 4.17. (d) 6.sayı	Resim 4.17. (e) 6.sayı	Resim 4.17. (d) 9.sayı				
	Siluet (Ön):							H-Siluet			
	Siluet (Arka)										

Çizelge 4.17. (devam) Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan 4-9 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Kol:							Düz takma kol modelleri
Yaka:	-						Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka modelleri
	Ceketin arka kısmında volan parçası kullanılmıştır.	Drape ve büzgü	Etek kısmında Büzgü kullanılmıştır.	Bedende ve etekte Büzgü kullanılmıştır.	Yakada volan kullanılmıştır. Kol ucunda ise firfir vardır.	Kol ucu firfırlıdır. Büzgü ve drape kullanılmıştır.	Drape büzgü

Çizelge 4.17.'de Hanımlar Âlemi dergisinin 4-9 sayıları arasındaki görseller bulunmaktadır. Tabloda yer alan derginin görsellerindeki modellerin genellikle Avrupa modasını yansıttıkları belirlenmiş olup, sade görünümlü, H silüet formunda, iki parçalı ve bazı elbiselerin belden kesikli olduğu tespit edilmiştir. Giysilerin aynı süsleme özellikleri taşıdıkları genellikle fırır ya da büzgü kullanıldığı dikkat çekmiştir. Dördüncü sayısında iki görsel analiz edilmiştir. İlk görselde giysinin H silüet formunda, ceket ve etek kombineli iki parçalı giysi olduğu tespit edilmiştir. Avrupalı kadın modasını yansıtan giysinin tasarım özelliğini göstermek için kadının hafif arkası dönük bir şekilde durduğu görülmüştür. Ceketin arka kısmında kullanılan iki kat volan kumaş parçasının kalça hizasında bittiği görülmüştür. Kol truvakar boy olup takma koldur. Eteğin formu düz dar olup topuk hizasında bitmektedir. Aksesuar olarak kemer kullanılmıştır. Dördüncü sayının ikinci görselinde arkası dönük kadının elbisesinin sırt dekoltesi bele kadar inmiş bir gece giysisi olduğu tespit edilmiştir. Elbisenin arkası kuyruklu ve askılı bir modeldir. Giysinin ön kısmı gösterilmemiştir.

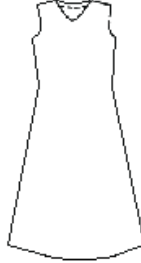
Derginin altıncı sayısında üç görsel analiz edilmiştir. İlk görselde günlük bir giysinin yine Avrupa modasını yansıttığı görülmüştür. H silüet formu giysi iki parçalı olup, etek üzerine giyilen bir tunik ile kombine edilmiştir. Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yakalardan sıfır yaka özelliği kullanılan tuniğin, uzunluğu kalça hattının aşağısında kalmıştır. Ayrıca tuniğin ön beden hattında model uygulamalı kesikler kullanılmıştır. Uzun takma kol katlanarak yukarıya sıvazlanmıştır. Aksesuar olarak kuşak yer almıştır. İkinci görselde Avrupalı kadın modasına uygun giyimli bir kadın görseli yer almaktadır. Kadın görseli tam boy olmasa dahi silüet olarak H silüet olduğu anlaşılmaktadır. Kruvaze kapamalı ve yaka açıklığı göğüs altında bitmektedir. Kısa takma kol kullanılmıştır. Altıncı sayıda son görsel tam boydan olmayıp, modelin devamı düşünüldüğünde silüet olarak A silüet formunda olduğu tahmin edilmektedir. Oyuntulu kare yaka kullanıldığı ve yaka kenarı volanlı parça ile süslendiği görülmüştür. Takma kolun ucunda süsleme olarak fırır kullanılmıştır.

Derginin dokuzuncu sayısında ulaşılan bir görselin analizi yapılmıştır. Avrupalı kadın görselinde H silüet elbisede kayık yaka ve truvakar takma kol modeli tercih edilmiştir. Elbisenin kol ucu fırırlı modeli özelliği taşımaktadır. Büzgü ve drapeler ile süsleme yapılmıştır. Dokuzuncu sayıda “*Son Moda Elbiseler*” başlığında dergideki görsellerin

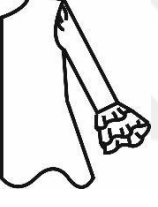
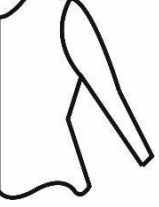
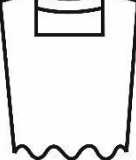
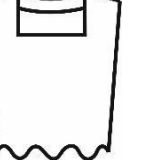
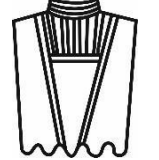
altında: “*patronları beşer kuruştur*” diyerek aynı zamanda derginin içeriğindeki giysilerin patronlarının da bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Dergideki görseller incelendiğinde Birinci Dünya Savaşının başlangıcı olan 1914 yılına gelindiğinde kadın moda anlayışında korseli bedeni sıkı sıkı saran ve kalçadan etek ucuna doğru genişleyen giysilerin yerini giderek sade giysilerin aldığı dikkat çekmiştir. Modellerde olduğu gibi süslemelerde sadeleşmeler görülmüştür. Genel olarak yorum yapıldığında derginin incelenen 4-9 arasındaki sayılarındaki modellerin genel tasarım özellikleri; H silüet, takma düz kol ve oyuntulu yaka özellikleri görülmüş, giysilerin genelinde drape ya da büzgü süsleme olarak kullanılmıştır. Daha çok sade modellere kayma olduğu tespit edilmiştir. Aksesuar olarak kuşak tercih edilmiştir.

Çizelge 4.18. Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan onuncu sayısındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Dergi adı:		Hanımlar Alemi		Yıl:1914		Sayı: 10		TEMALAR	
		10. Sayısındaki Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri							
KODLAR									
		Resim 4.18. (a) 10.sayı	Resim 4.18. (b) 10.sayı	Resim 4.18. (c) 10.sayı	Resim 4.18. (d) 10.sayı	Resim 4.18. (e) 10.sayı	Resim 4.18. (f) 10.sayı		
	Silüet (Ön):							A-Silüet	
	Silüet (Arka)								

Çizelge 4.18. (devam) Hanımlar Âlemi dergisinin 1914 yılında yayınlanan onuncu sayısındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Kol:							Düz takma büzgülü kol modelleri
Yaka:							Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka bedene takılan yaka modelleri
Süsleme:	Yakada şerit, kolda büzgü kol ucunda firfir ve belden etek ucuna büzgüler kullanılmıştır	Yakada şerit ve süslemeler kullanılmıştır. Kolda ve etekte büzgü vardır.	Kol ucunda ve etek ucunda firfir vardır. Belden aşağı ve yukarı büzgüler verilmiştir.	Yakadan etek ucuna doğru sağlı ve sollu şeritler ile süslemeler kullanılmıştır.	Yakada şerit ve pililer kullanılmıştır. Belden etek ucuna kadar büzgü ve etek ucunda firfir kullanılmıştır.	Yaka ucunda şerit ve kurdele kullanılmıştır. Kolda büzgü etek ucunda firfir kullanılmıştır.	Büzgü şerit firfir

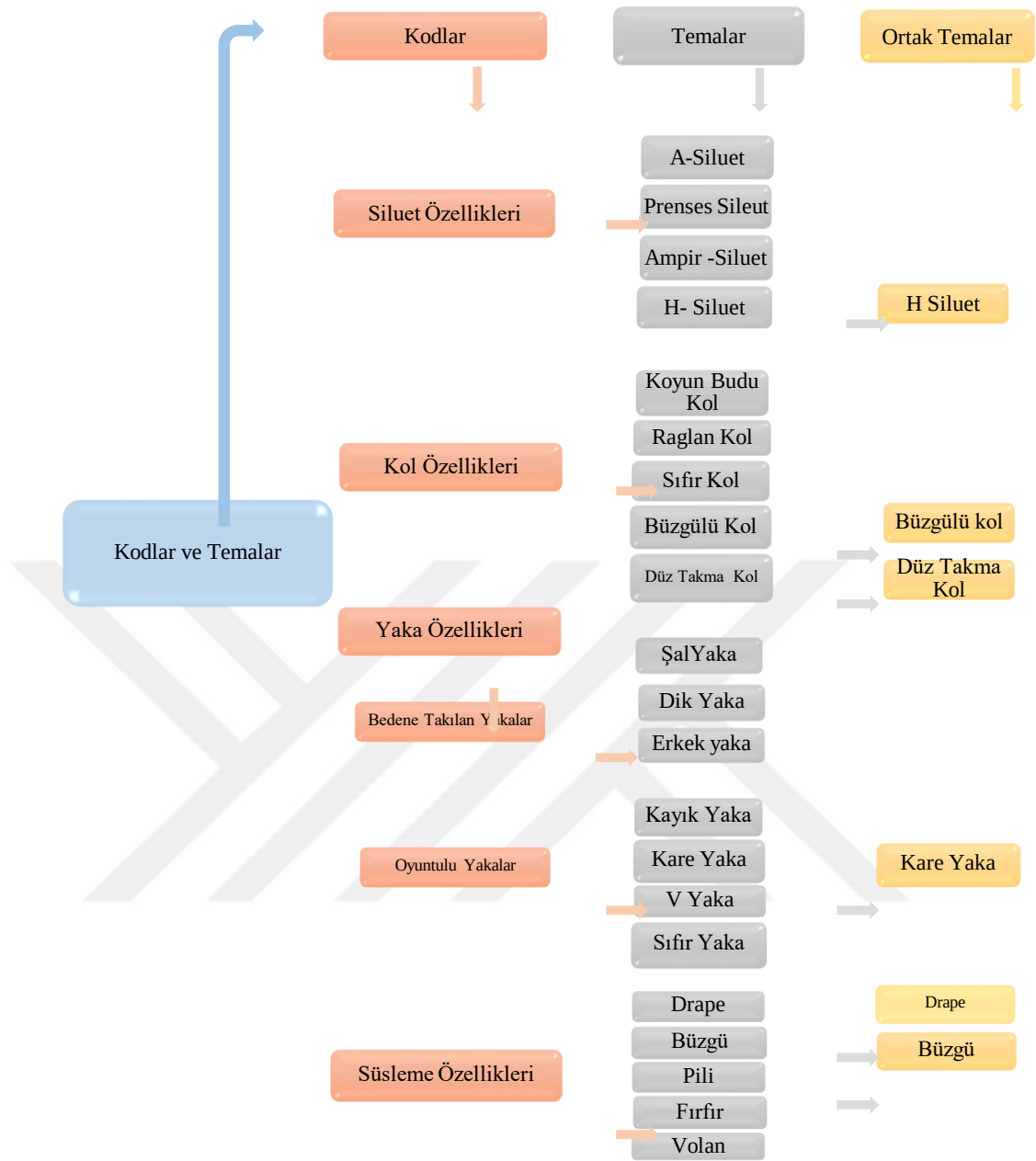
Çizelge 4.18.'i incelendiğinde onuncu sayıya ait toplam altı görsele ulaşılmış ve analizi yapılmıştır. Derginin onuncu sayısındaki incelenen modellerin siluet özelliklerinin tümünde A siluet formu olduğu görülmüştür. Elbiselerin bele oturan belden kesikli ve etek ucuna doğru genişleyen model özelliğine sahip olması dikkat çekmiştir. Bedene takılan kolların genellikle bilek hizasına kadar uzun olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte genellikler modellerde firfir ve büzgü kullanılmıştır. İlk görselde beden üzerine şekil verilen oyuntulu yaka özelliğinde olup kare yakadır. Model kısa kol olup kol ucunda firfir kullanıldığı görülmüştür. İkinci modelde etek ucunda firfir bulunan genç kızlara uygun tasarlanan bir elbise olduğu görülmüştür. Modelin yaka açıklığı boyun hizasına denk gelmekte ve beden üzerine şekil verilen oyuntulu sıfır yaka olduğu belirlenmiş olup, ayrıca yaka kenarına işlemeler ve şeritler ile süslemeler yapılmıştır.

Onuncu sayının üçüncü silueti tam A siluet olmasa da, yine belden kesikli bele tam oturan, etek ucuna doğru genişleyen bir modeldir. Etek ve kol ucunda firfir ile süsleme yapılmıştır. Bu modelde beden üzerinde şekil verilen oyuntulu kare yaka modeli tercih edildiği görülmüştür. Kol üstten büzgülü bilek hizasına kadar uzanmaktadır. Dördüncü ve beşinci görseller model özelliği bakımından birbirleri ile aynı olup süsleme özellikleri açısından farklılıklar barındırmaktadır. Modelin yakası kapalı ve dik yaka özelliğine sahiptir. Kol koyun budu adıyla bilinen bileğe doğru daralan kol modelidir. Son görselin yakası dik yakadır ve yaka kenarı şeritler ve farklı işlemeler ile süslenmiştir. Kol alttan ve üstten büzgülü truvakar kol modelidir.

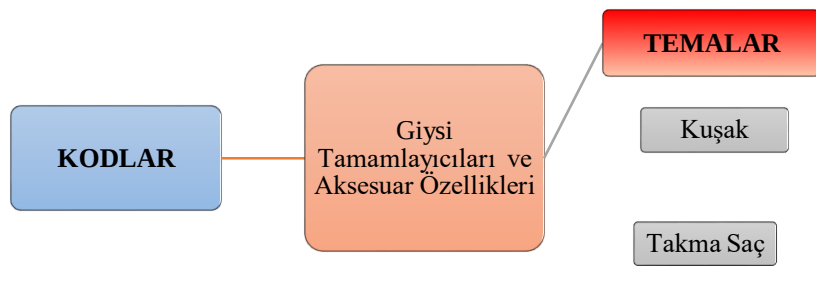
Genel olarak Onuncu sayının tüm görselleri 1914 yılının modasından çok farklı bir izlenim yaratmıştır. Sade olan giysilerin bu sayıda yerini 1907 yılının başlarında yayınlanan Mehasin ve Demet dergilerindeki giysi modasını yansıtan modellere bıraktığı görülmüştür. Tüm siluetler A siluet formundadır, yaka açıklıkları hemen hemen kapalı ya da çok az olduğu tespit edilmiştir. Giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin, takma saç, kuşak ve şapka kullanımına ait bilgilere ulaşılmıştır. Kumaş/reng bilgisiye ulaşamamıştır. Hanımlar Âlemi dergisinin analiz edilen tüm sayılarında giysilerde H siluet, büzgülü ve takma kol, beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka özelliklerinden en çok kare yaka, aksesuar olarak kuşak ve şapka, süsleme olarak ise büzgü ve drpaler kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna göre ulaşılan sonuçlar kapsamında elde edilen ortak temalar Şekil 9.1. ve 10.1.'inde gösterilmiştir.

Kaplan (1998, s. 12, 16), “Tanzimat ile başlayan II. Meşrutiyet ile hızlanan yayın faaliyetleri içinde kadına yönelik ilgi sürekli arttığını belirterek, yayınların temel hedefinin kadını eğitmek ve sosyal hayata katılımını sağlamak olduğunu ve sağlanması noktasında da kadın giyimi merkezi bir konumda yer aldığını belirtmiştir. Ayrıca bu dergilerin Batı modasına uygun olarak hazırlanan kapaklarında özellikle peçesiz ve çarşafsız Avrupa modasını yansıtan resimlere yer vererek toplumsal bir değişime zemin hazırlamış olduklarını ifade etmiş, Hanımlar Âlemi’nde yayınlanan yazı ve resimler Avrupalı kadınları Müslüman kadınlara rol model olarak sunan gazetelere iyi bir örnek sunduğunu ifade eden Kaplan Hanımlar Âlemi dergisini örnek göstererek II. Meşrutiyet Dönemindeki Avrupa tarzının benimsenmesinde önemli etkenin dönemin yayın hayatına girmiş olan kadın dergileri olduğu vurgusunu yaparak basın faaliyetlerinin kadın giyimi üzerindeki etkisini desteklemiştir.

Gürsoy (2009, s. 171) Batıda gençlerin yetiştirilmesine yönelik eğitim programlarının yavaş yavaş benimsenmeye başlanması, öğretmen olarak Rum ve Fransız öğretmenlerin mesleki ve teknik konularda kızlarımıza rehberlik yapması, bunun yanı sıra Batıya kapıların açılması ile Batılı giyim tarzının geleneksel yapının üzerinde etkili olması ve bazı kesimlerin modayı yakından takip etmelerine neden olmuştur.” Bu ifadeden anlaşılacağı üzere her anlamda örnek alınan Avrupa, hem eğitim sürecini, hem de yaşam tarzını etkisi altına almıştır.

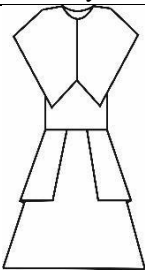
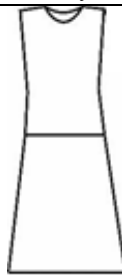

Şekil 4.10. Hanımlar Alemi dergisi 1-10 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

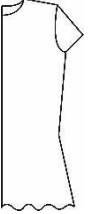
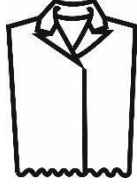
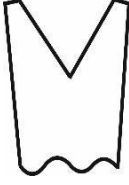
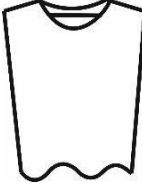
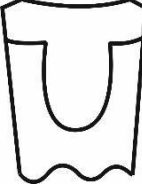
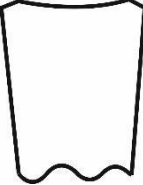

Şekil 4.11. Hanımlar Âlemi dergisi 1-10 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

Çizelge 4.19. İnci dergisinin 1922 yılında yayınlanan 1-4 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Dergi adı:		İnci	Yıl:1922	Sayı: 1-2-3-4		TEMALAR		
		1-2-3-4 Sayılarındaki Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri						
KODLAR								
	Silüet (Ön):							A-Silüet
	Silüet (Arka)							

Çizelge 4.19. (devam) İnci dergisinin 1922 yılında yayınlanan 1-4 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Kol:							Düz takma büzgülü kol modelleri			
Yaka:							Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka modelleri			
Süsleme:	Pili kullanılmıştır.	Etekte pililer kullanılmıştır.	Büzgü	Belde kullanılmıştır.	büzgü	Belde kullanılmıştır.	büzgü	Belde kullanılmıştır.	büzgü	Büzgü

1922 yılında aylık olarak 12 sayı yayınlanan İnci (Yeni İnci) dergisi ilk sayısında “Kadına Dair” başlığında çıkış sebeplerini şu şekilde ifade etmiştir:

Avrupalılar hanımlarımızı nasıl tasvir ediyorlar?” İnci’nin gayelerinden biri de Türk kadınlarını Avrupa’ya tanıtmak. Bizim de Avrupa’da olduğu gibi Dar-ül Fünun’a devam eden resmi hayata iştirak etme hakkına haiz olan hatta kimyagerlik, doktorluk gibi serbest meslekler hazırlanan hanımlarımız olduğunu bilmeyen Avrupalı muharrir ve romancılar hanımlarımız hakkında esrarengiz efsaneler icat etmişlerdir. Buna örnek olarak ise İnci dergisi, şu metne yer vermiştir: “Bakınız muharrir yüksek harem hayatını nasıl tasvir ediyorlar. “Minderlerle, halılarla döşenmiş oda, duvarlar bomboş büyük sedir üstünde ihtiyarlar, kadınlar, genç kızlar oturuyorlar. Kimi kehribar mor peçeli müzeyyen nargilelerini içiyor. Minderin altında bir gümüş el aynası gizli, ikide bir bu aynayı ellerine alıyorlar ve güzelliklerinin daha ne kadar devam edeceğini ve kocalarının daha kaç kadın alacağını tahayyül ediyorlar. Sokağa çıktıklarında perdeleri sımsıkı kapalı bir arabaya biniyorlar ve arabacının yanında oturan müslih bir seyis hiçbir nazarın arabanın içini taciz etmesine nezaret ediyor. Muship hasımınız PierLoti... Naşad kızlar namındaki eserini yazdığı zaman yaşmak ve ferace kullanıyorlardı. O zamana henüz çarşaf icat edilmemişti (İnci, 1922, s. 12-13).

1922 yılında İnci dergisinin yayınladığı bu yazıda Avrupalıların Osmanlı kadını hakkında yanlış bilgiye sahip olduklarını ifade ettiği, yeni Osmanlı kadını ile eski Osmanlı kadını arasındaki değişime vurgu yaptığı görülmüştür. İnci dergisinin ilk sayısında Avrupalıların gözünde Osmanlı giyimine yönelik şu açıklamaya yer verilmiştir:

Avrupalılar kendi memleketlerini ziyarete gelen Türklerin şalvar, potur giymediklerine taaccüp ediyorlar. Bu sayıda yer alan “Şimdiki Türk Hanımı” başlıklı yazıda ise Türk hanımlarının tasviri edilmiştir: “Şimdiki Türk hanımı Avrupalıların tahayyül ve tasvir ettiklerinden ne kadar farklı ve ne kadar uzak... Kızlar on bir on iki yaşına kadar açık giyebiliyorlarsa da bu yaştan sonra yaşmağa giriyorlar. Artık yüzlerini kimse göremiyor. Bunlar “Acaba hayatım ne olacak?” diye sordukları zaman şu cevabı alıyorlar: “Kocan ne emrediyorsa o olacak. Muharrir hikâyesine bu şekilde devam ederek harem kısıtlamalarında bahsediyor. Avrupalıların kadınlarımız hakkındaki malumatı maalesef de bugünde bundan pek farklı değildir (İnci, 1922, s. 14-15).

İfadeleriyle dergi asıl çıkış noktasının Avrupalılara Osmanlı kadınlarının ne kadar ilerlediğini harem kadınları tutsak eden bir şey olmadığını dile getirmek bunun dışında Avrupa modasını tanıtmak olduğunu açıklamıştır. Derginin ilk sayısında Avrupa modasına uygun giyimli iki kadın görseli yer almıştır. Bunun dışında feraceli ve yaşmaklı elinde şemsiyesi ile bir Osmanlı kadın görseli bulunmaktadır. Avrupa

modasını tanıtırken bir yandan da geleneksel giysili Osmanlı kadınlarına yer verilmesi geleneksel giyimin bu yıllarda hala devam ettiğini düşündürmüştür. İnci dergisinin ilk görseli Çizelge 4.19.'da yer verilmiştir. Görsel incelendiğinde kadının şık ve son modaya uygun olduğu dikkat çekmiştir. Siluette sadeleşme ve daralma bu dönemde de devam etmiş, iki parçadan oluşan etek ve ceket takımı başa takılan bandana, eldiven, aksesuar olarak dönem modasında sık kullanılan baston ve bunlara eşlik eden topuklu ayakkabı ile kombine edilmiştir. H siluet modelin ceketini kalçayı örtmektedir. Düz kapama olduğu varsayılan ceketin yakası bedenden çıkan röverli erkek yaka modeli olduğu tahmin edilmektedir. Kol düz takma olup, çan şeklinde genişlemekte ve dirseğin hafif yukarısında kalmaktadır. Alta giyilen etek ise düz dar model olarak dizin altında fakat bileği gösterecek açıklıktadır.

İkinci model analiz edildiğinde A siluet olduğu modelin dönemin modasının sadeliğini yine de koruduğu görülmüştür. İki parça olarak sunulan modele eteğin üzerine giyilen bolero ve kolsuz bir bluz eşlik etmiştir. Etek iki parçadan oluşmuştur, alt etek ve alt etekten daha kısa olan üzerine önü açık pililerden oluşan bir üst etek vardır. Eteğin etek ucuna doğru açılan ve diz hizasında biten bir model olduğu dikkat çekmiştir. 1922 yılında eteklerde ilk kısaltmaların görülmeye başlaması, Avrupa'da önde gelen modacıların bu akımı başlatmasıyla birlikte bu dönem içinde ne kadar etkili olduğu dergilere de yansımıştır. Dönemin önde gelen tasarımcılarından biri olan “Jean Patou kadınları üst üste giyilen kısıtlayıcı spor giyimden kurtardı ve toplum, çıplak bacakların üzerine giyilen kolsuz elbiseler sayesinde kamusal “soyunukluk” kavramıyla tanıştı. Bu dönemin diğer bir önemli tasarımcısı Chanel ile Patou erkeksi görünüm ve kombinezon elbisenin gevşek ve düşük belli görünümünden vurgulanan kalçalarda olduğu üste kolay oturan tenis elbisesine geçiş yapmıştır” (Fogg, 2014, s. 252).

Bu durumda dergideki görsellerin Fogg'un açıklamalarındaki yeni moda anlayışı ile örtüşmekte ve derginin Avrupa'daki yeni moda anlayışını Osmanlı kadınına tanıttığı görülmüştür. Tablodaki her iki modelinde bel hattının kalçaya doğru hafif düşürüldüğü Fogg'un açıklamalarını desteklemektedir. Osmanlı'nın son dönemlerinde artık kadın üzerindeki giyim baskısı azalmış, buda basına yansımış ve Avrupa modası neyi öne çıkarırsa Osmanlı kadınlarına sunulmuştur. Bu bacakların gösteren yeni moda ilk defa yayınlandığında çok tepki almış olabileceği tahmin edilse bile ilerleyen zamanlarda

Osmanlı kadının bu moda uydugu kaynaklardan elde edilen bilgiler dogrultusunda bilinmektedir. Geleneksel giyiminin etkisi zamanla kaybolmus ve yeni rejimin sundugu imkan ve ortamlar kadınların lehine olmus kadın Avrupalı hemcinslerle toplumda her alanda aynı koşullarda yer almaya başlamış ve erkeklerle konumu eşit hale gelmiştir. İnci dergisi görsellere atıf yaparak dönemin modası üzerine analizlerde bulunmuştur. Derginin yazarların Mahmut Ahmet İhsan “*Yeni Moda Cereyanları Etrafında*” başlıklı yazısında dönem modasını şöyle ifade etmiştir:

Modanın git gide her sınıf halkımıza sirayet ettiğine hiç şüphesiz Avrupa madamlarından daha sade, daha güzel telhis etmesini biliyorlar. Aldığımız bilgilere istinaden yukarıda belirttiğimiz modeller bugünün son modasını temsil ediyor. Kenarı berude, dantel peçeler, yollu ve yahut koyu renkte pötikare çarşaf lar Türk hanımlarının ihda ettiği iki güzel modeldir. Şişli, Kadıköy gibi semtlerimizde baston kullanmak bir moda şeklini alıyorsa da erkekleri taklit mahiyetini hayiz olmuş hanımlarımızın tarafına nakisa vermekten hali kalmıyor. Sık sık rast gelmeye başladığımız topuksuz iskarpinleri moda sırasına koymak istemiyoruz. Zira bu modayı Avrupa takip etmemekte mazurdur. Milli modellere hasr edeceğimiz bu shifemizitazyin için karilerimizin güzel buluşlarına ihtiyacımız vardır. Bize gönderecekleri yeni fikirleri memnuniyetle anlayışlı nazarlarına ibraz edeceğiz. (İnci, 1922, s. 15).

Mahmut Ahmet İhsan beyefendinin bu yazısından anlaşıldığı üzere dönemin modası tam olarak yansıtılmaya çalışılmıştır. Ayrıca elde edilen bilgiler dogrultusunda kadınların iki parçalı olan bu modellere çarşaf olarak nitelendirdiği görölmüştür. Kaynaklarda yer alan bilgilerde de 1920’li yıllara gelindiğinde artık çarşaf Avrupa’ya uyarlanmış ve iki parçaya bölünmüş zamanla daralarak yeni biçim almış ceket ve etek modeline dönüşmüş olduğu bilinmektedir. İkinci sayıda bulunan görsellere İnci dergisi “*Paris’te Moda*” başlığı altında yayınlamıştır. İncelenen görselde üç Avrupalı kadının sokakta son derece şık giysiler içinde gezdikleri görölmüştür. H siluet formunda ve beli düşük belden kesikli etek hafif açılımlıdır. Yaka oyuntulu sıfır yakadır, kol ise düz takma kısa koldur. 1920’li yıllarda Birinci Dünya Savaşının sona ermesi burhanlı dönemlerin geride kalması ile birlikte eğlence hayatı başlamış, kadınların Caz müzikle beraber dans ederken giydikleri giysi modellerinin rahat olması dikkat çekmiştir. Bu giysilere büyük şapkalar ve uzun kolyelerin eşlik etmesi ile yeni moda anlayışını da beraberinde getirmiştir ayrıca kaynaklarda bu moda “Flapper” modası olarak belirtilmiştir. Derginin ikinci sayıdaki görselde “Flapper Girl” tarzında giysi tasarımına yer verilmesi Osmanlı kadınına bu yeni modayı tanıtmak amacıyla olduğu düşünülmektedir.

Dergide ayrıca yeni moda baş bağlamalara yer verilmiş ve bununla ilgili “Yeni Moda Cereyanları Etrafında: Çarşaf Başlığı Saç Modelleri” başlığı altında şu ifadeler belirtilmiştir: İçten içe çıkamayacağımız mevzu hanımefendilerimiz, genç kızlarımız o kadar muhtelif şekillerde güzel başlıklar icat ediyorlar ki bunların arasından birini ayırmak pek müşkül. Türklerin bir şey ihtai edemediklerini eda eden kötü düşmanlarımız moda ihtidai hususunda hanımlarımızın muavaffakiyetini görsünler. Saç düzeltmek, baş yapmak öyle ince bir sanattır ki yalnız Türk hanımlarına vergidir. Uzak memleketlerdeki karilerimizden rica ederiz, bulundukları ecnebi diyarına Türk hanımlar...(İnci, 1922, s. 12).

Cumhuriyetten önce peçe ve çarşaf ile dışarı çıkabilen Türk kadınları çarşafı ve peçeyi çıkarınca onun yerine renk renk sıkma başlarla dolaşmaya başladılar ve bu moda İstanbul’dan tüm Anadolu’ya yayıldı. Özellikle şehirlerde yaşayan kadınlar tarafından benimsenen bu baş bağlama şeklinde, büyük bir kare şeklinde kesilen renk renk şifon, krep vb. ipek türü kumaşları alıp üçgen şekilde katladıktan sonra bir uç arkaya diğer iki uça önüne doğru getirildikten sonra önüne düşen iki uç arkadan dolandırılarak başın üzerinden geriye doğru çapraz şekilde yaparak uçlarını bağladılar. Arkadaki ucu alıp sağ omuzdan önüne doğru sarkıttılar. İsteyen bir tutam saçını çıkarttı, isteyen ise tümünü sakladı ancak o dönem için oldukça modern bir kadın görünümü sağlanmış oldu. (Tansuğ, 1998, s. 19, aktaran Koç ve Koca, 2009, s. 2199). Tansuğ’un ifadesi de dergide yayınlanan görselleri ve yazıları desteklemiştir.

Resim 4.21. “Yeni moda başlar”
(İnci Dergisi, 1922, s. 12)

Resim 4.21.’deki görseller ile yayınlanan yazılar doğrultusunda Osmanlı kadının artık başlarını Avrupalı kadınlar gibi açık olmasa da eski peçeli ve tamamen örtülen saçların açılmaya başlandığı ve daha modern tarzda bir baş bağlama stili oluşturdukları görülmüştür. Dönemin önde gelen kadın roman yazarlarından Halide Edib Adıvar’ın da aynı stilde saç bağladığı ve giysilerinin İnci dergisinde yayınlanan giysi modelleri ile benzerlik taşıması kaynaklar doğrultusunda bilinmektedir. Mert’ten alıntı yapan Durakpaşa, (2012, s. 128) “Osmanlı’nın bu modernleşme dönemine bakıldığında moda tarihi açısından verimli bir inceleme alanıdır. Böyle bir inceleme ile Müslüman Osmanlı kadınlarının Avrupa modasından nasıl etkilendikleri ve milli ekonominin tutumluluk gereklerine uygun milli çarşafı nasıl yarattıkları anlaşılmış olur.”

Tanımında aslında dönemin modasına bir yandan ayak uydurmaya çalışan Osmanlı kadının dini inançları gereği Avrupa modasını kendi toplumsal değerlerine ve inançlarına göre uyarlamış yeni bir baş bağlama ve iki parçalı çarşaf stilini ortaya çıkarmış olduklarını desteklemektedir.

Resim 4.22. a) Halide Edib, saç bağlama stili, b) Halide Edib, iki parçalı tayyörü
(Durakpaşa, 2012, s. 120, 138).

İkinci sayıda yayınlanan Ahmet İhsan beyin yazsında Biz İstanbullulara pek basit gelen bu eni çarşaf ve başlık modellerini bizden uzak olanlar daha iyi takdir edeceklerdir. Karilerimizde bilmeli derler ki Osmanlı kadının zerafeti çarşaf giymekteki maharetinden ileri gelir. Bazı yenilik iddiasına kapılan düşüncesizlerin dediği gibi çarşafı bırakıp manto ve kap kabul edecek olursak Türk kadını bu müstesna tarafını ilebet kaybedecek olacaktır. (İnci, 1922, s. 12).

Dergide savaşın bitmesi Osmanlı devletinin artık sonlanmasına yakın zaman olması ve yeni rejime adım adım ilerlenmesine karşın hala kadın giyimine yönelik tartışmaların yaşandığı bilgisine yer verilmiştir. Hala bu konuda bir netliğin olmadığı kadınların zamanla bu moda giysilere kendi istekleri ve ortamın da buna izin vermesi ile özgürleşmeleri neticesinde Osmanlı kadını modayı takip ederek kendi modasını oluşturacağı ilerleyen yıllarda ortaya çıkacaktır. Üçüncü sayıda iki görsel yer almıştır. İlk görsel incelendiğinde; H silüet formunda ve kalçaya düşürülmüş bel hattından etek ucuna ve bele doğru büzgülerin olduğu sade bir model olduğu görülmüştür. Modelin etek boyu bileklerin hafif yukarısında bitmektedir. Yakası kayık yaka olup kesik ve şeritlerle süslenmiştir. Düz takma kısa kol hafif açılımlı olup kol ucunda ve yakada farklı kumaştan kullanılan şeritler bulunmaktadır. Giysinin baston, topuklu ayakkabı ve yeni moda saç bağlama stiline uygun bağlanan eşarpla tamamlanmış olduğu görülmüştür.

Üçüncü sayının diğer modeli de aynı şekilde dönemin modasına uygun bel hattı kalça hizasına doğru düşürülmüş, kesikli bel hattın üst ve alt kısmına büzgüler verilmiş ve etek ucuna doğru hafif açılım yapılmıştır. Giysi modelinde kayık yaka ve kısa takma kol kullanılmıştır. Giysi tamamlayıcısı olarak şemsiye, eşarp ile bağlanan yeni moda saç stili ve topuklu ayakkabılar eşlik etmiştir. Dördüncü sayıda da iki model yayınlanmıştır. Bu modellerden birincisi analiz edildiğinde A silüet formu, bedenden çıkan şal yakası kürklü kış aylarında giyilen bir dış giyim olduğu görülmüştür. Giysi modelinin kalçaya düşürülen bel hattından etek ucuna doğru büzgü verildiği görülmüştür. Etek boyu bilekleri göstermektedir. Düz takma bol kollu ve kol boyu dirsek aşağısında olup bileği göstermektedir. Giysi saça bağlanan eşarp ile tamamlanmaktadır. Bu modellere ilişkin derginin dördüncü sayısında yayınlanan yazı ise şu şekildedir:

Sonbaharın gelişi ile beraber jarse çarşaf, yeldirmeler yavaş yavaş ortadan kalkmaya başladı. Adalardan çıkıp gelen zarif kadınlar sonbahar elbiselerini tedarik etmek için Beyoğlu'nun mağazalarına şıtap ediyorlar. Hamiyetlerinden hiç şüphe etmediğimiz hanımefendilerimize İstanbul cihetinin ticarethanelerini tavsiye etmeyi bir vazife addediyoruz. Kış tedarrikat münasebetiyle bütün ailelerin sarf etmesi lazım. Aynı zamanda hanımlarımız pahalı piyasasından uzaklaşmak kendi iktisatlarına hizmet etmiş olurlar. Bugün Beyoğlu'nun mevcut bütün mevsim levazımı aynıyla İstanbul mağazalarında mevcuttur. (İnci, 1922, s. 10).

Derginin bu yazısında anlaşılaacağı üzere sonbahara girilirken Avrupa modası kadın giysileri tanıtılmış ve bu giysilerin nerelerden tehimin edileceği belirtilmiş, ayrıca fiyatlar konusunda bilgi verilmiştir.

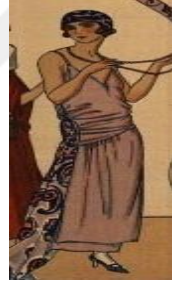
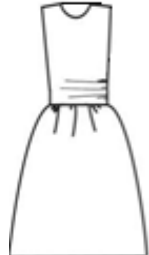
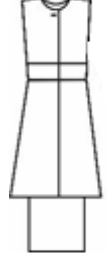
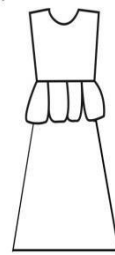
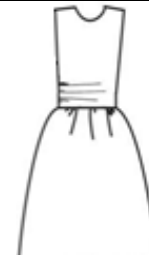
1918'de Rus harbi sırasında gemilerle İstanbul Boğazına ve Çanakkale açıklarına sığınan Beyaz Ruslar izinler çıkana kadar gemilerin içerisinde 15-20 gün beklediler. Gemilerin içerisinde zor günler yaşayan Ruslar hastalandılar ve yıkanamadıklarından bitlendiler. Gerekli izinler alındıktan sonra İstanbul'a ayak basar basmaz karantinaya alındılar ve kadın erkek hepsinin saçları tamamen kesildi. Başları saçsız kalan kadınlar bulduğu kumaşları başlarına türban gibi çok hoş bir biçimde sıkıca sararak dolaşmaya başladılar. Kısa sürede İstanbul yaşamına karıştılar. Bu baş bağlama biçimini gören İstanbul sosyetesine kadınları üzerlerindeki çarşaf, peçelerin yerine başlarını Rus kadınları gibi kapatmaya başladılar. (Tansuğ, 1998, s. 19, aktaran Koç ve Koca, 2009, 2199).

Genel olarak 1922 yılında yayınlanan 1-4 sayılarında İnci dergisinde son moda Avrupa giysi modellerine yer verildiği ve bunlara ilişkin bilgilerin de bulunduğu görülmüştür. Giysilerin çoğu H silüet, bel hatları kalçaya doğru düşük, iki parçalı kol ve etek

boylarının kısa olarak kullanıldığı, süsleme olarak giysilerde büzgü ya da kesiklerin tercih edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca dönemin ön plana çıkan dikkat çekici yenilik ise bugüne kadar kadınların saçlarını hep kapatmalarına karşın Osmanlı kadının yeni baş bağlama modelleri oluşturdukları görülmüş ve dergide buna sıkça yer verilmiştir.

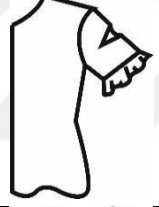
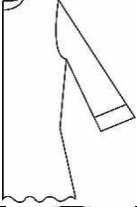
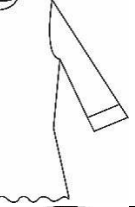
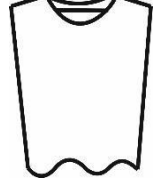
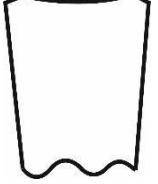
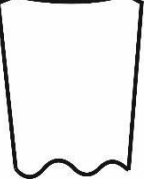
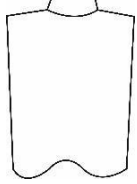

Çizelge 4.20. İnci dergisinin 1923 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası siluet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Dergi adı:		İnci	Yıl:1923	Sayı: 4-7	TEMALAR	
4-7 Sayılarındaki Avrupalı Kadın Giysi Modası Görselleri						
KODLAR						
		Resim 4.20. (a) 4.sayı	Resim 4.20. (b) 7.sayı	Resim 4.20. (c) 7.sayı	Resim 4.20. (d) 7.sayı	Resim 4.20. (e) 7.sayı
						
KODLAR	Siluet (Ön):					
	Siluet (Arka):					

A-Siluet

Çizelge 4.20. (devam) İnci dergisinin 1923 yılında yayınlanan 4-7 sayılarındaki Avrupa kadın giyim modası silüet-kol-yaka-süsleme özellikleri

Kol:							Düz takma büzgülü kol modelleri
Yaka:							Beden üzerinde şekil verilen oyuntulu yaka modelleri
Süsleme:	Yan dikişten sağdan solan drapaler hemen bel hattında itibaren keşiğe kadar kullanılmıştır. Kesik altından etek ucuna doğru büzgüler bulunmaktadır.	Kol ucunda fırır, kesik bel hattından etek ucuna doğru büzgü yer alırken yan dikiş hattında bel hattından etek ucuna doğru sarkan volan parça kullanılmıştır.	Omuz başlarında kurdele kullanılmıştır. Düşürülen bel hattındaki kesikten çıkan pililerin bazıları katlanarak keşiğin içine tutturulmuştur. vardır. Etek de de pililer kullanılmıştır.	Bedenin bel hattında sağdan sola doğru ve bel hattından etek ucuna doğru büzgüler verilmiştir. İki kat Eteğin iki katı güllerle süslenmiştir.	Yaka, kol ve bel hattından etek ucuna üçgen kesikler verilmiştir.	Bedende omuzdan bele kadar inen şeritler vardır. Belden etek ucuna büzgüler verilmiştir.	Büzgü

Çizelge 4.20.'de İnci dergisine ait 4-7 sayılarının görselleri bulunmaktadır. İnci dergisinin dördüncü sayısının ikinci görselinde Avrupa'da hızla yayılan “Flapper” modasının yansımalarını taşıyan bir giysi olduğu görülmüştür. H silüet giysinin, bel hattı kalçaya doğru düşürülmüş ve verev bir kesik bedeni ikiye bölmüştür. Kesiğin hemen üst kısmından sağ yan dikiş hattından sola doğru drapeler bulunmaktadır. Kesiğin altından etek ucuna büzgüler verilmiş, etek boyu yine bileğin hafif yukarısında bitmiştir. Askılı giysi modelinin yakası ise derin dekolteli oyuntulu sıfır yakadır. Giysi uzun inci kolye, topuklu ayakkabı ve yeni moda saç bağı ile tamamlanmıştır. Derginin yedinci sayısında 5 görsel olduğu tespit edilmiştir. İlk üç görselin gelin ve düğün elbiseleri olduğu dergide belirtilmiştir.

Birinci görsel incelendiğinde gündelik hayatta giyilen H silüet formu dışına çıkılmış bir düğün giysisi olduğu belirtilen elbise A silüet formundadır, modelin yine bel hattı kalçaya doğru düşük, bel hattında kullanılan kesiğin altında ve üstünde büzgü yer almakta, sağ yan dikişten volan parçası etek ucuna doğru sarkıtılmış, oyuntulu sıfır yaka, kullanılan takma kolda hemen kolun omuza yakın yerinde V kesik bulunmakta ve kol ucunda firfir vardır. Bel hattındaki kesik ve volan parçasının kenarlarında aynı şekilde firfir kullanılmış olup volanın başlangıç yeri bel hattındaki kesiğin sağ kenarı dekoratif gül ile süslenmiştir. Giysi, bukleler verilen kısa saç modeli, topuklu ayakkabı ve yelpaze ile tamamlanmıştır. İkinci düğün giysisi analiz edildiğinde, H silüet formunda ancak etek kısmının biraz kabarık olduğu görülmüştür. Kayık yaka kullanılmış ve yakanın sağ omuz başına kurdele ile süsleme yapılmıştır. Sıfır kollu bir modeldir. Bel hattı düşürülmüş ve bu hat üzerinde bir kesik kullanılmıştır. Üst beden kısmı oldukça bol ve dökümlüdür. Etek kısmı ise pilili olup bazı pililerin katlanarak bel hattındaki kesiğe tutturulduğu görülmüştür. Sağdan sola ayrılmış kısa saçın yanlarına bukleler verilmiştir. Giysi topuklu ayakkabı ile tamamlamıştır. Son düğün giysisi incelendiğinde A silüet formunda modelin kayık yaka, kısa kollu, ve kalçaya düşürülmüş bel hattında yine kesik kullanılmıştır. Üst beden bol ve dökümlüdür. Etek üstten büzgülü ve iki kat olarak tasarlanmış, katlar dekoratif güllerle süslenmiştir. Aynı süsleme yakadan çıkan askılarda da görülmüştür. Giysi dirseğe kadar uzanan eldivenler ve topuklu ayakkabılarla tamamlanmış, saçlar yeni moda saç sitiline uygun yapılmıştır. Bu üç görsele ilişkin “*Son Moda Numuneleri: Gelin ve Düğün Elbiseleri*” başlığında dergide şu bilgiler verilmiştir: “---imzası günü yaklaştıkça düğün

hazırlıkları da çoğaldı. Sevgili karilerimize bu münasebetle Avrupa moda mecmualarından iktibas ettiğimiz düğün ve gelin elbiselerini, modellerini takdim ediyoruz” (İnci, 1922, s.?). Tercüme edilen metinde gelinlik modası anlatılmıştır. Bununla birlikte son moda gelinlik modellerine yer verildiği ilk defa İnci dergisinde rastlanmıştır.

“II. Abdülhamit’in kızı Naime Sultan’ın Kemalettin Paşa ile Evliliğinden 1901’de dünyaya gelen kızı Adile Hanım Sultan, Seyfettin Efendinin oğlu Şevket Efendi ile evlendiği 1917 yılında, tamamen Avrupa etkisi ile dikilmiş beyaz bir gelinlik giymiştir. Başında o yıllarda Avrupa’da aynı biçimde kullanılan beyaz bir duvak, üzerinde elmas ve pırlantalarla süslü bir taç bulunmaktadır. Gelinlik modeli ve takılarıyla 20. Yüzyılın başında, Avrupa modasının etkisinde bir giyim tarzını tüm özellikleriyle yansıtmaktadır” (Çağman, 1993, s. 257, aktaran Koç ve Koca, 2009, s. 2188). İfadeleri dönemin Batılılaşma hareketlerinden Osmanlı kadının ne kadar etkilendiğinin bir kanıtı olarak alınabilir hatta en önemli özel günlerden biri olan düğün ve gelin giysilerinin de bu durumdan etkilendiği, İnci dergisinde “Düğün ve Gelin Elbiseleri” başlıklı yazıda ve verilen modellerde bu etkinin olduğu görülmüştür.

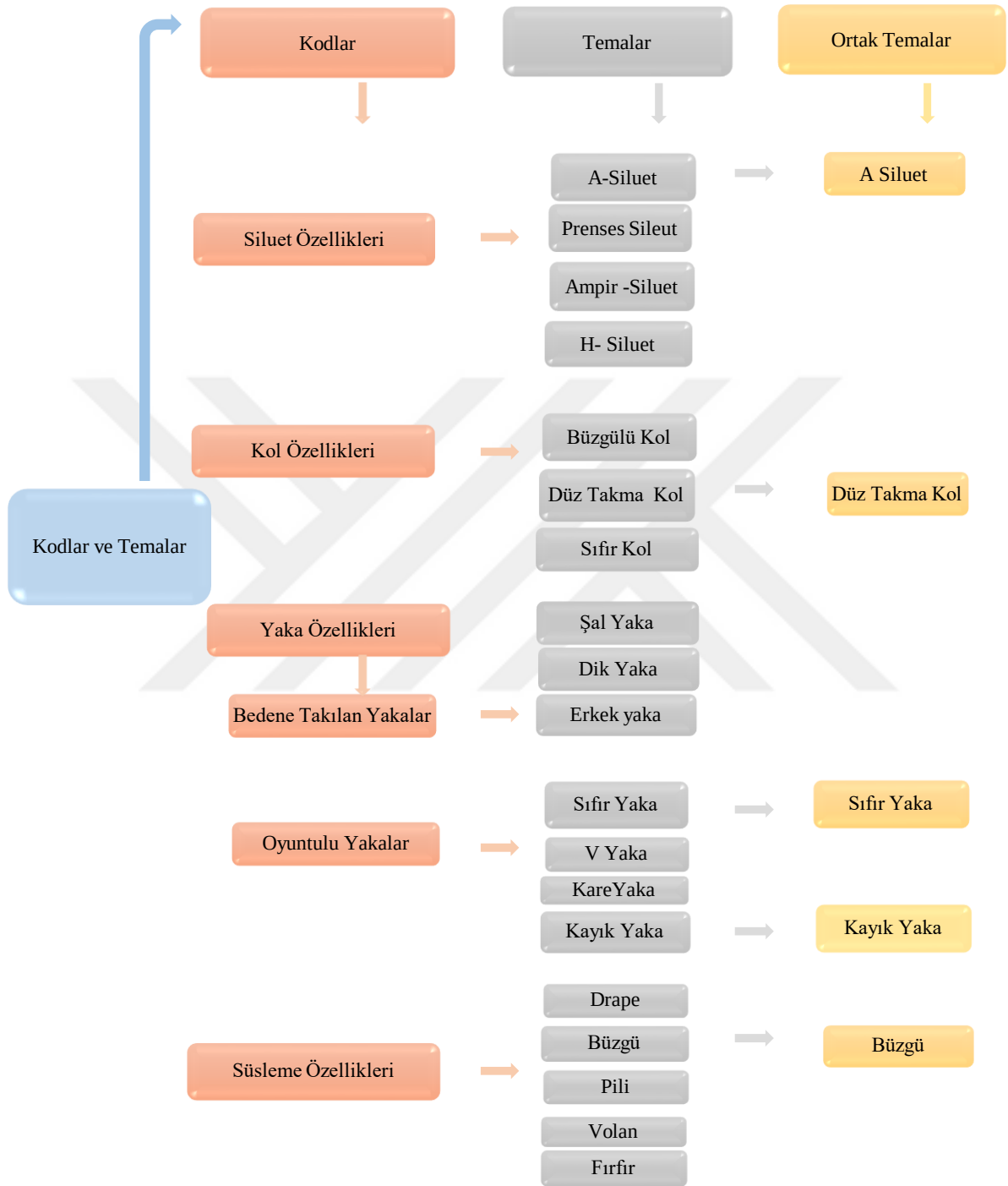
Yedinci sayıda “Yazlık Elbiseler” hakkındaki yazı şöyledir: Moda Defterinden Bir Sahife” bu yaz nasıl elbise giyinmelidir? Yazlık Elbise, yaz gelmeden kışın ortasında yazlık elbiseleri düşünmek suyu görmeden paçaları sıvamak gibidir. Fakat Avrupa’nın moda mecmuaları şimdiden karelerine yazlık elbise modelleri beğendirmek ile meşgul olurlar. Bu modellerin ikisini sahifemize naklederek iktiğa diyoruz. Yalnız şunu söyleyelim ki “markizet”(çiçek desenli çok ince dokunmuş pamuklu kumaş) bu sene dahi hükmünü ecr edecektir. Fialhakika düz veya renkli yeni çiçekli mekizetler bu senenin en ucuz ve zarif elbiseleri olarak avdet edecektir.”Bunun dışındadergide terzi reklamları da yer almıştır: “Beyoğlu’nda cadde-Kabir’de mevsuf sefarethanesi karşısında numera 350 telefon Beyoğlu 2299. En son moda kostüm... Karabüklü kumaşlar, pek geniş ipekliler Hüsnü Beyin tahtı nezaretinde şık ve zarif kostümler, paltolar izhar edilmektedir. Galata sarayında...karşısında numara 237 İstanbul Beyoğlu’nun en nefis en müstesna mağazası... en zarif ve en şık her nevi eşya tedariki için Selanik müracaat ediniz. Yazlık pek çok eşya celp edilmiş her gün yenileri vücut etmekte bulunmuştur. Fanila, çorap ve çamaşır takımları, resmi ceketler, ipekli, yünlü ve fantezi kumaşlar, lavanta, sabun ve kolonya suları;kadın, erkek ve çocuk kunduruları, seyahat ve spor eşyası, fotoğraf alet, edevat ve teferruatı, vs.(İnci, 1922, s.?).

Derginin bu sayısında verilen modaya ilişkin reklamlarda kadınların yeni moda kumaş, aksesuar ve giysilere nasıl ve nereden temin edeceklerine ilişkin bilgiler verildiği görülmüştür. Yedinci sayının beşinci ve altıncı modellerin sokak giysisi olduğu tespit

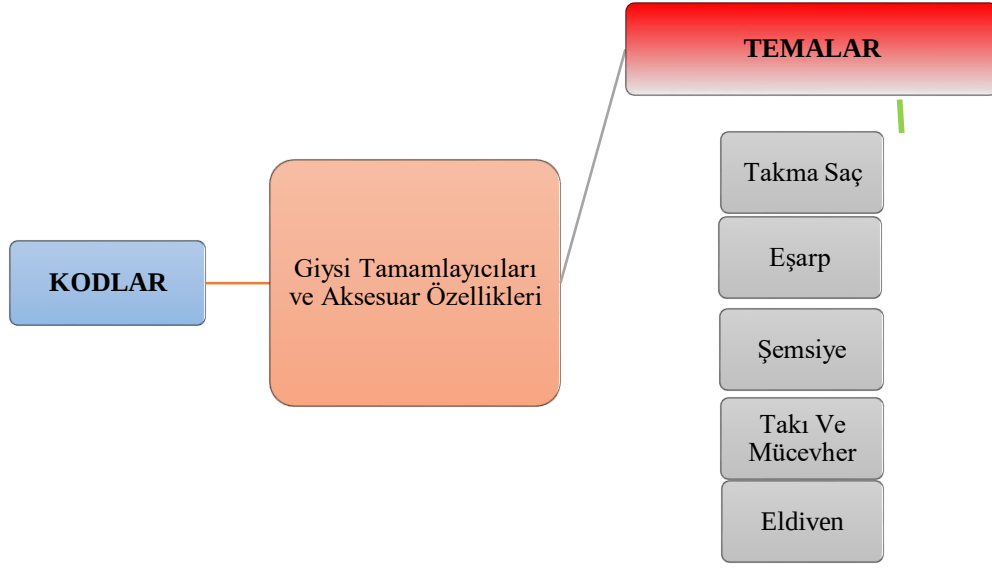
edilmiştir. Bu görsellerin altında verilen yazı şu şekildedir: “İlkbahar Tuvaletleri” *kışın yavaş yavaş zail olduğu ve ilkbaharın bütün letafetiyle avdet ettiği bir ayda kalın kumaşlar yerlerini jarselere terk etmeye başlamıştır*”(İnci,1922, s.?). Metnin çevirisinden de anlaşılacağı üzere sokağa çıkılırken giyilen giysi modellerini tasvir edip görsellerine yer verilmiştir. Kumaş olarak jarse kullanıldığı bilgisi doğrultusunda havaların ılık olduğu zamanlarda tercih edilen ve o dönemin moda olduğu bir kumaş türü olarak yorum yapılabilir. Beşinci görseldeki kadının üzerinde iki parçadan oluşan bir giysi bulunmaktadır. Üste giyilen giysinin A siluet formunda bir manto ya da uzun ceket olduğu görülmekte, uzunluğu dize kadar ve bel hattı yine düşüktür belde kemer kullanılmıştır. Manto düz kapamalı, bedene takılan dik yakalı ve İspanyol kol biçiminde bileğe kadar uzanan takma kolludur. Süsleme olarak yakada, kol ve bel hattından aşağı doğru farklı kumaşlarla yapılan üçgen şeklinde kesikler bulunmaktadır. Etek ise düz dar bir modelde ve uzunluğu bileğin hemen yukarısında bitmiştir. Son moda eşarp bağlama stili ile topuklu ayakkabılara eşlik eden kemer ile dış giysi tamamlanmıştır. Aynı şekilde diğer modelde bir sokak giysisi olup, A siluet formunda, bedenden çıkan dik yaka, bileğe kadar uzanan İspanyol kol uçlarında oldukça kalın farklı bir kumaştan şeritlerle süslenmiştir. Modelin kalça hattına düşürülen bel kesiklidir. Omuzdan gelen kuplarda farklı kumaştan şeritler ile tıpkı koldaki gibi süsleme yapılmıştır. Kupların kesikle birleştiği yerde aplike cepler vardır. Etek üstten büzgülü ve yine uzunluğu bileğin hemen yukarısında bitmiştir. Eşarp ve topuklu ayakkabı giysi tamamlayıcıları olarak kullanılmıştır.

Genel olarak Çizelge 4.20.’de yer alan görsellerdeki kadın giyiminin Avrupa modasını yansıtan modeller olduğu görülmüştür. Modellerin geneli A siluet özelliği taşıırken hepsinin bel hatlarının kalçaya doğru düşük ve belden kesikli oldukları bununla birlikte eteklerin de üstten büzgülü olduğu gözlemlenmiştir. Yaka özellikleri genelde oyuntulu yaka özelliği olup sıfır yaka ya da kayık kaya olduğu görülmüştür. Kollar ya askılı ya da kısa takma kol olarak tercih edildiği tespit edilmiştir. Süsleme olarak farklı kumaşlardan uygulanan kesikler, büzgüler ve şeritler kullanılmıştır. Giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özellikleri ise yine uzun kolyeler, takma saçlar, saça bağlanan, eldivenler eşarplar, şemsiyeler ve topuklu ayakkabılardır. Kumaş/reng özellikleri, jarse, dantel, pamuklu ve yünlü kumaşlar, renk olarak koyu tonlar kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Genel olarak İnci dergisinin 1-7 sayıları arasında

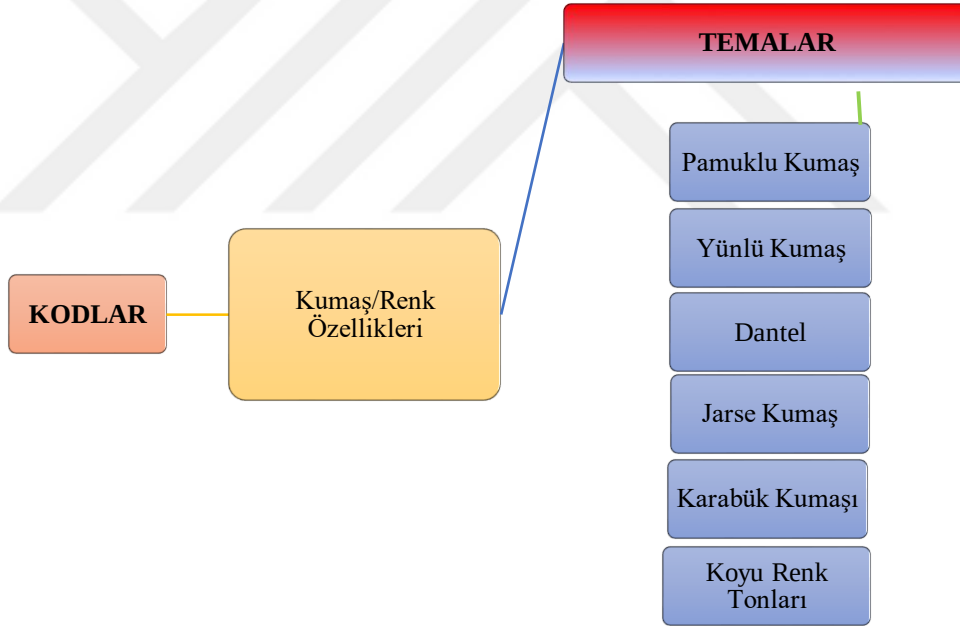
incelenen tüm görsellerde A siluet formlara, takma kola, kayık yaka ya da sıfır yakaya, büzgü ve şeritli süslemelere, saça bağlanan eşarplara ve uzun kolyelere rastlanmıştır.

Şekil 4.12. İnci dergisi 1-7 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

Şekil 4.13. İnci dergisi 1-7 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kadın giysi tamamlayıcıları ve aksesuar özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

Şekil 4.14. İnci dergisi 1-7 sayıları arasında yer alan Avrupa modası kumaş/ renk özelliklerine ilişkin kodlara göre temalar

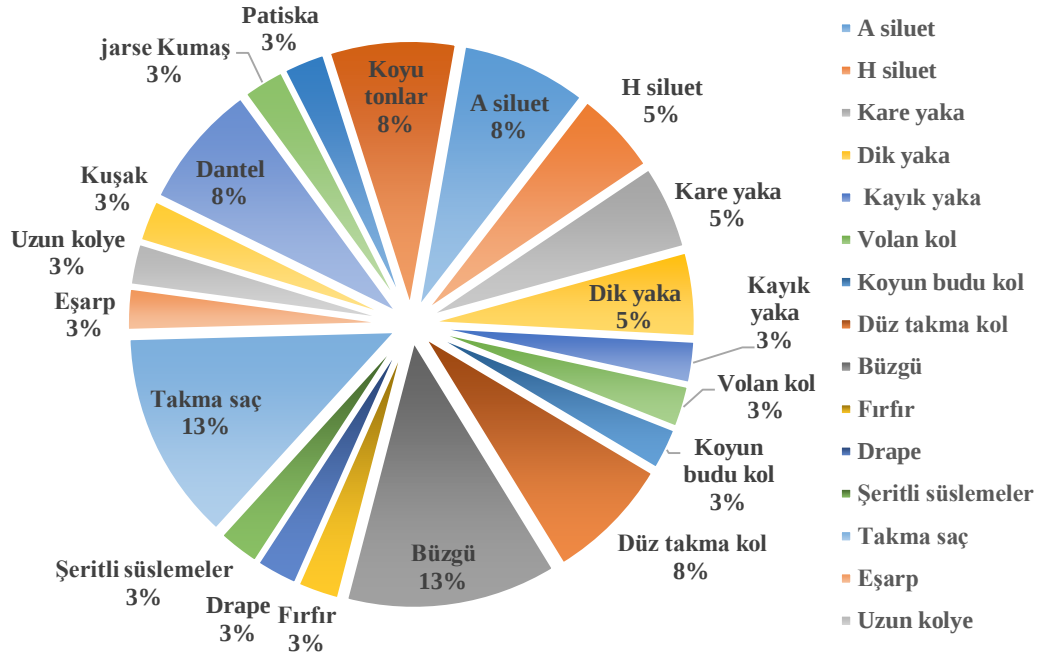
Çizelge 4.21. Dergilerdeki Avrupa modası kadın giysilerinin genel tematik özellikleri

Dergiler	Mehasin 1906-1907	Demet 1907	Kadınlık 1912	Hanımlar Âlemi 1914	İnci 1922-1923
Kodların oluşturduğu temalar	Siluet özellikleri				
	Kol özellikleri				
	Yaka özellikleri				
	Süsleme Özellikleri				
	Aksesuar Özellikleri				
	Kumaş/reng özellikleri				
	Büzgü ve fırfır	Büzgü	Büzgü	Büzgü ve drape	Büzgü ve şeritli süsleme
	Takma saç	Takma Saç- cilt Bakımı	Takma saç ve bakımı	Kuşak	Uzun kolye ve eşarp
	Dantel Koyu tonlar	-	Patiska ve koyu tonlar	-	Jarse kumaş, koyu tonlar

Çizelge 4.21.'de araştırma kapsamında incelenmiş tüm dergilerdeki Avrupa modası kadın giysilerinin genel tematik özellikleri görsel olarak gösterilmiştir. Genel olarak dergilerin tamamındaki siluet, süsleme, aksesuar ve kumaş-renk özelliklerinin Avrupa kadın modasını yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. 1906-1907 II. Meşrutiyet döneminin ilk yıllarında yayınlanan Mehasin ve Demet dergilerinin siluet özelliklerinin benzer olduğu görülmüştür. A siluet, koyun budu kol ve büzgülü takma kol, oyuntulu yaka formları ve dik yaka, dantel kumaşlar ile abartılı büzgüler ve fırfırlar tüm giysi modellerinde bulunmaktadır.

Görseller incelendiğinde kaynaklardan da elde edilen bilgiler doğrultusunda dönem kadın modası ile aynı olduğu desteklenmektedir. 1912-1914 arasındaki yılların savaş

dönemine denk gelmesi ve ekonomik kısıtlamaların yaşanması ile kadın modasında sadeleşmeler yaşandığı hem kaynaklardan hem de bu yıllarda yayınlanan Kadınlık ve Hanımlar Âlemi dergilerindeki kadın modasına ait görsellerden bilinmektedir. H silüet formlar, oyuntulu yaka formları, büzgülü kol ve sade süslemeler her iki dergideki modellerin ortak noktaları olmuştur. Bu dönemde koyu tonların ve daha ucuz kumaşlardan dikilen elbiselerin olduğu tercüme edilen metinlerde yer almaktadır. 1920’li yıllara geçildiğinde kadın modası tamamen değişmiş, en radikal değişim ise kadınların etek boylarındaki kısaltmalar olmuştur. Bu dönem modasında kaynaklardan ulaşılan bilgilerde bel hattının kalça hattına kadar düşürüldüğü, eteklerin bileklerin yukarısında hatta diz hattına kadar kısaltıldığı bilinmektedir. İnci dergisi II. Meşrutiyet döneminin son yıllarında yayınlanmış ve Avrupa kadın modasını tanıtan önemli bir kadın dergisi olmuştur. A silüet formu, bel hattı kalça hattına düşmüş, kayık yaka, takma kol ve kolsuz modeller ile dönem modası aynen birebir yansıtılmıştır. Bununla birlikte dönemin Osmanlı kadınlarının başlarını artık yeni moda baş bağlama stili ile bağladıkları görülmüş, dergide baş bağlama tarzlarına ilişkin görseller ve bilgiler verilmiştir. Eşarp ile saç hafif gösteren değişik modellerde baş bağlamalar, uzun inci kolyeler ve şemsiyeler dönem modasının önemli aksesuarları olmuştur.

Şekil 4.15. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Âlemi-İnci dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın giysilerinin genel tematik özelliklerine ilişkin Yüzdelik Dağılımı

Dergilerin Avrupa modası kadın giysilerinin genel tematik özelliklerine ilişkin yüzdeliklerinin gösterildiği Şekil 4.15.'de görüldüğü üzere kadın giysilerinin tasarım özelliklerinde %8'lik dilimle A silüet yoğunluk göstermiş, %5'i kare yaka ve %3'ü kayık yaka gibi beden üzerinde şekil verilerek oluşturulan oyuntulu yaka olduğu belirlenirken giysilerin % 5'inde bedene takılan dik yaka kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Düz takma kol % 8 oranında en sık kol olarak yer alırken; % 13' lük dilimle büzgü süsleme olarak kullanıldığı belirlenmiş olup, giysilerin % 8'inde koyu tonlu renkler ve dantel kumaşlar tercih edildiği tespit edilmiştir.

Alt amaç 5: II. Meşrutiyet döneminde yayınlanan kadın dergilerindeki kadın giyim modasının Osmanlı kadınının giyim tarzına yansımaları nasıldır?

Araştırma kapsamına alınan Mehasin, Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinde yer alan görseller ve tercüme edilen metinler ile Osmanlı II. Meşrutiyet döneminden Cumhuriyetin ilanına kadar geçen süreçte dergilerdeki Avrupa kadın giysi modasının yansımaları incelenmiştir. İncelenen dergilerde Avrupa kadın giyim modasının her açıdan ele alınarak saç-güzellik, aksesuar, iç giyim, kalıp ve dikiş gibi modayı kapsayan birçok konuya yer verildiği tespit edilmiştir. Avrupalı kadın imajının Osmanlı kadınına tanıtılmaya, hatta teşvik edilmeye çalışıldığı gerek görsellerden gerekse metinlerden elde edilen bilgilerde tespit edilmiştir. II. Meşrutiyet döneminin kadınlar açısından en önemli özelliğinin basının özgürleşmesi ile birlikte kadına yönelik birçok yayının ortaya çıkması olduğu söylenebilir.

Osmanlı kadınına tanınan haklar ve çalışma koşullarının erkekler ile eşit hale getirilmesi ile Osmanlı kadını okumaya, kendini geliştirmeye, geleneksel giyiminden koparak Avrupalı kadın gibi giyinmeye özen gösterdiği, her alanda Avrupa modasını takip etmeye başladığı hem incelenen dergilerden hem de birçok kaynaktan anlaşılmaktadır. Osmanlı toplumsal yaşamının halk ve saray olarak iki açıdan ele alındığı düşünüldüğünde, kadınların giyim tarzlarındaki Avrupalılaşmaya yönelik değişimlerin öncelikle saraydan başlayıp daha sonra halk arasında yayılmaya başlaması doğal bir sonuçtur. Yapılan araştırma sonucunda ulaşılan bulgular bu yorumu desteklemektedir. Çizelge 4.22.' de II. Meşrutiyet dönemi padişah eşleri ve sultanların Avrupalı kadın giysileri içerisindeki resimleri ile araştırma kapsamındaki dergilerdeki kadın görselleri karşılaştırıldığında bu durum açıkça görülebilmektedir.

Çizelge 4.22. II. Meşrutiyet dönemi sultanların giyim tarzlarından örnekler

			
Resim 4.22. (a) Şadiye Sultan (Kırpık, 2012, s. 25)	Resim 4.22 (b) V. Murad'ın kızı Fehime Sultan (Kırpık, 2012, s. 41)	Resim 4.22 (c) II. Abdülhamid'in torunu Nemika sultan (Kırpık, 2012, s. 59)	Resim 4.22. (d) II. Abdülhamid'in kız kardeşi Seniha Sultan (Kırpık, 2012, s. 61)
			
Resim 4.22. (e) Abdülmecid'in kızı Mediha Sultan (Kırpık, 2012, s. 270)	Resim 4.22. (f) V. Murad'ın kızı Fatma Sultan (Kırpık, 2012, s. 204)	Resim 4.22.(g) Sabiha Sultan ve eşi Şehzade Ömer Faruk (Kırpık, 2012, s. 182)	Resim 4.22.(h) Şehzade İbrahim ve Eşi (Kırpık, 2012, s. 84)
			
Resim 4.22. (ı) Şehzade Süleyman'ın kızı Naciye Sultan ve Eşi Enver Paşa (Kırpık, 2012, s.66)	Resim 4.22. (i) Abdülmecid Efendi ve Ailesi (Hülagü, 2016, s. 73)	Resim 4.22.(j) Fatma Ulviye Sultan (Hülagü, 2016, s. 48)	

II. Meşrutiyet dönemi Batılılaşma hareketlerinin başta sultanlar olmak üzere İstanbul'daki yüksek statülü ve eğitilmiş kadınların özellikle dış görünüşlerinde farklılık yarattığı yukarıdaki tabloda yer alan görsellerde tespit edilmiştir. Çizelge 4. 22.'de ilk görsel de yer alan II. Abdülhamid'in kızı Şadiye Sultan'ın fotoğrafı incelendiğinde, Avrupa modasının etkisini taşıdığı dikkat çekmektedir. Şadiye Sultan dönemin Avrupa modasının önemli aksesuarı olan ve II. Meşrutiyet dönemi dergilerinde sık olarak rastlanılan “saç tuvaleti” olarak adlandırılan saç tarzını yansıttığı görülmektedir. Ayrıca giysi bakımından da geleneksel Osmanlı kadın giyim tarzının olmadığı net olarak anlaşılmaktadır. Dergilerdeki giysi özelliklerinde en sık kullanılan yaka modeli olarak oyuntulu V yakanın bu giysi tarzında da kullanıldığı tespit edilmiştir.

İkinci görselde yer alan II. Meşrutiyet dönemine denk gelen V. Murad'ın kızı olan Fehime Sultan'ın giysi özellikleri incelendiğinde, dantel kumaştan dikilen bele oturan, bilek uzunluğundaki elbisenin etek bölümünde kat kat firfir kullanılmış olduğu belirlenmiştir. Elbisenin yakası dönemin dergilerinde de görülen beden üzerinde şekillendirilen oyuntulu sıfır yaka formu olarak tasarlanmıştır. Dönemin modasında en sık kullanılan kol formlarından volanlı kol kullanılmıştır. Aksesuar olarak yine dönemin dergilerinde sık olarak rastladığımız eldiven tercih edilmiştir. Ayrıca Avrupalı kadınların saç tarzları ile benzerlik taşımaktadır.

Üçüncü görselde II. Abdülhamid'in torunu Nemika Sultan'ın fotoğrafı bulunmaktadır. Bu fotoğraf incelendiğinde, dönemin kadın dergilerinde yer alan Avrupa kadınların giyim ve saç tarzlarına olan benzerliği dikkat çekmektedir. Nemika Sultan'ın elbise modelinde dergilerde en sık görülen ve Avrupalı kadınların giyimlerinde kullanılan dantel, saten ve şifon kumaş kullanılmış, bedene oturan A silüet formundaki elbise modelinin etekleri firfir ile süslenmiştir. Elbise ile hemen hemen aynı uzunlukta, önden açık, dirsek hizasında biten takma kollu bir ceket ile kombine edilmiş ve dergilerdeki Avrupa modası kadın giyim özellikleri ile benzerlik taşımaktadır. Ayrıca yelpazenin aksesuar olarak tercih edildiği, aynı zamanda saç süslemesinde tüy ve taç kullanılmıştır. İncelenen dördüncü görselde II. Abdülhamid'in kız kardeşi Seniha Sultan'ın giyimi net olarak belli olmasa da giysi modelinin Avrupa modası kadın giyim özelliklerini yansıttığı düşünülmektedir.

Saç tarzının dergilerdeki Avrupa kadın görsellerinin saç tarzları ile benzerlik gösterdiği görülmüştür. Beşinci görseldeki Abdülmcid'in kızı Mediha Sultan'ın fotoğrafı incelendiğinde; Mehasin dergisinde adı geçen prenses modeline benzeyen elbise giydiği belirlenmiştir. Prensес elbisesinin bedene oturan, belden etek ucuna doğru kabarık bir şekilde açılan ve uzun kuyruklu bir elbise modeli olduğu tespit edilmiştir. Bu modelde dantel kumaş kullanıldığı düşünülmektedir. Elbisenin yakası bedene takılan dik yaka olup, takma kol bileğe kadar uzun ve dardır. Mediha Sultan'ın saç tarzı diğer sultanlar gibi Avrupa modasına uygun olarak tasarlanmıştır. Elbiseye aksesuar olarak ise değerli mücevherler eşlik etmiştir. Bu fotoğrafta Mediha Sultan'ın elinde tuttuğu çiçeğin gelin çiçeği olabileceği tahmini yürütüldüğünde aynı zamanda bir gelinlik olma ihtimali de düşünülmektedir. Altıncı görsel incelendiğinde, kaynaklardan elde edilen bilgilere göre bu fotoğrafın V. Murad'ın kızı Fatma Sultan'a ait olduğu bilinmektedir. Fatma Sultan'ın başına aksesuar olarak takmış olduğu tacın, Avrupalı kraliçe ve prenseslerin taktığı taçlar ile benzerlik taşımaktadır. Giysi tarzı fotoğrafta belirli olmamasından dolayı yine de dönemin diğer sultanların giysi tarzları göz önünde tutulduğunda ve Avrupa tarzı başına takılan tacından dolayı giyim tarzının da Avrupa modası tarzında olabileceği yorumu yapılabilmektedir.

Yedinci görsel incelendiğinde son Osmanlı Padişahı Vahdettin'in kızı Sabiha Sultan eşi ile birlikte çekildiği bu fotoğrafın 20. yüzyılın ortalarına doğru olduğu düşünülmektedir. Görsel incelendiğinde bu elbise modelinin bir gelinlik modeli olduğu tespit edilmiştir. Yaka açıklığı derin olmamakla birlikte oyuntulu yaka formunda bir V yaka olduğu tahmin edilmektedir. Kol boyunun bileğe kadar uzun ve normal genişliktedir. 1920'lerin modasını yansıtan gelinliğin etek boyunun bileği gösterecek kadar uzunlukta olduğu dikkat çekmektedir. İnci dergisinin 1920 yılında yayınladığı Avrupa modası kadın giyim özelliklerini yansıtan görsellerin genelinde etek boylarının da kısa olduğu ve aynı zamanda dönemin gelinlik modellerinin de yine etek boyunun bileğin yukarısında bittiği bilinmektedir. Bu nedenle Sabiha Sultan'ın Avrupa modasının etkisinde kaldığı İnci dergisindeki görseller desteklemektedir. Gelinliğin arkası kuyruklu ve etek ucunda firfir süsleme özelliği olarak kullanılmıştır. Aynı şekilde İnci dergisindeki görsellerde de firfirin süsleme olarak sık kullanıldığı bilinmektedir. Sabiha Sultan'ın aksesuar olarak kullandığı başındaki tacında tüy kullanılması yine dönemin moda özelliğini yansıtmaktadır. Bu dönemde yayınlanan İnci dergisinde de şapkalarda tüy olduğu görülmektedir. Tacın arkasından aşağı doğru

uzanan bir duvak kullanılmıştır. Sonuç olarak aynı yıllardan yayınlanmış olan İnci dergisindeki gelinlik modelleri ile olan benzerlik dikkat çekicidir.

Sekizinci görselde II. Abdülhamid'in yeğeni olan Şehzade İbrahim ve eşinin fotoğrafı yer almaktadır. Şehzade İbrahim'in eşinin giyim tarzı incelendiğinde, iki parçalı olduğu düşünülen giysinin en dıştaki elbise bedene oturan H silüet formunda ve arkası kuyrukludur. Beden üzerinde şekillendirilen oyuntulu V yaka ve bedene takılan kısa kol kullanılmıştır. İç giyilen gömlek bedene takılan dik yakalı ve bileğe doğru uzanan volan kolludur. Giysiye aksesuar olarak kemer eşlik etmiştir. Saç tarzı dergilerdeki Avrupalı kadın görsellerinde yansıtılan saç tarzı ile benzerlik taşımaktadır. Dokuzuncu görsel Şehzade Süleyman'ın kızı Naciye Sultan' a aittir. Naciye Sultan'ın giyim tarzı incelendiğinde bileğin yukarısında biten bir elbise olduğu görülmektedir, üst bedeni tam oturan elbise etek ucuna doğru açılımlı olup A silüet özelliğini taşımaktadır. Yaka olarak elbisede oyuntulu sıfır yaka kullanılmıştır. Kollar ise dirsek de bitmiş, bol ve dökümlüdür. Elbisenin bel hattında yan dikiş üzerinde kumaşlar toplanarak drapeler ile süsleme yapıldığı belirlenmiştir. Bu tarz elbise modelleri İnci dergisinde de karşımıza çıkmaktadır. Naciye Sultan'ın gerek giyim tarzı gerekse saç tarzı açısından dönemin kadın dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın giyim özellikleri ile benzerlik taşıdığı görülmektedir.

Onuncu görselde Abdülmecid Efendi ve ailesine ait bir fotoğraf görülmektedir. Bu fotoğrafta eşi ile birlikte geleneksel Osmanlı giyim kültürünün dışında modern bir görünüm izlenimi yarattığı dikkat çekmektedir. Eşinin giyim tarzı dönemin Avrupa modası kadın giyim özelliklerini yansıtmış, kadın dergilerindeki giysi modellerinde görülen pililerin bu elbisede de kullanıldığı görülmüştür. Bileğe kadar uzanan elbisenin bedene oturan A silüet formundadır. Oyuntulu V yaka kullanılmıştır. Bileğe kadar uzun kolda büzgü ve dantel kumaştan firfir ile süsleme yapılmıştır. Dönemin moda dergilerinde en sık kullanılan kumaş çeşitlerinden biri dantel kumaş olup bununla birlikte firfir ile büzgünün yine en sık kullanılan süsleme özellikleri olduğu bilindiğinden, giyim tarzının dergilerde yer alan Avrupa modası kadın giyim özellikleri ile benzerliği dikkat çekmiştir. Son görsel incelendiğinde Vahdettin'in büyük kızı olan Fatma Ulviye Sultan'ın fotoğrafına aittir.

Fotoğrafta giysi modeli net olmasa da önden kapamalı, Amerikan Yaka modeli olduğu düşünülmektedir. Yaka açıklığının göğüs hattına yakın olduğu ve saç tarzının ise dönemin modasına uygun olarak yapıldığı görülmektedir. Avrupa kadın modasının etkisi Ulviye Sultan'da kendini göstermektedir.

Genel olarak incelenen tüm sultanların giyim tarzlarının II. Meşrutiyet döneminin kadın dergilerindeki Avrupa modası kadın giyim özelliklerini, silüet, kumaş, süsleme ve aksesuar olarak yansıttıkları ve birbirine benzer olarak ilerledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle sultanların iyi bir eğitim aldıkları bilgisinden yola çıkıldığında dönemin kadın dergilerini okudukları düşünülerek, dönemin son moda giyim tarzlarını bu şekilde takip ettikleri ve giyimlerini bu ölçüde değiştirerek modaya uyum sağladıkları yorumu yapılabilir.

Çizelge 4.23. II. Meşrutiyet dönemi kadın efendilerin giyim tarzlarından örnekler

			
Resim 4.23. (a) Sultan Abdülaziz'in eşi Dürrinev Kadınefendi (Açba'dan aktaran Akyıldız, 2019, s. 251)	Resim 4.23. (b) Sultan Vahdeddin'in eşi Nevvare Kadınefendi (Açba'dan aktaran Akyıldız, 2019, s. 252)	Resim 4.23.(c) Yusuf İzzeddin Efendi'nin eşi Cavidan Hanım (Açba'dan aktaran Akyıldız, 2019, s.253)	Resim 4.23. (d) II. Abdülhamid'in eşi Peyveste Kadınefendi (Açba'dan aktaran Akyıldız, 2019, s. 254)
			
Resim 4.23. (e) II. Abdülhamid'in eşi Fatma Pesend Kadınefendi (Açba'dan aktaran Akyıldız, 2019, s. 255)	Resim 4.23. (f) II. Abdülhamid'in eşi Bedrifelek Kadınefendi (Açba'dan aktaran Akyıldız, 2019, s. 256)	Resim 4.23.(g) II. Abdülhamid'in eşi Behice Kadınefendi (Açba'dan aktaran Akyıldız, 2019, s. 260)	Resim 4.23. (h) II. Abdülhamid'in eşi Naciye Kadınefendi (Açba'dan aktaran Akyıldız, 2019, s. 261)

Çizelge 4.23.' de ilk görselde Abdülaziz'in eşi Dürrinev Kadınefendi yer almaktadır. Fotoğraf incelendiğinde; geleneksel Osmanlı kadın giyiminden uzaklaşıp Avrupa modası kadın giyim özelliklerini taşıdığı görülmektedir. 19. yüzyılın sonlarına doğru çekildiği düşünülen bu fotoğrafta kadın dergilerinin faaliyete geçtikleri ilk yıllar olduğu düşünülerek kadın giyimine etkisinin olabileceği düşünülmüştür. Kadınlar içten içe bekledikleri özgürlük alanı ve Avrupalı kadınların giyimlerine olan hayranlıkları basın tarafından yansıtılmıştır. Bedeni saran elbise modelinin belden etek ucuna doğru kabarık olarak inmektedir. Elbisenin yakası oyuntulu V yaka olup, kolları büzgülü ve bileğe doğru daralmaktadır. Elbise içine erkek gömlek yakalı bir iç gömlek giyildiği düşünülmektedir.

İkinci görselde Sultan Vahdettin'in eşi Nevvare Kadınefendi'nin fotoğrafı bulunmaktadır. Nevvare Kadınefendi'nin giyimi incelendiğinde ise A siluet formunda elbise olduğu düşünülen giysinin yakası oyuntulu V yakadır. Kollar düz takma kol olup, kol ucuna farklı kumaştan düz manşet dikilmiştir. Saç tarzının kadın dergilerindeki görsellerde yer alan Avrupa kadının saç modasını yansıttığı tespit edilmiştir. Üçüncü görselde Yusuf İzzeddin Efendi'nin eşi Cavidan Hanım dönemin kadın dergilerinde yayınlanan Avrupa modası kadın giyim özelliğini taşıyan elbise giyindiği ve bu şekilde poz verdiği dikkat çekmektedir. Üzerindeki elbise günlük giyim için abartılı bulunduğundan dolayı, özel bir davet için dikilmiş olduğunu düşünülmektedir. Elbise bedeni saran belden etek ucuna açılan A siluet formunda olup bilek hizasında bitmiştir. Elbise kat kat olup, etek ucunda fırır ve ek olarak alt etekte drapelerin olduğu tespit edilmiştir. Bedenden çıkan dik yaka fırır ile süslenmiştir. Aynı şekilde kol uçlarında da fırır süsleme özelliği kullanılmıştır. Giysinin her bölümü dönemin dergilerinde sıkça rastlanılan kurdeleler ile süslenmiş olduğu görülmüştür. Cavidan Hanım'ın giysi özelliğine ilişkin genel olarak, dönemin dergilerinde en sık kullanılan A siluet formunun, yaka özelliği olarak dik yakanın, kol olarak düz takma kol kullanılması dergilerde yer alan Avrupa kadın giyim özellikleri ile birebir aynı özellikler taşıdığı tespit edilmiştir. Yine süsleme olarak fırır ve drapelerin kullanılmış olması da dergilerin Osmanlı kadınının giyim kültürünü etkilediği düşüncesini doğrulamaktadır.

Dördüncü görsel incelendiğinde; II. Abdülhamid'in eşi. Peyveste Kadınefendi'nin giyim tarzının dönemin Avrupa modasını yansıttığı belirlenmiştir. Bedeni saran dantel

elbise olduğu gör÷lmektedir. Özellikle Hanımlar Âlemi dergisindeki yayınlanan görsellerde yer alan yaka özellikleri bu elbisede de kullanılmıştır. Oyuntulu V yakada süsleme olarak drapeler göğüs ortasında birleştirilmiş ve yaka uçlarında fırır kullanıldığı belirlenmiştir. Dönemin dergilerinde sıkça rastlanılan üstten büzgülü ve bileğe doğru daralan kol özelliğini taşımaktadır. Saç modelleri Avrupa modasına uygun olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Genel olarak yorum yapıldığında Peyveste Kadınefendi'nin giyim tarzı Avrupa modası kadın giyim özellikleri ile örtüşmekte olup, dönemin Avrupa kadın modasını yansıtan dergilerin bunda etkili olduğu düşünülmektedir. Beşinci görselde de II. Abdülhamid'in eşlerinden biri olan Fatma Pesend Kadınefendi'nin fotoğrafı yer almaktadır. Fotoğraf da giysi net anlaşılmasa dahi giyim tarzının Avrupa modasını yansıttığı düşünülmektedir. Sıfır yaka bir elbise ve elbiseye pelerin tarzında bir dış giyim eşlik etmektedir. Kadınefendi'nin saç tarzının dönemin modası ile aynı özellikte olduğu belirlenmiştir. Özellikle kadın dergilerinin tümünde saç bakımı ve son moda saç tarzları sık sık yer almış ve Osmanlı kadınına da etkilemiş olduğu bu fotoğraflar neticesinde tespit edilmiştir.

Diğer görsel II. Abdülhamid'in eşi Bedrifelek Kadınefendi'ye aittir. Fotoğrafta giyim tarzı incelendiğinde üst üste kapanan kruvaze ceket ya da cepken olduğu düşünülen bir dış giysi gör÷lmektedir. Dış giysinin içine dik yakalı bir elbise ya da gömlek giyilmiş olabilir. Bu görselde Osmanlı geleneksel kadın giyimi ile Avrupa modası kadın giyimi arasında kalınan bir giyim tarzı görüşmüştür. Başa giyilen başlıkta ise Osmanlı'da Kadınefendilerin taktıkları başlıklara benzer olduğu düşünülmektedir. Batılılaşma hareketleri ile birlikte Avrupa modası kadın giyim özelliklerine hemen bir geçişin olmadığı bilindiğinden bu görselde geleneksel Osmanlı kadın giyim özellikleri ile Avrupa kadın giyim özelliklerinin harmanlanmış olması dikkat çekmektedir. Dönemin dergilerinde de geleneksel Osmanlı kadın giyimine benzer modellerin olduğu gör÷lmüş bu nedenle de bu tarz giysi modellerinin karşımıza çıkmış olması dergilerin Osmanlı kadınına etkilemiş olabileceği yorumunu güçlendirmektedir.

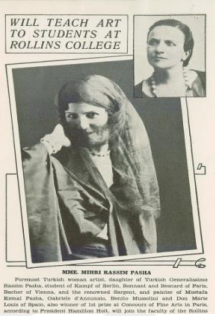
Yedinci görsel II. Abdülhamid Han'ın eşi Behice Kadınefendi'ye aittir. Behice Kadınefendi ilk bakışta Osmanlı geleneksel kadın giyimi ile Avrupa modası arasında kaldığı izlenimini yaratmıştır. Elbise üzerine giyilen yelek Osmanlı giyiminde de kullanılan bir giyim eşyasıdır. Yeleğin içine giyilen ayak bileklerine kadar uzanan arkası kuyruklu elbise ise tam anlamıyla Avrupa giyim tarzını yansıtmaktadır.

Elbiseye eklenen etek ucunda ovalleşen ve yan dikişlerde yırtmaçlı ek parçanın kenarlarında iğne oyası gibi ince bir işçilik ile süslendiği düşünülmektedir. Üst beden de volan ya da fırfır kullanılmıştır. Yaka özelliği oyuntulu V yaka modeli olduğu tahmin edilmektedir. Kollar ise dirseğe kadar uzanmakta ve takma düz kol model özelliğindedir. Saç tarzı incelendiğinde Avrupa saç modasına uygun olduğu görülmüş başa takılan başlık ise Osmanlı kadınların taktığı başlıkları anımsatmaktadır. Bu görselde bir önceki görsel ile aynı algıyı yaratarak bir geçiş döneminin yaşandığı ve geleneksel ile Avrupa giyim tarzı arasında kalındığı dönemin kadın dergilerindeki görsellerden etkilenecek geleneksel giyimlerine Avrupa giyim özelliklerini yansıttıkları düşünülmektedir.

Son görselde yer alan II. Abdülhamid'in eşlerinden Naciye Kadınefendi'nin dönemin kadın dergilerinde sıkça görülen Avrupa modasını yansıtan bir giyim tarzı için olduğu belirlenmiştir. H silüet formunda olduğu düşünülen elbisenin yakası oyuntulu sıfır yaka olup, yaka çevresinden gelen V şeklinde kesik bel hattında bitmiş ve kesikğin içinde şeritle süslemeler yapıldığı düşünülmektedir. Beli saran elbisenin kolları ise dirsekte bitmektedir. Kol model özelliği düz takma koldur. Saç tarzı ise yine Avrupa saç modasını yansıtmaktadır. Bu tarz giysi modellerine Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinde rastlandığı bilindiğinden dergilerin Osmanlı Kadınefendileri etkilediği yorumunu güçlendirmektedir.

Genel olarak incelenen Kadınefendilerin giyim tarzlarında Avrupa modası kadın giyimini silüet, kumaş, süsleme, aksesuar ve saç modeli açısından yansıttıkları, dönemin kadın dergilerindeki Avrupalı kadınların giyim tarzları ile benzerlik taşımaktadır. Bu sonuç itibarıyla kadın dergilerinin dönemin modasına doğrudan veya dolaylı olarak etkiledikleri Çizelge 4.23. 'de incelenen fotoğraflarla desteklenmektedir.

Çizelge 4.24. II. Meşrutiyet dönemi yüksek statülü Osmanlı kadını giyim tarzlarına örnekler

			
Resim 4.24. (a) Şair Nigar Hanım	Resim 4.24 (b) Yüksek Kız Okulu İlk Mezunları, 1913	Resim 4.24. (c) Vildan Gezer 20.yy. başları	Resim 4.24. (d) 20. yy başlarında bir Paşa gelini
			
Resim 4.24. (e) Fatma Aliye Hanım 20. yy. (https://www.turkedebiyati.org/fatma-aliye-hanim/)	Resim 4.24. (f) Halide Edib, 20.yy. (Durakbaşı, 2012, s. 132)	Resim 4.24. (g) Hale Asaf, 20.yy. (T24 İnternet Gazetesi https://t24.com.tr/haber/mihri-modern-zamanlarin-gocebe-ressami,814992i)	Resim 4.24. (h) Telefon İdaresinde Çalışmayı Hak Eden Kadınlar, 1913 (Kadınlar Dünyası, 1913, 138. Sayı)

(Kadın Eserleri Kütüphanesi, 1997)

Çizelge 4.24.' de İlk görsel bir Paşa kızı olan Tanzimat sonrası edebiyatın ilk kadın şairi Nigar Hanım'ın fotoğrafında Avrupalı son moda kadın giysileri içerisinde olduğu dikkat çekmiştir. Beli sıkıca saran giysinin kollarından aşağıya doğru bir pelerinin düştüğü görülmüştür. Ayrıca saçları açık olan Nigar hanımın başında süs olarak taktığı fes biçimde bir başlık ve yüzünü belli eden tül bir peçe ile örttüğü dönemin modasında kadın dergilerinde sıkça görülen bir durumdur. Özellikle Kadınlık, Hanımlar Âlemi dergilerinde bu tarz giyime rastlanmıştır. Geleneksel Osmanlı kadın giyimi ile Avrupalı kadın giyimi arasındaki geçişin en önemli kanıtı olduğu düşünülen bu giyim tarzının Osmanlı kadın dergilerinde de görülmesi dergilerinin Osmanlı kadınının giyim kültürünü etkilediği yorumunu güçlendirmektedir. İkinci görsel 1913 yılına ait yüksek eğitim gören kadınlara aittir. Kadın eserleri kütüphanesi kaynağından (1997)

elde edilen bilgilere göre; Kadınlar Dünyası dergisinde 1914 yılında yüz otuz dokuzuncu sayısında yayınlanmış bu resim Alman gazetelerinden Berliner Tageblatt’da da basılmış böylece Müslüman Osmanlı kadınlarının Avrupa basınında yer aldığı ilk resim olmuştur. Resimdeki kadınların giyimleri incelendiğinde tüm kadınların iki parçadan oluşan tayyör görünümlü çarşaf giydikleri, ancak saçlarının çarşaf ile tam örtülmediği aynı şekilde II. Meşrutiyet döneminde Mehasin, Kadınlık gibi dergilerde iki parçalı çarşaf giyen kadın görselleri ile birebir benzerlik taşıdığı dikkat çekmiştir. Üçüncü görsel ilk kadın ressamlarımızdan Vildan Gizer’ aittir. Kadın eserleri kütüphanesinden elde edilen bilgiye göre 20. yy. başlarında çekildiği bilinmektedir. Gizer’in dönemin kadın dergilerinde yer alan son moda Avrupa kadın giysileri içerisinde poz vermiş olduğu görülmüştür. Dördüncü görselin ise Kadın eserleri kütüphanesi (1997) kaynağındaki bilgiye göre 20. yy. başlarında çekilen bir Paşa gelinine ait fotoğraf olduğu bilinmektedir. Görsel incelendiğinde Avrupa modası kadın giyim özelliklerinin etkisinde olan dökümlü beyaz renk kumaştan dikilmiş, bedene oturan gelinlik olduğu tespit edilmiş ve arkasında kuyruk kullanıldığı görülmüştür. Dergilerdeki görsellerde bedene oturan ve arkası kuyruklu A silüet formunda giysilere rastlanıldığından, bu gelinlik modelinin dergilerdeki Avrupa kadın modasından etkilenilerek dikildiği söylenebilir.

Beşinci görsel Osmanlı döneminin ilk kadın romancısı Fatma Aliye hanıma aittir. Fatma Aliye Hanımın 20. yy. başlarında çekildiği düşünülen bu fotoğrafta giyim tarzının Avrupa modasına uygun olduğu, A silüet formunda uzun elbise ile bisiklet kullandığı dikkat çekmiş bu nedenle sadece giyim ile değil diğer sosyal alanlarda da Avrupalı kadınları örnek aldığı düşünülmektedir. Bir yazar olarak, dönemin kadın dergilerini okuduğu ve Avrupa modası kadın giyiminden etkilendiği söylenebilir. Altıncı görsel II. Meşrutiyetin önemli kadın yazarlardan biri olan Halide Edib’e aittir. Halide Edib sık sık yazılarında Osmanlı kadının kendine ait bir giyim tarzı olması gerekliliği savunmuştur. Halide Edib’in tayyör giydiği bu fotoğraf incelendiğinde iki parçadan oluşan giysinin ceketi beden oturmakta ve kalça hizasında bitmektedir. Erkek yaka formu ile takma kol özelliği taşımaktadır. Etek ise kalçadan itibaren etek ucuna doğru açılmakta ve bilek hizasına kadar uzanmaktadır. Halide Edib’in giyim tarzının incelenen dönemin dergilerinde de rastlanmış ve benzerlik taşıdığı tespit edilmiştir. Bu durumda dergilerin entelektüel eğitimli Osmanlı kadınların giyim kültürlerini etkilediği yorumu yapılabilir. Yedinci görselde ise Meşrutiyet döneminin ilk kadın ressamlarından Mihri Müşfik’e aittir. Görselde Mihri’nin “ABD, Florida’daki Rollins College’ın Sanat Bölümü’nde ders vereceğine dair duyuru

yer almaktadır” (T24 İnternet Gazetesi, <https://t24.com.tr/>). Bir süre yurt dışında yaşayan Müşfik, Avrupalı kadın modasından etkilense dahi geleneksel Osmanlı kadının izlerini de taşıdığı görselde görülmektedir. Yüzündeki tül örtü ile 1920’li yılların başlarında İnci dergisinde yayınlanan görselleri yansıtmakta olup, dergideki yeni saç bağlama tarzına ilişkin benzer bir başörtüsü taktığı dikkat çekmiştir. Ressam Müşfik’in İnci dergisinde yayınlanmış olan Osmanlı kadınlarının saç bağlama tarzları ile aynı bağlama tarzının olması dönemin Osmanlı kadın dergilerinden etkilendiği yorumunu güçlendirmektedir.

Son görselde Kadınlar Dünyası dergisinin 1913 yılında yüz otuz yedinci sayısında yayınlanan İstanbul Telefon İdaresinde çalışmayı hak eden kadınların fotoğrafı yer almıştır. II. Meşrutiyet döneminde her alanda haklara kavuşan kadınlar çalışma hayatına da atılmıştır. Son görseldeki kadınların iş hayatına başlamaları önemli bir olay olarak dönemin kadın dergisinde yayınlanması Osmanlı kadınına çalışmaya teşvik etmek amaçlanmıştır. Görseldeki kadınların modern görünümeleri dikkat çekmiştir, kadınların Avrupa modası kadın giyiminden etkilendikleri görülmüştür. Önde oturan şapkalı ve tayyörlü kadının metin çevirisinden elde edilen bilgiler doğrultusunda Avrupalı kadın olduğu bilinmektedir. Nitekim tüm bu görsellerin doğrultusunda genel yorum yapılırsa II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı kadını için her açıdan bir dönüm noktası olmuş, birçok basın faaliyetleri bu yenilikleri desteklemiş, kadınlara öncülük etmiştir. Avrupa modası da bu yeniliklerin başında gelmiş ve dergiler geleneklere karşı durarak Avrupa modası kadın giyimini hemen hemen tüm sayılarında yer vermeye çalışmışlardır. Dönemin koşulları ve imkânlarının kısıtlı olduğu düşünüldüğünde, Avrupa modası kadın giyim özelliklerini sultanların, yüksek statülü ve eğitilmiş entelektüel kadınların takip etmeleri kaçınılmaz olmuştur. Basın Osmanlı terzilerine çeşitli giysi modellerine ulaşabilmelerini sağlamıştır. Mehasin dergisinde yayınlanan moda kuklaları metninde terzilerin son moda giysileri diktikleri ve bunları moda kuklaları olarak bilinen mankenlere giydirerek sundukları bilgisine yer verildiği bilinmektedir. Diğer kaynaklardan elde edilen bilgilerde ise dikiş eğitimi veren birçok dikiş okulu, terziler ve evde dikiş dikmenin vurgulandığı özellikle saraylı kadınların dönemin kadın dergilerinde yayınlanan son moda giysileri terzilere göstererek Avrupai tarzda giysiler diktirmek istedikleri bu nedenle de genellikle gayrimüslim terziler tarafından dikilen giysileri daha iyi buldukları basının kadın modası üzerindeki etkiyi destekler nitelikte bulunmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

II. Meşrutiyet dönemi kadın dergileri arasında yer alan Mehasin Demet, Kadınlık, Hanımlar Âlemi ve İnci dergilerinin yayınlanan sayılarındaki kadın modasının nitel (tasarım) özelliklerinin belirlenerek, Türk kadınının giyinme kültürünün değişimine etkilerinin yorumlanması amaçlandığı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Genel olarak Avrupa kadın modasının her yönüyle tanıtılmaya çalışıldığı dergilerde, en sık moda sayfasına başta Mehasin dergisinin yer verdiği, ve onu takip eden sırasıyla Kadınlık, Hanımlar Alemi ve İnci dergisi yer almaktadır. Demet dergisinin ise en az sayıda moda ile ilgili bilgiye yer verdiği belirlenmiştir. Mehasin dergisinde, Avrupa kadın giyimi, giysi tamamlayıcıları ve aksesuarları, kumaş, dikiş, kalıp, renk ve saç-güzellik gibi birçok moda ile ilgili bilginin bulunduğu ancak, sıklık açısından bir sıralama yapıldığında en sık olarak giyim, dikiş-kalıp, giysi tamamlayıcıları ve aksesuar ile saç-güzellik bilgilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Kadınlık dergisinde ise kadınların kalıp ve dikiş tekniklerine ilişkin bilgi edinmelerine ayrı önem verilmiş, derginin incelenen tüm sayılarında bu bilgilere rastlanmıştır. Ayrıca, Kadınlık dergisinin saç ve güzellik konularına da sıkça yer verildiği dikkat çekmiştir.

Hanımlar Âlemi dergisinde Avrupa modasını tanıtıcı çok sayıda kadın görseli yer alırken, moda ile ilgili bilgiye çok az sayıda ulaşılmış, derginin üst giyim ve saç-güzellik konuları hakkında bilgi verdiği metin tercümelerinden anlaşılmıştır. İnci dergisi, Avrupa modası kadın giyim özelliklerini tanıtıcı yer verdiği birçok görselde dönemin modası olan silüet, kumaş, giysi tamamlayıcıları ve aksesuar gibi okuyucuya geniş yelpazede bilgiler sunduğu tespit edilmiştir. Sırasıyla en sık, giyim, aksesuar, saç- güzellik ile giysi tamamlayıcıları ve aksesuar bilgilerine rastlanmıştır. En az moda ile ilgili bilgiye ulaşılan Demet dergisinde ise Avrupa modası kadın giyim özelliklerini tanıtan az sayıda görsel bulunmuş, bilgi olarak ise sadece saç ve güzellik konusuna ilişkin bilgilerin yer aldığı sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın ilk bölümünde birinci alt amaç doğrultusunda analizi yapılan dergilerden elde edilen nicel sonuçlar aşağıda maddeler halinde sunulmuş olup dönemin Dergilerinde yer alan moda sayfalarının nicel özellikleri Şema 16. 1’inde sunulmuştur.

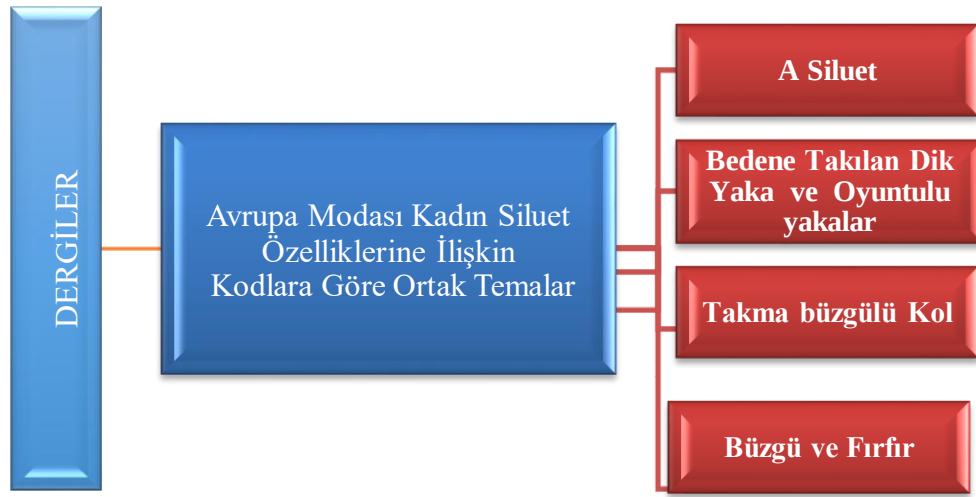

Şekil 5.1. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan moda sayfalarının nicel özellikleri

- II. Meşrutiyet dönemi dergilerinin Avrupa modası kadın giyimine hangi açılardan ve hangi sıklıkla yer verdiklerine ilişkin birinci alt amaç kapsamında; 1906-1907 yılları arasında 12 sayı yayınlanan Mehasin dergisinin toplam 881 sayfası incelenmiş ve bunun içinde moda ile ilgili bilgi sayfa sayısına en çok yer veren dergi olduğu tespit edilmiştir. Moda sayfa sayılarının ilk sayıdan son sayıya kadar eşit dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmış olup: Avrupa kadın görseline de en sık yer veren dergi olarak yayınlanmış ve geleneksel giyimli Osmanlı kadın görsellerine yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır.
- 1907 yılında 4 sayı yayınlanan Demet dergisinin toplam 51 sayfası incelenmiş ve modaya ilişkin bilgi sayfasının en sayıda yer veren dergi olduğu ve sadece saç- güzelliğe ilişkin bilgilere yer verildiği tespit edilmiştir. Dergide modaya ilişkin sayfaların az sayıda olmasına rağmen bu sayfaların Avrupa modasını tanıtmaya yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- 1912 yılında yayınlanan Kadınlık dergisinin toplam 116 sayfa incelenmiş, dergide Avrupalı kadın görsellerine çok sayıda yer verildiği tespit edilmiş buna ek olarak hem Avrupalı tarzda Türk kadın görsellerine hem de geleneksel giyimli Osmanlı kadın görsellerine yer verilmiş olması dikkat çeken bir sonuç olmuştur. Dergide en sık yer verilen giysi kalıp çizim teknikleri ile dikiş bilgisi sayfası olmuş, onu takip eden saç-güzellik bilgisine ilişkin sayfalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadınlık dergisi Avrupa modası kadın giyim özelliklerini tanıtan bir dergi olduğu, dönemin Avrupa modasını Osmanlı kadının takip ve temin edebilmesi için evde dikebilecekleri, kalıplarını çıkarabilecekleri modellere

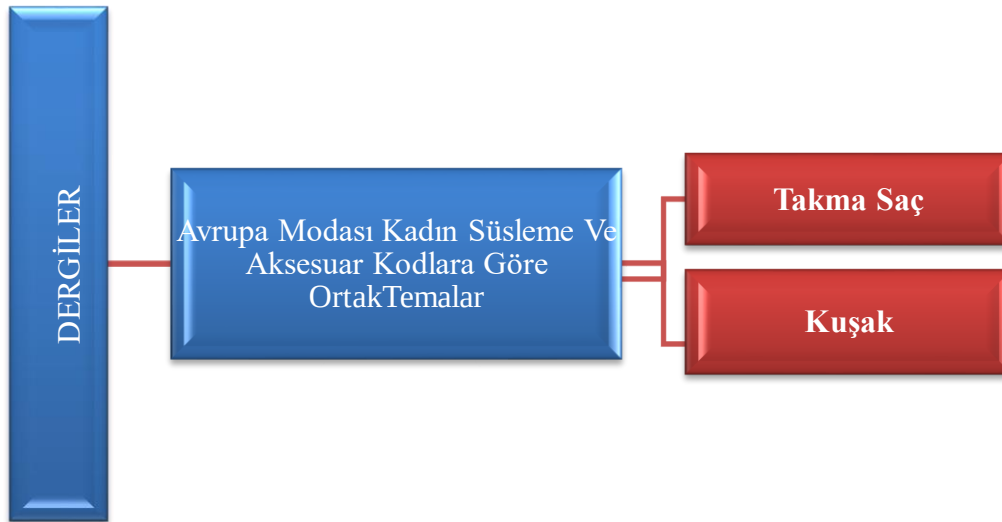
ilişkin detaylı kalıp çizim tekniği ile dikiş tekniklerine yer verdiği ulaşılan en önemli sonuçlardan biridir.

- 1914 yılında yayınlanan Hanımlar Âlemi dergisinin toplam 88 sayfa incelenmiş, dergide Avrupalı kadın görsellerine çok sayıda yer verildiği tespit edilmiş ve dergide en sık üst giyim ve saç-güzellik bilgilerine ilişkin sayfalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hanımlar Âlemi dergisinin Avrupa kadın görsellerine çok sayıda yer vermesine rağmen buna karşılık olarak moda ile ilişkin bilgi sayfasının az sayıda yer aldığı, Avrupa modasını Osmanlı kadınına görseller aracılığıyla tanıttığı tespit edilmiştir.
- 1922-1923 yılları arasında yayınlanan İnci dergisinin toplam 103 sayfa incelenmiş, dergide Avrupalı kadın görsellerine çok sayıda yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca derginin hem Avrupalı tarzda hem de geleneksel giyimli Osmanlı kadın görsellerine yer vererek, Avrupa modasını takip eden Osmanlı kadınının geleneklerinden tam anlamıyla kopamayacağı ve bir geçiş dönemi yaşadığı yansıtılmıştır. İnci dergisinde çok sayıda üst giyim ve dış giyime yönelik bilgilere yer verildiği görülmüş ayrıca, dönemin Osmanlı kadının kendine has yeni saç bağlama tarzlarını tanıtarak Avrupa'dan etkilenecek oluşturulan bu saç bağlamaları moda olarak yansıtmıştır.
- Araştırmanın ikinci bölümünde yer alan, ikinci, üçüncü, dördüncü alt amaçlar doğrultusunda dergilerin moda sayfalarındaki görsellerin giysilerinin nitel (tasarım) özellikleri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve temalar düzenlenerek, ortak temalar bulunmuştur. Dönemin dergilerinde yansıtılan Avrupa modası kadın giyimine özelliklerine ilişkin temalar Şema 17. 1., 18.1., 19.1'nde sunulurken; incelenen tüm dergilerin içeriklerinde yansıtılan Avrupalı kadın giyim modasının özelliklerinin genel çerçevesi çizilmiştir.

Şekil 5.2. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın siluet özelliklerine ilişkin ortak temalar

Genel olarak dergilerde yer alan görsellerde Avrupa modası kadın giyimi ile Avrupalı kadın imajının yansıtılmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Avrupa modasını destekleyen metinlere rastlanmış ve görsellerin de buna yönelik olduğu tespit edilmiştir. Osmanlı kadınlarına Avrupalı kadınların zarafeti anlatılarak, en son moda olan A siluet formu, büzgülü takma kollu, beden üzerinde şekillendirilen oyuntulu yaka formu veya dik yakalı giysiler tüm dergilerin genelinde sık rastlanılan giysiler olmuştur.

Şekil 5.3. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın süsleme ve aksesuar özelliklerine ilişkin ortak temalar

Şekil 5.4. Mehasin-Demet-Kadınlık-Hanımlar Alemi-İnci dergilerinde yer alan Avrupa modası kadın kumaş/renk özelliklerine ilişkin ortak temalar

Şekil 5.3 ve Şekil 5.4’de görüldüğü üzere genel olarak dergilerdeki Avrupa kadın modası yansıtılan giysi modellerinde kadınların yine Avrupa modasına uygun giysi tamamlayıcıları kullandıkları ve giysilerini Avrupa’da moda olan kumaşlardan diktirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bele takılan kuşaklar, takma saç modası, dantel kumaşlar ve koyu tonlu diğer kumaşların kullanıldığı, belirtilmiş ve giysilerin patronları (kalıpları) hakkında bilgiler verilmiş olduğu tespit edilmiştir.

- 1906-1907 yılında aylık olarak yayınlanan Mehasin dergisi toplam 12 sayı olarak yayınlanmıştır. Mehasin dergisinin 12 sayısındaki çalışma kapsamına alınan toplamda 18 Avrupalı kadın görseli kod listesinde yer alan siluet, süsleme, giysi tamamlayıcıları ve aksesuar, ile kumaş-renk açısından analiz edilmiş ve dergi genelinde yansıtılan Avrupa modası kadın giyim özelliklerine yönelik elde edilen sonuçlar ile temalar bulunmuştur. Görsellerde siluet özellikleri birbirine benzer olup ve dönemin modası olan A siluet formunda ve bel hattından kesikli oldukları görülmüştür. Kol modellerinde büzgülü kol ve en sık rastlanılan aynı zamanda dönemin modası olan bedene takılan koyun budu kol (kol üstü büzgülü ve kabarık, dirseğe doğru daralan ve bilek boyunda olan) modeli olduğu tespit edilmiş ayrıca kol uçlarında manşet kullanıldığı görülmüştür. Yaka modellerinde en sık beden üzerinde şekillendirilen oyuntulu kare yaka ve bedene takılan dik yaka modeli tercih edilmiştir. Bu dönemde dekolteli yaka modellerine az sayıda rastlanılmış ve genellikle yaka açıklıklarının göğüs yukarısında ya da boyun hizasında bittiği dikkat çekmiştir.

Süsleme olarak genellikle dikiş teknikleri ile elde edilen firfir, büzgü ya da volan tercih edilmiştir. Aksesuar olarak, en sık takma saçın, tercih edilen önemli giysi tamamlayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Metin tercümelerinden elde edilen bilgilerde ise kumaş olarak; dantel, keten ve kadife kumaşların tercih edildiği ek olarak dantele çok önem verildiği belirtilmiştir. Renk olarak koyu tonların tercih edildiği tespit edilmiş ve kahverengi, koyu yeşil gibi renk tonlarının kullanıldığına ilişkin bilgilere ulaşılmıştır.

- 1907 yılında haftalık olarak yayınlanan ve toplamda 7 sayı yayınlanmış Demet dergisinde dördüncü ve yedinci sayılarındaki 3 Avrupalı kadın görseli kod listesinde yer alan siluet, süsleme, giysi tamamlayıcıları ve aksesuar ile kumaş-renk açısından analiz edilmiş ve Avrupa modası kadın giyim özelliklerine yönelik elde edilen sonuçlar ile temalar bulunmuştur. Görseller incelendiğinde; 3 modelinde A siluet formunda belden kesikli model özelliği taşıdıkları görülmüştür. Kol modellerinde takma kol kullanıldığı modellerin büzgülü ve kol uçlarında manşet kullanıldığı belirlenmiştir. Yaka modellerinde ise, bedene takılan dik yaka modeli oldukları tespit edilmiş yaka açıklıklarının boyun hizasında olduğu görülmüştür. Süsleme tekniği olarak genellikle modellerde büzgü tekniğinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Metin çevirilerinden giysi tamamlayıcıları ve aksesuar ile kumaş-renk bilgisine ulaşamamış olup, saç ve güzellikle ilgili kadınların saç dökülmelerine karşı kullanacakları bakım ürünleri ve takma saçlara yer verilmiştir.
- 1912 yılında haftalık olarak toplam 12 sayı yayınlanan Kadınlık dergisinde çalışma kapsamında alınan sayılarındaki 11 Avrupalı kadın görseli kod listesinde yer alan siluet, süsleme giysi tamamlayıcıları ve aksesuar ile kumaş-renk açısından analiz edilmiş ve Avrupa modası kadın giyim özelliklerine yönelik elde edilen sonuçlar ile temalar bulunmuştur. Görseller incelendiğinde; 11 modelin genelinde sadeleşme görüldüğü tespit edilmiş, modeller daralarak H siluet formunda oldukları belirlenmiştir. Dünya genelinde yaşanan savaş döneminin ve bundan kaynaklanan ekonomik burhanın giyimde sadeleşmelere neden olduğu düşünülmüştür. Kol modellerinde takma kol kullanıldığı modellerin büzgülü olduğu belirlenmiştir. Yaka modellerinde ise, beden üzerinde oyulan oyuntulu sıfır yaka modeli oldukları tespit edilmiş yaka açıklıklarının göğüs yukarında ya da boyun hattında bittiği görülmüştür.

Süsleme tekniği olarak genellikle modellerde büzgü kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

- tonlarda kumaşlardan dikildiği bilgisine ulaşılmış olup, kadınların saç bakımı ve saç dökülmelerine karşı kullanacakları bakım ürünleri ve takma saç kullanımına ilişkin bilgilere ulaşılmıştır.
- 1914 yılında haftalık olarak toplam 18 sayı yayınlanan Hanımlar Âlemi dergisinde çalışma kapsamında alınan birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, altıncı, dokuzuncu ve onuncu sayılarındaki 24 Avrupalı kadın görseli kod listesinde yer alan siluet, süsleme, giysi tamamlayıcıları ve aksesuar ile kumaş-renk açısından analiz edilmiş ve Avrupa modası kadın giyim özelliklerine yönelik elde edilen sonuçlar ile temalar bulunmuştur. Görseller incelendiğinde; 24 modelin genelinde H siluet formunda oldukları görülmüştür. Kol modellerinde takma düz kol kullanıldığı modellerin büzgülü ve kol uçlarında manşet kullanıldığı belirlenmiştir. Yaka modellerinde ise, beden üzerinde oyuntulu kare yaka modeli oldukları tespit edilmiş yaka açıklıklarının göğüs yukarında ya da boyun hattında bittiği görülmüştür. Süsleme tekniği olarak genellikle modellerde büzgü ve drape kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Metin çevirilerinden kumaş-renk bilgisine ulaşılmamış olup, saç ve güzellikle ilgili kadınların saç bakımı hakkında bilgi verilmiştir. Aksesuar olarak belde kuşak kullanıldığı ve giysilere uyumlu şapkalar taktıkları görülmüştür.
- 1921-1922 yılında aylık olarak yayınlanan ve toplamda 19 sayı yayınlanmış İnci dergisinde birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve yedinci sayılarındaki 12 Avrupalı kadın görseli kod listesinde yer alan siluet, süsleme, giysi tamamlayıcıları ve aksesuar ile kumaş-renk açısından analiz edilmiş ve Avrupa modası kadın giyim özelliklerine yönelik elde edilen sonuçlar ile temalar bulunmuştur. Görseller incelendiğinde; 12 modelinde A siluet formunda belden kesikli model özelliği taşıdıkları görülmüştür. Kol modellerinin takma büzgülü kol olduğu belirlenmiştir. Yaka modellerinde ise, beden üzerinde şekillendirilen oyuntulu sıfır yaka veya kayık yaka modeli oldukları tespit edilmiş yaka açıklıklarının boyun hizasında olduğu görülmüştür. Süsleme tekniği olarak genellikle modellerde büzgü ve şeritli süslemeler kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Aksesuar olarak, başa takılan eşarplar ve uzun inci kolyeler sık kullanılan giysi tamamlayıcıları olmuştur. Kumaş olarak koyu renk tonlarında küçük ekoseli, jarse kumaşlar sık kullanıldığı tespit edilmiştir.

- Son alt amaç doğrultusunda; II. Meşrutiyet döneminde yayınlanan dergilerdeki, Avrupa giyim modasının saray ve çevresindeki statü sahibi kadınlar tarafından izlendiği ve uygulandığı belirlenmiştir. Avrupalı kadın giyiminin yansımaları

Osmanlı sultanları ve statü sahibi kadınların giysi silüetinden, kumaşına, süsleme ve aksesuarlarına kadar her detayda rastlanmıştır. Ayrıca, saç ve güzellik bilgilerinin de kadınlar üzerinde tekili olduğu görsellerde açıkça görülmüştür.

Genel olarak döneme ait kadın dergileri her konuyla ilgili kadınlara bilgi vermeyi amaçlamış özellikle II. Meşrutiyet döneminde yayın hayatına giren kadın dergileri geniş yelpazede Avrupa kadın modasına yer vererek tanıtmaya başlamıştır. Basın faaliyetleri dönem kadını ve kadın modası hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan birincil kaynaklardır. Bu nedenle incelenmesi gerekli olan kadın dergilerinin, dönemin modası hakkında alana ilişkin kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. II. Meşrutiyet döneminde yayınlanan diğer kadın dergilerinin incelenerek alana yeni kaynak kazandırılması açısından önemli bulunmakta ve en birincil kaynaklardan dönemin kadın modasının öğrenilmesi önerilmektedir.

Bunun dışında Batılı, İslamcı ve Türkçü düşünce akımlarını destekleyen dergilerin bir karşılaştırılmasına gidilebilir ve dönemin modasında yaşanan gelişmelere ve ortaya çıkan olaylara ait önemli bilgilere ulaşılabilir. Bununla birlikte dönemin karikatür dergileri de incelenerek dönem modası hakkında mizahi açıdan yaklaşan ve kadın modasının farklı bakış açısından analiz edilmesi sağlanabilir. Ayrıca Tanzimat dönemi, Meşrutiyet dönemi ve Cumhuriyet dönemi kadın dergileri incelenerek, kronolojik olarak dönem modasının dergilere nasıl yansıdığı, Osmanlı kadının giyim sürecinin nasıl ve hangi yönde değiştiği ya da karşılaştırmalı olarak analiz edilerek yine birincil kaynak olan basın faaliyetleri ile ortaya koyularak alana kaynak kazandırılması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abdülreşid, İ. (1329/1914, 2 Kanun-ı Sani/15 Ocak). Kanun Tabiyet Tebdil Olunamaz, *Sebirülreşad*, 1(279), 290-291.
- Adivar, H. (1973). *Yeni Turan* (1912). 5. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Akdaş, S. (2011). *Cumhuriyet Dönemi Türk Resim Sanatında Çallı Kuşağının Yeri ve Önemi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akgül, F. R. (Tarihsiz). İkinci Meşrutiyet Dönemi Kadın Dergilerinin Görsel Tasarımı, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkishor Turkic* 12(29), 51-72.
- Akgündüz, Ü. (2012). *II. Meşrutiyet Dönemi Düşünce ve Kadın Dergilerinde Kadın Tartışmaları (1908-1918)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akif, M. (1324). “Bir iki Söz”, *Sırat-ı Müstakım*, c.1, s.3, (28 Ağustos 1324).
- Akpolat, Y. (2004). *Sosyoloji Araştırmaları Osmanlı 'da Kadın Dergileri ve Sosyoloji Dergileri*. Erzurum: Fenomen Yayını.
- Akşin, S. (2007). *Kısa Türkiye Tarihi*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Akşit, E. E. (2008). “Osmanlı Feminizmi”, *Uluslararası Feminizm ve Doğu Kadınları, Doğudan*, (7), 84-91.
- Aktaş, C. (2006). *Tanzimat'tan 21 Mart'a Kılık- Kıyafet ve İktidar*, İstanbul: Kapı Yayıncılık.
- Aktaş, C. (2018). *Kılık Kıyafet İktidar-1*, İstanbul: Nehir Yayınları.
- Akyıldız, A. (1998). *Mümin ve Müsrif Bir Padişah Kızı Refia Sultan*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Akyıldız, A. (2019). *Saray Harem ve Mahrem*. İstanbul: Timaş Yayınları. Akyüz, Y. (1994). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Albayrak, S. (2002). *Meşrutiyet İstanbul'unda Kadın ve Sosyal Değişim*, İstanbul: Yeditepe Yayıncılık.
- Alkan, A.T. (2001). *II. Meşrutiyet Devrinde Ordu ve Siyaset*, İstanbul: Ufuk Kitapları.
- Alp, S. (1999). II. Meşrutiyet Döneminde Kadın Sanatçılar ve Kadın Resimleri, *Anadolu Sanat Sürekli Sanat ve Kültür Dergisi*, (10), 14- 27.
- Ananonim, (1910). *Kalem Dergisi*, (91).
- Apak, M., Gündüz, F. ve Eray, F. (1997). *Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri*. Ankara: Kültür Yayınları.

- Avcı, Y. (2009). Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Döneminde "Otoriter Modernleşme" ve Kadının Özgürleşmesi Meselesi. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 21, 1-18.
- Aydın H. (2009). Kadın (1908-1909):Selanik'te Yayınlanan İlk Kadın Dergisi Üzerine Bir İnceleme, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22.
- Aydınör, F. (2006). *Tanzimat Dönemi Kadın Yaşamındaki Modernleşme*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Aysal, N. (2011).Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Giyim Kuşamda Çağdaşlaşma Hareketleri, *Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi*,(22), 3-33.
- Bakacak, D. A. (2009). Cumhuriyet Dönemi Kadın İmgesi Üzerine Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 631.
- Baltacıoğlu, H.İ. (1998).*Hayatım*, İstanbul: Dünya Yayıncılık. Barbarosoğlu, F. (2002). *İmajve Takva*, (3. Baskı).İstanbul:TimaşYayınları.
- Barbarosoğlu, F. (2004). *Moda ve Zihniyet*, İstanbul: İzYayıncılık.
- Barış, T. (2010). *Resimli Kitap Dergisinin İncelenmesi (9.-16. Sayıları)*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Baskın, B. (2008). II. Meşrutiyet'te Kadın Eğitime Yönelik Bir Girişim: İnas Darülfünunu, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (38).
- Berkes, N. (1968). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İstanbul: Doğu-Batı Yayınları.
- Caporal, B. (1982). *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Osmanlı kadını*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Cohen, J. P. (2014). Orientalby Design: OttomanJews, Imperial Style, and thePerformance of Heritage, *The American Historical Review*, 119(2), 364–398.
- Çermikli, G. (2009). *Namık İsmail'in Yaşamı ve Sanatı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çaha, Ö. (1996). *Sivil Kadın*. Ankara : Vadi Yayınları.
- Çakır, S. (1991). Kadın Dernekleri, *Toplum ve Bilim Dergisi*, 1(53), 139-159.
- Çakır, S. (1992). II. Meşrutiyet Devri Kadınlarının Aile Anlayışları, *Sosyo- Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, (1), 238-251.
- Çakır, S. (1994).*Türk Kadın Hareketi*, İstanbul, Metis Yayınları.
- Çolak, G. ve Uçan, L. (2008). *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Basın 'da Kadın Öncüler*, İstanbul: Heyamola Yayıncılık.

- Çulcu, M.(1990). *Osmanlı'da Çağdaşlaşma- Taassup Çatışması*, İstanbul: Kastaş Yayınları.
- D 'ohsson, M. (1788). *Tableau Général de l'Empire Ottoman*,(4), Paris: De L'imprimerie de Monsieur.
- D'Ohsson, M., (Tarihsiz). *XVIII. Yüzyıl Türkiye'sinde Örf ve Âdetler*, [Çeviren: Z. Yüksel], Tercüman Yayınları, 1001 Temel Eser: 3.
- Davis, F. (2009). *Osmanlı Hanımı*,(Çev. Bahar Tırnakçı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Demir, Özcan, N. (Tarihsiz). II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Feminizmi, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2).
- Denman Kılıç, F. (2009). *İkinci Meşrutiyet Döneminde Bir Jön Türk Dergisi: Kadın*. İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Dulum, S. (2006). *Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitimi ve Çalışma Hayatı(1839-1918)*, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Durakbaşı, A. (2000). *Halide Edib: Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Durur, Küçük, E. ve Şimşek C., (2017). Modern Tesettürlü Kadının Dönüşümü: Âlâ Dergisi Örneği, *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)* 10, XXXI, 377-397.
- Enginün, İ. (1978). *Halide Edip Adivar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayıncılık.
- Erdem T. Y. ve Yiğit, H. (2010). *Bacıyan-ı Rum'dan Günümüze Türk Kadınının İktisadi Hayattaki Yeri*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayıncılık.
- Erdem, T. Y. (2013). *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi*, İstanbul: Türk tarih Kurumu Yayıncılık.
- Erden, B., Şenol, A., Tezsever, S., Kartal, G. (1999). *Türk Halkoyunları Giysileri*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Basım Evi.
- Ergin, O. (1977). *Türkiye Maarif Tarihi*. Cilt 2. İstanbul: Eser Kültür Yayınları. Ergün, M.(1996).*İkinci Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914)*,Ankara.
- Erişti, Ö. C. (2015). Geç Dönem Osmanlı Resim Sanatında Kadın İmgesinin Temsili, *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*,2(2), 59-79.
- Goodwin, G., (1997). *Osmanlı Kadınının Özel Dünyası*, S. Gül (Çev.), İstanbul: Sabah Kitapları, Olaylar ve İnsanlar Dizisi.

- Gökçe, O. (1995). *İçerik Çözümlemesi*, Konya: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Göle, N. (1998). *Modernleşme Bağlamında İslami Kimlik Arayışı Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Göle, N. (2000). *Modern Mahrem*, İstanbul: Metis Yayınevi.
- Görünür, L. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu’nun Son Döneminden Kadın Giysileri*, İstanbul: Sadberk Hanım Müzesi.
- Günaydın, U. A. (2012). *Cumhuriyet Öncesi Kadın Yazarların Romanlarında Toplumsal Cinsiyet ve Kimlik Sorunsalı (1877-1923)*, Doktora Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Günday, R. (2005). Alain Robbe-Grillet’nin Ölümsüz Adlı Senaryo Romanında İstanbul Ve Türk İmgesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (2), 207-225
- Gündüz, M. (2007). *II. Meşrutiyet’in Klasik Paradigmaları*, Ankara: Lotus Yayınları.
- Güntekin, Reşat Nuri (1980). *Çalılıkıuşu*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitapevleri.
- Gürtuna, S. (1999). *Türk kadın Giysisi*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hanioğlu, Ş. (1992). “*Garplılaşma*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt:5, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hasarlı, G., Ocakoğlu, N., Kıcıroğlu, B. (2010). *XVIII. VE XIX. Yüzyıl Osmanlı Sarayı Kadın Giysileri ve Bir Modernizasyon Çalışması*, MYO-OS 2010- Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu, Düzce.
- Hayta, N. ve Ünal, U. (2003). *Osmanlı devlet'inde yenileşme hareketleri* (17. yy. başlarından yıkılışa). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Himam, D. (2013). “16. Yüzyıl Giysi Tarihi Yazımı Üzerine: Giysilerde Doğu-Batı Etkileşimi, Egzotizm ve Güç”. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (1), 91-116.
- Holsti, O. R. (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*, Canada: Addison-Wesley Press.
- Hülagü, M. (2016). *Yurtsuz İmparator Vahdeddin İngiliz Gizli Belgelerinde Vahdeddin ve Osmanlı Hanedanı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Işın, E. (1995). *İstanbul’da Gündelik Hayat*, (Birinci Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- İlyasoğlu, A. ve İnsel, D. (1984). *Kadın Dergilerinin Evrimi. Türkiye’de Dergiler Ansiklopediler(1849–1984)*, İstanbul: Gelişim Yayını.
- İnal, O. (2011). Women’s Fashions in Transition: Ottoman Border lands and the Anglo Ottoman Exchange of Costumes, *Journal of World History*, 22(2), 1-4

- İnternet: <https://www.turkedebiyati.org/fatma-aliye-hanim/> (Erişim tarihi: 07.01.2020).
- İnternet: Koç, D. Türk kadın Dergilerine Kısa Bir Bakış, (<http://www.kaosglidergi.com/dosyasayfa.php?id=2846>). 12.03.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: <https://t24.com.tr/haber/mihri-modern-zamanlari-gocebe-ressami,814992>(Erişim tarihi: 07.01.2020).
- İpek, S. (2009). Haremin Bayramlık Elbiseleri: Dikişçi Matmazel Kokona'nın Defteri. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 2(2), 1-5
- Kaçmazoğlu, B. (2010). *Türk Sosyoloji Tarihi I*, İstanbul: Bayrak Matbaası.
- Kadın Eserleri Kütüphanesi. (1997). “*Osmanlıdan Cumhuriyete Kadın ve Giyim*”, İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakıf Yayını.
- Kadınlar Dünyası Dergisi Yazarları (1913). “Telefon İdaresinde Çalışmaya Hak Kazanan Kadınlar”, *Kadınlar Dünyası Dergisi*, 138.
- Kaplan, L. (1998). *Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Osmanlı Kadını (1908- 1960)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayıncılık.
- Kaplan, M.,Enginün, İ. ve Emil,B. (1978). *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul: İ.Ü.E.F.Y.
- Kara, İ. (1986). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İslamcılık Tartışmaları*. İstanbul: İletişim Yayıncılık. 1405-1420.
- Karaer, N. (2009). “II. Meşrutiyet Dönemi Siyasi Fikir Akımları içinde Mehmet Akif'in Yeri” Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörlüğü Sempozyum Dizisi:2, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Karakışla, Yavuz, S. (2014). *Osmanlı Hanımları ve Kadın Terzileri (1869-1923)*. İstanbul: Akıl fikir Yayınları.
- Karaosmanoğlu, Y.K.(1981). *Nur Baba*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaya, Kılıç, S. (1993).1876 Anayasası'nın Bilinmeyen İki Tasarısı, *A.Ü. Osmanlı Araştırma Merkezi Dergisi (OTAM)*, (4), 557- 635.
- Kıranlar, S.(2007).Değişen Kadın Kimliği Üzerine Bir İnceleme: İşgal İstanbul'unda Müslüman kadın giyimi, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1).
- Kırpık, C. (2012). *Haremin Son Yüzyılı Sultanlar ve Damatlar*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koca, E. (2009). 18. ve 19. Yüzyıl Osmanlı Erkek Modası, *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*,(7), 63-81.

- Koca, E. (2012). *Osmanlıda Yapılan Kılık Kıyafete İlişkin Reformların Erkek Giysilerinin Biçimsel Özelliklerine Etkileri*, CIEPO -20 Comité International des Études Pré-Ottomanes et Ottomanes, Crete, 27 June -1 July, 664-681.
- Koca, E. ve Emiroğlu, S. (2019). 19. Yüzyıl Kadın Giysilerinin Kol Formu Açısından İncelenmesi, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics*, 6(3), 238-251
- Koca, E. ve Koç, F. (2014). *Kıyafetnameler ve Ralamb'ın Kıyafet, Albümün'deki 17. Yüzyıl Osmanlı Toplumunu Giysi Özelliklerinin İncelenmesi*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9 (11), 371-394.
- Koca, E., Koç, F. ve Vural, T. (2007). *Kültürel Arası Etkileşimde Giyim Kuşam*, 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 Eylül, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- Koç F., Koca E. (2007) "The Westernization Process in Otoman Women's Garments: 18th Century- 20th Century", *Asian Journal of Women's Studies (AJWS)*, 13(4), 57-84
- Koç, F. (1997). *Osmanlı İmparatorluk dönemi Türk Çocuk Giysileri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Koç, F. (2009). 18. Yüzyıl Minyatür Sanatında Türk kadın Modası, *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, (7), 82- 98.
- Koç, F. (2012). *Osmanlıda Yapılan Kılık Kıyafete İlişkin Reformların Kadın Giysilerinin Biçimsel Özelliklerine Etkileri*, CIEPO -20 Comité International des Études Pré-Ottomanes et Ottomanes, 27 June-1 July, 682-699.
- Koç, F. ve Koca, E. (2016). Türk Halk Giyiminde Kullanılan Süslemelere Tipolojik Bir Yaklaşım . *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 5(19), 237-262.
- Koç, F., Koca, E. (2010) "Osmanlı Kanunlarında Giyim - Kuşam Yasakları", *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Uluslararası Hakemli Dergi*, 10, 31-50
- Koç, F., Koca, E. ve Pamuk, B. (2010). 17. ve 18. Yüzyıl Türk Minyatürlerindeki Kadın Giysilerinde Yaka ve Kol Formu Özellikleri, III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu, 26-29 Mayıs, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 479-495.
- Koç, F. ve Koca, E. (2009). Geleneksel Giysi Tarzlarının Değişimi ve Türk Modasının Oluşumunda İstanbul, 7. *Uluslararası Türk Kültürü Kongresi*, 5-10 Ekim, 2167-2204.
- Koç, N. (2012). "Everyday Life in Turkey" Eserinde Mrs. W. M. Ramsay'ın Osmanlı Ülkesindeki Kadınlara Dair İzlenimleri Mrs. W. M. Ramsay's Impressions about the Ottoman Women in her Work "Everyday Life in Turkey, *History Studies International Journal of History*, 4 (2), 235-256.

- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerin Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(3), 21-28
- Koçu, R. E. (1967). *Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü*. İstanbul: Sümerbank Kültür Yayınları.
- Komşuoğlu, Ş. (1986). *Resim II. Moda Resmi ve Giyim Tarihi*. Ankara.
- Köklü, H. (2002). *El İşlemeleri*. İstanbul.
- Kurnaz, Ş (1991). *Cumhuriyet Öncesinde Osmanlı kadını, 1839- 1923*. Ankara: TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kurnaz, Ş. (1996). *II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlı kadını*. İstanbul: Milli Eğitim Yayıncılık.
- Kurnaz, Ş. (2011). *Yenileşme Sürecinde Osmanlı kadını (1839-1923)*. İstanbul: Yayıncılık Matbaası.
- Kurnaz, Ş.(1992). *Cumhuriyet Öncesinde Osmanlı kadını, 1839- 1923*. İstanbul:M.E.B. Yayınları.
- Kutlu, S. (2004).*Didar-ı Hürriyet: Kartpostallarla ikinci Meşrutiyet (1908-1913)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Küçük Sevil, H. (2005).*İttihat ve Terakki Döneminde İslamcılık Hareketi (1908-1914)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Madge, J. (1965). *The Tools of Science An Analytical Description of Social Science Techniques*. Anchor Books Doubleday and Comp.
- Mantran, R. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Cilt:2, (Çev.S. Tanilli). İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Mehmet R. (2003). *Eylül*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Micklewright, N. (1992). London, Paris, Istanbul, andCairo: Fashionand International Trade in the Nineteenth Century, *New Perspectives on Turkey*, 7, 125-136.
- Micklewright,N.(1986). *Women's Dress in 19th Century İstanbul: Mirror of a Changing Society*, PhdThesis, University of Pennsylvania.
- Montagu, M., (tarihsiz). *Türkiye Mektupları*, (Çeviren: A. Kurutoğlu), Tercüman Yayınları, 1001 Temel Eser:12.
- Müller, Georgina Adelaide (2010). Ondokuzuncu Asır Biterken İstanbul'un Saltanatlı Günleri, H. B. Kara (Çev.), İstanbul: Dergah Yayınları.
- München'deki Goethe Enstitüsü'nün bir sergisi, (1976). Zamanın Değişimi İçinde Modanın 200 Yılı, Ankara-İstanbul-İzmir.
- Neave, Dorina L. (2008). *Sultan Abdülhamit Devrinde İstanbul'da Gördüklerim*, (Çev. N. Akın), İstanbul: Dergah Yayınları.

- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*(5. Basım). İstanbul: Yayın Odası.
- Okkalı, İ.C. (2019). II. Meşrutiyet Dönem Resim Sanatında Nesne ve Özne Olarak Kadın. *Art-Sanat Dergisi*, (11), 47-70.
- Onur, N. (2004). *Moda Bulaşıcıdır*, İstanbul: Melisa Matbaası, Epsilon Yayıncılık.
- Ortaylı, İ. (2005). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Os, N. V. (2001). *Osmanlı Müslümanlarında Feminizm*. Ankara: Yeni Türkiye Yayıncılık.
- Os, N. V. (2002). *Milli Kıyafet: Osmanlı kadını ve Kıyafetinin Milliyeti*, Türkler Ansiklopedisi, (XIV), Ankara: Yeni Türkiye Yayıncılık.
- Önertoy O. (1965). “Halide Edip”ın Yeni Turan”ı ve Ziya Gökalp”, *Türkoloji Dergisi*, 2 (1).
- Özdemir, K. (2007). *Cumhuriyet Döneminde Şapka Devrimi ve Tepkiler*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Özdemir, U. (2003). Türkiye’de Kadın Kıyafetinde Modernleşme Süreci ve Medyanın Etkisi Moda, Reklam, Medya Üçgeni, *Köprü Dergisi*, (84).
- Özen, H. (1994). *Tarihsel Süreç İçinde Türk Kadın Gazete ve Dergileri (1868–1990)*. İstanbul: Graphis Ltd.
- Özer, İ. (2014) *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Yaşam ve Moda*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Öztürk, K. (2009). *Halide*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Pardoe, J. (2010). *Sultanlar Şehri İstanbul*, (Çev. M. Banu Büyükkal), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Poyraz, E. F. (2010). *II. Meşrutiyet Dönemi Kadın Dergiciliği ve Osmanlı kadını Dergisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Quataert, D. (2009). *Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922*, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Raife, H. (1330/1914). Kadınlıkta İtila. *Kadınlığa Doğru* 7 (9).
- Safa, P. (1990). *Türk inkılâbına Bakışlar*. İstanbul: Ötüken Nesriyat.
- Sait Halim Paşa (197?). *Buhranlarımız*. İstanbul: Tercüman Yayıncılık.
- Sarıay, Y. (1994). *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Saz, L. (1974). *Haremin İç Yüzü*, Birinci Baskı, Milliyet Yayınları.
- Sevin, N. (1973). *On Üç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış*, İstanbul: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları.

- Strauss, A., Corbin, J., (1998.) Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Technique, 2nd Edition. Sage, NewburyPark, London
- Sürücü, G. (2008). *Türk kadın Dergilerinde Kadının Dünyası (1908–1914) (Demet Hanımlar Âlemi- Kadınlar Âlemi- Kadınlar Dünyası-Mehasin)*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Şahin, E. (2018).Geçmişten Günümüze Kadın Süreli Yayınlarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, *TİDSAD Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk&Islam World Social Studies*, (16), 86-105.
- Şen, A. (2001). “Osmanlı Dönemi Kadın ve Kıyafet”, *İslamiyet Dergisi*, 5(22).
- Şeni, N. (1990). *19. Yüzyıl Sonu İstanbul Basınında Moda ve Kadın Hareketleri” Kadın Bakış Açısından 1980’ler Türkiye’sinde Kadın*, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Şükrü, M. (1329/1911, 21 Safer/ 21 Şubat). Kadınlarımız. *Beyânülhak*, (98), 1832-1834.
- Taşcıoğlu, M. (1958).*Türk Osmanlı Cemiyetinde Kadının Sosyal Durumu ve Kadın Kıyafetleri*, Ankara: Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu Yayınları.
- Tayanç, F. ve Tayanç, T. (1977). *Dünyada ve Türkiye’de Tarih Boyunca Kadın*, Ankara: Toplum Yayıncılık.
- Tezcan, H. (1988). Osmanlı İmparatorluğunun Son Yüzyılında Kadın Kıyafetlerinde Batılılaşma, *Sanat Dünyamız Dergisi*, 37, 45- 51.
- Toprak, Z. (1988). Halk Fırkası'ndan Önce Kurulan Parti: Kadınlar Halk Fırkası, *Tarih ve Toplum*, 9 (51).
- Toprak, Z. (2017) *Türkiye’de Yeni Hayat*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Toska, Z. ve Çakır, S. (1992). *İstanbul Kütüphanelerinde Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası*, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Turkish Society. The Netherlands: E.J. Brill.
- Türüt, S. (2011). *XVI.-XVII. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Saray Kadın Kıyafetleri ile Halk Kadın Kıyafetlerinin Karşılaştırılması*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Uluçay, M.Ç. (1980). *Padişahın Kadınları ve Kızları*, İstanbul: Yayılcık Matbaası.
- Unat, N. A. 1981). “Social Change and Turkish Women”. Women in
- Uşaklıgil, H.Z. (2001). *Aşk-ı Memnu*. İstanbul: Özgür Yayıncılık.

- Ülker, Ç. (2012). *II. Meşrutiyet Dönemi Dergilerinde Kadın imajı 1908-1914*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Üyepazarcı, E. (2004). Bir zamanlar Türkiye. *Atlas Aylık Coğrafya ve Keşif Dergisi*,134.
- Vassiliev, A., (2004). *Üç Yüz Yıllık Avrupa Modası, Alexandre Vassiliev Koleksiyonundan Avrupa Modasının Üç Yüzyılı*, İstanbul: Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları.
- Vural, T., Koç, F. ve Koca, E. (2008). *Yabancı Kültürlerin Osmanlı Giyim Kuşamına Etkileri*, CIEPO -18 International Committee of Pre- Otoman and Otoman Studies. 18 ThSymposium, Zagreb, Filozofski Fakultet Sveučilišta u Zagrebu Zagreb, August 25-30, 155-172 (Balkan araştırma Enstitüsü yayını-1).
- Yaman, Z. Y. (2006). *Kadınlar, Resimler, Öyküler, Modernleşme Sürecindeki Türk Resminde Kadın İmgesinin Dönüşümü*. İstanbul: Suna ve İnan Kırac Vakfı.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2001). *Çağdaş Siyasal Akımlar*, Ankara: Vadi Yayıncılık.
- Yuval-Davis, N. (1997). *Cinsiyet ve Millet*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yürüt, B. (2017). Tanzimat Sonrası Türk kadın Hareketi ve Hukuki Talepleri, *TBB Dergisi*, (Özel Sayı),367-395.
- Yüzer, F. (2016). Osmanlı Basın Hayatında Mehmet Tahir Bey ve “Çarşaf Meselesi” Risalesi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 327-348.
- Zihinoğlu, Y. (2003). *Kadınsız İnkılap, Nezihe Muhiddin Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği*, Metris Yayıncılık.
- Dergi kapakları ve dergi ile ilgili tüm görsel ve yazılı bilgiler 20.02.2018 tarihinde Milli Kütüphane arşivinden temin edilmiştir.

EK- 1 (a). 1906-1907 Yıllarındaki Mehasin Dergisinde Yer Alan 1-12 Sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri

1906, sayı:1

1906 sayı:

1906, sayı:2

1906, sayı:2

1906, sayı:3

1906, sayı: 3

1906, sayı: 4

1906, sayı: 4

1906, sayı: 5

1906, sayı:5

1906, sayı: 6

1907, sayı:7

1907, sayı:8

1907, sayı: 9

1907, sayı:12

(Mehasin, 1906-1907)

EK- 2 (b). 1907 Yılındaki Demet Dergisinde Yer Alan 4-7 Sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri

1907, sayı: 4

1907, sayı:7

(Demet, 1907)

1907, sayı: 7

EK- 3 (c). 1912 Yılındaki Kadınlık Dergisinde Yer Alan 2-11sayılarında Yer Alan
Kadın Görselleri

1912, sayı:2

1912, sayı: 2

1912, sayı: 2

1912, sayı: 3

1912, sayı: 3

1912, sayı: 4

1912, sayı: 4

1912, sayı: 4

1912, sayı: 5

1912, sayı: 5

1912, sayı: 7

(Kadınlık, 1912)

Ek- 4 (d). 1914 Yılındaki Hanımlar Alemi Dergisinde Yer Alan 1-10 Sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri

1914, sayı: 1

1914, sayı: 1

1914, sayı: 2

1914, sayı: 2

1914, sayı: 2

1914, sayı:3

1914, sayı: 3

1914, sayı: 3

1914, sayı: 4

1914, sayı: 4

1914, sayı.6

(Hanımlar Alemi , 1914)

1914, sayı: 6

1914, sayı: 9

1914, sayı: 10

(Hanımlar Alemi , 1914)

EK- 5 (e). 1922 Yılındaki Hanımlar Alemi Dergisinde Yer Alan 1-7 Sayılarında Yer Alan Kadın Görselleri

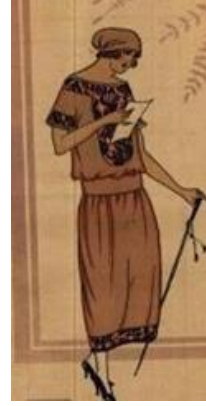
19122, sayı: 1

1922, sayı:1

1922,sayı: 2

1922, sayı: 3

1922, sayı: 3

1922, sayı: 4

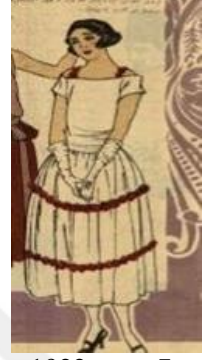
1922, sayı: 4

1922, sayı: 7

1922, sayı: 7

1922, sayı:7

1922, sayı: 7

1922, sayı: 7

(İnci, 1922)

EK- 6 (f). 1906-1907 Yılındaki Mehasin Dergisi Dergi Kapakları

1906, sayı: 1

1906, sayı:2

1906, sayı:3

1906, sayı:4

1906, sayı:5

1906, sayı:6

1907, sayı:7

1907, sayı:8

1907, sayı: 9

1907, sayı:10

1907, sayı:11

1907, sayı:1

(Mehasin, 1906-1907)

EK- 7 (g). 1907 Yılındaki Demet Dergisi Dergi Kapakları

1907, sayı: 2

1907, sayı:7

(Demet, 1907)

EK- 8 (h). 1912 Yılındaki Kadınlık Dergisi Dergi Kapakları

1912, sayı:3

1912, sayı:4

1912, sayı:7

1912, sayı:9

1912, sayı:10

1912, sayı:11

1912, sayı:12

(Kadınlık, 1912)

EK- 9(ı). 1914 Yılındaki Hanımlar Alemi Dergisi Dergi Kapakları

1914, sayı: 1

1914, sayı:2

1914, sayı:3

1914, sayı 4

1914, sayı:6

1914, sayı:8

1914, sayı:9

1914, sayı:10

(Hanımlar Alemi, 1914)

EK- 10(i). 1922 Yılındaki İnci Dergisi Dergi Kapakları

1922, sayı:1

1922, sayı:2

1922, sayı:4

1922, sayı: 7

1922, sayı: 19

(İnci, 1922)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Gülşah POLAT
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 29.01.1990 Çankaya/Ankara
Medeni hali : Bekar
Telefon : -
e-mail : gpolat011990@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora	Gazi Üniversitesi/Güzel Sanatlar Enstitüsü Moda tasarımı Anabilim Dalı	Devam ediyor
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü Giyim Sanatları ve Moda tasarımı Anabilim Dalı	2014
Lisans	Selçuk Üniversitesi/Mesleki Eğitim Fakültesi Giyim Öğretmenliği	2012

İş Deneyimi

Yıl	Ye	Görev
2015-	Giresun Üniversitesi Şebinkarahisar UBYO Moda Tasarımı Bölümü	Öğr.Gör.

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Giyim ve Kültür- Sanat ve Moda içerikli Uluslararası bildiriler ve Uluslararası dergilerde makaleler mevcuttur.

Hobiler

Sanatın her alanıyla ilgilenmek.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

